

Національний педагогічний університет імені
М.П.Драгоманова
Інститут вищої освіти Національної академії
педагогічних наук України

Павло КУЛЯС

ТИПОЛОГІЯ ПОМИЛОК у корекційних таблицях

Навчальний посібник

Неусвідомлені помилки повторюються.
Б.Парамонов

Київ 2011

УДК 811.161.2'271. 12(038)
ББК 81.2УКР-4

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів
вищих навчальних закладів
(Лист 1/11 – 11499 від 17 грудня 2010 року)

Рецензенти: **Г.В.Онкович**, доктор педагогічних наук,
професор (Інститут вищої освіти АПН України)
В.О.Жадько, доктор філософських наук,
професор (НПУ імені М.П.Драгоманова)
О. К. Глушко, кандидат філологічних наук,
доцент Інституту журналістики КНУ імені
Т.Г.Шевченка, головний редактор журналу
"Вітчизна"

Куляс П. П.

К 90 Типологія помилок у корекційних таблицях:
Навчальний посібник. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова,
2011. – /168 с.

Пропоновані корекційні таблиці являють собою ретельно розроблену класифікацію помилок переважно писемної комунікації. Зосереджено, проаналізовано, класифіковано і прокоментовано сталі, постійно повторювані помилки, які трапляються як у засобах масової інформації та в наукових текстах, так і в усній комунікації. Автор використовує банк дев'ятих текстів і фрагментів, який перевищує 10 тисяч одиниць.

Бачення цієї класифікації – вже є перший інструмент редактора, з допомогою якого він може оцінювати мовні факти, розпізнавати причини порушення норми, розрізняти анорматив і цілеспрямований стилістичний прийом.

Посібник може бути корисний і для тих, хто працює у сфері засобів масової інформації, хто переймається проблемами підвищення культури української мови.

УДК 811.161.2'271. 12(038)
ББК 81.2УКР-4

ISBN 978-966-660-696-2

© Куляс П. П., 2011
© НПУ імені М.П.Драгоманова, 2011
© Інститут вищої освіти АПН України, 2011

ЗМІСТ

Скорочення в тексті.....	3
Вступ і методичні рекомендації.....	4
Загальна структура помилок писемної комунікації.....	9
Структура помилок писемної комунікації. Корекційні таблиці.....	20
Література.....	164
Аналізовані джерела.....	167

СКОРОЧЕННЯ У ТЕКСТІ

<i>ВТС</i> – Великий тлумачний словник	<i>очев.</i> – очевидно
<i>газ.</i> – газета	<i>пед.</i> – педагогічний
<i>гол.</i> – головний	<i>практ.</i> – практичний
<i>грамат.</i> – граматичний	<i>прикм.</i> – прикметник
<i>ж-л</i> – журнал	<i>Р.</i> – радіо
<i>заг.</i> – загальний	<i>р.</i> – рік
<i>зб. н. пр.</i> – збірник наукових праць	<i>ред.</i> – редакція
<i>зокр.</i> – зокрема	<i>рекл.</i> – реклама
<i>ім.</i> – імені	<i>реч.</i> – речення
<i>ін.</i> – інший	<i>рос.</i> – російський; російська мова
<i>інт.</i> – інтерв'ю	<i>рукоп.</i> – рукопис
<i>іншом.</i> – іншомовний	<i>ст.</i> – стаття
<i>літ.</i> – літературний	<i>стил.</i> – стилістичний
<i>л-ра</i> (у формах – <i>л-ри</i> і под.) – література	<i>ТБ</i> – телебачення
<i>метод.</i> – методичний	<i>т. зв.</i> – так званий
<i>морфол.</i> – морфологічний	<i>тр.</i> – треба
<i>напр.</i> – наприклад	<i>укр.</i> – український, українська мова
<i>нар. деп.</i> – народний депутат України	<i>ун-т</i> – університет
<i>нац.</i> – національний	<i>у т. ч.</i> – у тому числі
<i>н. пос.</i> – навчальний посібник	<i>хв.</i> – хвилина
<i>одн.</i> – одна	<i>ц.</i> – цей
	<i>Луг. СНУ</i> – Луганський Східний національний університет

ВСТУП І МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Курс “Типологія помилок у писемній комунікації” (засоби масової інформації, наукові, навчально-педагогічні тексти тощо) здійснюється в системі програм навчання для студентів факультетів і відділень:

- журналістики;
- видавничої справи та редагування;
- україністики – як друга спеціальність (редактор, літературний редактор).

На перших двох спеціалізаціях його викладають після курсів редагування різних видів літератури як самостійну дисципліну, яка в навчальному процесі займає дуже важливу позицію переходу від осягнення теоретичних основ редагування до серйозного редакторського практикуму. Якщо тексти для редагування – це живий організм, що потребує оздоровлення, то тут має відбутися проникнення на структурний і “молекулярний” рівень його функціонування та осягнення методів фахового “лікування”.

Типологія помилок є дисципліною, в якій комплексно аналізуються і класифікуються помилки писемної комунікації (публіцистичний і науковий стилі), виявляються причини з’яви їх, визначаються способи редагування з позицій та інтересів читача. Курс не є суто мовознавчою дисципліною. Особливості його в тому, що помилки розглядаються не так з погляду правил граматики, як з сучасних позицій психолого-стилістичної теорії писемної комунікації (Р.Іванченко, М.Феллер, Б.Мучник), теорії сприйняття, логіки, але й уміння комплексно оцінювати мовні факти з позицій нормативності/ненормативності, адекватності передавання думки від автора до читача, логічності тексту тощо. В ньому розглядаються шляхи вдосконалення процесу редагування. Це важливий розділ і в галузі пресолінгвістики (медіалінгвістики).

Дисципліна молода. В науковій і навчальній літературі донедавна майже не було досліджень типологічних особливостей помилок у ЗМІ, в інших функціональних стилях. Однак є глибокі роботи в ширшому контексті редагування та особливостей писемної комунікації – Ф.Бацевича, А.Капелюшного, З.Партико. В них розкриваються засади помилкознавства з погляду загальної теорії редагування [3], ментально-психологічних механізмів породження мовлення [1], нормативних основ редагування [24]. У 2003 році

кандидатську дисертацію спеціально на тему типології мовних помилок захистила Т. Бондаренко [12].

У цих роботах є й класифікації помилок. Найбільш розгорнута з них – у А. О. Капелюшного. Вона стосується широкого кола комунікації, в полі зору автора – теле- та радіоматеріали, інтернетвидання. Він аналізує й помилки організації творчого процесу. У Ф. Бацевича (1) – глибока розробка помилок, породжуваних особливостями нашого мислення на "дословесному етапі" мовлення і під час формулювання початкового задуму.

Автор пропонованої в цьому посібнику системи спирається на всі ці напрацювання наших науковців і педагогів. У більшості розділів – розширив класифікацію, спираючись на результати аналізу текстів сьогочасної писемної комунікації, здійснюваного разом із студентами. До таблиці дев'яти включено лише те, що трапляється в публікаціях. Термінологічний апарат, опис особливостей помилок і причин їх виникнення автор адаптував для навчального процесу.

У більшості праць розглядаються мовні помилки. Основою класифікації помилок, як правило, є різні типи норм: правописні або лінгвістичні, наукові (вимоги до наукових праць і поняттєво-термінологічного апарату окремих дисциплін), комунікативні, видавничі *тощо*. Незнання відповідної норми, як правило, і є причиною помилки. Але не єдиною.

Останнім часом у науковій літературі набирає сили психолінгвістичний підхід до аналізу проблеми, який передбачає насамперед вивчення механізмів виникнення анормативів на етапах породження мовлення і його сприймання. У нас – це роботи Р.Іванченка, М. Феллера, Ф. Бацевича, в Росії – Б. Мучника та ін.¹ Причому якщо Ф. Бацевич систематизовано розглядає мовленнєві аномалії в процесі породження мовлення [1], то Б.Мучник зосереджується на психологічних проблемах сприйняття тексту читачем, вводить поняття **психологічної стилістики** [23]

Практична частина – це редакторський практикум: вправи до всіх тем курсу, контрольні роботи, аналіз редагування фрагментів тексту або окремих (публіцистичних та наукових) статей, методичні матеріали перевірки знань.

Курс розрахований, як правило, на 109 навчальних годин (3 кредити), з яких 34 – лекційних, 34 – практичних та семінарських занять (у тому числі одна самостійна /домашня/ і одна контрольна /аудиторна/ роботи на редагування і визначення типів помилок); кілька тем можуть бути запропоновані для самостійного

¹ Роботи вказаних авторів див. у списку літератури в кінці посібника.

опрацювання. Студенти, крім того, виконують самостійні роботи з редагування матеріалів газет, окремих статей у журналах та наукових збірниках, що вийшли у світ, – з визначенням типів помічених помилок та варіантами їх виправлення.

Поточний контроль навчання: семінари з ключових тем; виконання вправ на практичних заняттях та самостійної (домашньої) роботи – редагування фрагментів текстів, опублікованих у газетах, журналах, брошурах, наукових збірниках з визначенням типів помічених помилок та аналізом на практичних заняттях. Сюди ж відносимо контрольну роботу на редагування та визначення типів помилок.

Підсумковий контроль. Це, як правило, екзамен. Можливі також залік або курсова робота (в основному це стосується студентів заочної форми навчання).

Критерії оцінювання. У процесі оцінювання враховуються повнота, глибоке і свідоме засвоєння найважливішої наукової інформації, уміння творчо застосовувати її. Вимоги до знань, умінь і навичок студентів визначаються диференційовано. Зокрема, у виконаних *практичних завданнях* (редакторський практикум): визначається процент виправлених помилок (з урахуванням складності редагованого тексту); оцінки: 40 – і до 60 відсотків – "задовільно"; 60 – і до 80 відс. – "добре"; 80 і більше відсотків – "відмінно".

Практикується також контроль знань у форматі курсових, а потім бакалаврських і дипломних робіт. Вони зазвичай і мають дослідницький характер. Про це свідчать теми: "Ознаки часу в мові ЗМІ", "Український науковий стиль: проблеми відтворення і розвитку", "Суржик як мовно-культурна і політична проблема", "Чужомовні запозичення в різних функціональних стилях: потреба і межі" і под.

Дидактична основа дисципліни – **Словник найпоширеніших помилок** у масовій комунікації з варіантами їх виправлення (К.: Університет "Україна", 2006. – 193 с.) та розроблена автором **Таблиця девіацій**.

Таблиця девіацій пропонується увазі студентів, викладачів, журналістів, редакторів. Вона складається з п'яти розділів:

- А. Вади слововживання;
- Б. Суржик;
- В. Вади зв'язку слів.(синтаксичні помилки);
- Г. Логічні помилки;
- Д. Комунікативні (ментально-психологічні) помилки .

У першій колонці подаються типи помилок; у другій – фрагменти текстів, які ілюструють їх, з варіантом виправлення і мінімальним коментарем для редактора.

Принцип добору ілюстративного матеріалу: один приклад як мнемонічний, як опорний знак, другий–третій звичайні, але виразно характерні.

Як користуватися таблицею студентів?

Таблиця є методичним матеріалом, своєрідним ключем для роботи з дев'ятьма текстами (аналіз і редагування).

Редактор:

- виявляє фрагмент тексту з помилкою (помилками);
- визначає, до якого загального типу належить помилка – лексична, синтаксична, логічна, комунікативна;
- відкриває в таблиці відповідний розділ і визначає тип виявленої помилки.

– В письмовій роботі чи під час усного аналізу вказати джерело:

для газети та журналу – точна назва видання; число: день, місяць і рік; бажано вказати й автора та назву статті;

для передач Р. і ТБ – назва передачі і автор, дата виходу в ефір; якщо говорить гість студії – назвати його прізвище та ім'я, посаду;

для книги і наукової статті – опис згідно з вимогами ВАК (прізвище та ініціали автора, назва книги, місто, назва видавництва, рік видання, сторінка; для статті в збірнику – автор, назва статті, назва збірника і його вихідні дані, сторінка) .

–

Методичні вимоги до виконання самостійних і контрольних робіт

Самостійна (домашня) робота на редагування фрагментів тексту із ЗМІ.

1. Студент знаходить 10–15 фрагментів із газет, статей в інших виданнях (йдеться про фрагменти, а не помилки, у фрагменті може бути кілька помилок, усі вони мають бути проаналізовані і виправлені).

2. Аналізуються публікації тільки за той семестр, в якому відбувається навчання.

3. Фрагменти наводяться із завершеною думкою (мінімум одне речення), зі зрозумілим контекстом.

4. Зміст роботи: виявлення помилок, визначення їх типів, редагування. Виливається це в таку форму:

а) студент наводить фрагмент тексту, в якому виявлено помилки;

б) вказує джерело згідно з видавничими вимогами;

в) визначає типи помилок (згідно з розданою таблицею; але не обмежується загальною ознакою; найважливішим є уточнення, напр. "Неточне слововживання: інший стилістичний відтінок"; "Логічна помилка: зіставлення незіставного");

г) подає відредагований варіант (або виправляє у фрагменті).

5. Обов'язкове користування словниками:

– Орфографічний (академічні видання останніх років, зокр. **43**);

– Рос.–укр. словник під ред. В.В.Жайворонка (**44**);

– тлумачні словники (**40, 41, 42**):

= СУМ –11 (в 11 томах);

= Великий тлумач. словник (ВТС) (К.–Ірпінь: Перун, 2005);

– синонімічні словники – академічний двотомний (**48**); та Св. Караванського (**54**)

– Словники фразеологізмів (**49, 51**)

6. Оцінка – подвійна: за редагування і за точність визначення типів помилок.

Контрольна робота

Відрізняється від домашньої тим, що студент отримує фрагменти, дібрані викладачем, і має опрацювати їх в аудиторії протягом однієї пари. Робота над текстом, принципи оцінювання – такі ж.

ЗАГАЛЬНА СТРУКТУРА ПОМИЛОК ПИСЕМНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

А. ВАДИ СЛОВОВЖИВАННЯ

I. Неточне слововживання

- 1.1. Слово має інше значення
– в т.ч. *неточно віддані терміни*
- 1.2. У слова інший стилістичний відтінок; воно можливе в іншому контексті
- 1.3. Сплутування слів одного семантичного поля (однієї предметної галузі)
- 1.4. Вигадане слово (покруч)

II. Багатозначність слів і контекстуальні неточності їх уживання

- 2.1. Нерозрізнення стилістичних відтінків синонімів ("неконтекстний синонім").
- 2.2. Нерозрізнення паронімів
 - 2.2.1. Сплутування паронімічних слів
 - 2.2.2. Несподіваний (як для контексту) паронім.
 - 2.2.3. Іншомовна парономазія
- 2.3. Нерозрізнення значень омонімів і полісем
- 2.4. Нерозрізнення антонімів та антонімічних контекстів
 - 2.4.1. Нерозрізнені антонімічні контексти
 - 2.4.2. Сплутування стилістичних відтінків у антонімічних парах слів (*завдяки – через; привести – призвести; сприяти – спричиняти* і под.)
 - 2.4.3. Вибір в антонімічній парі часом залежить від наявності додатка, чого не враховують автори і редактори
- 2.5. Оцінка стилістичних засобів
 - 2.5.1. Недоречне використання високого слова (надмірне послуговування засобами експресії; невиправдана гіперболізація)
 - 2.5.2. Стилійно невиправдане використання зниженого слова (сленгізмів, побутовізмів, вульгаризмів)
 - 2.5.3. Невиправдане вживання різностильової лексики
 - 2.5.4. Невдала метафоризація та недоречне використання інших засобів образності (тропів), у т.ч. невдала або несподівана метафора; "реалізація метафори"
 - 2.5.5. Порушення закону естетичного зближення понять у тропі
 - 2.5.6. Руйнування єдності образної системи
- 2.6. Штампи
 - 2.6.1. Невиправдане користування мовними кліше
 - 2.6.2. Штампований пафос
 - 2.6.3. Канцелярит
 - 2.6.4. "Журналізми" (за Р. Каппоном, 17)
 - 2.6.5. "Несподівана образність"; невиправдана персоніфікація "неживих", абстрактних понять

- 2.6.6. Розщеплені присудки.
- 2.6.7. Неживомовні (неідіоматичні) словосполучення
- 2.6.8. Загальні слова при змістових словах

III. Неточне формотворення

- 3.1. Вади відмінювання: іменників
 - 3.1.1. Плутання відмінків
 - 3.1.2. Неточності у віддачі родового відмінка
 - 3.1.3. Характерні помилки у використанні кличного відмінка
 - 3.1.4. Особливості віддачі в українській мові давального відмінка іменників чоловічого роду з варіативним закінченням (-у/-ові)
 - 3.1.5. Відмінювання т. зв. "невідмінюваних" запозичених іменників – перехідні форми
 - 3.1.6. Неправильне вживання орудного відмінка прикметника
- 3.2. Помилки у відмінюванні числівників
 - 3.2.1. Неправильне відмінювання (навіть) простих числівників
 - 3.2.2. Помилки у формах складених порядкових числівників (з підтипами)
 - 3.2.3. Помилки у вживанні збірних числівників
 - 3.2.4. Неправильне відмінювання дробів
 - 3.2.5. Подання точної цифри як приблизної кількості
 - 3.2.6. Фактична помилка, яка виникає при написанні числівників цифрою в поєднанні зі словами "тисяч", "мільйонів" тощо.
 - 3.2.7. Неузгодження числівника з іменником (хибна граматична форма іменника у складі кількісно-іменних сполук)
 - 3.2.8. Неправильне керування числівникових словосполук з прислівниками та прийменниками (*майже, понад, близько і под.*)
 - 3.2.9. Помилки у творенні складного слова з числівниковим елементом
 - 3.2.10. Часом виникає числівник "другий" там, де мав би бути займенник "інший" і навпаки
 - 3.2.11. Неточний вибір роду числівника в ідіомах (типу "один одному", "одне одному", "одна одній")
 - 3.2.12. Непотрібні нарощення при цифрі
- 3.3. "Не той рід" – вживання слів у невідповідній формі граматичного роду
- 3.4. "Не те число"
 - 3.4.1. Вживання в однині іменників, які мають тільки форму множини
 - 3.4.2. Вживання у множині іменників, які мають тільки форму однини
 - 3.4.3. Збірне поняття як множина
- 3.5. Похибки у фрагментах з прикметниками
 - 3.5.1. Сплутування твердої і м'якої груп прикметників
 - 3.5.2. Неточності в ступенюванні прикметників, дієприкметників, прислівників
- 3.6. Нерозрізнення процесових понять
- 3.7. Нехтування правил евфонії
- 3.8. Вади у використанні суфіксів (нерозрізнення значень однокоренових слів зі зміною суфіксів)

Форми, інтерферовані з російської мови, див. у розд. "Суржик"

IV. Похибки в користуванні словами неосновного словникового фонду ("периферійна" лексика)

- 4.1. Актуалізовувана діалектна, архаїчна лексика (порушення міри і ясності викладу, вживання без стилістичної потреби; зміщення в значенні – вживання у несловниковому значенні)
- 4.2. Іншомовні слова:
 - 4.2.1. Невиправдане, надлишкове вживання
 - 4.2.2. "Модні" варваризми
 - 4.2.3. Неправильні значення слів
 - 4.2.4. Неврахування побічних змістів і асоціацій, а також потворного звучання словотворів
 - 4.2.5. Невиправдане надмірне вживання термінів і понять - так званий науковий жаргон
- 4.3. Сленги ("молодіжний", побутовий, кримінальний...), професіоналізми (корпоративний жаргон), просторіччя – вживання без стилістичної потреби

Б. "СУРЖИК"

I. У лексиці

- 1.1. Живцем узяті російські слова (росіянізми)
- 1.2. Кальки лексичні
 - 1.2.1. З найпоширеніших
 - 1.2.2. Поморфемний переклад кальки
 - 1.2.3. Зміщення семантики
 - 1.2.4. Кальки – складноскорочені слова (типу *вуз*)
 - 1.2.5. "Неочевидні" ("приховані") кальки
 - 1.2.6. За калькою – втрачений синонімічний ряд
 - 1.2.7. Вигадані слова-покручі
 - 1.2.8. Інтерференції російських форм числівника, часто спотворені
 - 1.2.9. Канцеляритна калькована лексика
 - 1.2.10. Субстантивовані прикметники, не властиві українській мові
 - 1.2.11. Мимовільні сліди російськомовного думання
- 1.3. Нерозрізнені міжмовні омоніми; міжмовна паронімія
 - 1.3.1. "Чистий" міжмовний омонім – "хибний друг перекладача"
 - 1.3.2. "Розвилка" (Не те значення російського пароніма)
 - 1.3.3. Нерозрізнення російських паронімів
 - 1.3.4. Нерозрізнена міжмовна паронімія
- 1.4. Боязнь русизму

II. У фразеології

- 2.1. Зрусифіковані сталі словосполучення на місці витісненої української живомовності (ідіоматики)
 - 2.1.1. Кальковані фразеологічні звороти часу
 - 2.1.2. Кальковані сталі словосполучення
 - 2.1.3. Заміщені кальками українські розмовні форми

- 2.1.4. Призабуті українські живомовні конструкції, звороти та еквіваленти слова
- 2.1.5. Калькований канцелярит
- 2.2. Кальки з російських прийменникових сполук
- 2.3. Кальки із сталих стереотипних словосполук з ключовими російськими словами
- 2.4. Кальковані (і спотворені) прислів'я і приказки

III. У морфології (інтерферовані і спотворені словоформи)

- 3.1. Нав'язані в 30-ті роки ХХ ст. російські форми творення складних слів
- 3.2. Парадигмальні форми іменників, прикметників, дієслів за російськими зразками
 - 3.2.1. Помилки у відмінюванні власних назв, зокрема прізвищ, географічних назв
 - 3.2.2. Відмінкові форми іменників за російським зразком
 - 3.2.3. Неправильні відмінкові форми іменників у словосполуках із числівниками
 - 3.2.4. Неукраїнські спонукальні форми дієслова
- 3.3. Неживомовні відмінкові форми прикметника (зокрема неживомовна форма орудного відмінка прикметників)
- 3.4. Використання російськомовних граматичних моделей при ступенюванні числівників
- 3.5. Русифіковані форми активного дієприкметника (так звані фіктивні дієприкметники).

IV. У синтаксисі

- 4.1. Відмінності в керуванні
- 4.2. Пасивні конструкції, зокрема зі зворотним дієсловом
- 4.3. Російська іменниковість – українська дієслівність
- 4.4. Призабуті синтаксичні конструкції

V. ВАДИ ЗВ'ЯЗКУ СЛІВ (Складні випадки синтаксису)

I. Помилки простого речення:

- 1.1. Добір слів. Порядок слів у реченні
 - 1.1.1. Нанизування однакових форм слів
 - 1.1.2. Неправильний порядок слів; стилістично невиправдані інверсії (які часом призводять до двозначності, викривлення змісту)
 - 1.1.3. Стилiстично невиправдана постановка поруч двох прийменників
 - 1.1.4. У сполученнях іменника з числівником, які позначають приблизну кількість, прийменник ставиться між ними, що не завжди враховується авторами
 - 1.1.5. Семантична непоєднуваність у дієслівно-іменникових та іменниково-прикметникових словосполуках.
- 1.2. Порушення правильної сполучуваності слів (норм керування і узгодження)
 - 1.2.1. Ненормативне узгодження присудка з підметом (з підтипами)

- 1.2.2. Помилки в керуванні (з підтипами)
- 1.2.3. Неузгодженість у реченні з дієприкметниковим зворотом (морфологічна неузгодженість дієприкметника /окремого або у звороті/ зі словом, до якого він відноситься)
- 1.2.4. Неузгодженість граматичної форми означення з означуваним словом
- 1.2.5. Неузгодженість особового займенника із замінюваним словом

1.3. Помилки у фрагментах з однорідними членами речення

- 1.3.1. Ряди однорідних членів речення, складені з порушенням вимог синтаксису (з підтипами)
- 1.3.2. Несумісність понять (поєднання як однорідних непорівнянних /матеріально неоднорідних/ понять)
- 1.3.3. Граматична непоєднуваність однорідних членів речення (або одного з них) з загальним для них словом у реченні
- 1.3.4. Неоднакове морфологічне оформлення однорідних членів речення (з підтипами)
- 1.3.5. Неясність при різних рядах однорідних членів (з підтипами)
- 1.3.6. Морфологічна непоєднуваність однорідних членів у переліках (напр., іменник та інфінітив, доконаний і недоконаний вид тощо)
- 1.3.7. Помилки при використанні порівняльних сполучників (з підтипами)
- 1.3.8. Невмотивований пропуск прийменників при однорідних членах речення

1.4. Помилки в реченнях зі вставними словами і словосполуками

- 1.4.1. Невиділення вставних слів і словосполук
- 1.4.2. Виділення невставних слів (і словосполук)
- 1.4.3. Нерозрізнення ролі слова в реченні (чи воно є членом речення, чи вставним словом) (з підтипами)
- 1.4.4. Паразитарні вставні слова
- 1.4.5. Невиділення вставних конструкцій (а іноді й слова) з обох боків
- 1.4.6. Часом недоречно виділяють вставні слова, які належать до вставної словосполуки (з підтипами)
- 1.4.7. Зміщення (спотворення) змісту фрагмента від неточного розташування вставних слів

1.5. Мовна надмірність

- 1.5.1. Багатослів'я, тавтології
- 1.5.2. Плеоназм

1.6. Мовна недостатність

Зазвичай це пропуск потрібного слова, фрагмента, що часто обертається спотворенням думки автора.

1.7. Звороти

- 1.7.1. Помилки в реченнях, ускладнених дієприкметниковими зворотами, зокрема порушення узгодження дієприкметника з означуваним словом

1.7.2. Помилки при ускладненні речення дієприслівниковими зворотами (з підтипами)

1.8. Помилки у фразеологізмах (сталих словосполучках)

- 1.8.1. Трансформації усталених виразів
- 1.8.2. Неконтекстні варіанти фразеологізмів, зміщення стилістичних відтінків
- 1.8.3. Підміна ідіоми (близькозвучні, паронімічні сталі вирази)
- 1.8.4. Накладання фразеологізмів
- 1.8.5. Неживомовні (неідіоматичні) словосполучки
- 1.8.6. Контамінації у фразеологізмах

II. Порушення ясності у фрагментах тексту

2.1. Різноманітні зміщення логічного наголосу

- 2.1.1. Порушення позиційного принципу логічного наголошування
- 2.1.2. Не на місці слово-посилювач логічного наголосу
- 2.1.3. Логічний наголос не на тому слові

2.2. Неясні омоформи

2.3. Помилковий смисловий зв'язок слів /слабке керування/

- 2.3.1. На стику двох речень
- 2.3.2. Займенник у ролі двопланового компонента

2.4. Помилкове смислове роз'єднання слів

III. Помилки складного речення:

3.1. Нагромадження підрядних і сурядних речень

3.2. Невиправдане ускладнення речення підрядною структурою

3.3. Неправильне використання сполучникових зв'язків

3.4. Синтаксичні надмірності "наукового жаргону"

- 3.4.1. Штамповане багатослів'я (постійні уточнення; вживання визначень замість понять)
- 3.4.2. Тавтології

3.5. Контамінація прямої і непрямой мови

3.6. Неузгодження великого синтаксичного переліку з заголовною його частиною

3.7. Неправильне використання сполучників

- 3.7.1. Не той сполучник
- 3.7.2. Подвійне співвіднесення сполучника "який" у підрядних реченнях з підрядними означальними
- 3.7.3. Неправильне керування підрядною частиною речення
- 3.7.4. Розширення підрядного сполучника
- 3.7.5. Кома на стику двох сполучників
- 3.7.6. Дві коми у складному сполучнику
- 3.7.7. Пропуск однієї з двох частин складного підрядного сполучника (частіше – в підрядному реченні)

- 3.7.8. Ненормативний складний (парний) підрядний сполучник (іноді вигаданий)
- 3.8. Помилки у вживанні частин парного сполучника (частки), які поставлені не перед відповідними однорідними членами речення
 - 3.8.1. Повторюваний сполучник
 - 3.8.2. Протиставний
 - 3.8.3. Зіставні (*не стільки... скільки /застар./; не тільки, а й; не так, як, /не те, що..., а й – як аналог сполучника/; чи то..., чи то*)
 - 3.8.4. "Модний", але ненормативний елемент у складному підрядному сполучнику, що не відповідає українськомовній традиції
 - 3.8.5. "Скорочення" складного підрядного сполучника (чи неповний підрядний сполучник)

Г. ЛОГІЧНІ ПОМИЛКИ

I. Порушення логічних зв'язків між елементами повідомлення:

- 1.1. Неврахування логічних функцій сполучників (а також прийменників, модальних зв'язків, прислівників та ін. зв'язкових слів)
- 1.2. Порушення логічних призначень розділових знаків

II. Помилки на порушення закону тотожності

- 2.1. Порушення вимог до тексту в цілому. Логічно-структурні помилки (з підтипами – виявляють при аналізі всього твору)
 - 2.1.1. Невідповідність змісту й структури розповіді рубриці, темі, заявленій у заголовку, врззі, на початку твору
 - 2.1.2. Неспівмірність частин твору
 - 2.1.3. Порушення послідовності у викладі елементів повідомлення, що призводить до спотворень змісту
 - 2.1.4. Зісковзування з теми (змістово-структурні та композиційні помилки); У Капелюшного "зсув плану розповіді з однієї сфери в іншу", переважно з політ. сфери в побутову
 - 2.1.5. Пропущення потрібної ланки в ланцюзі логічних розмірковувань
 - 2.1.6. Порушення логіки часу, часової послідовності (темпоральні помилки)
 - 2.1.7. Порушення лінійності викладу; автор не осмислює ситуацію і "малює" неадекватну картину події /чи проблеми/
 - 2.1.8. Логічні розриви, які виникають на етапі технологічних операцій з текстом, (найчастіше в результаті скорочень)
 - 2.1.9. Неспроможність головного логічного висновку у творі
- 2.2. Порушення вимог до визначень і формулювань Семантичні і термінологічні неточності
 - 2.2.1. Неадекватність (неспівмірність) визначення (значення терміна не дорівнює означенню) (з підтипами)
 - 2.2.2. Незрозуміле через незрозуміле
 - 2.2.3. Порочне коло
 - 2.2.4. Метафори замість точних значень слів
- 2.3. Помилки в оперуванні поняттями

- 2.3.1. Помилки в класифікації понять
- 2.3.2. Помилки в поділі понять (з підтипами)
- 2.3.3. Підміна понять
- 2.3.4. Поєднання як однорівневих, однопланових, однорідних тих понять, які такими не є
- 2.3.5. Подання як однорівневих, однопланових, однорідних понять, зміст яких частково перетинається, обсяги значень яких частково збігаються
- 2.3.6. Порухення точності слововживання (насамперед термінології), приблизність у виборі слова
- 2.4. Фактичні помилки як наслідок порушень логічності мислення
 - 2.4.1. Перенасичення тексту фактичним матеріалом
 - 2.4.2. Сплутування стилістичних відтінків у антонімічних парах слів (завдяки – через; привести – призвести; сприяти – спричиняти і под.)
 - 2.4.3. Незнання всієї повноти фактів, через що автор доходить хибних висновків – (закон достатньої підстави)
 - 2.4.4. Тенденційний підхід до оцінки фактів; замовчування відомих авторові фактів; подання факту-винятку як типового
 - 2.4.5. Неуніфікованість форм подачі фактичного матеріалу в межах одного тексту чи навіть у межах одного фрагмента тексту (імен та ініціалів, подання одного показника як абсолютної, а іншого як відносної величини тощо)
 - 2.4.6. Спотворення фактів через неналежну їх перевірку, через брак сумлінності автора й редактора
 - 2.4.7. Відтворення факту "по пам'яті" /зі зміщеннями, інтерференціями, не застереженими автором/
 - 2.4.8. Наведення цифр, фактів, які нічого не говорять читачам (скажімо, автор не пояснює цифр, не зіставляє їх тощо)
 - 2.4.9. Наведення неправильних абревіатур, скорочень або не зрозумілих читачеві (не розшифрованих)
 - 2.4.10. Неврахування змін, що відбуваються у системі фактів (застаріла статистика, зміни в законах, у стані кадрів, в адміністративно-територіальному поділі тощо)
 - 2.4.11. Незнання специфіки питання, про яке веде мову автор
 - 2.4.12. Мимовільні й умисні зміщення у фактичній основі під впливом психологічної напруги, афектів суб'єктивізму
 - 2.4.13. Фактичні помилки як результат поганої організації творчого процесу
- 2.5. Інші типи
 - 2.5.1. “Зіставлення незіставного” (ненавмисне зіставлення елементів у конструкціях з переліком)
 - 2.5.2. Сплутування реального й уявного
 - 2.5.3. “Розрізнення тотожного”

III. Помилки на порушення закону несуперечності

- 3.1. Контактно-виразні суперечності
- 3.2. Контактно-невиражені (контактно-імпліцитні) суперечності
- 3.3. Дистантно-виразні суперечності
- 3.4. Дистантно-невиражені (дистантно-імпліцитні) суперечності
- 3.5. Логічно-образні суперечності (умовно-логічна помилка)

IV. Помилки на порушення закону достатньої підстави (порушення причинно-наслідкових зв'язків)

- 4.1. Порушення вимог до тези ("основи доказу")
 - 4.1.1. Тезу сформульовано неточно
 - 4.1.2. Підміна тези (втрата тези; перехід в іншу предметну сферу)
 - 4.1.3. "Хибна теза"

- 4.2. Порушення вимог логіки до аргументів
 - 4.2.1. Недостатня обґрунтованість тези належним добром аргументів
 - 4.2.2. Недостатня підстава
 - 4.2.3. Неналежне розмежування в тексті тези й аргументів
 - 4.2.4. "Хибний аргумент"
 - 4.2.5. Підміна аргументу
 - 4.2.6. "Коло в доказі"
 - 4.2.7. "Випередження основи (підстави)"
 - 4.2.8. "Аргумент до публіки"
 - 4.2.9. "Аргумент до мас"
 - 4.2.10. "Аргумент, що ґрунтується на авторитеті"
 - 4.2.11. "Аргумент, що ґрунтується на заздощах, злості (ворожості) або який виникає в стані сильної психологічної напруги"
 - 4.2.12. "Аргумент до сили"

- 4.3. Порушення вимог логіки до демонстрації (висновування)
 - 4.3.1. "Виведення невивідного" (позірне або фіктивне висновування)
 - 4.3.2. "Стрибок у доказі"
 - 4.3.3. "Випередження підстави"
 - 4.3.4. Поспішне узагальнення (немотивовані узагальнення)
 - 4.3.5. Недостатня підстава
 - 4.3.6. "Після цього – значить з цієї причини"
 - 4.3.7. "Від сказаного з умовою до сказаного безумовно"

Д.

КОМУНІКАТИВНІ (МЕНТАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ) ПОМИЛКИ

- I. Помилки на етапі добору елементів майбутнього висловлювання
/у Ф. Бацевича (1) – помилки етапу розчленування початкового задуму/
 - 1.1. Подвійне позначення (накладання) якогось аспекту початкового задуму
 - 1.2. "Економія мовних засобів", пропуск необхідного елемента думки (майбутнього висловлювання); в результаті – втрата смислу або його спотворення
 - 1.3. Неоднорідність елементів, підібраних для сурядного логічного переліку
 - 1.4. Неточне ословлення часових відношень (категорії часу)

- II. Помилки в означенні ключових моментів (аспектів) майбутнього повідомлення (за Бацевичем – тих, що виникають на етапі категоризації)

- 2.1. Чітко не категоризовано основний задум (ключовий аспект) майбутнього повідомлення
- 2.2. Абстракції замість точної категоризації
- 2.3. Зміщення в означенні суб'єкта дії (з підтипами)
- 2.4. Аномальні випадки категоризації дії, процесу (з підтипами)
- 2.5. Аномальні випадки категоризації стану
- 2.6. Подвійна категоризація (*накладання елементів категоризації* – з підтипами)
- 2.7. Накладання елементів початкового задуму; спроба поєднати різні (часто непоєднувані) його аспекти
- 2.8. Різноманітні невимушені, підсвідомі смислові перестановки (інтерференції) (з підтипами)

III. Вади в ословленні задуму (лексична розгортка і граматичне конструювання)

- 3.1. Різноманітні персоніфікації, підміни істинного суб'єкта дії (*У Бацевичем – добір нестандартного конверсиву*) (з підтипами)
- 3.2. Приблизне, невластиве для живої мови ословлення думки (неідіоматична лексикалізація)
- 3.3. Надлишкове ословлення початкового задуму (*Надлишкова лексикалізація*)
- 3.4. "Недоословлення" думки (*Порушення принципу смислової повноти*) – з підтипами.
- 3.5. Контамінація несинонімічних предикатів (Накладання синонімів)
- 3.6. Накладання фразеологізмів

IV. Помилки на етапі побудови поверхневої структури висловлювання

(а) У логіко-синтаксичній структурі висловлювання

- 4.1. Невідповідність семантики дібраного лексичного матеріалу та поверхневої структури висловлювання головній думці (з підтипами)
- 4.2. Невдале ословлення елементів початкового задуму (Непродумані один або кілька ключових моментів)
- 4.3. Невідповідність лексеми (лексичного фрагмента) рівню семантичного узагальнення пропозиції (пропонованого фрагмента)
- 4.4. Предикат поєднано "не з тим" вузлом (з хибним суб'єктом дії)
- 4.5. Зміщення в оцінних нюансах (Невідповідність елементу оцінки ситуації загальній смисловій спрямованості фрагмента)
- 4.6. Різноманітні логічні зміщення (при побудові поверхневої структури) – з підтипами
- 4.7. Помилки невдалого вибору синтаксичних форм (конструкцій) (з підтипами)
- 4.8. Контамінації у предикативній частині висловлювання (з підтипами)
- 4.9. Мимовільні обмовки при намаганні мовця приховати якусь інформацію.
- 4.10. Неточний вибір модальної рамки

(б) Лексико-семантична структура висловлювання

- 5.1. Несинонімічна (квазісинонімічна, нібисинонімічна) стала словосполучення

- 5.2. Невідповідність лексеми нормам сполучуваності конкретної мови
(Добір лексем, які суперечать загальній стилістичній, стильовій та тематичній "тональності" висловлювання і тексту загалом)
- 5.3. Вплив аналогії на граматичні форми (зокр., "сліди" думання рос. мовою)
- 5.4. Добір лексеми, паронімічної нормативній
- 5.5. Втрата контролю за ствердно-заперечними спрямуваннями в реченні ("пригоди" частки "не")
- 5.6. Трансформації у складі усталених виразів

СТРУКТУРА

помилкок писемної комунікації

Корекційні таблиці

1-ша колонка – Тип помилки.

2-га колонка – Ілюстрація з помилкою у фрагменті тексту та варіантами виправлення.

Помилкове слово або фрагмент тексту подаються *курсивом*.

Ключові слова у виправленому фрагменті – з підкресленням.

- ✓ (спискова позначка) – мнемонічний приклад; опорний знак
- – методичні поради редакторів

Слід мати на увазі, що виправлення, наведені в таблиці, є лише можливими варіантами. Студент може запропонувати свою, цілком імовірно, кращу редакцію.

А. ВАДИ СЛОВОВЖИВАННЯ (лексичні неточності)

І. Неточне слововживання

<p>І.І. Слово має інше значення</p>	<p>✓ “Задіяли <i>умисний</i> гвинтокрил для гасіння пожежі” (СТБ, 26.05.03). – <u>спеціальний</u>. Умисними бувають тілесні ушкодження, убивства тощо. Тележурналісти не помічають цього виразно негативного стилістичного навантаження на слові “умисний”.</p> <p>“Я <i>суголосна</i> з попереднім <i>виступаючим</i>” (ВР, нар.деп. К.Ващук, 5.03.2009 і у виступах на ін. засіданнях) – <u>згодна</u> (суголосний – це співзвучний); слід також виправити <u>промовцем</u>.</p> <p>“Плата за квартиру для малозабезпечених сімей <i>коштуватиме</i> не більше 15 відсотків доходу сім’ї” (Р. “Київ”, грудень 2006 року) – <u>становитиме</u>. (Коштувати можуть самі послуги).</p> <p>Помилка в назві посібника: Мартинов А.В., Неженцев О.Б., Шевченко М.О. Основи <i>енергозбереження</i>: Навч. пос. – Луган.: СНУ ім. В.Даля, 2003 – <u>енергозаощадження</u>.</p> <p>“Міланці повертаються до своїх <i>тенет</i>” (СТБ, футб. репортаж, 7.11.2004) – <u>на свою половину поля</u>. Очевидно, коментатор не розумів значення слова. Тенета – сітка для ловлі звірів, птахів;</p>
--	---

	<p>безладне переплетення чого-небудь; те, що позбавляє свободи дій, заганяє в безвихідь. /Чи не з <i>пенатами</i> сплутав це слово коментатор?/</p> <p>"Одна з них – <i>мешканка</i> Ізраїлю Алла Ігнат'єва..." (Людмила Макей. "Наші рятівники були зовсім безкорисливими" // День, 28.01.2010) – <u>громадянка</u> (а мешканка – Тель-Авіва чи ін. міста, села).</p>
<p>– в т.ч. <i>неточно віддані терміни</i></p>	<p>✓ "Вона (борода) була ознакою, яка відрізняла <i>християнина</i> від католика" (приклад А.Мільчина, 8) – тр. <u>православного</u> від католика (католик – теж християнин).</p> <p><u>Доход</u> сім'ї студентка виправила на прибуток (з газети за квітень 2009 року). <i>Чи правильно це?</i> Є обидва терміни: у сім'ї – <u>доходи</u>, загалом <u>доходи</u> населення, національний <u>доход</u>. Доход – це гроші, матеріальні цінності, одержані державою, компанією, особою. Прибуток – категорія суто економічна; це різниця між доходом (<i>напр.</i>, виторгом) і затратами виробництва (підприємництва), між одержаним і затраченим, вкладеним. Це <u>чистий доход</u>. Студентка помилково сприйняла слово "доход" як русизм. "Доход" і "прибуток" – і не дублети.</p> <p>"Маємо <i>три полярні точки зору</i>" (5-й канал, нар. деп. Сергій Шевчук, 20.09.2004) – слово "полярні" зайве (або <u>три взаємно несумісні точки зору</u>). СІС: "Полярність – наявність <u>двох</u> протилежних полюсів; <i>філософ.</i> вид протилежності".</p> <p>Про те, яке знач. мають терміни, свідчить запекла дискусія про визначення Голодомору як <u>геноциду</u> українського народу у відповідному проекті закону (кінець листопада 2006 року)</p> <p>"Попит <i>не співпадає зі спросом</i>" (ТБ "Інтер" – Поживанов у Савіка Шустера, 18.04.2008) – попит <u>перевищує пропозицію</u>.</p>
<p>1.2. <i>У слова інший стилістичний відтінок; воно можливе в іншому контексті</i></p>	<p>✓ "Телешоу дають хоч якусь, нехай вельми недоброякісну, <i>їжу</i> для розуму" (Ігор Лосев. Лівнів й недопитливі? // День 24.04.2009) – <u>поживу</u>. (Замість конкретно-побутового – <i>перен.</i>, те, що є матеріалом для певної діяльності, джерелом чого-небудь) – <i>реалізація метафори</i>.</p> <p>"У глибоких печерах <i>відбувся</i> обвал, вихід завалило..." (Ж-л "Кіно Дайджест" № 6, червень 2006) – <u>стався</u>.</p> <p>"... і підприємства почали <i>отримувати</i> величезні збитки" (Р. Київ, 8.09.2006) – стали <u>зазнавати</u> великих <u>збитків</u>.</p> <p>"На відстані <i>витягнутої</i> руки..." (УР-1, 2.08.2005). А Тарас</p>

	<p>Шевченко писав: “Дивились, молились Старі мої. А сердешне [дитя] Неначе благас: Випручало рученята й до їх <u>простягає</u> Манюсінькі” (Шевч., с 250). М Рильський писав: “Він стоїть з <u>простертою</u> рукою на майданах наших сіл і міст...”. Отже, “на відстані <u>протягнутої</u> (або <u>простертої</u>) руки”.</p> <p>"Учора ці питання <u>зачіпалися</u> під час публічної дискусії" (Віталій Княжанський. Хто перевірить аудитора? // День, 28.01.2010) – <u>порушували</u>. Таким чином уникаємо й неживомовної пасивної конструкції зі зворотним дієсловом.</p> <p>"Переступив волосінь /до міни/ і м'яко, наче кішка, коли на стіл залізе, <u>покрокував</u> стежкою ("Радій Радутний. Сусіди // Вітч. 2008, № 5–6 /помилка в рукописі/) – це мінер по мінному полю <u>покрокував</u>? – обережно <u>пішов</u> стежкою. Та й кішки теж не крокують. Тож тут ще й невідала образність."</p>
<p>1.3. Сплутування слів одного предметного (семантичного) поля</p>	<p>✓ Пильнуємо прикордонну смугу; нерви напружені, <u>палець на мущі</u> (з армійської газети) – палець на <u>спусковому гачку</u> (на курку).</p> <p>„Відчини <u>фіранку</u>, душно в кімнаті...” (ТБ "ТЕТ", „Дом-2”, 15.04.2006) – відчини <u>кватирку</u>.</p> <p>"Соліст Національної опери Володимир Гришко буде опікуватися "<u>зайцем</u>" Володимиром Данильцем, щоб і він заспівав" (ВК, 19.09.2006) – "<u>кроликом</u>".</p> <p>У словниковій статті <i>СТАЛЛЫ</i> (Шкаруба Л.М., Спанатій Л.С. РУС худ. термінів. – К.: Каравела, 2004) фрагмент «<i>В католических храмах... скамьи...имеют высокие спинки...</i>» перекладено: «<i>В католицьких храмах...лави... мали високі бильця...</i>» (бильця – це поруччя)</p> <p>"За своє творче життя вона <u>сплела</u> з вовни понад 200 килимів і настінних панно" (Нарис про художника-гобеленницю // День, 12.02.2009) – <u>виткала</u>. /плетуть гачком або спицями; тчуть – на верстаті).</p> <p>"Дурень я, дурень. Що було б зняти рюкзак й автомата! А тепер цей вантаж добряче пригинає до <u>тунту</u>... Хоча й <u>тунту</u> як такого нема..." (Радій Радутний. Сусіди // Вітч. 2008, № 5–6 /помилка в рукописі/)- до <u>землі</u>.</p>
<p>1.4. Вигадане слово (покруч)</p>	<p>✓ "Великокошторисне майно" (ВР, траплялося кілька разів) – <u>цінне, великої вартості</u>.</p> <p>"Якщо вимоги Ющенко не будуть <u>задовільнені</u>, то чи можлива друга, "оксамитова" революція в парламенті? (День, 13.09.2002, інт. з Л. Кравчуком) – <u>задоволені</u>."</p>

	<p>"<i>Минулоріч за світову першість ("Міс світу") змагалася не менш амбіційна Ірина Журавська</i>" (УМ, 8.09.2009) – <u>торік</u>. <i>Вигадане слово на місці кращого українського відповідника. Стало модним.</i></p> <p>Уряд подав вам сьогодні 63 законопроекти, і ми б хотіли, щоб вони були <i>якнеймога швидше</i> прийняті..." (Інформація Прем'єр-міністра України Ю.В.Тимошенко на засіданні Верховної Ради України 11.04.2008) – <u>якомога</u>.</p> <p>"Магазин ("Сяйво") вдалося відстояти, однак ціна питання (у розпал боротьби з КМДА за магазин померла його директор Марина Довга) <i>неспівставна з цією благою звісткою</i>" (УМ, 3.04.2008) – <u>незіставна, непорівнянна</u>.</p>
<p align="center">II. Багатозначність слова і контекстуальна точність його вживання</p> <p>(Полісемія й омонімія; нерозрізнення паронімів, стилістичних відтінків синонімів тощо)</p>	
<p>2.1. <i>Нерозрізнення стилістичних відтінків синонімів (неконтекстний синонім)</i></p>	<p>✓ "Наші дівчата <i>посперечаються</i> за третю позицію" (Р.Ера, 12.07.2009) – <u>позмагаються</u>.</p> <p>✓ "Що права, що ліва нога – <i>тут однаково</i>, але права таки <i>цікавіша</i>" (З репортажу Віктора Вацка на УТ-1, футбольний матч Португалія – Голландія, 25.06.2006) – 1) <u>майже</u> однаково; 2) "але правою було б таки <u>зручніше пробити</u>"</p> <p>"Ми <i>сумуємо</i>, що ви <i>заставляєте</i> нас вирішувати мізерні питання" (ВР, нар. деп., 3.12.2009) – <u>шкода</u> (чи <u>прикро</u>), що ви <u>змушуєте</u>...</p> <p>"Йому <i>знадобився</i> всього лише рік для того, щоб перетворитися з рядового ченця московського <i>Чудова</i> монастиря на дякона та члена патріаршої <i>свити</i>" (Вол. Горак. Лжедмитрій I: укр. карта у грі рос-го самозванця // День, 1.02.2008) – йому <u>вистачило</u> всього лише одного року. Тр. також виправити: <u>Чудового</u> монастиря (<i>неправильна морфологічна форма</i>); патріаршого <u>почту</u> (<i>русизм</i>).</p> <p>"Йому залишається лише <i>сумувати</i> за недосконалістю світу, який доведеться покинути і який, <i>тим не менш</i>, був чудовим..." (Вол. Сердюк. Ревідкриття. Роман // З рук. до Вітч. № 1–2 – 2008) – <u>з прикрістю дивитися на недосконалість</u> світу; крім того, слід виправити кальковану сталу словосполуку: <u>усе ж</u> був чудовим.</p> <p>"Наш Президент – безумовно, <i>зворушлива</i> людина" (УМ, 3.04.2008) – це він когось зворушує? Очев., точніше – <u>сприйнятлива, вразлива, дітклива, чутлива, делікатна</u> людина.</p>

"Море і гори. Своєрідне *сполучення*" (Радій Радутний. Сусіди // Вітч. 2008, № 5–6 /помилка в рукописі/) – поєднання.

“Справжнісіньку словесну перестрілку в одному з дублів *влаштували* Данилко та Максим Галкін” [під час знімання новорічної музичної комедії “За двома зайцями”] (“День”, 19.09.2003) – вчинили, зчинили, затіяли, здійняли. (Влаштувати можна життя, концерт, когось у гуртожиток тощо).

Не заблукай, редакторе, в трьох соснах

*ЗДІБНИЙ – ЗДАТНИЙ – СПРОМОЖНИЙ. /"нібисиноніми" чи "квазісиноніми"; в цих трьох соснах мовці часто плутаються /:

"Комісія здібна підготувати документ протягом тижня" (ВР) – зможе (або вона спроможна, у неї є можливості підготувати...);

“Їхні [комуністів] представники виявилися *нездібними* перемогти за *мажоритарними округами*” (Нардеп Вол. Зубанов. – День, 5.11.2004) – неспроможними (чи нездатними)...; слід виправити й "у мажоритарних округах";

Більш близькі одне до одного у значенні слова "здатний" і "спроможний", часто вони взаємозамінні. Це синонімічний ряд: здатний, спроможний, який може щось зробити, придатний, годний (*призабуте слово*) щось робити;

"Здібний" – більш віддалене від цієї пари. Його синонімічний ряд такий: обдарований, талановитий, кмітливий, удатний, кебетливий.

*ОДЕРЖАТИ – ОТРИМАТИ – ДІСТАТИ (ще "три сосни"; і особлива любов мовців до модного "отримати"):

"Від *отриманих* ран молодший брат загинув на місці" (СВ, 20.01.2005) – від поранень... загинув...;

"Під час конфлікту між міністром /Ю.Луценком/ і поліцією в аеропорту четверо правоохоронців *отримали* поранення; двоє поліцейських *отримали* забиття та подряпини" (Походеньки бравого міністра // УМ, 8.05.2009) – зазнали поранень; ще у двох виявлено синці та подряпини.

"...*Отримала* визнання", "*отримали* освіту" (Газ. "Запорізький ун-т", 2004) – [рос. фразеологічне гніздо з ключовим словом "получать"] – дістала визнання., здобули освіту

“Південні області *отримають* таку погоду...” (ІСТV, 25.07.05) – у південних областях погода буде такою... Отримують щось конкретне (стипендію, листа і под.)

*ГОВОРИТИ – РОЗМОВЛЯТИ – КАЗАТИ *та ін.*

Цю "трійцю" колись (ще у 1945 році) проаналізував Олексій Кундзіч (Кундзіч, 1973, с. 10). "Українське *розмовляти*, – писав він, – відповідає російському *разговаривать*". Але наші автори **бояться русизму**. І тоді *говорити* перекладають як *розмовляти*, а тоді вже й *поговорить* – *порозмовляти*. Назвав це скаліченим словом. "А *кажуть*, – пише Кундзіч, – прирекли на 'аутодафе'".

Нічого не змінилося під зоряним небом України. І нині наші автори пишуть:
 “Майже ані слова не говорять...” (ДТ, 5.02.2005) – ані словечка не кажуть;
 "Чи ви розумієте, що *говорите?*" (З рук. до Вітч., № 7–8 2006) – ... що кажете;
 "Як *говорили древні*" (Укр. слово) – як казали в давнину;
 "Сам не бачив, але всі наші *говорять*, що ходила ..." (у "велику хату"
 скаржитись – з рук. до Вітч) – подейкують.
 "Отож поки що з упевненістю можна *говорити* про те, що на лаві підсудних
 опиниться ще один убивця Георгія" (Ол-др Черевко. Мораль і лицемірство
 // СВ, 31.07.2009) – сказати, що... (твердити, що...)
 А коли "говорити"? Коли тр. сказати про здатність володіти мовою ("дитина
заговорила в півтора роки", "І не чув, щоб коли рибка, як людина, говорила"
 – Л. Глібов); висловлювати якісь думки ("Стояла я і слухала весну. Вона
 мені багато говорила" – *Леся Українка*); володіти якоюсь мовою.
 А "розмовляти"? Усно обмінюватися думками, вести розмову, бесіду з ким-н.

***МАЄ – ПОВИНЕН – ЗОБОВ'ЯЗАНИЙ – СЛІД – ТРЕБА**

"Глядач *повинен* бачити весь ланцюжок, яким інформація дійшла до нього" (З
 рукоп. до кн. І. Куляс, О. Макаренко. Ефективне виробництво теленовін:
 Практ. пос. для журналістів; вийшла: К.:МГО Інтерньюз Україна, 2006).
 Глядач нічого *не повинен*, повинна редакція новин; а глядач має дістати від
 телеканалу всю інформацію (телеканал же має і повинен забезпечити
 йому...). Деякі автори сприймають ряд слів "має", "повинен", "зобов'язаний"
 "слід", "треба" як суто синонімічний, дублетний. Насправді ж, за кожним із
 цих слів – певний стилістичний нюанс (за Кундзічем це – невраховані
 "дієзи в ключі").

**Покажи мені, як він користується синонімами, – і я скажу, який з нього
 письменник (М.Т.Рильський)**

**2.2.
 Нерозрізнення
 паронімів**

- ✓ "Лариса К. була *годівницею* п'ятьох дітей" (ГПУ, 10.08.2006) – годувальницею.
- ✓ Читаючи лірику Сергія Єсеніна, *заповнюються* пустощі душі" (З творів абітурієнтів; наведено в "Мова і історія: Період. зб наук. праць. – К., 2006") – очев., пустоти, порожнеча.
 (Слід виправити також помилку у вжив. дієприсл. звороту, – напр., "читаєш – і заповнюєш порожнечу... або "читаєш... – і багатіє душа")

"В комунальній сфері використовується *винятково* газ українського походження" (ВР, Ол-др Турчинов, 19.09.2006) – газ виключно, а краще – газ тільки укр. походження; тут ще й неправильний порядок слів: виключно – лексичний посилювач логічного наголосу на слові "українського походження".

- Тут ще й вплив російської ("*исключительный*" там – і виключний, тобто який поширюється тільки на кого-, що-небудь, єдиний, як кажуть нині – ексклюзивний; і винятковий, тобто надзвичайний). Так само й з прислівниками: "виключно" – це лише, тільки, а

"*винятково*" – дуже, особливо, надзвичайно.

"Мільйони років тому ставши на ноги, людина має тільки дві точки *опору*, проте *не може* забувати про голову, яка *дає можливість* прогнозувати наслідки дій або бездіяльності" (Олена Бігун // День, 14.01.2010) – точки опори; тут і *неконтекстний син.* та *зайві слова* ("проте мусить не забувати й про голову, яка прогнозує наслідки...").

"14 листопада 1974 року до *поліцейської ділянки надійшов жахливий дзвінок...*" (День, 1.12.2006, Анонси програм) – на поліцейській дільниці пролунав тривожний дзвінок

"– Віталію, чи була *вірогідність* проведення двобою у США? – Така *вірогідність* була" (Дем. Укр., 23.01.2009, інт. з Віталієм Кличком) – можливість (імовірність). Вірогідність – це безсумнівність, достеменність, те, що відбувається насправді, точно.

"Участь у *воєнній грі представників структур* вищого військово-політичного керівництва України доводить серйозність намірів, з якими держава прагне приєднатися до євроатлантичних структур ("Народна армія", 18.05.2006). у військовій грі ("представників структур" – зайві слова).

- **Ці два прикметники розрізняються значенням за своїм походженням від іменників "військо" і "війна":** *військова* підготовка, *військовослужбовець*, але *воєнне* становище, *воєнна* операція. А доктрина — *воєнна чи військова*? Оскільки йдеться не про амуніцію і харчування армії, а про доктрину держави на випадок війни, про її політику (і в мирний час) готовності до оборони в разі воєнного нападу. Тож доктрина – *воєнна* !

"Довіра населення *завойовується* роками й роками, втратити ж її можна *водночас*" (Рекл. передача про банк "Аркада", 13.07.2006) – воднораз (і "довіру завойовують" – недоречна пасивна конструкція); "водночас" = одночасно.

„Більшість дослідників творчості М. Фуко відзначають складність і заплутаність *висхідних* концептуальних положень цього франц. мислителя"; (З рук. до ВОУ № 3 – 2006) – відправних, вихідних, "висхідний" – той, що піднімається вгору.

"Боротьба розпалюється з новою силою і *здобуває особистий* характер" (День, Анонси програм, 11.04.2008; про фільм "Сиріана") – набуває особистісного характеру.

	<p>"Кури́, але в квартирку" /в "форточку" тобто/ (1+1, титр до к/ф "5 хвилин до метро", 11.08.2006) – <u>в квартирку</u>.</p> <p>"Один знайомий поїхав чомусь у Японію. Знайшов на найближчому смітнику <u>музикальний центр і телевизор</u>" (Радій Радутний. Сусіди // Вітч. 2008, № 5–6 /помилка в рукописі/) – <u>музичний</u>.</p>
<p><i>В т. ч.</i> 2.2.1. <i>Сплутування паронімів через втрату контролю за точним їх уживанням (близькозвучних слів з очевидно різним змістом).</i></p>	<p>"Має бути стовідсоткова <u>відповідальність</u> мінімальної зарплати прожитковому рівню" (О.Стоян, нар. деп., 5-й канал, грудень 2009) – <u>відповідність</u>.</p> <p>"Тут був стадіон та великі <u>пустоці</u>" (5-й канал ТБ, 20.04.2008) – <u>пустирі, пустище, пустирище</u>.</p>
<p>2.2.2. <i>Несподіваний (як для контексту) паронім.</i></p>	<p>"Наші депутати ще <u>доглядають</u> останні сни" (Радіо"Ера" 11.06.2002) – <u>додивляються</u> (бо <i>доглядають сни</i> – це значить "пiклюються про сни").</p> <p>"Ви говорите речі, які просто <i>неприємні</i>" (5-й канал, 4.01.2005) – тут <u>неприйнятні, калька</u> від рос. "неприятельные"; несподівано виник <u>неконтекстний паронім</u>.</p>
<p>2.2.3. <i>Іншомовна паронімазія (паронімазія – не споріднені, а просто співзвучні слова, в т.ч. іншомовні)</i></p>	<p>"Як часто проводиться <u>дезактивація</u> в пологових будинках?" (5 кан. ТБ, 29.04.2006, Лідія Таран) – ішлося про боротьбу зі стафілококом – тобто про дезінфекцію ("<u>як часто проводять дезінфекцію</u>")</p>
<p>Вузлики на пам'ять</p> <p>Часто сплутувані пароніми</p> <p>авантюристичний (який властивий ризикованим, безпринципним вчинкам: авантюристичний план, прийом) – авантюрний (неспівмірний з реальними можливостями; пригодницький: роман, фільм, сюжет)</p> <p>авторитарний (який ґрунтується на беззаперечному підкоренні владі: напр., про режим) – авторитетний (впливовий, поважний: про вченого, державного діяча)</p> <p>ароматизований (збагачений ароматними речовинами) – ароматичний (призначений для ароматизування: рослини, смоли)</p> <p>болісний (пов'язаний з переживанням: спогад, думки; ще – схильний до захворювань) – болючий (який болить, викликає біль)</p> <p>вдача (характер людини) – удача (успіх, щасливий збіг обставин)</p> <p>виключно (лише, тільки) – винятково (дуже, особливо, надзвичайно)</p>	

вимисел (те, що вигадане) – **домисел** (здогад, оснований на припущеннях)
відрізняти (щось від чогось) – **розрізняти** (щось і щось; найчастіше близьке за значенням: нюанси зображення, звуки в оркестрі, підробку і оригінал і под.)

мимохідь (ідучи мимо чогось)– **мимохіть** (ненароком, не бажаючи) /від різних коренів: ходити і хотіти/

особовий (про склад підрозділу в армії, навч. закладі; про кадрову справу) – **особистий** (про почуття, життя; про індивідуальне, приватне, непублічне)

пам'ятка (предмет культури минулого, зокр. писемна пам'ятка) – **пам'ятник** (1. архітектурна або скульптурна споруда в пам'ять чи на честь кого-, чого-н.; 2. надгробок)

повставати (з-за столу, зі стільців) – **поставати** (виникати, утворюватися, напр. з попелу, руїн, з нічого)

показник (досягнень; вмісту домішки в матеріалі; властивостей речовини: показник надійності, показник безпечності, показник степеня в *мат.* тощо) – **показчик** (показчики на дорогах, перелік книг у бібліотеці – алфавітний і предметний; контрольно-вимірвальний прилад)

рятівник (той, хто рятував) – **рятувальник** (той хто фахово чи спеціально займається рятуванням)

тактовний (чемний, вихований, делікатний у поведженні)– **тактичний** (продуманий, спланований як спосіб досягнення мети)

україніка (зібрання будь-яких творів про Україну) – **україністика** (праці, твори з укр. мови та л-ри)

уява (фізична здатність набувати знань: *добре розвинута уява*) – **уявлення** (набуті знання про щось: *не маєш уявлення, глибоке уявлення*)

чисельний (стосується числа: *аналіз, перевага; сума в чисельному виразі*) – **численний** (наявний у великій кількості: *численне товариство, численні спостереження*)

<p>2.3. Нерозрізнення значень омонімів і полісем ("випадкова омонімія")</p>	<p>✓ "Футболісти залишили поле без голів" (Часто повторювана фраза в репортажах на ТБ-1, ТЕТ)</p>
<p>2.4. Сплутування антонімів</p>	
<p>2.4.1. Нерозрізнені антонімічні контексти</p>	<p>✓ "Виникне криза неплатежів за комунальні послуги" (Ю. Тимошенко, ВР, 5.10.2006). Суперечність між словами у словосполучі. "Криза" – у платежах. В результаті утворились неплатежі. Отже, <u>криза платежів</u>, а <u>проблема – неплатежів</u> – тут суперечності нема.</p> <p>"Світовим керівникам, які "тримаються за владу завдяки корупції й обману", він (Барак Обама) сказав, що вони на хибному шляху" (Дем. Укр., 23.01.2009) – <u>вдаючись до корупції й обману</u> (або й "тримаються за владу <u>корупцією й обманом</u>").</p>

"Керівництво *міністерством* усе сильніше *дбало* про те, щоб у народних школах не зароджувалось ніяке "вільнодумство" ("Особливості діяльності Бориса Грінченка". Курсова робота Надії Гуняги в НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2008) – міністерство; пильнувало, щоб.

"За опублікованими у США статистичними даними рівень безробіття в країні помітно зріс. Це перевершило *сподівання* експертів, які *висловлювалися* на початку року" (УР-1, 19.09.2008) – це значно вище прогнозів, висловлюваних експертами на початку року.

- А "чемпіон" у цій категорії – слово "сприяти" ("сприяння"):

"Надання статусу державної російській мові буде *сприяти* сепаратистським тенденціям у східних та південних регіонах України" (Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2008. – С. 237) – буде провокувати, або провокуватиме сепаратистські тенденції.

"Ющенко... не став гарантом Конституції і закону, а навпаки, у числі інших політичних сил особисто *сприяв* їх дискредитації" (Ірина Ведернікова. Навіщо Ющенко йде у президенти? // ДТ, 11.07.2009) – особисто їх дискредитував.

"Захворювання *щитовидної залози* в Україні поширені значно більше, ніж в інших країнах . Цьому *сприяла екологія*, наслідки Чорнобильської катастрофи" (УР-1, 10.12.2006.) – до цього призвела несприятлива екологічна обстановка..." Крім того, слід виправити "щитовидної залози" на "щитівки".

"Синтетичний" приклад

"*Сьогодні* в укр. політиці *прогресують* такі антидемократичні технології, як тоталітаризм... і популізм... Цьому *сприяють* як тотальна відірваність *правлячого* класу від суспільства, так і катастрофічна культурна деградація населення" ("Український прорив": імунітет уряду або путівник для держави? /Інт. з експертами/ // День, 25.01.2008). 1) "Сьогодні" – необов'язкове слово (і неконтекстний син.); 2) ширяться (у слова "прогресують" – позитивний контекст); 3) тут мало сказати "технології" – тенденції чи навіть загрози; "технології" могло поєднатися тільки зі словом "популізм", для "тоталітаризму" його мало; 4) до цього призводять (ще одна антонімічна пара слів: *приводити* – *призводити*); 5) владного класу (чи панівного класу держави) – уникаємо форми активного дієприкметника.

<p>2.4.2 Сплутування стилістичних відтінків у антонімічних парах слів (завдяки – через; привести – призвести; сприяти – спричиняти і под.)</p>	<p>✓ <i>Завдяки</i> такій безгосподарності підприємство втратило чимало прибутків" (Газета по-українськи, 20.04.2006) – <u>через</u> безгосподарність. Хто ж це дякує безгосподарності? І за що? За втрату прибутків? Суцільна алогічність.</p> <p>сподівання – очікування "Реакція росіян перевершила всі <i>сподівання</i>" (Каратаєвський, Р. Ера, 4.10.2006 – йдеться про російсько-грузинський конфлікт) – <u>найгірші очікування</u>. У слова <i>сподівання</i> – позитивна конотація; а <i>очікування</i> – стилістично нейтральніше і поєднується з лексичним посилювачем <i>найгірші</i> (легко переконатись, що <i>найгірші сподівання</i> – словосполука несумісна)</p> <p>сприяти – спричиняти "Біфенол А /міститься у пластмасових пляшках/ в експериментальних тварин <i>сприяв</i> розвиткові раку" (СВ, 30.09.2008) – <u>спричиняв</u> розвиток. "<i>Все зростаюча</i> популярність музею Івана Гончара <i>сприяла</i> цькуванню визначного майстра з <i>боку партійної, державної адміністрації</i>" (Володимир П'янов. Побратими // З рук. до Вітч. № 1–2 – 2008) – <u>спричинилася до</u> посилення цькувань визначного майстра; решта слів – зайва (в контексті – весь час ідеться про партійну верхівку) – <u>надлишкова лексикалізація</u>; слід також <u>уникнути активного дієприкметника</u>: <u>щодалі більша</u> популярність;.</p> <p>приводити – призводити "Переконаний, що швидкі дії держави <i>приведуть</i> до поновлення довіри громадян" (Зі Щорічного послання Президента України Вікт. Ющенка про внутрішнє і зовнішнє становище України // За СВ від 2.04.2009) – <u>приведуть</u>.</p> <p>навмисне – спеціально "А більше таких проектів, які б я <i>навмисне</i> йшов і дивився, немає" (День, 15.09.2006) – <u>спеціально</u>. Або: "<u>які б я хотів подивитися, які б мене зацікавили</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Карав. – 1995 [*Практ. сл. син..] це "<i>навмисне</i>" подає в синон. ряду з негативними: <i>зумисно, на зло, нарочито, спеціально</i>. А в академічному синонімічному словнику – ще кращий набір: <i>умисно, зумисно, рідше нарочито, спеціально, вмисно, нароком, знарошне, з умислом, свідомо, демонстративно...</i> Явно негативне стилістичне забарвлення. А в позитивному плані: <u>спеціально, з єдиною метою, з добрим наміром, після ретельної підготовки</u>. <p>вкрай – дуже "Турецька преса схвально зустріла той факт, що папа Бенедикт XVI вітав місцевих мешканців по-турецьки і навіть свою молитву</p>
---	--

	завершив турецькою мовою. ЗМІ назвали цю ініціативу "прекрасним жестом понтифіка", <i>вкрай</i> позитивно оціненим турецькою громадськістю" (Кл. Гудзик. Римський папа в мусульманській Туреччині // День, 1.12.2006) – <u>дуже</u> позитивно. <i>Вкрай</i> – може бути <i>погано</i> , <i>вкрай збентежений</i> ;
Увага! 2.4.3. <i>Вибір в антонімічній парі часом залежить від наявності додатка</i>	"Це <i>приведе</i> країну до гуманітарної катастрофи" (Р. Ера, 24.04.2009) – <u>приведе</u> . Без додатка було б "приведе", а з додатком – "приведе" (до катастрофи, справді, щось призводить, а країну "приведуть" – стилістична ситуація, коли з появою додатка редактор змінює рішення про вибір пароніма з антонімічною конотацією)
2.5. Оцінка стилістичних засобів:	
2.5.1 <i>Недоречне використання високого слова (надмірне послуговування засобами експресії, невиправдана гіперболізація)</i>	<p>✓ "Більше за життя він полюбив свою професію слюсаря-водопровідника" (з газетного нарису)</p> <p>"В мою душу увірвався вітром твір Павла Загребельного "Диво" (з абітурієнтських творів. – Мова і історія: Період. зб. – К., 2006)</p> <p>"Друга частина (цебто тайм) стала <i>трагічною</i>: забивали обидві команди" (з футб. репортажу, матч Італія – США // СТБ, червень 2006) – другий тайм видався <u>результативним</u> (чи вже "драматичним"): то одна, то друга команда виходила вперед.</p> <p>"<i>Великий російський художник</i> Ісаак Левітан народився в бідній єврейській сім'ї" (Великие художники, червень 2005) – мабуть же народжувався він не великим художником; високий епітет тут недоречний; просто – <u>Ісаак народився...</u> (або <u>майбутній</u> художник Ісаак Левітан народився...)</p> <p>З нарису про Гоголя: "Олена Олександрівна вийняла зі скриньки брошку з перлів матері <i>генія</i>"; "сестра <i>генія</i> подарувала свій портрет старшому синові"; "Із п'ятьма дітьми на руках залишилася мати <i>генія</i> після раптової смерті чоловіка"; "це робота <i>геніального</i> поета [Т.Г.Шевченка; до речі, йдеться про роботу не поета Шевченка, а художника Шевченка – портрет Ольги Василівни, рідної сестри Гоголя]; "старший син Ганни Василівни Гоголь отримав у спадок бібліотеку свого <i>геніального дядьки</i>"; "речі <i>генія</i> зайняли цілу кімнату" (Рената Смирнова. Нове про долю двох геніїв. День, 3.06.2005)</p> <p>"Вражає <i>неймовірна любов</i> Лесі до України" (УР-1, 25.02.2008) – <u>велика любов</u>.</p> <p style="text-align: center;">-----</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • В інтерв'ю для газети "День" Богдан Ступка, відповідаючи на запитання "Для вас особисто які слова є найвищою похвалою?", сказав: "Знову звернуся до Чехова. У нього найвищою похвалою було слово 'добре'. А сучасні режисери сьогодні на зйомках кричать: 'Геніально, фантастично, ти – супер, ти – кращий за всіх!' Це все буза" (День, 2.02.2010). • Марк Твен – молодому журналістові, який наймався на роботу в його газету: "Якщо можете впіймати прикметник – убийте його"; "прикметник" – читай <u>епітет</u>. Навівши цю мудру пораду американського письменника, гол. редактор Асошіейтед Пресс Рене Дж Каппон додає: "Виразність стилю ґрунтується на іменниках і дієсловах" (17, с. 28–29).
<p>2.5.2. Стилістично невиправдане використання зниженого слова (сленгізмів, побутовізмів, вульгаризмів)</p>	<p>Тут "культури мови" нас вчать політики:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ "Створили комісію зі стабілізації – і настав стабілізець" (ВР, 20.06.2006, Петро Симоненко). ✓ "<i>З того роя не вийде нічого</i>" (ВР, 20.06.2006, Ол-др Мороз!/) <p>Очевидні ознаки культурної деградації колись доволі вихованих політиків. Вони на якусь мить ніби забувають, що виступають не в замкнутому просторі парламентської зали (хоч вона теж не стайня), а й перед гігантською радіо- і телеаудиторією.</p> <p>"Цього разу Україна <i>нахапала</i> чимало призів на Московському фестивалі книги" (УР, інформац. випуск 28.06.2009, ведуча) – <u>була відзначена багатьма призами</u>.</p> <p>Історія аж кишить подвигами козаків (УР-1, 15.01.2007, Анатолій Ковтун з Вінниці) – <u>повна подвигів</u>.</p>
<p>2.5.3. Невиправдане вживання різностильової лексики</p>	<p>"Дещо інше пояснення ровеньківським подіям спробував дати народний депутат від "Регіонів" Володимир Ландик. Він каже, ніби над Зюковим <i>українська Немезида занесла свій караючий меч</i>, але щойно той засвідчив свою відданість Юлії Володимирівні, кримінальну справу закрили" (УМ, ..12.2009) – студент Андрій Жилін (Ун-т Україна) рішуче викинув манірну Немезиду і високопарний "караючий меч" і цілком слушно відредагував: "...Зюкову <u>загрожувало судове розслідування</u>, але коли той засвідчив..."</p> <p>"... він відразу подав рапорт про відправку його <i>до театру бойових дій</i>" (Волод. Горак. Незвичайна жінка в долі незвичайної людини. Павло й Олександра Скоропадські: вибрані сторінки // День. – 2008. – 21 березня) – <u>на фронт. Штамп, який призвів до штучності в ословленні думки</u>. (зіткнулися "батальний" і побутовий стилі)</p>
<p>2.5.4. Невдала</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ "Нога Адріано уже двічі сказала своє слово... Хоча один м'яч він забив головою" (СТБ,

<p>метафоризація та недоречно використання інших засобів образності (тропів), /переносних значень/</p>	<p>5.02.2004, футб. репортаж). – <u>виконала свою роль, своє призначення. Недала спроба образності.</u></p> <p>У статті дослідників з Лондонського університетського коледжу й університету в Стогні Брук (штат Нью-Йорк) повідомляється, що реліктова жаба жила <i>пліч о пліч</i> із хижими динозаврами, травоїдними крокодилами та гігантськими зміями" (День, 26.02.2008) – пліч-о-пліч – ч-з дефіс, але тут редправка: жила в <u>епоху</u> хижих динозаврів...</p> <p>"Район <i>прийняв на свої плечі</i> майже 2 тис. звернень" (Печерськ, квітень 2008) – адміністрація району <u>розглянула</u> майже...</p> <p>"Криміногенна ситуація в містечку Вуглегірськ <i>бажає бути ліпшою</i>" (Телеканал "Україна", січень 2008) – <u>залишає</u> бажати ліпшого... /Тут і <i>спотворення сталої словосполуки</i> /</p> <p>"З чистих джерел Вітчизни-неньки Газ понесем у кожну сім'ю" (З пісні; УР-1, 31.01.2010) (Те, що годиться для звичайної інформації, не пасує пісні)</p> <p>"Тенор Геннадій Васько виступав разом з <i>надією</i> нашої опери Оксаною Яровою" (РТК "Київ" 5.11.2004) – з <u>талановитою молодою солісткою</u> ("тенор виступав з надією"?).</p> <p>"Дощі продовжують свою <i>мокру симфонію</i>" (УР-1, прогноз погоди, інженер Гідрометцентру, 11.04.2009) – <u>дощі не припиняються.</u></p> <p>У західних областях прохолодний фронт <i>замовить</i> помірні дощі... У східних і південних областях сонце <i>виявлятиме свою прихильність із силою</i> 21–25 градусів..." (Синоптик Наталія ... на УР-1, 20.06.2009). /якась <i>химерна образність</i> з немотивованим використанням <i>персоніфікацій</i>/.</p> <p>"Циклон <i>не хоче</i> залишати нас <i>своєю увагою</i>" (УР-1, 19.09.2008, синоптик Гідрометцентру) – циклон <u>не вщухає.</u></p> <p>"Фернандо <i>такі м'ячі перекусює</i> <i>нараз</i>" (УТ-1, матч Португалія – Голландія, 25.06.06, Віктор Вацко) – <u>бере завиграшки;</u></p>
<p>У т.ч.: – реалізація метафори (неправильне розуміння метафоричного виразу в прямому смислі)</p>	<p>✓ "Його часто <i>відвідують картини</i> минулого, і він повертається до місць, де проживав до скоєння злочину..." (День, Анонси програм – про фільм "Розкаяння", 19.01.2007) – йому <u>маряться</u>, він часто <u>бачить</u>...</p> <p>"Дякую, що навчили української мови", "Дякую, що розкрили красу української мови" – <i>такими відгуками переповнені серця</i> болгар, росіян, молдаван, гагаузів і навіть <i>одного татарина і афганця</i> (Ол-др Гаврош. Як в Одесі укр. мови навчають // УМ, 30.07.2008) – "таких записів <u>у книгах відгуків</u> багато. <u>Пишуть їх</u></p>

	<p>болгари, росіяни, молдавани і навіть <u>один татарин та один афганець</u>. (бо вийшов у статті якийсь гібрид – татаро-афганець). Про це вони <u>говорять під час випуску курсів</u>".</p> <p>„Але вмістити в одній книзі найвідоміші постаті Київського університету ... <i>досить</i> складно” (Незабутні постаті Київського ун-ту // Mainstream – студентська газ. – 2006. – № 39) – „<i>вмістити у книгу постаті</i>” важко. Варіант виправлення: „Але вмістити в одній книзі <u>розповіді</u> про найвідоміші постаті <u>в історії</u> Київського ун-ту ... складно”.</p>
<p style="text-align: center;"><i>Найчастіше вдаються до немотивованих (не дуже вдалих) персоніфікацій та інших засобів образності спортивні оглядачі і працівники Гідрометцентру</i></p>	
<p>2.5.5. <i>Порушення закону естетичної відповідності зближуваних у тропі понять</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • М.В.Ломоносов. Риторика: "К вещам высоким непристойно слова переносить от низких, напр.: вместо <i>дождь идет</i> непристойно сказать <i>небо плюет</i>". • В.Г.Белінський: "дике зближення незближуваних предметів". <p>"Р. був спресований життям до повної душевної непрохідності, своєрідного хронічного закрепу, – і вона, Дарина, <i>була його проносим</i>" (О.Забужко. Музей покинутих секретів. – К.: Факт, 2009. – С.324). Те, що деякі мовці дозволяють собі в побутовому, усному мовленні, навряд чи є доречним у публікації.</p>
<p>2.5.6. <i>Руйнування єдності образної системи</i></p>	<p>✓ Під час виборчої кампанії 2002 року Віктор Ющенко у своїй поїздки в регіони заговорив про "<u>багатолику гідру дезінформації, яка пустила корені в Україні</u>". У гідри нема коренів! Вона може, наприклад, обвивати щупальцями чи присосуватися до чогось (на цих якостях і мав би поставати образ). Це ще можна назвати алогізмом образу.</p> <p>“Інерційний <i>віз із волами</i>, у вигляді якого люблять зображати Україну дотепники-карикатуристи, нарешті зрушив і почав повільно, але неухильно розвертатися у бік Європи. Саме <i>ця траєкторія</i> і може, нарешті, вплинути на економічну ситуацію і прогрес загалом” (“День” 17.05.2002).</p> <p>Це щось схоже на Мюнхгаузена: чи то той віз заряджають у гармату, щоб вистрелити, і він би тоді полетів певною траєкторією; чи його вміщують у ракету, щоб запустити на Місяць? Якщо вже йдеться про віз, то він може хоч і поволі,</p>

	<p>але <u>виїжджати на правильну дорогу</u>. Тоді логіка образу не порушиться.</p> <p>---</p> <p>✓ "Нас заїдає <i>грейдерство і дерипанство</i>, що <i>цвітуть будяками сьогодні на нашій шиї</i>" (СВ, Весела світлиця. 1.04.2008 – з редакційної пошти) – або <u>сидять на нашій шиї</u>, або <u>цвітуть будяками на нашій життєвій ниві</u>. Щодо <i>грейдерства і дерипанства</i> – це "народна етимологія"; дописувач мав на увазі <u>рейдерство і дерибан</u> (але тут ідеться не про помилку, а про колекціонування гумористами "прикольних" випадків мовлення)</p>
2.6. Штампи	<ul style="list-style-type: none"> • Часто ці невдалі спроби використання засобів образності, як і стерта образність, є просто штампами (зворотна сторона образності)
2.6.1. <i>Невиправдане користування мовними кліше</i>	<p>"Збірна цивільних іракців, помстившись за поразку у війні, обіграла <i>родоначальників футболу</i> – британських морських піхотинців" (Факти ICTV, сюжет А. Гетьмана, 1.04.2006). Ясно, що не морські піхотинці були родоначальниками футболу. Це автор перебуває під владою <i>журналістського штампу</i></p> <p>====</p> <ul style="list-style-type: none"> • Рене Дж. Каппон каже, що такі автори "приковують себе до певних словесних пасток і кліше свого жаргону" (17, с. 67)
2.6.2 <i>Штампований пафос</i>	<p>"Упав Ващук... <i>Підвівся ветеран великого футболу...</i>" (ТБ "Україна", 14.05.2006, репортаж з т. зв. "золотого матчу" Шахтар – Динамо К.)</p>
2.6.3. <i>Канцелярит</i>	<p>"Міністр <i>дав добро</i> на проведення конкурсу" – <u>дав згоду; схвалив, погодився</u>.</p> <p>"Як підтверджує французька поліція, ЕТА є <i>виконавцем крадіжки</i> більше <i>аніж</i> двох сотень пістолетів і револьверів на заводі у місті Німесі" (Віктор Каспрук, політолог. Діалог під дулами пістолетів терористів // День. – 2006. – 2 листопада) – <u>саме ЕТА викрала...; ніж</u>.</p> <p>"Ми <i>маємо повну відсутність</i> хоч якоїсь ідеології" (Іван Малкович, День, 28.03.2008) – <u>у нас немає</u> хоч якоїсь...</p> <p>Штамп (а за ним – і лог. суперечність між словами).</p> <p>"Проникли в приміщення <i>шляхом виламу дверей</i>" (ГПУ, грудень 2005) – <u>виламавши двері</u>.</p>
2.6.4. <i>"Журналізми" (за Р. Каппоном)</i>	<p>✓ "Його <i>удар не конвертувався в гол</i>" (3 футб. репорт. ПАР – Іспанія) – <u>був неточний</u>.</p>

	<p>"Кондоліза Райс закликала країни <i>здійснити присутність</i> в Афганістані" (Р. Ера, 27.01.2007) – <u>взяти участь у воєнних операціях</u>.</p>
<p>2.6.5. "Несподівана образність"; невиправдана персоніфікація неживих, абстрактних понять</p>	<p>✓ "Температура буде поводитись доволі скромно" (Представник Гідрометцентру на УР-1, 16.03.2009) – <u>буде невисокою</u>.</p> <p>"Бензин дорожчати не збирається" ("Інтер" 19.01.2006) – <u>бензин не подорожчає</u>.</p> <p>"Зауваження Сергія Анатолійовича має рацію..." (А.Мартинюк, ВР, 13.01.2005) – <u>Сергій Анатолійович має рацію</u>. (або Зауваження Сергія Анатолійовича <u>слухне</u>)</p> <p>Цих сполук зі словами "існують", "відсутні", "вимагають", "покликані" дуже багато: "пропозиції <i>відсутні</i>... <i>Існуючий</i> кодекс <i>вимагає</i> удосконалення... Індексація <i>передбачає</i> компенсацію... Статус депутата <i>вимагає</i>... Аргументи <i>говорять</i>... Зловживання <i>вимагають</i>... Приватизація <i>не розглядає</i>..." На всьому цьому нудний відбиток казенності.</p> <p>"Вас розвеселить рубрика, яка підготувала багато цікавинок" (УР, 4.01.06) – <u>до якої ми підготували</u>.</p> <p>... Викрадений ними <i>трейлер згоряє, щоб відвернути увагу, коли вони крадуть наркотики в аптеці</i>" (День, 7.09.06, Анонси програм) – трейлер <u>запалили</u>, щоб відвернути увагу працівників аптеки, коли вони <u>викрадатимуть</u>... (<i>Аномальна побудова лексико-семант. структури повідомлення: підміна суб'єкта дії</i> (ним стає "трейлер", а не грабіжники); <i>темпоральна пом.: дієслово має стояти в майб. часі</i>).</p> <p>"Минулого року фестиваль жіночої творчості визнав, що у його програмі доречними були б і дитячі спектаклі, і таких <i>цьогоріч</i> буде більше" (УМ, 23.10.2008) – <u>Торік організатори фестивалю... вирішили; цього року</u>.</p> <p>"Ініціатором скасування стала заява Асоціації..." (УР, 24.11.2006) – <u>офіційною підставою</u> для скасування...</p> <p>"Прокуратура... сказала, що є всі підстави для затримання і кримінальної справи" ("Детектор", спецвипуск газети "Час", 21.11.2006) – 1) <u>повідомила</u> (або "представник Прокуратури сказав"); 2) і <u>порушення</u> кримінальної справи. (<i>Персоніфікація загальних понять /несподівана образність/; пропущення важливого смислового елемента тексту</i>).</p>

<p>2.6.6. Розщеплені присудки.</p>	<p>✓ "Я хотів би зробити спеціальне вітання вчителям" (В.Ющенко, синхрон з Дня знань, 1.09.2009) – хотів би насамперед <u>привітати</u> вчителів (з чого його роблять – те вітання?).</p> <p>"Спорудження школи здійснює компанія "Познякижитлобуд" (Р. Київ, липень 2006) – <u>школу</u> <u>будує</u>.</p> <p>Подібних розщеплених присудків багато:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <u>втратив свідомість</u> (СТБ, Н, УР, УМ, День та ін.) – <u>знепритомнів</u>, <u>зомлів</u>. "Після вечірки, де відома красуня напилася до <u>втрати свідомості</u>, вони пускають про неї негарний <u>слух</u> " (День, 23.06.2006, анонси програм) – <u>на якій</u>; <u>до нестями</u>; негарну <u>чутку</u> – <u>вів листування</u> (УР-1) – <u>листувався</u> – <u>вести себе пристойно</u> – <u>поводитися</u> порядно (можна й "пристойно") – <u>водив дружбу</u> – <u>дружив</u> – <u>займатися господарством</u> – <u>поратись</u>, <u>ходити</u> коло господарства'. – <u>залишився в живих</u> "Очевидно – по-нашому має звучати 'уцілів' або 'вижив', чи – 'залишився серед живих'. На цю помилку в числі ЛУ від 16.04.2006 звернула увагу Марія Ремінецька з м. Беркшир, США (лист у ЛУ від 18.05.2006). – "<u>знаходити (кого) шляхом розпитувань</u>" – <u>напитувати</u> кого, що, <u>допитуватися</u> кого й до кого, чого – <u>зробити глоток (ковток)</u> – <u>ковтнути</u>, <u>сьорбнути</u> – <u>надав переконливі докази</u> – <u>довів</u> – <u>провели зустріч</u> – <u>зустрілися</u>. І под.
<p>в т. ч. з надлишковим використанням іншом. слів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – <u>виконувати функції регуляції</u> – <u>регулювати</u> – <u>дефінітивна окресленість понять</u> – <u>визначення</u> – <u>перебувати у відношеннях взаємної комплементарності</u> – <u>взаємодоповнювати</u>

<p>2.6.7. Неживомовні (неідіоматичні) словосполуки.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Крім випадків відхилення від норми, часто трапляються й <u>порушення звичності</u> (узуальності) у мовленні. Можна, напр., сказати як у Андрія Платонова: "став знову трудитися сокирою", але люди традиційно кажуть: "знов заходився рубати" або "знов замахав сокирою". Можна сказати "Микола часто повертав голову назад" – і вас зрозуміють. Але в нормальному мовленні вам скажуть: "Микола озирався". Вчені-філологи такі похибки називають <u>неідіоматичною лексикалізацією</u> (Ф.Бацевич, 1), тобто неживомовним ословленням. <p>"Двом горебізнесменам <i>приходить до голови</i> /погано, що вона в них одна на двох/ геніальна ідея, як швидко заробити валюту..." (День, 11.08.2006, Анонс програм) – <u>спадає на думку</u>.</p>
<p>2.6.8. Загальні слова при змістовому слові</p>	<p>"Нам треба розглянути <i>відповідну</i> постанову про інаугурацію Президента" (В.Литвин, виступ на засіданні погоджувальної ради ВР 15.02.2010) – зайве слово.</p> <p>"Є <i>необхідність</i> внесення <i>необхідних</i> змін до законопроекту..." (Ірина Ванникова, від імені Президента В.Ющенко, 6.02.2009) – в законопроект слід внести обов'язкові зміни.</p>
<h3>III. Неточне формотворення</h3>	
<p>3.1. Вади відмінювання: іменників</p>	

<p>3.1.1. Плутання відмінків</p>	<p>✓ "5 гривнів, мільярд гривнів..." (Людмила Супрун, на УР-1, 07.12.2006); "уряд Юлії Тимошенко додав до цього ще 50 гривнів (Ігор Юхновський у ВР, 18.01.2006) – <u>гривень</u>.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дивна річ: народні депутати; урядовці, банкіри, заслужені економісти України... не вміють відмінювати слово "гривня". А це ж їхній перший і основний фаховий термін. <p>"Було колись у світі зачудування "дядечкою Джо"..." (Свобода, 29.10.2002) – <u>дядечком</u> (під впливом рос. "дядюшкой Джо". тобто Сталіним).</p> <p>"В аеропорті..." (День, Анонси програм, 17.03.2006) – в <u>аеропорту</u>.</p> <p>"Бо пройшли вже роки і ми стали батьки..." (3 пісні) – <u>батьками</u>; слід також виправити "пройшли" на <u>минули</u>. (Можна й не порушувати ритму пісні. Напр., "Бо минули роки – і тепер ми батьки").</p> <p>"По лівому фланзі" (УТ-1, 11.04.2002) – лівим <u>флангом</u>.</p> <p>Футбольні коментатори ніяк не можуть упоратися зі словом "нічия":</p> <ul style="list-style-type: none"> – "У команди вісім перемог і три <u>нічиєї</u>" (УТ-1, 11.06.2002, 4.04.2006) – <u>тр. нічийі</u> (наз. в. мн.); – "Після цієї <u>нічийі</u> команда поступилася лідерством" (СТБ) – тут якраз <u>нічиєї</u> (род. відм.). – "Після цієї <u>нічийі</u> ми повинні бути задоволені тим <u>реквієм</u>, який нам <u>проспівав</u> "Мілан" (СТБ, 11.04.2002) – <u>нічиєї</u> і <u>реквіємом</u> та ще й <u>маємо</u> бути; а крім того, порушена логіка образу ("проспівав"). Тут, отже, ще дві помилки – <u>неконтекстний синонім; поруш. логіки образу</u>.
<p>зкр.: – помилки у прізвищах і геогр. назвах</p>	<p>"До роботи /Олексій Кравчук/ ставився з великим трепетом, бо виріс за лаштунками військового театру, де тривалий час служили його батьки – <u>Анатолій та Ірина Кравчук</u>" (Тетяна Козирева. День, 29.01.2009) – <u>Кравчуки</u>.</p> <p>"Позавчора <u>Послу</u> України <u>Костянтину Грищенко</u> було вказано на недружні дії укр. влади щодо дипломатів Росії..." (Микола Сірук. Може змінимо стиль?) – <u>Послові</u> Костянтину <u>Грищенку</u>.</p> <p>"У тому ж році було прокладено більше кілометра дороги з твердим покриттям від автобусної зупинки від села в напрямку <u>Словечно</u>" (Влад Січевський. Коли людина на своєму місці // Овруцька громада, 29.03.2009) – <u>Словечного</u> (правильна назва села Словечне).</p> <p>Томенко (заст. Голови ВР) з трибуни парламенту заявив: "Я</p>

	<p>об'їздив усю Україну і скрізь зустрічаю голів райадміністрацій з <i>Мукачево</i>. Таке враження, що це фантастично велике місто, яке кадрово <i>підпитує</i> всю країну" (навела "Свобода" 25.05.2009) – з <u>Мукачєвого</u>; слід також виправити кальку-покруч: <u>підживлює</u></p> <p>"Коментар до публікації 'Як навчати сучасного управлінця' Володимира <i>Бойко</i>". І початок замітки: "Стаття <i>Володі Бойко</i> доповнює попередню..." (День, 3.07.2009) – Володимира <u>Бойка</u>.</p>
<p>3.1.2. <i>Неточності у віддачі родового відмінка</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Часто наші автори і оратори плутають форми родового відмінка. Але це "ледачі" автори і мовці; адже форма родового відм. подається в усіх орфографічних словниках. Але вони глухі до поради класика: "Не бійтесь заглядати у словник..." <p>"Про розпуск <i>парламенту</i>" (5-й канал, 25.07.2006, у титрах) – <u>парламенту</u>;</p> <p>"Статус народного <i>депутату</i>" (ВР, 19.09.2006) – <u>депутата</u>; "вїїзне засідання <i>комітета</i> ПАРЄ з політ. питань" (Інтер, 28.07.2006) – <u>комітету</u>;</p> <p>"Група направила листа <i>протеста</i> Генеральній прокуратурі" (газета "Свобода", ця ж вада й на СТБ) – <u>протесту</u>.</p> <p>"Це торкнулося і нашого <i>партнеру</i>" (СТБ) – <u>партнера</u>..</p> <p>Навіть у І.Драча: "Розбігаються круто і не м'ячем з <i>розворота</i>, / А головою – Сократа пробивають ворота" (І.Драч) – з <u>розвороту</u>.</p> <p>"автор <i>сценарія</i>" ("5 хвилин до метро", 13.10.2006) – <u>сценарію</u>;</p> <p>"прибуття <i>рейса</i> затримується..." (ТБ "Україна", 02.03.2006) – <u>рейсу</u>;</p> <p>"тутешнє /в Донбасі/ розуміння згаданого <i>терміну</i> /інтернаціоналізм/ теж анекдотичне /може своєрідне?/ – тут у зн. "поняття", отже, тр. <u>терміна</u>; якби йшлося про строк – то було б "терміну".</p> <p>"Радянська влада винагороджувала юних іуд поїздками до <i>Артеку</i>" (День, 22.05.2009) – "<u>Артека</u>".</p>
<p>– в т. ч. й у множині:</p>	<p>"Він обтрушувався від <i>бризків</i>..." (з рук. до Вітч., зі спогадів про В. Стуса) – <u>бризок</u>.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ще кілька доволі поширених прикладів: <i>знаннів</i> – <u>знань</u>; <i>канікулів</i> – <u>канікул</u>; <i>овочей</i> – <u>овочів</u>; <i>похорон</i> – <u>похоронів</u>; <i>медалів</i> – <u>медалей</u>; <i>солдат</i> – <u>солдатів</u>; <i>татарів</i> – <u>татар</u>; <i>подвіррь</i> – <u>подвір'їв</u>; <i>метастаз</i> – <u>метастазів</u>; <i>кінофестивалей</i> –

кінофестивалів; "репортажесей..." – репортажів, циганів – циган і под.
(За матеріалами газет ГПУ, Укр. слово, "День", УМ, СВ, передачами телестудій Інтер, Тоніс, СТБ, Новий канал, 5-й канал, Р. Ера та ін.)

=====

Див. нижче ще дві нотатки про родовий відмінок.

Вузлики на пам'ять

ЩОДО РОДОВОГО ВІДМІНКА СЛІД МАТИ НА УВАЗІ ДВІ ОБСТАВИНИ:

1.

Є ряд слів, які мають *род. відм.* на **-у** або на **-а** (іноді й на **-и**) залежно від значення слова, чого часом не враховують автори:

круп: В "ГПУ" був фрагмент зі словами "крупу коня" – тобто хвороби коня? Тр. круп коня. Якщо ж ідеться про хворобу, – то крупу. Якщо про гречку – то круп.

ордена і ордену: ордена Богдана Хмельницького і ордену св. Магдалени – автори часто не розрізняють цих значень: у першому випадку це відзнака (нагорода), а в другому – релігійна організація.

терміна і терміну – у двох значеннях: відповідно як "слово" і як "строк". А в наших газетах читаємо:

– "Нині до терміну "Європа" належать передусім соціокультурні параметри" (День, 2.04.2004) – терміна.

– А в "Газеті по-українськи": "Квитки продавали кондуктори. Більшість із них з перевищенням терміна експлуатації" (ГПУ, 5.12.2005). –тут якраз терміну. (Але речення слід переробити, бо в ньому – хибний смисловий зв'язок: перевищили термін експлуатації кондукторів? Можливий варіант виправлення: "Квитки, які до того ж з перевищенням терміном використання, продавали кондуктори").

2.

Останніми роками окремі книжкові й періодичні видання, телеканал СТБ явочним порядком запровадили норму правопису 1929 року щодо родового відмінка іменників жіночого роду III відміни з закінченням **-и**. *соли, радості, любови*. Але чи варто так робити масовим виданням, телебаченню і радіо, поки це не запроваджено в наш нинішній правопис? Чи варто плутати школярів і студентів? Тим більше, що журналісти СТБ іноді чули дзвін, та не знають, де він. Вони кажуть: "*в залежності від обставин*", "це позначається на *якості* продукції", "...на *якості* гри" – але ж тут не родовий, а місцевий відмінок. Або ще: "Чи відповідають ці результати *реальності*" (СТБ, 26.03.2006) – реальності, бо тут давальний відм. *

* За правописом 1929 року закінчення **-и** було в род. відм. однини іменників III відміни (*соли, крові, любови, Руси*) та іменників IV відм. з суф. – ен- (*імени, осени*).

Тож не слід забувати, що все це стосується тільки родового відмінка. А те, що кажуть на СТБ, пишуть в УМ, не відповідає ніякому правопису і ніякому здоровому глузду.

<p>3.1.3. Характерні помилки у використанні кличного відм.</p>	<p>✓ <i>Олександр Володимирівно</i> – <u>Олександро</u>; Олександр – так звертаються до чоловіка.</p> <p>Пане Івану – <u>пане Іване</u>.</p> <p>"Шановно госте!" – <u>Шановна</u> госте!</p> <p><i>Доктор, допоможіть...</i> – <u>докторе</u>.</p> <p>"Не питає, <i>Потап!</i>" (1 + 1, Лідія Таран, 15.10.2009) – <u>Потапе</u>.</p> <p>"Можливо, <i>панове Царьов і Шенцев</i> (нар. депутати від Партії регіонів) сподіваються, що якщо їхній проект не пройде зараз, то проскочить після сподіваної перемоги "правильного кандидата"? (Іван Леонов. "Альфа" проти "Веселого Роджера" // УМ, 4.12.2009) – <u>пани</u>. ("панове" – заклична форма, а не наз. відм. мн.).</p>
<p>3.1.4. Особливості віддачі в українській мові давального відмінка іменників чоловічого роду з варіативним закінченням</p>	<p>"Риси сентименталізму властиві <i>твору</i> (тр. <u>творові</u>; ця довга форма – <i>-ові, -еві, -єві</i> є національно-специфічна. Коли ж іменників чол. роду в реченні два чи й більше, удаємося до чергування варіативних закінчень давального відмінка, починаючи з довгого закінчення: "В.П'янов поведився як належить <i>секретарю, організаторові</i> поїздки..." /тр.: "...<u>секретареві</u>, тобто <u>організатору</u> поїздки") (Навів: Венцковський Анатолій. Тож про яку "Марусю" річ? // ЛУ, 26.03.2009 – йдеться про помилки в тестах зовнішнього незалежного оцінювання в навч. пос. Авраменко О.М., Коваленко Л.Т. Укр. мова та л-ра: Зб. тестових завдань. – К.: Грамота, 2008. – 212 с.)</p> <p>"Президент України Віктор Ющенко присвоїв генеральному директорові ЗАТ "Укрпромінвест" Олексію <i>Порошенко</i> звання Героя України" (плинний рядок на 5-му каналі ТБ, 25.06.2009) – <u>Порошенку</u> (чи <u>Порошенкові</u>).</p>
<p>"Мати" (екзотичні спотворені відмінкові форми)</p>	<p>"На упізнання загиблого не запрошували ні його <i>мати</i>, ні односельців... <i>Матір</i> та завідувач грушківського кладовища <i>роблять упізнання</i> прямо в машині" (Група авторів. Сафарі на 'кріпака' // День, 26.06.2009) – не запрошували <u>матір</u>; у другому ж випадку – якраз <u>мати</u>. Можливою причиною помилки тут може бути рідко вживана церковнослов'янська форма "Матерь человеческая". Але тр. переробити фразу: матері і завідувачу... <u>пропонують провести процедуру упізнання</u> ... прямо в машині (або <u>пропонують упізнати небіжчика</u> прямо в машині, без належної <u>процедури</u>).</p>
<p>3.1.5. Відмінювання т. зв. "невідмінюваних" запозичених</p>	<p>"Основний конкурс прикро вразив майже цілковитою відсутністю по-справжньому фестивального кіна"; "... потужна робота австрійського майстра 'важкого' кіна Міхаеля Ханеке"; "...авторського кіна"; "Справжнє відкриття в ц. сенсі – /фільм/ "Вільна думка", добірка документального, переважно</p>

іменників – перехідні форми	біографічного <u>кіно</u> " – так "кіна" чи "кіно"? (Дмитро Десятерик. Московська ніч // День, 3.07.2009) – вразив <u>тим, що справжнього кіно практично й не було</u> . Це – некодифікована відмінкова форма слова , яка пробиває собі дорогу до повної адаптації до укр. мовної системи (як і <i>депо</i> , <i>євро</i> / <i>єврів</i> / тощо). Так свого часу відмінюваним стало <i>пальто</i> .
3.1.6. Неправильне вживання орудного відмінка прикметника	"Грім <i>вертольоту</i> був <i>схожим</i> , але значно <i>гучнішим</i> " (Радій Радутний. Сусіди // Вітч. 2008, № 5–6 /помилка в рукописі/)- <u>вертольота; схожий, гучніший</u> .
3.2. Помилки у використанні числівників, насамперед у їх відмінюванні	
3.2.1 Неправильне відмінювання (навіть) простих числівників	<i>сіма</i> : за <i>сіма</i> замками (СТБ) – <u>сімома</u> (зрідка – <u>сьома</u>) "У 2008 році з <i>дев'ятсот</i> шкiл у 622 навчали укр. мовою, у 85 – російською, у 7 – молдовською, у решті – <i>відразу кількома</i> " (Ол-др Гаврош. Як в Одесі укр. мови навчають // УМ, 30.07.2008) – у <u>дев'ятста; в семи; двома і більше</u> .
3.2.2 Помилки у формах складених порядкових числівників:	
– помилки в першому компоненті складених порядкових числівників	"До <i>тисячу дев'ятсот дев'яносто</i> першого року..." – <u>тисяча</u> "У <i>тисячу дев'ятсот тридцять шостому</i> році" – у <u>тисяча дев'ятсот тридцять шостому</u> .
– відмінюють усі частини складеного числівника (часом з вигаданими формами, російськими інтерференціями тощо)	з <i>двохтисячного третього</i> року (Р. Київ, 25.08.2005, Емма Кучугурна) – <u>з дві тисячі третього року</u> . "А до <i>двохпалатного парламенту</i> можна перейти в <i>двохтисяч шостому – десятих роках</i> " (Л.Кучма, 15.04.2003) – <u>у дві тисячі шостому – дві тисячі десятому роках</u> . (Крім того, слід виправити <i>двохпалатний</i> на <i>двопалатний</i>). "Від 17 лютого <i>двох тисяч третього</i> року" (доповідач на "Дні уряду" у ВР, 11.04.2003) – <u>дві тисячі третього</u> . "Стратегія <i>двохтисяч другого</i> та завдання на <i>двохтисяч третій рік</i> " (Кучма, 15.04.2003) – <u>дві тисячі другого та завдання на дві тисячі третій рік</u> .

	<p>"...двохтисячнoчетвeртого та двохтисячнoшoстого років (ВР, проф. Черняк, березень 2006 р., народний депутат; це взагалі вигадана, покручена форма) – <u>дві тисячі четвертого</u>, <u>дві тисячі шостого</u>;</p> <p>"Інтер" керує <u>двадцятьо вісьмама</u> каналами" (керівник держслужби КМ – на 1+1, 20.07.2005) – <u>двадцятьма вісьмома</u>.</p>
<p>3.2.3. Помилки у вживанні збірних числівників</p>	<p>"<i>Вшестирьох</i> намагалися пробити і жодному не вдалось" (СТБ, футбольний репортаж 13.03.2005) – <u>ушістьох</u></p> <p>"<i>Шістeрo</i> людей застрелено у своїх ліжках" (День, 01.12.2006, Анонси програм) – <u>шестeрo</u> (тут <i>вплив парадигмальної форми числівника (з чергуванням е –і) на його форму в називному відм.; або інтерференційний вплив написання кількісного числівника на збірний</i> (шість – шестeрo).</p> <p>Обидвоє і обоє – обидва – обидві</p> <p>"Поки що <i>обидвоє</i> команд рівні в середині поля" (УТ-1, Віктор Вацко, 23.06.2006, матч Україна – Туніс) – <u>обидві</u> команди.</p> <p>"У важкому стані <i>обидвоє</i>" ("1+1", 18.12.06) – <u>обидва</u> (йшлося про двох юнаків)</p> <p>"<i>Обидва</i> (В.Ющенко і Ю.Тимошенко) поспішили на місце трагедії /в Євпаторію /" (5-й канал ТБ, 28.12.2008) – <u>обоє</u>.</p> <p>"Комітет розглянув <i>обоє</i> проєктів" (ВР, 16.11.2006 – Терен В., письменник!) – <u>обидва</u> проєкти.</p> <p>"<i>Обоє</i> ці законопроєкти <i>розглядалися на комітеті</i>" (ВР, 3.04.2007) – 1) <u>обидва</u>; 2) <u>розглянуто в комітеті</u>.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Обидвоє</i> – діалектне слово, яке стало супермодним (можливо, тут і вплив чеської мови – "оба два, обе две"). Першим, здається, почав ним користуватися футбольний коментатор Гливинський. За ним і на УР – 1 ведуча муз. передачі стала казати "<i>обидвох</i> музикантів" (УР-1, 14.12.2003). А далі за це слово вхопилися всі канали ТБ, деякі ведучі на Р. Ера, журналісти газет. • Але ж норма: <u>обоє</u> – чол. і жінка; <u>обидва</u> – для позначення чол. і сер. роду (по обидва боки вулиці); двоє, троє, четверо – про людей (не можна сказати <i>четверо столів</i>, але ж кажуть; а тепер кажуть і <i>обидвоє столів</i>). Тобто журналісти, які так закохалися в те "обидвоє", практично винищили у своєму мовленні нормальні питомі українські форми. <p>Є й інші помилки зі збірними числівниками:</p> <ul style="list-style-type: none"> – "<i>двоє циганок</i>" (Тоніс, 15.02.2006) – <u>дві</u> циганки; – <i>двісті вісімдесят троє студентів</i> – <u>двісті вісімдесят три</u> студенти.

<p>3.2.4. Неправильне відмінювання дробів:</p>	<p>“Та й інші <u>півтора тисячі</u> будинків” (5-й канал ТБ, 31.01.2006) – <u>півтори</u>.</p>
<p>–неузгодження відмінкової форми іменника з дробовим числівником</p>	<p>2,5 мільярди (“День”, 27.06.2002) – <u>мільярда</u>, 25,5 тисяч – <u>тисячі</u>. "Термін навчання: 2,5 <u>місяці</u>" (УМ, 4.04.2009) – 2,5 <u>місяця</u>.</p> <p>"Зловмисники заволоділи 1 мільйоном 219 тисячами гривень, майже 34 тисячами доларів, 4,3 <u>тисячами</u> євро, прихопивши з собою кілька одиниць зброї" (УМ, 23.04.2009) – <u>4,3 тисячі</u>. (в розгортці це – <u>чотирма</u> і трьома десятими тисячі) або <u>більш ніж</u> чи <u>понад чотирма тисячами</u> (раз уже попереду є <u>майже</u> 34 тисячами)</p>
<p>3.2.5. Подання точної цифри як приблизної кількості</p>	<p>Загинуло <u>близько 17 чоловік</u> (Р. Ера, 2002 р.); "Близько <u>44-х чоловік</u>" (УР, 08.11.2006) – в обох випадках "близько" – зайве слово: <u>17 чоловік</u>, <u>44 особи</u>.</p> <p>“На Філіппінах [після стихійного лиха - селявий потік] врятовано <u>до 29 чоловік</u>” (ICTV, 18.02.2006) – <u>29 чоловік</u>.</p> <p>“До порядку денного сесії включено <u>понад сімсот п’ятдесят двоє</u> питань” (ВР, 04.02.2003) – <u>сімсот п’ятдесят два</u> питання (і без “понад”, оск. далі йде точна цифра)</p>
<p>3.2.6. Фактична помилка, яка виникає при написанні числівників цифрою в поєднанні зі словами “тисяч”, “мільйонів” тощо.</p>	<p>“Скажімо, на гастролях 2003 року в США було зібрано <u>50 000 тисяч</u> доларів для чорнобильського дитячого фонду” (УМ, 20.12.2005). Йдеться про <u>50 тисяч дол.</u> (автор сказав нам про 50 мільйонів).</p> <p>"З 1992 року Правекс-банк є визнаним укр. лідером у роздрібному банківському бізнесі. В ньому працюють 10 300 <u>тисяч</u> професіоналів банківської справи" (Рекл. листівка, лютий 2007) – "тисяч – зайве слово. (В одному банку – чверть населення України!)</p>
<p>3.2.7. Неузгодження числівника з іменником (хибна грам. форма ім-ка у складі кількісно-іменних сполук)</p>	<p><u>два гектара</u> – <u>гектари</u>;</p> <p>“...та й інші <u>півтора тисячі</u> будинків” (5-й канал ТБ, Р. Скрипін, 31.01.2006) – <u>півтори</u>.</p> <p>"Зараз у Києві вже двадцять два <u>градуса</u>" (УР-1, 14.07.2002) – <u>градуси</u>.</p> <p>"ЦВК зареєструвала <u>шістдесят чотири</u> міжнародних <u>спостерігача</u>" (УТ-1, 13.03.2002) – <u>спостерігачі</u>.</p>

	<p>“.. у двох третіх <i>випадках</i>” (УР, 29.01.2005) – у двох третіх <u>випадків</u>.</p> <p>"Через значні снігопади порушився зв'язок із <i>сто сороками населеними пунктами</i>" (УТ-1, 4.01.2010) – <u>із ста сорока населеними пунктами</u>.</p> <p>"Тетяна Ананченко навчила української мови вже майже <i>трьох сотень педагогів</i>" (Ол-др Гаврош. Як в Одесі укр. мови навчають // УМ, 30.07.2008) – <u>майже три сотні педагогів</u>.</p> <p>"<i>Шістдесяти відсоткам мешканцям</i> доводиться платити за комунальні послуги вчетверо більше" (УР-1, 27.02.2007) – <u>шістдесяти відсоткам виборців</u>.</p>
<p>3.2.8. Неправильне керування числівникових словосполук з прислівниками та прийменниками (майже, понад, близько і под.)</p>	<p>"Надано <i>майже трьохсот тисяч</i> гривень (на допомогу ветеранам – Р. Київ, червень 2006) – <u>майже триста тисяч</u>.</p> <p>“Понад трьох місяців рідні вважали її мертвою” (телесеріал “Санта Барбара”, 2002 р.) – <u>понад три місяці</u></p> <p>“Постраждало (від повені) <i>понад чотирьох мільйонів</i> жителів (ТБ Табачук, 19.08.2002) – <u>понад чотири мільйони</u>, але <u>більше чотирьох мільйонів</u></p> <p>“Президентський прес-центр. <i>Понад п'ятидесяти журналістів</i> слухають вступну промову Л.Д.Кучми. (Грані. Події тижня. 1-7 березня 2004) – <u>понад п'ятдесят тисяч</u>.</p>
<p>3.2.9. Помилки у творенні складного слова з числівниковим елементом</p>	<p>"Я написала казку про ворону, яка втратила голос, бо занадто голосно кричала, – розповідає <i>чотирикласниця</i> Маргарита" (День, 23.12.2008) – <u>четвертокласниця</u>.</p> <p>"Стаття в пострадянському тижневику "Аргументы и факты" познайомила читачів із документами на рад. винахід <i>деякого</i> д-ра Берга – газова камера у формі <i>чотирьохколісного</i> транспортного засобу, що використовується для винищування людей" (Ігор Лосев. Грім барабанів, рев фанфар і ледве чутний голос правди // День, 22.05.2009) – <u>якогось; чотириколісного</u>.</p>
<p>Вузлики на пам'ять</p> <ul style="list-style-type: none"> • Складені кількісні числівники відмінюються в кожній своїй частині: <u>шестисот сорока шести</u> • У складених порядкових числівниках відмінюється тільки остання частина: <u>дві тисячі п'ятого; на дві тисячі десятий</u> • Перші числівникові частини складних слів дво-, три- і чотири- вживаються, коли наступна частина починається з приголосного: <u>двоголосий, триметровий, чотиригранний; двох-, трьох і чотирьох-</u> – з голосного: <u>двохактний, трьохелементний, чотирьохосьовий</u>. Але зі словами сотий, тисячний, мільйонний, мільярдний пишемо числівники двох і чотирьох: <u>двохсотий, двохтисячний, двохмільйонний; чотирьохтисячний,</u> 	

<p><u>чотрехсотрічний</u>. Зі складником <i>три-</i> (<i>трьох-</i>) вживаються паралельні форми: <u>трисотий</u> і <u>трьохсотий</u>, <u>тримільйонний</u> і <u>трьохмільйонний</u>. (див. довідники за ред. С.Єрмоленко та Д.Гринчишина)</p>	
<p>3.2.10. Часом виникає числівник "другий" там, де мав би бути займенник "інший" і навпаки</p>	<p>"... <i>другими</i> словами" (В.Ющенко, з виступу на нараді в Овідіюполі з проблем підготовки до нового навч. року – 6.08.2009 і взагалі це його "улюблена" помилка: майже в кожному виступі чуємо: <i>друга держава – другі й вимоги</i> тощо) – <u>іншими</u>.</p> <p>А ось журналістка робить протилежну помилку: "З одного боку, Ющенко <i>дійсно</i> багато з обіцяного на Майдані не реалізував. <i>З іншого боку</i> виникає закономірне запитання: а чи продовжуватимуть вони /ті, хто вийшов у другий тур/ гуманітарну політику Ющенко?" (Наталія Ромашова. Хто відповідальний за "меню"? // День 19.01.2010) – <u>з другого</u>; слід також виправити <i>дійсно</i> на <u>справді</u>. <i>Тут боязнь русизму</i> ("з іншого боку")</p> <p>"Після цього настала черга <i>іншого</i> брата Святополка – Гліба" (Вол. Горак, к.і.н. Брат проти брата // День, 28.08.2009) – тут теж <u>другого</u>.</p>
<p>3.2.11. Неточний вибір роду числівника в ідіомах (типу "один обному", "одне одному", "одна одній")</p>	<p>"На Новий рік даруємо <i>один одному</i> смачні, гарні або корисні подарунки..." (Порадниця, 18.12.2008) – <u>одне одному</u>. "Одне одному" пишемо, коли йдеться про двох суб'єктів: чоловічого або чоловічого і середнього роду</p>
<p>3.2.12. Непотрібні нарощення при цифрі</p>	<p>У 1944-му році (ЛУ, 8.09.2005) – у <u>1944 році</u>; 1944 року.</p> <p>"Упорядкували всю <i>16-тигектарну</i> площу ярмарку" (ЛУ, 8.09.2005) – <u>16-гектарну</u></p>
<p>Журналісти, як і політики, іноді просто безпорадні перед числівниками. Неважко помітити: є дві причини цього:</p> <ul style="list-style-type: none"> – низький рівень володіння нормами української мови і – вплив російської мови. 	
<p>3.3. Уживання слів у невідповідній формі роду ("не той рід")</p>	<p>✓ "Біль була стержнем життя Франка" (1+1, Богдан Ступка!/) – біль <u>був</u> і стержнем</p> <p>"Я вже звикла до <i>постійної</i> болі в печінці" (УТ-1, 7.01.2008) – <u>постійного болю</u>.</p> <p>"Я пам'ятаю, з якою <i>біллю</i> він говорив про те, як <i>винищувалася</i> укр. мова" (УР-1, 21.01.2007, Валентина Давиденко) – з яким <u>болем</u>; Слід також виправити: "як <u>винищували</u> укр. мову".</p> <p>"Вона /церква/, <i>на превелику жаль</i>, не зберегла первісний розпис" (УР-1, 11.01.2009, рел. передача) – <u>на превеликий жаль</u>.</p>

	<p>“...коли відбувається повторна <i>продажа</i> житла” (Юрій Кармазін: ВР, 18.01.2006) – <u>продаж</u>.</p> <p>Один з найдорожчих <i>готелей</i> світу (Н, 21.02.2002) – <u>готелів</u>.</p> <p>"Побували на <i>Сорочинській ярмарці</i>" (УР-1, 14.08.2006) – <u>Сорочинському ярмарку</u>.</p> <p>"Багато вихідців з України працюють на <i>Крайньому Півночі</i>" (Яценко Б.П. Географія світу: – К.: Артек, 2000) – <u>на Далекій Півночі</u>.</p> <p>Юрій Краснощок. Диявольська гра. Досьє великого, але небагатого свідка. – К., 2002. (Навів П.Федотюк у ЛУ від 24.06.2004): “Гасло “<i>Вся влада Всерос. зборам</i>” тепер уже <i>не мав сенсу</i>” (слід рос./мовного думання: на папері "гасло", а в голові "лозунг") , “І гасло “<i>Вся влада Установчим зборам</i> "тепер уже <i>не мала ніякого сенсу</i>” (с.30) – "гасло" – то чол., то жін. роду, тільки не середнього.</p> <p>"Шампунь, <i>яка</i> наповнює <i>мої</i> волосся здоров'ям" (1+1, 13.02.2003) –<u>який</u> наповнює <u>моє</u> волосся (тут ще й збірне поняття, яке автор відмінює в множині)</p> <p>"<i>Яка найвідчутніша</i> гальма заважає іноземним інвесторам?" (УР-1, 22.01.2008) – <u>найвідчутніше гальмо</u>.</p>
	<p>Вузлики на пам'ять</p> <p>ІМЕННИКИ ЧОЛОВІЧОГО РОДУ (які найчастіше плутають):</p> <p>аерозоль; біль; дріб (іноді можна побачити <i>дроб'ю</i>); живопис; літопис ("<i>літопис була</i> знайдена..." – УР); літр (<i>по літрі</i> молока – газ. "Свобода"); напис; нежить; опис; перекис (<i>перекиссю</i> –лікар на УР); пил (<i>покрилося пилю</i>); підпис; полин (без <i>полині</i>); продаж; пропис (<i>прописсю</i>); розпач (у родов. відм. часом пишуть. <i>розпачі</i> – тр. <u>розпачу</u>); рояль; рукопис; Сибір (<i>Сибір неісходима</i> – УР-1); собака; степ; ступінь (<i>другої ступені</i>); толь (укрив дах <i>толлю</i> – Р. Ера); шампунь (<i>шампунню</i>); ярмарок (книжкова <i>ярмарка</i> і под. – Р. Ера, УТ-1, День).</p> <p>ІМЕННИКИ ЖІНОЧОГО РОДУ (які часто відмінюють як іменники чоловічого роду)</p> <p>антресоль, бандероль, ваніль, вуаль, криза (іноді пишуть неправильно <i>кризис</i>), недуга (<i>недуг</i>), нетель (пишуть <i>нетелів</i>), пара (випустити <i>пар</i> – ВР) президія (<i>президіум</i>), путь (<i>тяжкий путь</i>– УР), розкіш (<i>розкошем</i> – з рук до Вітч.), теза (<i>тезис</i>), тополя (<i>тополь</i> – Наталія Земна , УР).</p>
<p>– <i>Часом</i> – плутають рід аббревіатур</p>	<p>“МЗС <i>запропонувала</i> ЗМІ провести вікторину про обізнаність громадян про ЄС” (5-й канал, 24.02.2006) – <u>запропонувало</u>.</p> <p>"КДБ, на чолі з Берією, <i>вирішило</i> створити свою ОУН–УПА і зсередини зламати дух цього опору" (День, 2.02.2007) – <u>вирішив</u></p>

<p>3.4. Не те число</p>	
<p>3.4.1. <i>Вживання в однині іменників, які мають тільки форму множини</i></p>	<p>"Отруїлися недоброякісною <i>консервою</i>" (Р. Ера, січень 2007, з виступу представника департаменту захисту прав споживачів Київдержадміністрації) – недоброякісними <u>консервами</u>.</p>
<p>3.4.2. <i>Вживання у множині іменників, які мають тільки форму однини</i></p>	<p>"<i>Інформації</i> про виконання плану підготовки законопроектів підготували всі комітети" (ВР) – <u>інформацію</u>.</p> <p>"При пропорційній системі важче буде застосовувати <i>адмінресурси</i>" (УМ, 08.08.2002) – <u>адмінресурс</u>.</p> <p>"Зростуть <i>заробітні плати</i> різних категорій людей" (ВР, листопад 2006) – зросте <u>заробітна плата</u>.</p> <p>"Ваші <i>аргументації</i> непереконливі" (ГПУ) – <u>ваша аргументація</u></p> <p>Стали послуговуватися й формами: <i>капіталізму, націоналізму, кришталів</i> тощо</p> <p>"На одному з телеканалів учора показували <i>похорони</i> вбитого" (Група авторів. Сафарі на 'кріпака' // День, 26.06.2009) – <u>похорон</u> убитого. <i>Слово вживається в однині на відміну від російського "похорони"</i>.</p>
<p>3.4.3. <i>Збірне поняття як множина</i></p>	<p>"Не тр. чекати, поки <i>волосся</i> почнуть випадати" (Р. Ера, рекл., 21.01.2009) – волосся <u>почне</u> випадати.</p> <p>"Про <i>вбрання</i> конкурсантів можна говорити довго і нудно (?)... Наталя Яковлева зазначає, що <i>вони</i> (вбрання) <i>будуть не лише дорогі, а й дуже цікаві, розшиті камінням</i>" (День, 8.09.2006 – про новий проект на телеканалі "1+1" "Танці з зірками") – <u>воно буде не лише дороге...</u>, <u>цікаве, розшите камінням</u>; тут ще й помилка в переліку ("не ряд").</p>
<p>?? 3.4.4. <i>Нерозрізнення видової форми дієслова</i></p>	<p>"Коли люди <i>зубожіють</i>, вони мимоволі замислюються про сильну руку" (Олексій Мустафін. Синдром Франкенштейна // ДТ, 21.03.2009) – <u>убожіють</u>.</p>
<p>3.5. Похибки у фрагментах з прикметниками</p>	
<p>3.5.1. <i>Сплутування твердої і м'якої груп прикм-ків</i></p>	<p>"Там, передбачаючи ситуацію з нестачею снігу, канадці від початку зими збирають <i>природній</i> сніг, складають його у величезні контейнери" (Микола Сірук. Укр. пульс у Ванкувері // День, 28.01.2010) – <u>природний</u>.</p>

<p>3.5.2. Неточності в ступенюванні прикметників, дієприкметників, прислівників</p>	<p>"І. Бецькой – <u>най</u>досвідчена людина свого часу" (Майстерність, творчість, професіоналізм учителя-вихователя в історії пед. думки: Метод. рек-ції / Гузій Н.В. – К.: НПУ, 2002. – С. 7) – <u>най</u>досвідченіша</p>
<p>– Помилкове поєднання двох різних форм ступенювання</p>	<p>"Тепер про <u>більш оптимістичніші</u> речі" (Р.Ера, 31.03.2005) – без "більш"</p> <p>"Президент закликав уряд до <u>більш продуктивнішого</u> розгляду питань щодо вступу до СОТ" (Новий кан., "Репортер", 18.10.2006) – теж без "більш".</p> <p>"Можна <u>якомога найближче</u> наблизитися до гіпопотамів" (Тоніс, 24.04.2006) – <u>якомога ближче</u> або <u>якнайближче</u></p> <p>"Світоч" випускає шоколад <u>ще більш вершковіший</u> (з реклами на "Інтері" 4.03.2008). ("<u>Дике</u>" ступенювання.)</p>
<p>– Стилістично невиправдане вживання складеної форми</p>	<p>✓ "Подруга її була <u>більш молодю</u>" – <u>молодшою</u>.</p> <p>"Студенти <u>отримали</u> більш глибоке уявлення про математичні методи <u>розв'язку</u> багатьох задач техніки" (з рук. до ВОУ № 1 – 2006) – <u>глибше уявлення</u> (крім того, слід виправити "отримали" на "<u>дістали</u>" і "розв'язку на <u>розв'язання</u>").</p> <p>"Міжнародна організація "Голден фут" ("Золота ступня") щороку визначає <u>найбільш видатного</u> футболіста року" (Інна Філіпенко. // День, 28.01.2010) – <u>найвидатнішого</u>. (<u>Живомовніша форма ступенювання прикм-ка.</u>)</p>
<p>– Використання російськомовних граматичних моделей при творенні найвищого ступеня</p>	
<p>– Пропуск прийменника або сполучника від, за, ніж у словосполучі з прикметником</p>	<p>"<u>Краще</u> Миколи ніхто цього не зробить" – "краще, <u>ніж</u> <u>Микола...</u>"; "краще <u>за</u> <u>Миколу...</u>"; "краще <u>від</u> <u>Миколи...</u>"</p>

(дієприкметником, прислівником) у вищому ступені	
<p>3.6. Нерозрізнення процесових понять</p>	<p>"На його думку, техніка є <i>рухома сила</i> новоєвропейської історії" (Вступ до філософії. – К.: Вища школа, 1999. – С. 462). – тут <u>рушійна</u> У рос. м. три варіанти: <i>движущий, движимый, движущийся</i>. Там, де рос. слово <i>движущий (движущие силы)</i>, українською буде: – <i>здатність акт.</i> – рушійний (рушійні сили), руховий (пристрій); – <i>в активній дії</i> – що рухає. Там, де рос. <i>движимый</i>, в укр.: – <i>здатність пасивна</i> – рухомий; – <i>у пасивній дії</i> – руханий Там, де рос. <i>движущийся</i>, українською буде: – <i>здатність пас.</i> – рухомий; – <i>у пасивній дії</i> – руханий; – <i>здатність неперехідна</i> – рухливий (У Войналовича ще <i>прямівкий</i>); – <i>у неперехідній дії</i> – що рухається, що прямує. (Сім лексичних варіантів там, де в російській мові три) "Неупередженість до <i>обвинувачених</i>, оприлюднення їх імен" (Підзагол.: І. Куляс, О. Макаренко. Ефективне виробництво теленовін: Практ. посібник для журналістів – К.: ХББ, 2006; похибки – в рукопису) – <u>обвинувачуваних</u> (ім-к, що означає дію; ім-к "обвинувачених" означає подію). "Україна мало робить для <i>розробки</i> і продажу зброї" (Р. Ера, 17.12.2006) – <u>займається розроблянням</u> і продажем... ("розробка" – наслідок дії, а йдеться про дію – "розробляння"); усувається й <i>тавтологія</i> ("робить для розробки") "Хімічне <i>завивання</i> волосся" (Р. Ера, 19.01.2008) – завивають вовки; йшлося про вид послуги – <u>завивку</u> (кучерявлення) волосся (може бути й "завивання", якщо йдеться про процес творення зачіски).</p>
<p>3.7. Нехтування правил евфонії (фоніки)</p>	<p>"<i>Прибудуть й гості</i> з Волині" (Хр., 1.08.2002) – <u>і гості</u>. "У нас, у <i>українців</i>, є власна гордість!" (Грані, 24-30.05.2004) – <u>в українців</u>. "Закріпилась <i>слава</i>" (ГПУ, грудень 2006) – <u>закріпилася</u>. "Всі шахраї міста хочуть <i>прийняти участь в справі</i>" (День, 8.02.2008, Анонси програм – профільм "Шанхайський сюрприз") – <u>взяти участь у справі</u>. ("прийняти участь" – <i>калькована словосполучка</i>)</p>

Вузлики на пам'ять

- Проте з цим евфонічним чергуванням треба бути обачними; є слова, які вживаються тільки з “в” або з “у” – адже зі зміною в них префікса міняється й зміст слова. Йдеться про такі пари слів:

вдача і удача
вклад і уклад
вникати і уникати
вникнути і уникнути
впадати і упадати
вправа і управа
вступ і уступ
всувати і усувати.

- Є й слова, в яких префікси **у-** і **в-** не чергуються, хоч у них і немає пароніма:

вдих, включно, вдування, вдуматися, вдумливий, вдячний, вдячність, взаємини, взаємн/ість (-ий), взвод, взірець, взуття, взуттєвик і под., вкладн/ий (-ик), включення, вплавлений, власкор, власн/е (-ий; -ик), власність, власноручний, вражий, вмикач, влад/а (-ання; -ар; -ика), владний, властив/ий (-о), властивість, властолюбний, влучн/ий (-ість), вмикач, внесок, вписка, вплавлений, вплив (-ати), впуск, вражаюч/ий (-е), враження, уявлення, врода, вродливий, втруча/ння (тися), всеобуч, вступ (-ний; -ник), вторг/нення (-атися), вторинний, вхід (-ний), входження, вчасний

Тут виникає або немилозвучність, або побічна асоціація, що викривлює семантику слова.

- Часто забувають замінити прийменник **в** на **у** перед збігом приголосних *зв, св* і под.: *в зв'язку; в світлиці* – тр. *у зв'язку; у світлиці*.

<p style="text-align: center;">–Зокр., несподівані алітерації</p>	<p>“Справжній <u>бум бум</u> цього року на спеціальності, пов’язані з комп’ютерною технікою” (3 рукоп. до ВОУ № 1 – 2005) – слід стежити за цими неблагозвучними алітераціями.</p> <p><i>"Мені ставили питання: чи не зіпсує враження американців <u>від відвідування</u> міста пікет <u>протестуючих</u> на Графській пристані..."</i> (Касьяненко М. У США – шість Севастополів // День, 24.10.2009) – <u>мене запитували; про наше місто; протестувальників.</u></p>
<p>3.8. Вади у використанні суфіксів (варіанти зміщення смислу при невдалому виборі суфікса – нерозрізнення паронімів).</p>	<p>"Чому ж на сьогодні так мало в Києві <i>консультативних</i> пунктів?" (ВК, 20.07.2006). – <u>консультаційних</u>. Можна трохи поліпшити порядок слів: "Чому ж на сьогодні в Києві так мало <i>консультаційних</i> пунктів?" <u>Консультаційний</u> – той, що стосується консультації (порада фахівця з якого-н. питання, надавання порад з яких-н. питань): <u>консультаційний огляд, консультаційна робота; призначений для консультацій: консультаційний пункт</u>. А <u>консультативний</u> – який має дорадчі права: <u>консультативна комісія; у міжнародному праві консультативний пакт – міжнародний договір, за яким договірні сторони зобов'язуються радитися з питань, що їх цікавлять; консультативний статус (його мають міжнародні неурядові організації)</u>. <u>Джерела:</u> СУМ; ВТС; Дипломатич. словарь в 3-х т., т. 2.</p>

"Кровний тиск – тиск крові в серцево-судинній системі людини й тварини (Біологія людини: Навч. пос. для 8 класу. – К., 1999. – С.153) – кров'яний.

"У нього були великі *організаційні* здібності" (СТБ, 4.02.2006) – організаторські (від "організатор", а не від "організація").

Ароматизовані приправи (УР, рекл.) – ароматичні; а страви – ароматизовані приправами.

Відновлювальні джерела (енергоносіїв) – *тр. відновлювані*, тобто ті, що відновлюються; а *відновлювальні* – ті, що відновлюють щось: відновлювальний процес (тобто процес відновлення). "Це єдиний відновлювальний ресурс в країні" (Р. Ера, 12.04.2006) – відновлюваний (і "у країні")

Зрошуваний і *зрошувальний* плутають: зрошуване землеробство *рос. орошаемое*, але зрошувальний агрегат (який зрошує, *рос. оросительный*).

"За що ми любимо футбол? За його *непередбачливість*" ("Все про футбол", УР-1, 9.12.2002) – непередбачуваність (неможливість передбачити перебіг і результат); а *непередбачливість* – брак властивості передбачати що-н. Ще передбачений – той, який передбачили.

"Зараз у садах особливо *турботлива* пора" (УР 31.01.2004) – "правильним" був би суфікс "-н-" – "турботна", однак природніше ("ідіоматичніше") – пора особливих турбот.

"Наявність хаотичних елементів робить великі духовні системи гнучкішими, підвищує їх *пристосованість* і дає змогу краще реагувати на *непередбачувані* і постійно змінювані умови життя" (З рук. до ВОР № 3 – 2003) – пристосовність (це – якість, а *пристосованість* – результат);

До уваги редактора

- ***Великий масив орфографічних помилок до таблиці не включено. Там є добре опрацьовані правила. Йдеться про порушення правил:***
 - написання великої й малої літер
 - написання частки "не" разом і окремо
 - чергування "о", "е" з "і" з урахуванням відхилень
 - подвоєння приголосних, зокрема й неврахування особливостей правопису іншомовних слів
 - спрощення в групах приголосних і неврахування при цьому випадків, коли воно не застосовується; в основному йдеться про іншомовні слова
 - зміни приголосних при збігу їх
 - правопису складних слів тощо
- ***В усіх цих випадках редактор має користуватися правилами орфографії та орфографічними словниками.***

Форми, інтерферовані з російської мови, див. у розділі "Суржик"

IV. Похибки в користуванні словами неосновного словникового фонду (“периферійна” лексика)

4.1.
Актуалізовувана
призабута
лексика
(діалектна,
архаїчна, яка
стала модною):
– порушення
міри і ясності
викладу;
– вживання
без стиліст.
потреби;
– змістові
(семантичні)
зміщення;
– вживання у
несловниковому
значенні

Наразі – наймодніше нині слово з актуалізованого фонду (особливо в лексиконі ведучих ТБ і Р.). Воно означає *поки що, на цей час* (іноді – *зараз*). Все було б добре, якби цьому слову не приписали стільки невластивих значень, так не універсалізували, що його можна було б включити до словника Елочки-Людодідки:

"Зміни конституції саме зараз *наразі*" (В.Ющенко: Прес-конференція з нагоди Дня журналіста 9.06.2009)

"*Наразі* вмикаємо радіотрансляційний запис" (УР, 27.04.2002). Це що – *покищо* вмикаємо? Та ні, ведуча мала на увазі отже вмикаємо...;

"*Наразі* ви прослухали передачу..." (УР-1) – тільки-но, щойно:

"Служби імміграції різних країн, *наразі* й України..." (Лариса Оксенчук, Р. Ера, 21.08.2002) – у тому числі, зокрема й України, включно з Україною

"Воротар *наразі* надійно забирає м'яч" – просто зайве слово.

"Київські динамівці *наразі* знову завоювали чемпіонське звання" (УР-1, червень 2004) – зайве слово, яке, однак, спотворило зміст, бо як це "*наразі* завоювали"? Поки що? На даний момент? Адже вони навічно вже чемпіони 2004 року!

На заняттях з редакторського практикуму студенти виявили більше півтора десятка варіантів недоречного вживання прислівника "наразі".

Натомість – замість чого-н. (ВТС та ін словники), це логічна зв'язка, що підкреслює залежність між подіями. У поданих нижче прикладах такої залежності немає. Отже, крім того, що актуалізоване призабуте слово вжите неточно, скрізь позначено зв'язок залежності між повідомленнями, якого насправді нема, тобто порушена логіка викладу.

"Тимошенко не змогла вчасно прибути (на дипломатичний прийом, який влаштував Ющенко) – через негоду затрималася в Одесі. *Натомість* на прийомі була Валентина Семенюк" (1+1, ТСН – 7.02.2008) – і чому "натомість" не був там перший віце-прем'єр?

"Спортсменка Н. виступила у фіналі забігу..., була шостою. *Натомість* в Австралії на тенісних кортах М. програла поєдинок швейцарці" (Р. Ера, 4.02.2003).

"*Натомість* ще один наш спортсмен не зміг пробитися у фінальну вісімку" (УР-1, 1.08.2006) – зайве слово.

"Плату за вхідні дзвінки все ще беруть... *Натомість* пеню за квартплату зняли" (ІСТV, 20.02.2003) – "а пеню за квартплату...".

Виклавши інформацію про пожежу в Каліфорнії, диктор телеканалу "1+1" (29.10.2003) переходить до наступної: "*Натомість* у Таїланді тропічні зливи спричинили величезні повені..."

Який логічний зв'язок між усіма наведеними повідомленнями? Тут нема відношення заміни, заміщення, обміну. Автор є рабом моди.

	<p>"Придумай, як влаштувати для друзів супервечірку <i>натомість</i> обридливих пікніків" (Пізнайко, квітень 2008) – <u>замість</u>.</p> <p>Нерозрізнення частин мови (замість – прийменник, <i>натомість</i> – прислівник).</p> <p>Відтак – <u>потім, після того, далі</u>, а вживають це слово у невластивому йому значенні: <i>отож і тож, тому</i>.</p> <p>"Пошук нових, адекватних ситуації засобів демонстрації поглядів на мистецтво, а(,) <i>відтак</i>, і на життєдіяльність митця..." (Актуальні проблеми гуманіт. освіти: Зб. н. пр. Вип. 1. – Кременець, 2004, с. 326) – <u>а отже</u>.</p>
<p>– анахронізм</p>	<p>✓ Літературний казус: у трагедії Шекспіра "Юлій Цезар" згадуються гармати</p> <p>В історичних творах сучасних авторів іноді можна натрапити на лексику, яка не була вживана в описану епоху.</p> <p>Василь Кожелянко. "Трете поле": <i>гарантом нашої дружньої угоди; торкнеться кістлява рука голоду; законна дружина</i>; терміни: <i>надлюдина, полковник, підполковник</i> тощо.</p>
<p>4.2. Іншомовні слова</p>	<p>✓ "Це ж анонс!" (Колишній нар. деп. Василь Степенко; він мав на увазі "нонсенс")</p>
<p>4.2.1. Невиправдані, надлишкові запозичення</p>	<p>"Це сталося минулого <i>вікенду</i>" (ДТ. 11-17.12.2004) – <u>в минулі вихідні</u>.</p> <p><i>Прайс-лист</i> (УМ, День та ін.) – чим гірший "<u>цінник</u>"? Додали ще один дублет – і це чуже слово.</p> <p>"<i>Пілометричне дослідження</i>" ("День", 30.11.2001) – ще одне "склепане" на основі іншомовного запозичення слово, яке поповнило колекцію "дивоглядів і потвор" (М. Рильський). Мабуть, щоб читач не нудгував та мав з чого посміятися. А йшлося про вивчення глядацької аудиторії ТБ.</p> <p>"Я тобі скажу одну річ, але <i>"офф рекордз"</i> (І. Куляс, О. Макаренко. Ефективне виробництво теленовін: Практик. посібник для журналістів. – К.: ХББ, 2006; похибки – з рукопису, у виданні виправлені): "<i>Офф рекордз</i>" – "не для друку", "не для оприлюднення". Навіщо ця іншомовна словосполука? Можна ж просто написати: "Я тобі скажу одну річ, але <u>між нами</u>..."</p> <p>На сторінці книголюба (УМ, 23.09.2009):</p> <p>– "Звісно, за будь-яких умов існуватиме культурний <i>андеграунд</i>, який тягнутиме на собі всю культуру і виховання людей" (Галина Пагутяк, письменниця // УМ, 23.09.2009); Якщо це про Леся Подерв'янського, Ірену Карпу та ін., то вони якраз і культуру на собі потягнуть, і виховують...</p> <p><i>андеграунд</i> – в англ. мові "під землею, підпільно". В нашому літ.-мистецькому дискурсі – "художній напрям у сучасному</p>

	<p>мистецтві, пов'язаний із пошуком нових зображувальних засобів; для нього характерна відмова від загальноприйнятих цінностей, норм, художніх традицій; нерідко – епатаж публіки, бунтарство" (ВТС).;</p> <p>– "Чекаю на книжки від наших <i>хед-лайнерів</i> – Забужко, Андруховича, Костенко" (Олег Коцарев, поет, прозаїк, журналіст). – наших <u>провідних авторів</u></p> <p><i>хед-лайнер</i> – очев., взято з поліграфічної галузі: "фотонабірна машина з ручним установленням шрифтових шаблонів і фотоматеріалу" /ВТС/; потім запозичено в галузь концертної реклами: "основний, найпопулярніший виконавець у програмі, концерті, ім'я якого вказують на афіші великими літерами" /Голуб/, супроводять фотозображенням. Олег Коцарев і далі поширює це поняття...</p> <p>фрілансер, фріланс. "Від офісного рабства можна втекти, ставши <i>фрілансером</i>". Але ж <i>фріланс</i> можливий далеко не для всіх професій" (Ж. Харт. Офісне рабство // День. – 2007. – 2 лютого). Газета не вважає за потрібне навіть пояснити значення цих слів. А йдеться про людей, які можуть самі знайти собі роботу (своєрідних вільних художників).</p>
<p>4.2.2. <i>Модні варваризми</i> ("Жодного дня без нового модного іншомовного слова" – як у Олеші: "Ни дня без строчки")</p>	<p>месидж. "Перший <i>месидж</i> форуму ("Європейська платформа для України") був таким: "Починається збір підписів за вступ України до Європ. Союзу..." Другий <i>месидж</i> форуму виявився не менш утопічним і досить таки заяложеним: "Демократичні сили повинні об'єднатися" (День, 2.02.2007). І хоч би їх писали однаково (принаймні в одній статті), бо в деяких газетах можна зустріти ще й <i>меседж</i>). А Віктор Ющенко (15.11.06, на міжнародному медіа-форумі "Україна на інформац. карті світу") був зрозумілішим: "І я кажу вам другу <u>ключову фразу</u>..." Можна було повчитися у Президента.</p> <p>флеш-моб. " 'Парад вишиванок' стартує 3 травня о 12.00 від Андріївської церкви /.../ до пам'ятника Сковороді. А травневий 'флеш-моб' ще й укотре нагадає про неперевершені мистецько-соціальні властивості цього одягу, який є одним з оберегів укр. народу" (Хр., 24.04.2008) – травневе <u>велелюддя</u>. – <i>Флеш-моб</i> – яка потреба в цій чужій словосполучі? Згідно зі словниковим значенням <i>тов</i> – натовп, юрба, та ще й <i>флеш</i> – тіло, плоть, м'ясо. Очевидно, йдеться про <u>велелюддя</u> – прекрасне милозвучне слово, і без тих зневажливих відтінків "натовпу і м'яса", з повагою до людей, які вийшли на свято.</p> <p>бекграунд. "Паркетні репортажі /про візит до Києва Дж. Буша/ просто не потрібні були глядачеві. Фактично не розкривалося те, навіщо був цей візит, не розкривався <i>бекграунд</i>" (День, 4.04.2008, добірка інтерв'ю, тут слова Валерія Іванова, президента Академії укр. преси, проф., д-ра філол. н.) – не розкривалася <u>супутня інформація</u> або не розкривався <u>смісл події</u> чи <u>обставини події</u> (<i>бекграунд</i> –</p>

	<p>фонова інформація, яка включає в себе опис або деталі події в минулому, пояснення обставин, мети інформації).</p> <p>мікс. “Нова книга письменника [Андрія Куркова] – це <i>мікс</i> різних жанрів” (День, 15.10.2004) – чим гірше <u>суміш</u> або <u>поєднання</u>? “Більшість /футболістів/ проходили мимо журналістів, намагаючись пошвидше проминути <i>мікст-зону</i>” (Команда, 27.02.2010) – <u>зону спілкування</u>,</p> <p>Інші невинуватені лексичні позички: <i>шлягер</i> “Провідне місце у списку <i>шлягерів</i> багатьох країн Європи займають “Дикі танці” (День, 30.07.2004). А чому ж би не сказати рідною мовою – /пісенних/ <u>перлин</u>? <i>шейпінг</i> – догляд за тілом (за поставою), підправка статури <i>шопінг</i> - прогулянка по магазинах <i>VIP-гості</i>: “День”, 4.10.2002, інт. з перукарем: “Їх приймали вже у ранзі VIP-гостей”; А ще: блокбастер, креатив, вікенд, піар, топ (топовий)...</p> <p>Особливо вражені цією хворобою телевізійники: У журналі “Телекритика” навіть рубрики – майже без ознак української мови: “Топ-тема”, “Саунд-трек”, “Стенд-ап”, “Бекграунд”, “Реверс”, “Ньюзрум”, “Монітор”, “Діафрагма”, “Лайф”, “Продакшн-студія”, “Мікшер”, “Перфорація”, “Ток-шоу”, “Інтер-актив”...</p>
<p>4.2.3. Неправильні значення слів</p>	<p>✓ “Віче”: <i>мейнстрім чи арт-хаус?</i>” (Заголовок у ДТ 4.06.2005). Мейнстрім – джазовий термін для характеристики музичного стилю. Арт-хаус – будинок мистецтв (?)</p> <p>✓ “Нашому колективу дуже хотілося б, щоб цю роботу очолила така <i>одіозна</i> постать, як ви” (з виступу на зборах наукового працівника; навів ще у 1963 році М.Т.Рильський // Ясна зброя, с. 94)</p> <p>Програма називається “Монологи”, а в її основі <u>діалог</u> ведучого і гостя (1+1, 2006 р.).</p> <p>“Валюта ходить у режимі вільної <i>конверсії</i>” (ВР, грудень 2006) – вільного <u>конвертування</u>. (Можна кваліфікувати й як <i>нерозрізн. паронімів.</i>)</p> <p>“Окрім того, Кабмін прагне отримати право скасовувати акти місцевих органів влади, що з Конституцією, м'яко кажучи, <i>не комутується</i>” (Рахманін Сергій. Найшла коса на серп // ДТ, 4.11.2006) – <u>не узгоджується</u>. Тут і знач. слова неточне: комутувати – встановлювати зв'язок, перемикаєти.</p> <p>“Команда <i>безапеляційно</i> замикає турнірну таблицю” (УР– 1, “Все про спорт”, 15.03.2005) – <u>безнадійно</u>.</p> <p>Українізація проводилась на всіх <i>етнографічних</i> землях України, в т.ч. на Кубані (Укр. слово, 2003) – <u>етнічних</u>; так само “<i>етнографічно</i> українські землі” – <u>етнічно</u>.</p>

	<p>"А ще пана Підкидача хвилює <i>статус</i> ринку. У місті вже давно ведуться розмови про необхідність його реконструкції. Й навіть ніби от-от вона має розпочатися. Але раптом міські керманічі чомусь відмовились від цієї ідеї" (Новий день, 24.03.2007) – тут <u>стан справ на ринку або доля</u> ринку (статус – це правове становище; очев., автор не розуміє знач. іншом. слова).</p> <p>"А чому ви вирішили створити <i>фольк-енсамбл</i>, а не ансамбль сучасної музики?" – це запитує кор. УР в учнів знаменитої школи ім. Лисенка в Києві (УР 16.01.2005). Навіть ансамбль укр. музики він плямує англійським варваризмом.</p> <p>"Врахуємо, що і Віктор Ющенко, і Юлія Тимошенко є на рівень <i>креативнішими</i> і, так би мовити, <i>нюспродуктивнішими</i>, ніж їхні недавні попередники. Це досить природно, що головні <i>плеймейкери</i> одночасно ще й ключові <i>нюзмейкери</i>" (політолог Олесь Лісничук // День, 22.04.2005) – "<u>творчий (у т.ч. й новинотворчий) потенціал</u> Віктора Ющенка і Юлії Тимошенко на рівень вищий ..."; "головні <u>політичні гравці</u> одночасно ще й <u>постачальники новин</u>"</p>
<p>4.2.4. <i>Неврахування побічних змістів і асоціацій, а також потворного звучання словотворів</i></p>	<p>"Програму "Документ" спочатку створювали як <i>інструмент промотування</i> документальної продукції" (День, 11.03.2005) – тобто <u>розтранжирювання, розтринькування</u>? Це не "просунуте" мовлення, а потворне. Очевидно, <u>сприяння, підтримки</u>, реклами.</p>
<p>4.2.5. <i>Невиправдане надмірне вживання термінів і понять; т. зв. "науковий жаргон"</i></p>	<p>"Інтелектуалізація постає як <i>цивілізаційна динаміка</i>, що в ній мова є маркером, за допомогою якого можна <i>стратифікувати місце особистості в культурній ієрархії</i>". Це речення з праці знаного філолога навів П.Селігей (Науковий жаргон: осн. ознаки та причини появи. – К., 2003), зазначивши, що "це речення тільки позірно видається складним для розуміння. Насправді ж, тут ховається проста думка: <u>за мовленням можна визначити культурний рівень людини або мовлення виказує культуру свого носія</u>".</p> <p>А ми додамо: навіщо ж ускладнювати комунікацію? Всі ці науково-жаргонні словеса не мають бути самоціллю, ребусом. Для нормального автора важливо прагнути порозумітися з читачем і щоб читацька аудиторія була якомога ширшою. Рос. академік Д. Лихачов застерігав проти перенасичення наукових текстів новою термінологією. "Увага читача, завважував він, – має бути зосереджена на думці автора, а не на розгадуванні того, що автор хотів сказати" (Д.С.Лихачов. Письма о добром /Ст "Как писать?"/ – СПб: Logos, 2006. – С. 91)</p>
<p>4.3. <i>Сленги ("молодіжний", побутовий, кримінальний...), професіоналізми</i></p>	<p>"Думаю, мене всі <i>собачники</i> підтримають" (Печерськ, квітень 2008) – <u>господарі</u> собак. Вульгаризм.</p> <p>"Згідно японської <i>релігії чаїзм</i> – це культ прекрасного <i>серед тупих фактів повсякденності</i>" (Виднокрай, 26.03.2008) – 1) <u>згідно з</u></p>

<i>(корпоративний жаргон), просторіччя – вживання без стилістичної потреби</i>	...; 2) <u>чайні церемонії</u> ; 3) <u>в повсякденності</u> . <i>Неправильне керування; традиційне поняття замінене на вигадане; недоречне сленгове висловлювання.</i> "Люди дуже <i>драйвово</i> почали сходитися на концерт" (5-й канал ТБ, репортаж з місця події, 7.10.2009) – люди <u>охоче сходяться</u> на концерт. <i>Сленгізм (недоречний).</i>
--	---

Б. "СУРЖИК"

І. У лексиці

<i>1.1. Живцем узяті російські слова (росіянізми)</i>	<p>✓ На УР–1, у передачі для малят: "Так куди сідає котик? Під <i>краватку</i>?" [Тобто під галстук?]. Але й <i>кроватька</i> – русизм. <u>Під ліжечко</u>.</p> <p>Кілька найпоширеніших лексем, запозичених з російської (за аналізом понад 10 тисяч текстових фрагментів):</p> <p>1) <i>поступати</i>. "<i>Давайте поступимо</i> таким чином..." (Вол. Литвин, засід. ВР, 19.01.2010) – <u>пропоную вчинити так (вчинімо так)</u> або й <u>зробимо (вдіємо)</u> так.</p> <p>2) <i>затребуваний</i> (+цілий ряд варіантів, коли це слово калькується: <i>витребуваний, востребуваний, запотребований, запитаний</i> або й роблять із нього покруч: <i>запотребований</i> і под.) "Продукт досить <i>затребуваний</i> на ринку..." (ГУ, 21.05.2004) – <u>має доволі великий попит...</u> "Ти все далі запускаєш щупальця в європейський літературний простір. Наскільки там <i>затребувані</i> українські автори?" (Любов Багацька. Інт. з письм-ком Сергієм Жаданом // УМ, 1.09.2009) – <u>наскільки там у потребі</u> укр. автори (чи є там <u>попит</u> на укр. авторів). У Лесі Українки є ще "... хист лишиться <u>неужитком</u>"; у Бориса Олійника – "І ця робота <u>стане до потреби...</u>"; у Миколи Вінграновського – "У гомоні суєт я <u>не в потребі</u>"</p> <p>3) <i>наносити</i> (удар, образу) – <u>завдавати удару</u> (образи) "Ізраїльська сторона <i>нанесла ще 4 удари</i> по Палестині" (5-й канал ТБ, 1.01.2009) – <u>завдала ще чотирьох ударів</u>.</p> <p>4) <i>заказ, заказний</i> – <u>замовлення, замовний</u>, "Презентація книги (про Ю.Тимошенко) виявилася чийось виконаним <i>заказом</i>" (ВК) – <u>замовленням</u>. "Ті дні були, як на <i>заказ</i>, такі щасливі" (УР, пісня "Вогонь жоржиновий", звучить часто 2007–2010 рр) – як на <u>замовлення</u>. (у виконавців пісні ті дні чомусь "<u>заборонені</u>"). "<i>Заказні</i> нібито пророцтва /політичні/" (Ольга Герасим'юк. // День, 26.10.2007) – <u>замовні</u>. Отже, в українській мові є й <u>заказ</u>, але як заборона (<i>тут – міжмовний омонім</i>); від цього слова – й <u>заказник</u> (природний, рибний тощо).</p> <p>5) <i>наступати</i>: "<i>Наступив</i> Великдень..." "Момент істини <i>наступив</i>" (ICTV, "Свобода слова", 2.02.2009) – в обох випадках –</p>
---	--

	<p><u>настав</u>; “Смерть <i>наступила</i> через одну-дві хвилини” (День, 22.02.2002) – <i>тр. настала, ще сталася</i> за хвилину-другу. <i>настає, надходить</i>. Про час – <i>настав</i>, події – <i>наспіли, розпочалися</i>. <i>Наступила</i> темрява (з рук. до Вітч.) – <i>залягла; залягла</i> мовчанка (В.Козаченко); <i>образне</i> прийти: “для всього <i>приходить</i> свій час” (М.Коцюб.); тим часом <i>наступила</i> й сесія (ВР) – <i>наспіла; наступила</i> тиша в залі – <i>постала, запала, запанувала</i>.</p> <p>“Момент істини <i>наступив</i>” (ІСТV, “Свобода слова”, 2.02.2009) – <u>настав</u>.</p> <p>У банку дев’ятихвильних фрагментів можемо ще знайти: <i>прилив (приплив), приступ</i> хвороби (<i>напад</i>), <i>прививка (щеплення), карман (кишеня), впору (лишається тільки), доказувати</i> (у знач. <i>доводити</i>), <i>заключатися</i> в чому (<i>полягати</i>), <i>купля (купівля), наглядний (наочний), настоювати (наполюгати), оплата (сплата), всеціло (цілковито)</i> та багато інших прямих запозичень рос. лексики.</p> <p>Ще кілька характерних русизмів:</p> <ul style="list-style-type: none"> – “чергові телевізійно–політичні <i>склоки</i>” (День, 6.02.2009) – <u>чвари</u>. – “Спати вляглися просто на землі, <i>благо</i>, в липні вона тепла” (з рук. до Вітч., № 7-8, 2003) – <i>добре що, гаразд що, тим більше що</i>. – “Це нищення /Сталінім українців/ <i>не походило</i> на Голокост” (Станіслав Кульчицький // День, 12.01.2010) – <i>не було схоже</i>. – “... Мун <i>стравлює</i> між собою обидва <i>ворогуючі</i> угруповання” (День, Анонси програм, 11.04.2008; про фільм “Круті стволи”) – <i>нацьковує</i> обидва <i>ворожі</i> угруповання одне на одне. – “... чітко проявилися <i>центробіжні</i> тенденції” (Р. Ера, 7.03.2008, Лариса Оксенчук, в огляді преси) – <i>відцентрові</i>. – “А боротьба вже не з одним, а з двома сильними противниками <i>не сулила</i> їм нічого, крім повного розгрому” (Володимир Горак // День, 25 квітня 2008) – <i>не обіцяла</i>. – <i>кисть</i>: 1) (рука від пальців до зап'ястя) <i>п'ясть</i>; 2) (фарбувати, малювати) <i>щітка, пензель</i>; 3) (квіток) <i>китиця</i>; 4) (плодів) <i>китиця, кетяг</i>; 5) (винограду) <i>гроно, кетяг</i>. <p>Іноді слід подумати над варіантами:</p> <p>Про т.зв. “<i>пробки</i>” на дорогах 17.12.2009 розповідали на багатьох каналах ТБ. Анна Безулик на 5-му каналі ТБ “українізувала” це слово: “штормове попередження завершилось численними <i>короками</i> і неявкою до нашої студії кількох запрошених” – однак це неживомовний варіант (до того ж відмінкова форма мала б бути з випадним “о”: корками). А от Анастасія Просяник у репортажі з Парижа в цей день і на цьому ж каналі цілком доречно сказала про “трикілометрову <i>тягнучку</i>”; зрідка трапляється й варіант – <i>автомобільні тромби</i>, він легкий і образний, тому заслуговує на підтримку..</p>
<p>У т.ч. Русифіковані назви країн, міст тощо</p>	<p><i>Турція</i> (“1+1”, 1.01.2006, 15.03.2006; СТБ, 18.02.2003, з рук до ВОУ №, 2 – 2004) – <i>Туреччина</i>. <i>Германія</i> (Р. Ера, 16 і 23.02.2003) – <i>Німеччина</i>. <i>Словакія</i> (Р. Ера, 28.08.2002); “Циклон над <i>Словакією</i>...” (УР–1,</p>

	<p>11.08.2002) – <u>Словаччина</u>; над <u>Словаччиною</u>. "... прилетів з <u>Арменії</u>" (День, 22.09.2006) – з <u>Вірменії</u>. <u>Южноукраїнськ</u> (УР-1) – <u>Південноукраїнськ</u> <u>Польща</u>, <u>Румунія</u>, <u>Венгрія</u> (в різних джерелах: ВР, УР-1, Р. Ера, УМ, ГПУ, День та ін.) – <u>Польща</u>, <u>Румунія</u>, <u>Угорщина</u> <u>Ровенська область</u> (УМ, Високий замок) – <u>Рівненська</u>.</p> <p>"РТР і Вести намагалися повністю обілити "безгрішного" Сталіна. Звісно, хто ж виправдає Захід за Мюнхенську зраду <u>Чехословакії</u>?" (Ігор Лосєв. Телевізійно-політична безсоромність // День, 28.08.2009) – <u>Чехословаччини</u>.</p> <p>Текстівка до карти: "Село Дермань Здолбунівський район <u>Рівенська область</u>" (УМ, 23.09.2009) – <u>Рівненська</u>.</p> <p>"За потоплення "Густлова" і "Штойбена" він отримав не Золоту зірку Героя, а орден Червоного <u>Знамена</u>" (І.Лосєв. Псевдоістор. міфи в телевіз. виконанні // День, 6.02.2009) – <u>Червоного Прапора</u>. <i>Неправильна назва ордена</i></p>
<p style="text-align: center;"><i>Вузлики на пам'ять</i></p> <p>Малий словничок русизмів із ЗМІ (на першому місці –русизм; на другому –укр. слово):</p> <p><i>бахвальство</i> – хвастощі, вихваляння <i>благовидний</i> – зовнішньо пристойний <i>везти (повезло)</i> – щастити, таланити, добре вестися, фортунити (<i>розм.</i>) <i>взятка</i> – хабар <i>виписка</i> (з протоколу) – витяг <i>виручка</i> – виторг, уторгування <i>дружелюбно</i> – приязно <i>займ</i> – позика <i>заклад</i> – застава <i>затравлений</i> – зацькований <i>кормити</i> – годувати <i>купля-продажа</i> – купівля–продаж <i>наглядно</i> – наочно <i>нагрузка</i> – навантаження <i>накладна плата</i> – післяплата <i>нерозбериха</i> – плутанина, розгардіяш, каша <i>обездолений народ</i> – знедолений <i>обслідування</i> – обстеження <i>палатка</i> (на ярмарку) – намет, ятка <i>поприще</i> – нива, поле, арена, царина <i>приглянутися</i> – сподобатися, уподобатися, впасти в око (в очі) <i>приступ</i> (хвороби) – напад <i>скидки /сезонні цінові/</i> – знижки <i>скритий</i> – прихований</p>	
<p>1.2. Кальки лексичні</p>	<p>"Чемпіони" серед російських кальок у ВР четвертого–п'ятого скликань:</p> <p>✓ "скажу <i>наступне</i>" (або міститься <i>наступне</i>) – від рос. "следующее". Іноді використовують ще один калькований варіант: <i>слідуючий</i>.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • А як треба? – (Поданий далі) <u>такий</u>; – (який скоро настане) <u>прийдешній, наступний, майбутній</u>; – (розташований далі у просторі) <u>дальший; подальший</u>; – (перший із подальших) <u>черговий</u>. <p>Отже, у наведених фрагментах слід було висловитися: "скажу <u>таке</u>"; "скажу"; "скажу <u>ось що</u>".</p> <p>Часто там же, у ВР, кажуть <i>неділя</i> замість <u>тиждень</u>; – від рос. "неделя":</p> <p>"Це питання буде обговорено через <i>неділю</i> – біля двадцятого числа <i>жовтня місяця</i>" (ВР, Литвин, 9.10.2009) – через <u>тиждень</u>. Крім того, виправляємо кальку (<u>близько</u>) і усуваємо тавтологію ("місяця" – зайве слово).</p> <p>Те ж подибуємо й у пресі:</p> <p>"Працювати Французький кіноклуб планує <i>щонеділі у вівторки</i>" (День, 15–16. 01.2010) – <u>щовівторка</u>.</p>
<p>1.2.1. з найпоширеніших</p>	<p><i>Попередження</i> злочинності /від рос. предупреждение преступности/ – <u>запобігання (чому) злочинності</u>; "Відбулась нарада з питань <i>попередження</i> поширення СНІДу" (УР-1, 27.04.2006) – <u>запобігання</u> поширенню...; "В ньому є оксиданти, які <i>попереджують</i> старіння" (Р. Ера: 11.10.2006) – <u>запобігають /дочасному/ старінню... (уповільнюють старіння)</u>.</p> <p>Не вперше наводиться неточна назва документа – конвенції ООН: "Про <i>попередження злочину</i> геноциду й покарання за нього" від 9 грудня 1948 року (Станіслав Кульчицький. Таємниці радянського голоду початку 30-х рр. Звіт із московського колоквиуму // День, 12.01.2010) – <u>запобігання злочині</u>:</p> <p>"Інформація <i>складає</i> комерційну таємницю" (ВР, на ТБ і Р., у баг. газетах) – є комерційною таємницею; "акциз <i>складає</i> 10 відсотків від вартості товару" – <u>становить</u>; "причини невдоволення в колективі <i>не становлять</i> інтересу для цього керівника" – <u>не цікавлять</u> цього керівника.</p> <p>"Від імені фракції скажу <i>наступне...</i>" (ВР) – скажу <u>таке</u>, скажу <u>ось що</u>, а краще тут просто вилучити це слово. "У наступні хвилини розповімо про <i>наступне</i>" (5-й канал, Роман Скрипін, 5.01.2006) – <u>про таке, ось про що</u>. А Данило Яневський навіть у минулому розповідав нам про <i>наступне</i>: „Протягом останніх двох годин ми розповідали вам <i>наступне</i>" (5-й канал, Д. Яневський, 5.03.2006 і в інші дні) – <u>про таке.; або розповіли про такі новини</u>.</p> <p>"Треба обмежувати час роботи за комп'ютером, щоб <i>не наносити шкоду</i> здоров'ю дитини" (УР, 10.11.2006) – <u>не завдавати шкоди</u>.</p>

Вузлики на пам'ять

Можна назвати ще кілька поширених кальок:

виглядати – мати вигляд

виздоровлення /від рос. выздоровление/ – видужання

відволікати увагу – відвертати

відкривати, закривати (про вікна, двері) – відчиняти, зачиняти

відтік /кадрів, капіталів/ – відплив, втрата

вірний підхід – правильний

не дивлячись – незважаючи

ємність, ємкість – 1) (властивість) місткість; 2) (предмет) посудина, вмістище

недопустимий – неприпустимий

облюбували /гарну галявину/ – нагледіли, можна ще сподобали

носити характер – мати характер

поступлення коштів – надходження

прикидатися – удавати

протікання /процесу/ – перебіг тощо

У т. ч.:

1.2.2.

–

Поморфемний "переклад" (російське слово, якому надано української морфологічної форми)

✓ "На цьому поставимо *багатокрапію* і перейдемо до наступного питання" (УР-1, прогр. "Обличчя політиків", ведуча Зарічанська, 30.01.2009) – три крапки (від "многоточие").

некоторый – *деякий* – якийсь

"Два доктори історичних наук і *деякий* діяч РПЦ Тихон, якого московська преса називає духівником В.В.Путіна, абсолютно серйозно розповідали, що царська Росія була ідеальною країною..." (І.Лосєв. Псевдоісторичні міфи в телевіз. виконанні // День, 6.02.2009) – якийсь.

относиться – *відноситися* – ставитися

До всього тр. *відноситься* по-філософськи" (Тб "Інтер", 13.07.2009) – ставитися.

Але за контекстом є ще два варіанти:

"Місцеві органи влади відповіли, що земельна ділянка *відноситься* до земель міста, не наданих у власність чи користування" (Оболонський проспект, травень 2008) – належить.

"Це *відноситься* до трьох категорій громадян" ("Порошенка не пустили в Росію" // День, 8.02.2007) – стосується трьох категорій...

сопоставление – *співставлення* – зіставлення

"На цьому *співставленні* Сковороди та Шевченка ми бачимо необхідність переходу від внутрішньої свободи до зовнішньої" (ДТ, 26.03.2005) – зіставленні, порівнянні.

поколебать – *поколивати* – похитнути

"Інститут Президента ще дуже сильний, і нема нічого, що могло б його *поколивати*" (Раїса Богатирьова, заява; прозвучала на всіх каналах ТБ і Р, березень 2007; від *поколебать*) – похитнути.

	<p>несовпадение – <i>неспівпадіння</i> – <u>незбіжність</u> "Таке повне <i>неспівпадіння</i> фактів із його заявами пана єфрейтора (Гітлера) не бентежило" (І.Лосєв. Псевдоісторичні міфи в телевіз. виконанні // День, 6.02.2009) – така повна <u>незбіжність</u>.</p> <p>отвлекать – <i>відволікати</i> – (про увагу) <u>відвертати</u>, (від роботи) <u>відривати</u> "Треба ще стиснути зуби й працювати, <i>не відволікатися</i> на інтриги, не брати участі у війнах, не ляпати язиком на безкінечних "чорнухах-шоу", а просто працювати" – <u>не відриватися</u> або <u>не розмінюватися</u>. "Не треба <i>відволікати</i> міліцію від виконання своїх основних функцій" (З прес-конференції Юрія Луценка // СВ., 16.10.2009) – <u>відривати</u>. "Терористи, які задумали викрасти Сабрину, як <i>відволікаючий</i> маневр улаштовують падіння літака з атомною бомбою на борту" (День, 8.02.2008, Анонси програм – про фільм "Занурення в безодню") – "<u>як обманний маневр</u>"; "<u>для відвернення уваги</u> влаштовують..."</p> <p>совпадать – <i>співпадати</i> – <u>збігатися</u> "Комбінуючи камінчики розсипаної мозаїки (образно – про факти Голодомору) так, щоб вони <i>співпадали</i> один з одним, ми завжди будемо одержувати той самий портрет – організатора Голодомору – Сталіна" (Станіслав Кульчицький. Таємниці радянського голоду початку 30-х рр. Звіт із московського колоквиуму // День, 12.01.2010) – <u>збігалися</u>.</p> <p>многочисленный – <i>багаточисельний, багаточисленний</i> – <u>численний</u> "Найбільш небезпечним вважався "український буржуазний націоналізм", під гаслом боротьби з яким здійснювалося упокорення <i>багаточисельного</i> свавільного народу..." (Тетяна Паладіна, д-р біол. н., проф.. Перспективи націоналізму в Україні // День, 12.01.2010) – <u>численного</u>. Вигадане слово – покруч, утворене при калькуванні.</p>
<p>1.2.3 Зміщення семантики</p>	<p>✓ "<i>Не відвідуйте</i> блідої поганки..." (З колекції р/журн. "Слово", 14.09.2009) – <u>не куштуйте</u> (в автора вийшло "не посещайте бледную поганку") ✓ "<i>Відвідайте</i> наші млинці" (РІО, липень 2004) – <u>скуштуйте</u>.</p> <p>"<i>Безкорисний</i> труд" (ВК, листопад 2009) – <u>безкорислива</u> праця; "<i>безкорисна</i> любов" (УМ) – <u>безкорислива, некорислива</u>. А безкорисна любов означає некорисна, яка нікому не дає користі; <i>рос.</i> бесполезная; і труд, виходить, без користі, тобто марний. Так само "в <i>корисних</i> цілях" (Л. Кучма, 2006); у <i>вузькокорисних</i> цілях – <i>тр.</i> <u>корисливих, вузькокорисливих</u> або <u>з метою наживи</u>, з <u>користолюбною</u> метою. "Ми ж не <i>безкорисно</i> даємо їм</p>

(університету Поплавського) викладачів..." (День, 14.05.2004) – не за так.

"Я настоюю на своїй пропозиції" (ВР – помилка звучить постійно) – краще наполягаю, незважаючи на те, що в художньо-літературній класиці є й "наполягаю", й "настоюю", що ретельно відбито і в СУМі: сучасна мовна практика віддає перевагу першому слову. Та й синонімічний ряд у нас не бідний: вимагати, напосідати(ся), обстоювати, домагатися, наполягати, стояти на своєму. "Настоювати" в *укр.* – давати чомусь постояти у рідині, щоб утворився настій.

"Бідолашний вигляд має команда "Інтеру" (від рос. "жалкий") – жалюгідний, убогий, непривабливий (у слова бідолашний – інший зміст: бідний, нещасний, безталанний). "Баварія" має бідолашний характер (УТ-1, 8.03.2006) – жалюгідний вигляд. /Все це з футбольних репортажів/. А там, де могло б бути вжито це слово, послуговуються іншим: "Бідний письменник їде до свого друга..." (День, 16.12.2005, анонс кінопрограм на ТБ, про американську кінокомедію "Муза") – він тут, очевидно, якраз бідолашний, бо, за сюжетом, втратив талант.

"Приємно, що і в мене є відповідальне завдання до рибалки..." (Людмила Заседа. Юшка по-дівочому // День, 26.06.2009) – на цьому рибалкуванні, або на цій риболовлі

"На селі вже давно не існує провідникового радіо" (Нардеп Ганна Герман // День, 28.03.2008) – нема; провідного (дротового). (калька зі значеннєвим спотворенням слова).

По східній ціні (рос. по сходной цене, а те, що сказали на Р. Ера 23.11.2001, означало б російською: по восточной цене) – за приступною, доступною, прийнятною ціною

Вузлики на пам'ять

З поширених кальок цього типу:

дурний тон (смак) – поганий тон, поганий смак, несмак (вийшло ж – нерозумний тон)

кольорова капуста – цвітна

на поразку стріляти – на влучання, на знищення

наявність касова – готівка

помірковані ціни (від умеренные) – помірні, невисокі; товари – дешеві

приємні, неприємні – прийнятні, неприйнятний

причинно-слідчі зв'язки – причинно-наслідкові

рахувати – у знач. вважати

спокушений – втаємничений;

сумісний (напр., про засідання, працю) – спільний.

<p>1.2.4. Кальки – складноскорочені слова</p>	<p>"Дали концерт для студентів харківських вузів" (Р.Ера, 1.09.2006) – для харківських <u>студентів</u>; для студентів харківських <u>вищих шкіл</u>; для студентів харківських <u>ВНЗ</u> (хоча аббревіатура – не кращий варіант); для студентів харківських <u>вищів</u> (ця форма з 20-х років мин. ст. поволі приживається в нашій публіцистиці і науково-педагогічній л-рі).</p> <p><u>Лікбез</u> – <u>лікнеп</u>. <u>Воєнкомат</u> – <u>військкомат</u>.</p>
<p>1.2.5. "Неочевидні" ("приховані") кальки</p>	<p>"Засіки України <u>переповнені</u> від минулорічного врожаю" (ВР, 18.02.2009) – <u>торішнього</u>; крім того, тут <u>неправильне керування</u> (переповнені чим) і <u>пропуск необхідного слова</u> (<u>зерном</u>)</p> <p><u>відправлятися</u> – <u>вирушати</u></p> <p><u>настільки</u> відверто поглядали на годинники, <u>що</u> залишалося тільки оголосити перерву...(з рукопису до Вітч., № 5–6 – 2005) – <u>так</u> відверто..., <u>що</u>...</p> <p><u>неперехідне</u> значення – <u>непроминальне</u>, (<u>непроминуше</u>); в ін. стиліст. ситуаціях – <u>неперебутній</u>, <u>нетлінний</u>, <u>вічний</u>. У Кримського ще: <u>неминуший</u>, <u>тривкий</u>, <u>непропачий</u> тощо.</p> <p><u>непідробна</u> (<u>непідроблена</u>) <u>цікавість</u> – <u>неудавана</u> <u>отримувати</u> – (травми) <u>знанавати</u>, (на горіхи) <u>перепало</u>, (повне уявлення <u>про що</u>) <u>скласти</u> <u>посвячений</u> (у таємницю) – <u>утаємничений</u> <u>незаживний</u> – <u>незагойний</u> <u>цілодобово</u> (<u>круглодобово</u>) – <u>день і ніч</u>, <u>цілу добу</u> (<u>всю добу</u>), <u>24 години</u> <u>землероб</u> – <u>хлібороб</u>, <u>рільник</u> <u>місцеперебування</u> – <u>осідок</u> (9, с. 14) <u>щоденно</u> – <u>щодня</u>, <u>щодень</u>, <u>щоднини</u>.</p>
<p>1.2.6. За калькою – втрачений синонімічний ряд</p>	<p>дійсно</p> <p>Майже лексичним паразитом стало це слово і його похідні <u>дійсний</u>, <u>у дійсності</u> тощо. У більшості випадків доречнішим тут є <u>справді</u>. Крім того, в українській мові тут великий синонімічний ряд: <u>насправді</u>, <u>насправжки</u>, <u>в дійсності</u>, <u>на ділі</u>, <u>достоту</u>, <u>істинно</u>, <u>воістину</u>, <u>таки</u>, <u>якраз</u>, <u>саме</u>; <u>як вставне</u> – <u>правда</u>, <u>достеменно</u>, <u>ясна річ</u>, <u>безсумнівно</u>, <u>без сумніву</u>, <u>поза всяким сумнівом</u>. У Крим. ще: <u>доправди</u>, <u>направду</u>, у зн. рос. <u>пожалуй щоправда</u>. Тож "<u>Справжній (великий) успіх</u>" (не <u>дійсний</u>); "<u>Я справді не був там</u>" (не <u>дійсно</u>); "<u>Їй видалися ті дні достоту справжнім святом</u>" (не <u>дійсно</u>).</p> <p>Так само наші автори не користуються синонімічними можливостями віддачі таких кальок:</p> <p>диковин(к)а – словники (РУС, Орф. та ін.) дають це слово,</p>

	<p>утворене за рос. зразком, поруч з <u>дивови́жа</u>, <u>дивина́</u>, <u>дивогля́д</u> і <u>чудасі́я</u>, <u>штука</u>, обминаючи, однак, такі природні укр. синоніми, як <u>дивни́ця</u>, <u>дивинка</u>, <u>дівка</u>, <u>дивогля́дь</u>, <u>дивота</u> (Б.Гр.), <u>дивовина́</u>, <u>дивови́ще</u>, <u>ще не в диво́ту</u> (Карав.). У Крим. <u>вдивови́жу</u>, <u>невдивови́жу</u>.</p> <p>насолоджуватися /від рос. насладжаться/: "Насолоджувалися заходами сонця /на відпочинку/" (Газета 24, 28.04.2007) – <u>милувалися</u>. Тут теж великий синонімічний ряд: <u>тішитися</u>, <u>натішитися</u>, <u>утішатися</u>, <u>навтішатися</u>, <u>розкошувати</u>, <u>порозкошувати</u>, <u>розкошуватися</u>, <u>нарозкошуватися</u> <u>чим</u> і <u>з чого</u>, <u>раювати</u>; <u>втіхи</u> (насолоди, розкоші і розкошів) – <u>зазнавати</u>, <u>зазнати з чого</u>, <u>кохатися в чому</u>, <u>насолоджуватися</u> й <u>насолодитися з чого і чим</u>, <u>усолодитися чим</u>; (<i>переважно про зорові враження</i>) <u>милувати(ся)</u>, <u>любуватися чим</u>, <u>у чому і з чого</u>; (<i>переважно про смакові відчуття</i>) <u>смакувати що</u>, <u>насмакувати чого</u>, <u>ласувати(ся)</u>, <u>поласувати з чого і чим</u>; (<i>упиватся</i>) <u>упиватися</u>, <u>упитися чим</u> (Крим.). Карав. (9, с.69) додає ще: <u>заживати втіхи /насолоди/</u>, <u>мати насолоду від чого</u>, <u>упиватися</u>, <u>смакувати що</u>, (<i>грою</i>) <u>чаруватися</u>.</p> <p>На цих прикладах бачимо, що мовець, як у пастку, потрапляє в силове поле російського слова і втрачає волю до мобілізації багатой українській лексики і фразеології, а потім йому кажуть: усі у вас слова російські, тільки з іншими суфіксами і закінченнями – навіщо ж, мовляв, тоді нам ця вторинна мова?</p>
<p>1.2.7. Вигадані (при калькуванні) слова-покручі</p>	<p>✓ “Досвідчений <u>грець</u>” (Телеканал “Україна”, 15.02.2006) – <u>гравець</u>.</p> <p><u>Учбовий</u> (рік, процес, заклад тощо) – <u>навчальний</u> (безперечний лідер рейтингу – у виступах перших осіб держави, народних депутатів різних скликань, навіть міністрів освіти, у сотнях науково-педаг. публікацій тощо). Є в українській мові "навчати", немає "учбити". Це стосується й аббревіатури <i>вуз</i>, бо в ній одним із складників є це слово "учбовий".</p> <p>"Морфологічною одиницею <i>учбової</i> діяльності учнів є <i>учбові дії</i>" (Вікова і педагогічна психологія. – К.: Каравела, 2008. – С. 400) – <u>навчальної</u> діяльності; <u>навчальні дії</u>.</p> <p><u>Благоприємні</u> умови для урожаю – <u>сприятливі</u>; або <u>весна добра на врожай</u>. "Нічия – <u>благоприємний</u> результат матчу" (УТ-1, ТБ "Україна", у кількох футб. репортажах 2008 і 2009 років) – <u>прийнятний</u>; "<u>Благоприємний</u> випадок" – <u>слухний</u>, <u>зручний</u>, <u>щасливий</u>; <u>добра нагода</u>, <u>слухна оказія</u>.</p> <p>"<u>Небезвідомий</u> у Києві "авторитет" (газ. "Свобода", від рос. <i>небезызвестный</i>) – <u>відомий</u>; <i>небезвідомо, що...</i> — <u>відомо, що...</u> Два заперечних префікси – надмірність, не властива українській мові.</p> <p><i>післявчора</i>: "Цей літак повернувся до Києва <i>післявчора</i>" (Н.,</p>

	<p>11.09.2002) – важко навіть зорієнтуватися, про що йдеться: про <u>сьогодні</u> чи про <u>позавчора</u>, очевидно останнє, за аналогією з післязавтра. В чому природа подібних “лінгвістичних винаходів”? Скоріш усього в тому, що мовний режим повсякденного спілкування в редакціях телеканалу – російський, а йдуть у студію на прямий ефір, де треба миттю "перемкнутися" на українську.</p> <p><i>"Неприємливість закону" [СТБ – 13.05.2003] – <u>неприйнятність</u>.</i></p> <p><i>"Переповнений умилінням, я впав навколішки і залився сльозами, бо це була велика перемога" (Вол. Сердюк. Ревідкриття. Роман // 3 рук. до Вітч. № 1–2 – 2008) – <u>розчулений</u>...</i></p>
<p>1.2.8. <i>Інтерференції рос. форм числівника, часто спотворені</i></p>	<p><i>десятью</i>: “Дай Бог їм (ЄС) розібратися з тими <i>десятью</i> новими членами” (УР-1, 14.03.2003) – <u>десятьма</u>;</p> <p><i>Вісім'ю, десяттю</i>: "Твої, мої та наші"/назва фільму/. Маємо <i>пару</i> одиноких батьків з <i>вісім'ю</i> та <i>десяттю</i> чадами, відповідно. Та діти ці потенційному поєднанню святих сімейств якось не дуже раді" (Кіно Дайджест, № 3, березень 2006) – <u>вісьмома, десятьма</u>. Невдалою є й побудова першого речення. <i>"Пара батьків"</i> – не можна так сказати, це дві неповні сім'ї, які за сюжетом фільму хочуть поєднатися в одну – в ту <u>"пару батьків"</u>.</p> <p>"Уряд вніс у парламент проект закону з <i>двадцятью</i> <i>восьм'ю</i> позиціями, але вони не були розглянуті" (Інтерв'ю Юлії Тимошенко кореспондентам телеканалу "1+1", 3.02.2010) – з <u>двадцятьма вісьмома</u>. (Потворна форма числівника).</p> <p>"В <i>шестидесяті</i> роки вона чудово <i>виглядала</i>" (Телеканал "Сіті", 20.04.2008) – <u>шістдесяті</u>; крім того, – <u>мала чудовий вигляд</u>.</p> <p><i>...двухтищі четвертого року, в двухтищі сьомому році</i> (3 інт. Ю.Тимошенко 5-му каналу ТБ 13.06.2009) – <u>дві тисячі четвертого</u>.; <u>у дві тисячі сьомому</u>.</p> <p>Щодо вакантних міністерських посад: "Знаєте, у футболі іноді <i>видаляють</i> з поля гравця. Але команда зрештою і <i>вдесятирьох</i> <i>виграє</i> матч. Ми <i>виграємо</i> і <i>десятью</i> гравцями" (Юлія Тимошенко, Синхрон на більшості телеканалів 24.06.2009) – <u>усувають</u>; <u>вдесятьох</u>; <u>десятьма</u>.</p> <p><i>"По дві тищі дев'ятому році планувалося закінчити цю роботу (забезпечення шкіл комп'ютерними класами)."</i> (В.Ющенко, з виступу на нараді в Овідіюполі з проблем підготовки до нового навч. року – 6.08.2009) – <u>після дві тисячі дев'ятого року планували</u>. Крім неправильної (зрусифікованої) відмінкової форми складеного числівника – небажана пасивна зворотна форма дієслова</p>

Вузлики на пам'ять

- Слід розрізняти форми відмінювання складених кількісних і складених порядкових числівників:
 - перші відмінюються в кожній своїй частині;
 - у складених порядкових числівників відмінюється тільки остання частина.

<p>1.2.9. Канцеляритна калькована лексика</p>	<p>в якості "19 грудня /1932/ в Україну були надіслані секретарі ЦК ВКП(б) Лазар Каганович і Павло Постишев <i>в якості</i> особливо уповноважених"; "в кінці січня 1933 року Постишев одержав уже пост. місце роботи в Україні <i>в якості</i> другого секретаря ЦК КП(б)У" (Станіслав Кульчицький. Таємниці радянського голоду початку 30-х рр. Звіт із московського колоквиуму // День, 12.01.2010) – <u>в ролі</u> особливо уповноважених; <u>як другий секретар</u>. "Надіслані" – теж неточне слово (не в посилці ж їх надсилали), тр. <u>відряджені</u>.</p> <p>вищестоящий "150 працівників президентської вертикалі спіймані при отриманні хабарів. Я розумію, що в Президента, як і в мене /міністра Ю.Луценка/, немає рентгену, щоб не брати на роботу хабарників. Але чому ніякої відповідальності не несуть <i>вищестоящі</i> начальники, які подають Президентові на затвердження такі кандидатури?" (Ол-др Черевко. "Політична смакота" // СВ, 25.11.2008) – <u>вищі за підпорядкуванням</u>. В <i>ін. стиліст.</i> ситуаціях – суд <u>вищої інстанції</u>, просто "<u>начальник</u>" (без <i>ц.</i> потворного прикметника, бо й так ясно, що начальник у казенній ієрархії стоїть вище, отже, виходить, це ще й плеоназм); <i>вищестоящий</i> орган влади – <u>вища інстанція</u>; <u>керівний орган</u>, орган, <u>вищий за підпорядкуванням</u>. Канцеляритне слово, живцем перенесене з <i>рос.</i> мови.</p> <p>мати відсутність "На нашому телебаченні й досі триває період первісного накопичення капіталу, тому рейтинги – перш за все. От і <i>маємо відсутність</i> не лише інтелектуальних програм, а й передач для дітей" (Олесь Доній: суспільство має народити нову еліту. інт. брав Ол-др Черевко // СВ, 12.08.2008) – от і <u>немає в нас</u>. (Казенщина та ще й логічно суперечливе поєднання слів).</p>
<p>1.2.10. Субстантивованій прикметник (невластивий укр. мові)</p>	<p>"Та чи впливає з цих безсумнівних тверджень висновок про те, що репресії 1932–1933 рр. не мали в собі національної <i>складової</i>?" (Станіслав Кульчицький. Таємниці радянського голоду початку 30-х рр. Звіт із московського колоквиуму // День, 12.01.2010) – нац. <u>складника</u> чи складової частини</p> <p>Часто в пресі можна прочитати: <i>пожежний</i> замість <u>пожежник</u>, <i>командуючий</i> замість <u>командувач</u>,</p> <p>Щодо слова <i>вартовий</i>. Ще з козацьких (а можливо й з</p>

	<p>докозацьких) часів уживали слово "варта". Казали "варта" навіть одному козакові ("Варта, пильнуй, не спи!" Ще – сторожа, чата). У Грінченка є "варта" ("варта заснула") і "вартовик", "вартівник", "вартник", навіть "вартовничий" ("То певне добрий пройдисвіт, що аж два вартівники з ним ідуть" – як про сьогодні сказано). Є у Гр. й "вартовий", але як прикметник; і за одним джерелом – " = вартівник".</p>
<p>1.2.11. Мимовільні сліди російськомовн. думання і "автоматичного перекладу"</p>	<p>"Лікуйте дитину... Щодня давайте йому ліки..." (Інтер, 15.02.2008, рекл.) – <u>ій</u>. (Вже переклав – "дитину", а в підсвідомості – "ребенок")</p> <p>"Людина має право на повагу до його гідності" (УР, 06.06.2002) – <u>її</u> гідності. "Человека" переклав правильно, а дальший займенник узяв із заготовленої спочатку рос. конструкції. Слова перекладає, а на узгодження їх одне з одним часу не лишається.</p>
<p>1.3. Нерозізнені міжмовні омоніми; міжмовна паронімія</p>	<p>✓ Як перекласти заголовок пушкінської повісті "Капитанская дочка"? Та так і переклав критикований О. Кундзічем літератор: "Капітанська дочка". І Кундзіч коментує: "У Пушкіна не "дочь", а "дочка". Тим часом українське слово дочка – це дочь. Очевидно, "Капитанская дочка" – це "Капітанська донька" (с. 92).</p> <p>✓ Норми людського <i>гуртожитку</i> (3 рук. до ВОР № 1 – 2004) – <u>співжиття</u></p> <p>"Саме тоді йшов на рибалку сусід Микола Корінець" (Василь Місевич. Прокляті гроші // з рук. до Вітч. №1–2 – 2008) – <u>на риболовлю</u>. Рибалка – рос. рыбак.</p>
<p>1.3.1 "Чистий" міжмовний омонім – "хибний друг перекладача"</p>	<p>блюдо: страва – блюдо / тарель</p> <p>"Мережані дерев'яні <i>блюда</i>" (3 рук. до Вітч., № 5-6 – 2003) – тут <u>тарелі</u>. В рос. це слово – омонім. Тому слід стежити за контекстом: "В ресторані <i>подають</i> смачні <i>блюда</i>" (ТБ "Київ", 16.12.2006) – <u>страви</u>.</p> <p>пильный / непильный – <i>перен. про роботу</i> нетяжка, чиста (<i>пряме знач.</i> запошений, курний); укр пильний <i>догляд</i> – це уважний, старанний, дбайливий; пильна робота – та, яка потребує підвищеної уваги, старанності; нагальний, терміновий, невідкладний.</p> <p>"Років із десять тому в Україні друкувалися її (Наталії Кушнерової) твори, що їх нині годі згадати; тоді <i>початкуюча</i> авторка потяглася до Німеччини, де й працює вже на далеко <i>не пильних</i> роботах" (зі статті Марії Матіос в ЛУ, 20.10.2005) – <u>не</u></p>

тяжких (не брудних) роботах. (Крім того, слід уникнути активного дієприкметника: авторка-початківець, молода письменниця).

наглий, нагло: нахабний, нахабно.

Але українське наглий – несподіваний; раптовий;
нагло – несподівано, раптово

"Чиновник, який *нагло* порушує закон..." (Інт. Ю.Тимошенко 5-му каналу ТБ 13.06.2009) – це "*несподівано* порушує"? Нахабно.

із-за: через (згідно з) – з-за (із-за)

"Я змушений був *із-за своїх принципів* покинути БЮТ" (Степан Хмара: 5-й кан., 15.07.2006) – "покинути БЮТ згідно зі своїми принципами (чи принципово)"; "Надто сильний і мужній він був, щоб позбавити себе життя *із-за* якоїсь там премії" (Газ. "Солом'янка", 3.04.2006) – через якусь там премію. "...*із-за відсутності коштів*" (День, 7.10.2005) – за браком коштів. А "з-за / із-за – прийменник для просторових відношень: "З-за рогу показалася машина". У словниках подається й причинове значення ц. прийменника, однак зі стилістичним обмеженням *рідко, зрідка*.

свита: почет, кортеж (*весільний* – причет; *на пошану гостя* – почесна варта)

"Медведчук – головний розпорядник у президентській *свиті*" (ЛУ, 31.03.2005, Вол. Яворівський) [Він узяв та й надягнув свиту Леоніда Даниловича? Так само неправильно використовує це слово Іван Бокий. – Обидва ці автори – великі знавці мови, однак їм усе ж потрібен редактор] – в почті.

верно (*делать и любить*) –: правильно (*робити*),
слушно (*стверджувати*), вірно (*любити*)

"Роман Чайка вчинив абсол. *вірно*, запросивши до студії лише істориків" (Ігор Лосев. // День, 22.05.2009) – слухно (правильно); синонім до укр. "вірно" – незрадливо.

рыбалка – риболовля, рибалкування, рибалення;
рибалка в укр. мові – той, хто ловить рибу.

"Він просто обожнює яхти та мріє коли-небудь вийти у відкрите море на *рибалку*" (День, 14.07.2006) – на риболовлю, по рибу.

1.3.2.
"Розвилка"
(*вибирають не те значення рос. омоніма*)

- **Розвилка** – коли українська мова має окремі лексеми для позначення різних значень рос. омоніма. Автори ж часом цього не розрізняють.

задача: задача – завдання

"Актуальна *задача* для українських педагогів" (рук. до ВОУ № 4 – 2002) – актуальне завдання. (але математична – задача).

Ця "задача" може виявитися просто зайвим словом: "Це може істотно полегшити *задачу* пошуку чорних ящиків" (УР-1, 9.06.2009) – полегшити пошук.

исключение: виключення – виняток

"Створення політичної нації потребує взаєморозуміння з усіма нацменшинами, що мають увійти до неї. Більшість із них ставляться до цього позитивно, виключенням є частина населення південно-східних областей, які є етнічними росіянами або вважають себе ними" (Тетяна Паладіна, д-р біол. н., проф.. Перспективи націоналізму в Україні // День, 12.01.2010) – винятком.

следующий: наступний – такий

"Просимо відповісти на наступні запитання" (День, 15.09.06). – такі

отношение: відношення – ставлення

"Вона терпить недбале відношення до неї..." (День, 29.09.06) – ставлення (і не "недбале", а зневажливе)

область: область – галузь – зона – пояс – край (окрай) – ділянка – царина *тощо* (див. нижче – "Вузлики на пам'ять")

колебания – коливання і вагання

"Без *коливань* побіг додому" (УР, 4.10.2003) – від рос. без колебаний – парон.? Не вагаючись побіг...

"Без будь-яких *коливань* суддя призначає штрафний" (СТБ, з футбол. репорт. 29.08.2005) – не вагаючись; без вагань

У рос. мові це омонім з кількома значеннями: колебания акустические, звуковые, маятника – коливання; якщо йдеться про відчуття невпевненості – то це вагання; колеблющийся курс валют – несталий; почва колеблется под ногами – ґрунт хитається під ногами.

питание: живлення (у *фізичних системах* – *електричне, хімічне тощо*) – харчування (у *знач. годування, утримання*)

У фрагменті про радіоелектроніку кореспондент називає "блок *харчування*" (УР-1, 19.01.2008) – блок живлення.

следующее: таке і наступне

"Просимо відповісти на наступні запитання" (День, 15.09.2006). – такі

Вузлики на пам'ять

Приклади багатозначної міжмовної омонімії

(Багатозначна "розвилка")

Зі словом "область":

- Він не спеціаліст у цій *області* (у цій галузі).
- *Область* підвищеної радіації (зона).

- Північна *область* Атлантики (північний край або окрай).
- Донецкая область (область).
- Болі в *області* печени (в ділянці).
- *Область* вічних снігів (пояс).
- Але ж це *область* науки, а не побуту! (царина).
- Відійти в *область* предання (піти в небуття, забутися, залишитися в спогадах).
 - Досягнутий прогрес у всіх *областях* життя суспільства (досягнуто прогресу в усіх галузях...).
 - Проблема лежить в іншій *області* (площині; щоправда, і в рос. тут могло бути “в іншій площині”).
 - Куля увійшла в голову в *області* лівої скроні (через ліву скроню; “в ділянці” скроні – просто зайве).

Зі словом "живой"

Часто ця розвилка багатоманітніша:

живой образ	<u>живий</u> образ
живой ребенок (<i>хлопчик</i>)	<u>моторний</u> хлопчик
(<i>і дівчинка</i>)	<u>метка</u> дівчинка
живой ум	<u>бистрий</u> (<u>жвавий</u>) розум
живая вода	<u>живлюща</u> вода
на живую руку	на <u>швидку</u> руку (<u>нашвидкуруч</u>)

У словниках від 30-х років це згорталось до рос. омоніма (а отже, й збіднювало мову): *живий* хлопчик, *жива* дічинка (не мертві?), *живий* розум. Збіднене, залежне від російської, суржикове мовлення знає лише один варіант /розвинені, диференційовані ж укр. лексичні ряди знишувалися /

<p>1.3.3. Нерозрізнення російських паронімів</p>	<p><u>обхват</u> и <u>охват</u> – обіймище, обійми (дуб у три обіймища і обійми) і охоплення (долучення до свого складу)</p> <p>"А на все населення України ніяких черновецьких не настачиш, для тотального <i>обхвату</i> є телевизор..." (Ігор Лосєв. Як не стати "бабусями Черновецького"... // День, 27.02.2009) – <u>охоплення</u>.</p> <p><u>выглядеть</u>: і <u>выглядывать</u> – мати вигляд і виглядати (з-за чогось; у рос. було б виглядывать)</p> <p>"Все <i>выглядало</i> цілком достойно" (Станіслав Каменецький. Любов, комсомол і ... цинізм // День, 15.05.2009): – все <u>мало</u> цілком пристойний <u>вигляд</u>.</p>
<p>1.3.4. Нерозрізнена міжмовна паронімія</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Йдеться про пари слів (українське – російське) типу: <i>орати</i> – <i>орать</i>; <i>вродливий</i> – <i>уродливый</i>; <i>другий</i> – <i>другой</i> (інший); <i>у</i> – <i>в</i>: в рос. мові різні знач., але рос. “у” = <i>коло, біля, перед, при: при березі, за роялем, перед</i> мікрофоном. <p>Деякі з таких міжмовних омонімів автори плутають. Напр.:</p> <p><u>лишиться</u> (роботи) – не <i>лишатися</i> (роботи), а <u>залишатися без</u> роботи; не <i>лишатися</i> (клопоту), а <u>позбуватися</u>. А "лишатися" – там, де в рос. <i>оставаться</i>.</p>

	<p>“Якщо Баран <u>лишивсь</u> роботи – Значить, постаріли ворота” (“нар. творчість” з пошти “СВ”, 14.02.2003) – <u>залишився без</u> роботи; і не <u>лишили роботи</u>, а <u>позбавили</u> роботи; не <u>лишився клопоту</u>, а <u>позбувся</u> клопоту... Так само помилково "<u>лишився контролю</u>" (ICTV, жовтень 2004) – <u>позбувся</u> контролю, <u>звільнився з-під</u> контролю.</p> <p><u>мешкати</u> – не <i>мешкати</i> (бо то <u>проживати</u>)</p> <p>“Спортсменка <u>замешкалася</u> при передачі естафети” (УТ-1, репортаж з Олімпіади в Афінах, літо 2004 року) – <u>загаялася</u>; “Кернозенко, <u>не мешкаючи</u>, вводить м’яч у гру” (СТБ, 20.09.2004)– <u>не гаючись</u>, <u>не зволікаючи</u>.</p> <p><u>неделя</u> – не <i>неділя</i>, а <u>тиждень</u></p> <p>"<u>Неділя</u> складається із семи днів" (День, 20.10 2006) – "У <u>тижні</u> – 7 днів".</p> <p><u>разливати</u> – наливати; а розлити вино – російською <u>проліть</u></p> <p>"Із тим самим Ступкою я б зустрівся, запропонував би розстелити білу скатертину, <u>розлити</u> вино, поговорити про справи наші тлінні" (Андрій Жолдак у ДТ, 25.11.2006) – <u>налити</u> в келихи вино [<u>розлити</u> можна по тій скатертині – з необережності].</p>
<p>1.4. Боязнь русизму</p>	<p><u>налаштований, налаштовувати</u> (навіть <u>набудований</u>)</p> <p>"Для частини демократично <u>налаштованих</u> росіян генерал (Варенніков) залишиться твердолобим радянським 'яструбом' " (Олег Боровський. Для кого герой, а для кого путчист // УМ, 8.05.2009) – <u>настроєних</u>. "Людина, <u>налаштована</u> на саморозвиток, отримує сенс власного буття".</p> <ul style="list-style-type: none"> • У А. Кримського: <u>настроєний, налажений, направлений</u> ("Було тут багато молоді, <u>настроєної</u> поетично" – В.Петров; "Поетично <u>направлена</u> душа" – Неч.—Лев.). Тож "людина, <u>настроєна, направлена</u> на саморозвиток" <p>У наших же газетних, навіть наукових текстах усе <u>налаштовують</u>, навіть музичні інструменти:</p> <p>– “Якщо вмикають радіоприймач, то <u>не налаштовують</u> його на перший Національний канал чи “Еру”, слухають здебільшого місцеві FM-станції” (Вол. Яворівський. На Майдані. – ЛУ, 6.07.05) – <u>не настроюють</u>.</p> <ul style="list-style-type: none"> • У Карав. є й "налаштуватися", але тільки в контексті <u>собираться</u> (в дорогу тощо): <u>налаштовуватися, налагоджуватися, налагодитися, збиратися</u>, <p>В окремих текстах трапляється навіть слово <u>набудований</u>: “Можна сказати радикально <u>набудованим</u> опонентам...” (ICTV, 7.11.2003) – бояться вживати <u>настроєний</u>, а воно ж від “настрій”.</p>

	<p>інший</p> <p>“Принц перевернувся на <i>інший</i> бік” (3 рук. до Вітч., до № 5-6 – 2003) – на <u>другий</u>” (у нього що – є такий і <u>не такий</u> бік?); “одна рука коротша <i>іншої</i>” (з рук. до Вітч., № 3-4, 2003) – коротша <u>від другої</u>; “Андрій розреготався, вхопившись однією рукою за живіт, а пальцем <i>іншої</i> вказуючи на Гната з незнайомцем” (там само) – пальцем <u>другої</u>. “Соціальна реклама відрізняються від комерційної докорінно – своєю місією. Перша продає, <i>інша</i> захищає” (День, 9.11.2007, Маша Томак) – <u>друга</u>. <i>Інші</i> люди (рос. "остальные") – <u>решта</u> людей. Скрізь тут – боязнь русизму від російського "другой" ("остальной"). Але не можна сказати "<u>другими</u> словами", "то була <u>друга</u> держава /Рад. Союз/, <u>другі</u> були й вимоги" (ВР, День та ін.) – <u>іншими</u> словами; <u>інша</u> держава; <u>інші</u> вимоги.</p> <p>Тут уже, як бачимо, зворотний процес, так би мовити, "реверс": помилки виникають з добрих намірів, та через слабку мовну підготовку. Причинами є боязнь росіянізму або захоплення "модними" реанімованими словами, які тулять у текст, не дбаючи про точність контексту.</p>
<h2>II У фразеології</h2>	
<p>2.1. Зрусифіковані сталі словосполуки на місці витісненої української живомовності (ідіоматики)</p>	
<p>2.1.1. Кальковані фразеологічні звороти часу</p>	<p><u>без п'яти хвилин три</u> (від рос. без пяти минут три) – <u>за п'ять хвилин третя</u></p> <p><u>весною, зимою, літом</u> – <u>навесні, взимку, влітку</u>.</p> <p><u>кожного дня, кожного року, кожного вівторка</u> – <u>щодня, щороку, щовівторка</u>;</p> <p><u>у найближчі дні</u> – <u>найближчими днями</u>;</p> <p><u>минулорічний</u> (теж за рос. зразком) – <u>торішний</u>;</p> <p><u>вечором</u> – <u>увечері</u></p> <p><u>в цьому році</u> – <u>цього року</u></p> <p><u>в майбутньому році</u> (в будущем году) – <u>наступного року</u></p> <p><u>в минулому році</u> – <u>торік</u></p> <p><u>в найближчий час</u> (в ближайшее время) – <u>найближчим часом, найближчого часу, незабаром</u>; <u>в (у) найближчі роки</u> – <u>найближчими роками</u></p> <p><u>в ніч під Різдво</u> – в ніч <u>перед Різдвом і проти Різдва</u></p> <p><u>з кожним днем</u> зростала напруга – <u>щодень, день при дні</u></p>

	<p><i>минулорічний</i> – <u>торішній</u>, <u>тогорішній</u>, <i>Крим</i>. дає ще <u>літошній</u> (сніг) <i>на протязі місяця, року</i> (нар. деп. Раханський – кілька разів у невеликому синхроні на Р. "Ера" 9.02.2004). – <u>упродовж</u>, <u>протягом</u> року, місяця; іноді ще можна почути чи прочитати <i>в продовження року</i> (від рос. в продолжение года) – <u>теж протягом року</u></p> <p><i>на слідуєчий день</i> – <u>назавтра</u>, <u>другого дня</u>; <i>на слідуєчій неділі</i> (див. <i>на майбутній неділі</i>)</p> <p><i>по святкових днях</i> – <u>у святкові дні</u></p> <p>"три роки <u>назад...</u>" (Олег Надоша, нар. деп., ICTV, 22.09.2006) – три роки <u>тому</u>;</p> <p>"<u>Через деякий час</u>" (з рук. до ВОРУ, № 2 – 2003) – <u>за якийсь час</u>, <u>трохи згодом</u>, <u>незабаром</u>.</p>
<p>2.1.2. <i>Кальковані сталі словосполучки</i></p>	<p>"Потім, як розповіла пані Галина, на вулиці їй стало погано і вона <u>втратила свідомість</u>" (УМ, 5.04.2008) – <u>знепритомніла</u>.</p> <p>"Проїжджаючи пекучою пустелею, Кейн і Мері знаходять і відвозять на свою ферму офіцера французької армії, який <u>втратив свідомість</u>" (День, 4.04.2008, Анонси програм, про к/ф "Французький бокс") – знаходять <u>непритомного</u> офіцера і відвозять...</p> <p>"Свято відбувається в <i>Пирогово</i>, <u>під відкритим небом</u>" (5-й канал ТБ, 20.04.2008) – <u>просто неба</u>. Слід також виправити помилку у <u>відмінюванні власної назви</u>: в <u>Пироговому</u>.</p> <p><i>оточуюче</i> середовище (Р. Ера, 24.07.2006, ведуча) – <u>довкілля</u>, <u>навколишнє середовище</u>.</p> <p>"<u>Знаходячись</u> під владою зовнішніх проявів <i>оточуючого середовища</i>, я бачив розмаїття життя і не знав, що очі мої сліпі, а вуха глухі" (Вол. Сердюк. Ревідкриття. Роман // З рук. до Вітч. № 1–2 – 2008) – <u>довкілля</u>. "Знаходячись" – номінально "перебуваючи", але можна обійтись без цього слова;.</p> <p>"<u>У живих залишилися</u> тільки старша сестра та її восьмирічний брат" (День, 8.09.2006) – <u>уціліли</u>, <u>вижили</u>, <u>залишилися живими</u>, <u>залишилися серед живих</u>;</p> <p>"<u>Не тут-то було</u>" (О Черевко. СВ, 7.11.2006) – <u>Де там! Та ба!</u></p> <p>"<u>Пройшов та й усі справи</u>" – <u>та й по всьому</u>; "<u>В усякому випадку</u>" – <u>принаймні</u> (з рук. до Вітч. № 3-4 – 2002).</p>
<p>2.1.3. <i>Заміщені кальками українські розмовні форми</i></p>	<p><i>з усієї сили</i> – <u>щосили</u>.</p> <p><i>до сих пір</i> – <u>досі</u>;</p> <p>"Але <u>все одно</u> забивати слід тут, а не на сотню метрів лівіше" Радій Радутний. Сусіди // Вітч. 2008, № 5–6 /помилка в рукописі/:– <u>однаково</u>.</p> <p><i>залишатися в стороні</i> – <u>осторонь</u>.</p> <p>"<u>не дивлячись на те, що...</u>" (УТ-1, 28.07.2006, з футб. репортажу) – <u>дарма що</u>, <u>незважаючи на те, що</u></p>

	<p>"в залежності від того, кому служила газета ("Свобода" Олега Ляшка)" (СВ, 26.09.2006) – <u>залежно від...</u>; "не в силах впоратися з емоціями..." (День, 28.07.2006) – <u>несила</u>. "Сам він цього не в змозі зробити" (СВ, 10.03.2005) – <u>неспроможний</u>; самому йому це <u>не під силу</u></p>
<p>2.1.4. Призабуті українські живомовні конструкції, звороти та еквіваленти слова</p>	<p>дати собі раду Знайшов вихід – <u>дав собі раду</u>; <i>привичаївся в нових умовах (або до нових умов) – <u>дав собі раду</u> в нових умовах; вибився з колії – <u>не міг дати собі ради</u></i></p> <p>годі (та й годі) Це немисливо собі уявити – це <u>годі</u> собі уявити. Калькують з російської <i>і кінці в воду</i>, або й "сказав – <i>і точка</i>", або навіть <i>"і крапка"</i>. Тут теж нам стане в пригоді це живомовне – <u>та й годі</u>.</p> <p>Лукаш у перекладі з Шекспіра пише по-українськи: "Ахілл дурень, бо ходить під Агамемноном, Терсіт дурень, бо дурневі служить, а Патрокл, сказано, дурень, та й годі"</p> <p>та ба Здавалося б, проблема розв'язана. <i>Але як би не так!</i>.. (від рос. как бы не так!) (День, УМ) – <u>та ба!</u></p> <p>тим не менше (еквівалент прислівника) ...Роман Скрипін, (5-й канал, 31.01.2006, 6.05.2006 і постійно); у ВР – Адам Мартинюк (18.01.2006 і постійно), Лілія Григорович та багато інших народних депутатів; День (10.02.2006, 6.05.2006 і часто); УТ-1 (футб. коментатор Віктор Вацко, 23.06.2006 і постійно) – <u>і все ж</u>; <u>проте</u>, <u>а втім</u>, <u>а все-таки</u>, <u>а все ж таки</u>; "Федоров (львівський друкар) <i>тим не менше</i> знайшов у Львові немало прихильників"; "Тим не менше і ті, хто підписував папери у Львові, і ті, хто їх візував у Києві, за мовчазної обопільної згоди вирішили 'кинути' <i>першодрукаря</i>"(Вол. Руденко. "Розсівач духовного насіння" Іван Федоров: депортація зі Львова // Свобода, 25.05.2009) – <u>усе ж</u>; у другому разі – <u>'і все ж'</u> або <u>'незважаючи на це'</u> <u>'попри це'</u>, <u>'а втім'</u>. Тут ще фактичне зміщення (факт. помилка) – "<u>видатного друкаря</u> України" (він усе ж не першодрукар в Україні, хоча й видатний її культурний діяч XVI ст., який вніс неоціненний вклад у розвиток книгодрукування, освіти і науки. Український першодрукар – Степан Дропан, який мав друкарню за 114 років до приїзду у Львів Івана Федорова).</p> <p>Іноді ці маленькі службові словечка і навіть частки є дуже продуктивними. Напр., частка аж Нею послуговуються а) там, де рос. слова і словосполучення внезапно, вдруг, как вдруг, как вот..., у нас калькують <i>несподівано, раптом, як раптом, коли це</i>. Але ж жива укр. мова має кращі варіанти: <u>аж глядь</u>, <u>аж гульк</u>, <u>аж зирк</u>. "<u>Аж глядь</u>, палати зайнялися" (Шевч.); "Приглядається запорожець, – <u>аж</u> перед ним не чорт уже, а парубок у чорному кобеняку" (13, с. 180).</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Ось як стилістично пояснює цю конструкцію О. Курило: "Даю тут на увагу той факт, що в попередньому реченні /тобто в першій його частині – П.К./ здебільшого нема того дієслова, що з ним в'язалося б наступне речення /друга частина/: у фразі, напр., "Чоловік приходить на місце, – <u>аж теплиці нема</u>". Друге речення, – пише вона, – в'яжеться з поняттям "бачить" (... бачить, <u>аж теплиці нема</u>; <u>аж бачить</u>: теплиці нема), яке не має собі відповідника у фразі, – така лаконічність підсилює відтінок несподіваности, раптовости" (13, с. 180); б) де рос. 'до тех пор/ пока не' – <u>аж, аж поки, поки</u>: ("... коли Україна була спілкою вільних князівств, <u>аж поки</u> зруйнували її татари" – Єфремов, навела О. Кур.); в) де рос. вдруг, как вдруг, а в калькованому варіанті – як <i>раптом</i>; коли <i>раптом</i>, коли – "<u>Аж</u> ось двері розчинилися – і... вскочила Галя в хату" (Панас Мирний). <p>Інші варіанти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – до самого ранку (рос. 'до самого утра') – <u>аж до ранку</u> – <u>цілих три роки</u> (целых три года) – <u>аж три роки</u>. <p>Такі ж ємні й виразні та динамічні аналоги сполучників гаразд що; добре що (рос. присл. "благо"); дарма що (де калькують безрозмірний аналог сполучника <i>не дивлячись на те що</i>); вигук ану ж, частка знай, і собі (там, де в нас калькують у <i>свою чергу</i>) та багато інших. Ці розсипні діамантики значною мірою і творять чарівне фразеологічне багатство української мови.</p>
<p>2.1.5. Калькований канцелярит</p>	<ul style="list-style-type: none"> – В міру можливості – <u>по зможі</u>. – мати відсутність "На нашому телебаченні й досі триває період первісного накопичення капіталу, тому рейтинги – перш за все. От і <u>маємо відсутність</u> не лише інтелектуальних програм, а й передач для дітей" (Олесь Доній: суспільство має народити нову еліту. інт. брав Ол-др Черевко // СВ, 12.08.2008) – от і <u>немає в нас</u>. – мати місце "Хиби, що <u>матимуть місце</u> в роботі..." – <u>що будуть</u> у роботі, <u>траплятимуться</u>, <u>що можуть трапитися</u> в роботі. "Ця тенденція <u>має місце</u> і в Україні" (Укр. газ., 8.03.2007) – <u>спостерігається</u>. "Після панахиди <u>мав місце</u> траурний мітинг" (з кн. Петра Федотюка "Добродії та лихочвори") – <u>почався</u>. – переслідувати мету – <u>мати на меті</u>, <u>ставити</u> перед собою <u>мету</u>. "Цього разу інформац. атаки з боку Росії <u>переслідували мету</u> недопущення приєднання України до ПДЧ" (Богдан Червак. Інформаційні виклики для нації // День, 17.10.2008) – <u>були спрямовані</u> на те, щоб не допустити приєднання. – у протилежному випадку "У <u>протилежному випадку</u> державні ЗМІ опиняться в руках "спонсорів"; "Інформац. війна може бути успішною для країни лише тоді, коли її ЗМІ займають активну патріотичну позицію, <u>в протилежному випадку</u> держава приречена на поразку" (Богдан Червак. Інформаційні виклики для нації // День, 17.10.2008) – <u>інакше</u> (а то).

	<p>– що торкається “Що <i>торкається</i> доплати, треба визначити...” (Леонід Кравчук: ТБ, 5-й канал, 18.10.2005). О. Курило рекомендує: <u>а що, а що вже, а на, що до</u> (що ж до). "<u>А що вже</u> очі там були такі, що й без мови говорять"(МВ); "<u>А на</u> мене, то б і з малою дитиною розмовляла"; "<u>А що вже</u> опікуни тії, то вони мені допекли" (13, с. 184)</p>
<p>2.2. Кальки російських применникових словосполук</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Калькують російські фразеологічні сполуки практично з усіма применниками; при калькуванні здебільшого зберігають російський применник (у прикладах – калька і нормальний український варіант): • Найпоширенішими є помилки, яких припускаються під впливом рос. словосполук з прийм-ками по і при. В укр. мові є не менш ніж по півтора десятка відповідників, однак мовці, автори обирають шлях найменшого опору: користуються цими сполуками як у рос. мові – з тими ж применниками. Проілюструємо це докладніше. <p style="text-align: center;">Словосполуки з применником "по"</p> <ul style="list-style-type: none"> – "чемпіонка світу <u>по плаванню</u> Яна Клочкова" – з <u>плавання</u> – <u>по конкурсу</u> – <u>за конкурсом</u> – піднялися <u>по кримським серпантинам</u>" (5-й кан. ТБ, 25.09.2006) – <u>кримськими серпантинами</u> – пробивав <u>по воротам</u> (УТ-1, 13.07.2006, з футб. репортажу) – <u>у ворота</u> – "...не розпроділивши депутатів <u>по комітатам</u>" Р-1, 13.07.2006, свій кор-нт з ВР) – <u>не розподіливши по комітатах</u> – <u>по неспроможності</u> – <u>через неспроможність</u> – "передайте <u>по електронній пошті</u> – <u>електронною поштою</u> – "лінія <u>по розливу</u> оболонської мінеральної води – лінія <u>розливу</u> – "по якій <u>ціні</u> гриби?" – "скільки <u>коштують</u> гриби?" – "по <u>вигляду</u> йому не більше тридцяти" – <u>на вигляд</u> – "поїхав <u>по справі</u>" – <u>у справі</u> – "слухайте нас <u>по понеділках</u>" – <u>щопонеділка</u> • Дехто вважає, що достатньо замінити "по" на "за" і "український шарм" забезпечений. А плодять новий суржиковий шлейф – т. зв. "закання": – "Ушинський розширює уявлення про зміст педагогічного мистецтва вчителя, який <u>за думкою</u> вченого (рос. по мнению), охоплює володіння педагогічними знаннями" (Майстерність, творчість, професіоналізм учителя-вихователя в історії пед. думки: Метод. рек-ції / Гузій Н.В. – К.: НПУ, 2002. С. 11) – <u>на думку</u> – відомий <u>за назвою</u> – <u>з назви</u> – "<u>за твердженням</u> затриманого" – <u>як твердить</u> затриманий – <u>за смаком</u> – <u>на смак, до смаку</u> – <u>за двома напрямми</u> – <u>у двох напрямках</u>) і т.д.

з прийменником "при"

"У процесі навчання, як відомо, формуються всі інтелектуальні риси школяра. Проте тільки *при умові* високого рівня такої діяльності, успішного навчання в старших класах учень усвідомлює себе як розумового працівника, як суб'єкта розумової діяльності" (Заг. психологія: Хрестоматія: Н. пос. / О.В.Скрипченко. – К., 2007. – .. с.) – за умови.

- *при порівнянні* виходить – з порівняння
- *при огляді* місця події – під час огляду або оглядаючи місце події
- "*при будь-яких обставинах*" – за будь-яких обставин
- "*при виконанні* службових обов'язків" – виконуючи службові обов'язки
- "*при глибшому аналізі*" – внаслідок глибшого аналізу або завдяки і под. (Приклади – з газет, передач ТБ і Р., з трансляцій засідань ВР)

- Але біда не лише з цими двома прийменниками. Редакторів треба пам'ятати: де в укр. і рос. мовах є паралельні сталі словосполучення з прийменниками, – там і **помилконебезпечне місце** в тексті. Ось приклади:

з прийменником "без"

- *без видимої причини* – не знати з якої причини; не знати з чого; з доброго дива;
- *без задніх ніг* – не чуючи під собою ніг
- *без коливань* (приймав рішення) – не вагаючись; без вагань
- *без всякого сумніву* (від "без всякого сомнения") – поза всяким сумнівом.

з прийменником "в"

- *в майбутньому році* – наступного року;
- *у вашій владі* (щось вирішувати) – від вас залежить; ваша воля; ваше право
- *в глибину* (20 метрів) – завглибшки; мати глибину; /про значну глибину/ сягати глибини. Так само і *в ширину* – тр. завширшки; у висоту – заввишки тощо

з прийменником "для"

- *для книг* (шафа) – на книги
- *для відводу очей* – про людське око; щоб відвернути увагу
- *для сміху* – жартома; здля сміху; щоб пожартувати

з прийменником "до"

до нескінченності – нескінченно, без краю, без кінця, без кінця-краю.

з прийменником "из"

- *з року в рік* (часто можна зустріти вигадане "*щоріч*", як і

"цьогоріч") – рік у рік; щороку; щорічно; щорік; з року на рік
– з рук (все) валиться – з рук (усе) падає; робить як мокре горить
– із сказаного слідує – із сказаного виходить (впливає)

з прийменником "за"

– за очі вистачить – цілком досить; задосить
– за здорово живеш – ні з того, ні з цього (ні з сього); ні за що, ні про що; з доброго дива
– за недоліком (чого) – за браком; через брак; через те що бракує; бо бракує
– за здорово живеш – ні з того, ні з цього (ні з сього); ні з цього, ні з того; ні за що, ні про що; з доброго дива

з прийменником "ко"

до двору прийтись – підходити, підійти; до вподоби бути

з прийменником "на"

– на зворотній дорозі – по дорозі назад; повертаючись (повертаючи, вертаючись, вертаючи) назад (додому)
– на видумки хитрий – мастак на вигадки (на витівки); завзятий на вигадки хто
– на голодний шлунок – натщесерце; натще

з прийменником "над"

"Ваші інтерв'ю досить оригінальні – це саркастичні, іронічні тексти. І складається таке враження, що ви насміхаєтеся над тими, з ким говорите, над аудиторією. – Я насміхаюся над собою" (Наталя Дмитренко. "Я бандерівець у дуслі комунізму". Інт. з Романом Віктюком // УМ, 15.05.2009) – насміхаєтеся з тих; насміхаюся з себе.

- **Неправильне керування** (тут маємо приклад того, як через українські словники впроваджувалися в українське мовлення суржикові елементи: в однотомному академічному УРСі 1971 року до дієслова "насміхатися" записана відмінкова форма керування: "з кого, з чого, редко: над ким, над чим" і дається рос. відповідник: над кем, над чем).

з прийменником "от"

від безділля – з нічого робити, знічев'я;

з прийменником "в соответствии с"

"Називаємо переможців у порядку згідно набраних балів" (Р. Ера, "Пісня року", Ірина Грей, 14.02.2010 і в інших передачах) – згідно з набраними балами.

- Тут теж спотворений прийменник з неправильним керуванням.

з прийменником "у"

"Ви як людина, яка стояла у витоків встановлення суверенітету

	<p>України..." (5-й канал, 15.07.2006, Наталія Мосейчук) – <u>біля джерел</u>.</p> <p>"У мікрофона ведучі програми ..." (УР, 7.03.2009) – <u>біля мікрофона</u>.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Редакторе, пам'ятай: переважна більшість прийменникових російських словосполук при калькуванні – помилконебезпечні
<p>2.3. Кальки від сталих стереотипних словосполук з ключовими рос. словами (делать, принимать і под.)</p>	<p>✓ "Він мені зробив пропозицію" (ТБ, 1.02.2009) – <u>освідчився</u>.</p> <p>делать</p> <p>„Рік у рік її (тіньової економіки) питома вага зростала, а влада робила вигляд (рос. "делала вид"), що ніяких діючих механізмів ліквідації цього явища немає" (В. Шевченко. Що у дзеркалі? / День, 17.03.2006) – <u>удавала</u>; слід також виправити: <u>дійових</u> механізмів...</p> <p>Він зробив кілька кроків у бік котлована" (з рук. до Вітч.) – <u>ступив</u> кілька кроків... (від рос. "сделал несколько шагов") і котловану.</p> <p>заключатъ</p> <ul style="list-style-type: none"> – <u>заключати в дужки</u> – <u>брати в дужки</u> (як і в лапки) – <u>заключати в тюрму</u> – <u>ув'язнювати</u> – <u>заключати договір</u> – <u>укладати</u> (чи підписувати) <u>угоду</u> (договір, конвенцію, контракт) <p>находитьъ</p> <ul style="list-style-type: none"> – <u>знаходити необхідним</u> (від рос. <u>находитъ необходимым</u>) – <u>визнавати необхідним</u> (за необхідне) – <u>не знайшов мої аргументи переконливими</u> – <u>не визнав мої аргументи за слушні</u> – <u>знаходити шляхом розпитувань</u> – <u>напитувати</u> кого, що, <u>допитуватися</u> кого <p>принимать</p> <p>"<u>приймати присягу</u>" – <u>давати, складати, приносити</u> присягу;</p> <p>приноситъ</p> <ul style="list-style-type: none"> – <u>приносити подяку</u> – <u>дякувати, складати подяку</u> – <u>приносити клятву</u> – <u>присягати, присягатися; заприсягатися</u> – <u>приносити протест</u> – <u>заявляти протест</u> <p>пользоваться</p> <ul style="list-style-type: none"> – <u>користуватися авторитетом</u> – <u>мати авторитет</u> – <u>користуватися дурною (поганою) репутацією</u> – <u>мати недобру славу</u> – <u>користуючись випадком</u> – <u>при цій нагоді</u>

	<p>строить "Читачі не зобов'язані будувати здогади, робити паузи, повертатися назад або пробиратися через трясовину зайвих слів" (Рене Дж. Каппон. 17, с. 22) – <u>губитися в здогадах</u> (вада перекладу).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Подібні приклади можемо знайти й зі словами приобретать, приходить, та ін. Всі вони так само є <u>помилконебезпечними</u> при калькуванні.
<p>2.4. Кальковані і спотворені прислів'я і приказки, крилаті вислови літературного походження</p>	<p>"Його стаття /вміщена/ в одіозній проросійській газетці "Русская правда", яка, як ні в чому не було, виходить в інтернаціональній Україні..." (День, 25.01.2008) – <u>наче нічого й не сталося, неначе так і треба.</u></p> <p>"Серйозні люди літрами цмулили каву й ламали голови: на біса вона, ота дамба?" (Радій Радутний. Сусіди // Вітч. 2008, № 5–6 /помилка в рукописі/) – <u>сушили</u> голови.</p> <p>"Дію 'Тараса Бульби' режисер (Бортко) переніс із 30-х років XVII століття у 80-ті роки XVI століття – і тим перетворив усе дійство на незрівнянну 'крислату журавлину' з чітким антизахідним (і, власне, антиукраїнським) ідеологічним спрямуванням" (Сергій Грабовський. Телесеріали й біомаса // День, 24.07.2009) – на незрівнянні <u>"на вербі груші"</u> (або зробив із того дійства незрівнянні "на вербі груші" – щоб уникнути двох "на". В живій мові "крислатої журавлини" і близько немає)</p> <p>"Художників восени рахують" (заголовок в УМ, 27.02.2009) – обіграно рос. прислів'я "Цыплят по осени считают". Але ж є суто укр. і, може, не менш виразні прислів'я: <u>що було, бачили, а що буде, побачимо</u>; восени і курчата курми будуть; восени й горобець багатий; <u>не кажи 'гоп', поки не перескочиш</u>; як для цього випадку, можна було: <u>жниво й для художників – восени.</u></p> <p>"На ні й суду нема" (День, підзаголовок; у рос. варіанті – "на нет и суда нет") – <u>на нема, то й суду нема; як нема, то й дарма</u></p> <p>"Не в образі буде (будь) сказано" – <u>даруйте</u> (пробачте) <u>на слові</u>; <u>не ображайтесь</u>, /але скажу/; <u>не беріть то за зле</u></p> <p>Калькують з російської і кінці в воду, або й "сказав – і точка", або навіть "і крапка".</p> <p>Впроваджені зразки дали своєрідний алгоритм автоматизму суржикю: пословний переклад ідіом. /У цю "творчість" люди включилися масово/</p> <p>"Зіна ж дає Антонові від воріт поворот..." (День, 16.05.2008, Анонси програм, про фільм "Кремін", Росія) – дає <u>відкоша</u>.</p> <p>"Відомий письменник, автор романів "І довше за вік триває день", "Плаха", "Тавро Касандри" помер у клініці німецького Нюрнберга"</p>

	(Ера Чингіза Айтматова // День, 13.06.2008) – можливо, <u>"Як цілий вік триває день"</u> або <u>"І понад вік триває день..."</u> Не хочуть подумати – хоча б ритм зберегти.
– "Ледаче" українське мислення	<p><u>"Босиком по битому стеклу"</u> (Заголовок в українському виданні ДТ, 21.03.2007) – Чому російською? Чим гірше <u>"Босоніж по битому склу"</u> ?</p> <p>– <u>"Лишь тот достоин счастья и свободы, кто день и ночь идет за них на бой"</u> (УМ, УР-1 та ін. джерела). Тут слід би скористатися перекладом Лукаша з Гете. Фауст: <u>"Лиш той життя і волі гідний. Хто б'ється день у день за них"</u>.</p> <p>"Це була аналітика <u>"навозной кучи"</u> (Лариса Івшина. Про батьківщину <u>"жирафів"</u> // День, 30.05.2008) – і чим же гірше <u>купа гною?</u> Чи гній більше смердить, ніж навоз?</p> <p>"Історія не знає <u>сослагательных наклонений – если бы да кабы..."</u> (УР-1, 16.02.2010; гість редакції – відомий гідролог говорив про національну духовність) – чому б же не сказати по-українськи: <u>"не знає умовного способу – якби та якщо б?</u> Чи граматична термінологія є тільки в рос. мові?</p> <p>На запитання р/слухача, чи не ЗМІ винні в розбраті у владі і суспільстві, нар. деп. відповідає: <u>"ЗМІ – це дзеркало нашого суспільства. Тож на зеркало неча пенять, коли рожа крива"</u> (УР-1, 22.05.2009) – але ж в укр. мові є свої прислів'я. Напр., <u>який чорт у воду глянув, такий і з води виглянув!</u> або <u>глянь на воду та на свою вроду, не нарікай на дзеркало – на себе подивись"</u> (ритм); <u>не допоможе ні мило, ні вода, коли врода така.</u></p> <p><u>"Не солоно съорбнувши пішли..."</u> (за "Словом", 23.03.2003) – пішли, <u>спіймавши облизня</u>; вони <u>спіймали (схопили, скуштували) облизня</u>; <u>пилом патоки вхопивши</u>; облизавши макогона.</p> <p><u>"Не миттям, так катанням</u> наші хокеїсти долають захист противника" (УТ-1, репортаж про матч Україна – Голландія, 13.04.2009) – <u>не кієм, так палицею, не кієм, то дрюком.</u> А зважаючи на вид спорту, можна було б сказати "Не києм, так ключкою". Наступного дня, 14.04.2009 у ВР нардеп каже: "Не мытьём, так катаньем намагаються вимити укр. мову з інформаційного простору" (Навіть для захисту укр. мови користуються мовними засобами російської!)</p> <p>– <u>через терни до зірок</u> – лат. "Ad astra per asprera!"/. Цікавий аналіз – у Св. Караванського (див. 9, с. 142–144). У ЗМІ є варіанти: "До зірок через терни!", "Через терни до зірок!", "До зірок крізь тернія!", "Через тернія до зірок!". Всі вони не дуже компактні, слова не взаємопритерті. (Одна з причин – автори під впливом не латинського, а рос. варіанта: через тернии к звездам). Може укр. м. нездатна творити легкомовні варіанти? Наводить кілька крилатих</p>

	фраз, у яких усе звучить, усі слова взаємопритерті (Баба з воза, коням легше; Вік живи – вік учись; Дай серцю волю – заведе в неволю; Поки сонце зійде ...; Рука руку миє і под.). Пропонує варіант: <u>до зір крізь терня!</u> Зміст і форма лат. вислову відтворена навіть краще, ніж в оригіналі: 5 складів проти семи в лат. варіанті! Тож треба сповна послуговуватися ресурсами своєї укр. мови.
III У морфології	
3.1. <i>Нав'язані в 30-ті роки ХХ ст. російські форми творення складних слів</i>	Зі складовим елементом <i>обез-</i>: <i>обездолений</i> – <u>знедолений</u> , <i>обеззброїти</i> – <u>роззброїти</u> . Зі складовими елементами <i>-подібний, -видний</i>: <u>цибулястий</u> став <i>цибулевидним</i> і <i>цибулеподібним</i> ; <u>серцюватий</u> став <i>серцеподібним</i> , <u>хрещатий</u> (<u>хрестатий</u>) – <i>хрестоподібним</i> тощо. Так само <i>наукоподібний</i> – <u>псевдонауковий</u> . "Його великі <i>сливовидні</i> очі найхитріше за всі очі виграють-виблискують лукавими іскрами" (Левко Різник. Самітність пророка // З рук. до Вітч. – 2006, № 9-10) – <u>сливуваті</u> (трапляється й варіант <i>сливоподібні</i>).
3.2. <i>Парадигмальні форми іменників, прикметників, дієслів та ін. частин мови – за російськими зразками</i>	
3.2.1. <i>Помилки у відмінюванні власних назв, зокр. прізвищ, географічних назв</i>	"Правка <i>колеги Ляшко</i> врахована" (ВР, Адам Мартинюк, 19.09.2006) – /Олега/ <u>Ляшка</u> . Те ж саме з рекл. про " <i>братів Кличко</i> " – ця помилка звучить уже кілька років – на УР, Р. Ера, ТБ "1+1". Неначе зумисне вбивається в голови потворна суржикова форма. Слід: <u>братів Кличків</u> . "Наші гості – Дмитро і Назарій <i>Яремчук</i> " (УР, 29.07.2006) – <u>Яремчуки</u> . "Я знаю, як помирити <i>Ющенко</i> з Тимошенко" (заголовок у Дні 15.05.2009) – <u>Ющенка</u> . "Кузня кадрів у мальовничому <i>Голосієво</i> працює безупинно" (СВ, 05.09.2006) – <u>Голосієвому</u> (йдеться про Нац. аграрний університет, кол. сільгоспакадемію) "Цього року найрезонансними кінематографічними роботами актора стали фільми "Серце на долоні" (режисера К. Зануссі) і "Тарас Бульба" (режисера <i>В.Бортко</i>). Причому, якщо перша стрічка викликала схвальні відгуки, то про фільм Володимира <i>Бортко</i> досі

	<p>не вшухають суперечки й дискусії" (Тетяна Поліщук. Інт. з Богданом Ступкою // День, 26.06.2009) – <u>Бортка</u> (в обох випадках).</p> <p>"У тому ж році було прокладено більше кілометра дороги з твердим покриттям від автобусної зупинки від села в напрямку <u>Словечно</u>"(Влад Січевський. Коли людина на своєму місці // Овруцька громада, 29.03.2009) – <u>Словечного</u> (правильна назва села – Словечне).</p>
<p>3.2.2. Відмінкові форми іменників за рос. зразком</p>	<p>"Я вже переговорив із однопартійцем Борисом <u>Колесниковим</u> щодо купівлі Ахметовим футбольного клубу "Зоря" (Інна Ведернікова. Інт. з Віктором Тихоновим, "губернатором" Луганської обл. // ДТ, 16.05.2009) – <u>Колесниковим</u>; <u>клубу</u>; <u>Ведерникова</u>.</p> <p>"Полковник, призначений у нову частину, знайомлячись з <u>особистим</u> складом, хотів показати себе демократичним і тому звернувся до одного з <u>солдат...</u>" (День, 30.05.2008) – потрібна кома після "складом"; <u>особовим</u>; <u>солдатів</u>. Слід усунути й помилку нерозрізнення паронімів (особистий – особовий).</p> <p>"У цьому році кандидатів було 237. З цього числа президент вибирає <u>по три кандидата</u> на кожне місце, тобто 27 людей" – (Маша Томак. Дискусія як форма та контекст //День, 11.04.2008) – <u>кандидати</u>.</p> <p>"Наступний герой – вчитель математики Києво-Печерського ліцею № 171 "Лідер" Віталій Борисович Полонський. <u>Президентом України йому був вручений</u> орден "За заслуги" (Тетяна Іванова. Потрійна нагорода ліцею "Лідер" // Печерськ, квітень 2008) – <u>Президент України вручив йому</u>. Нехарактерна для укр. мови пасивна форма з орудним відмінком (Як це можна вручити Президентом?).</p> <p>"Очолювала інформаційну службу телеканала "1+1" (Маша Томак. День, 12.09.2008) – <u>телеканалу</u>;</p>
<p>3.2.3. Неправильні відмінкові форми ім-ків у словосполуках із числівниками</p>	<p>Ці два <u>гравця</u> – <u>гравці</u>. (З футб. репорт. ПАР – Іспанія, лютий 2009) – рос. два игрока</p> <p>„1564 <u>пасажира</u>” (День, 10.03.2006) – <u>пасажири</u>; ====</p> <p><i>Див. також у розділі "Неточне формотворення" (помилки у відмінюванні числівників)</i></p>
<p>3.2.4. Неукраїнські спонукальні форми дієслова</p>	<p>“<u>Давайте</u> будемо частіше зустрічатись, Шукати істину і навіть сперечатись...” (УР, 14.03.2004, невдалий переклад пісні) – <u>частіше зустрічаймось</u> (звичайно ж, з відповідною поетичною переробкою).</p> <p><i>Давайте разом візьмемось за справу – <u>візьмімось разом</u></i></p>

	<p>"Давайте поступимо таким чином..." (Вол. Литвин, ВР, 19.01.2010) – <u>пропоную вчинити так (вчинімо так)</u>.</p>
<p>3.3. Неживомовні відмінкові форми прикметника (зокрема неживомовна форма орудного відмінка прикметників)</p>	<p>"Любив людей, спілкування, був дуже <i>добрим до оточуючих</i>" (Маша Томак. Журналістика була завжди // День, 15.05.2009) – любив спілкування, був дуже <u>добрий до людей</u>. (Виправлено також форму <i>фіктивного дієприкметника</i>)</p>
<p>3.4. Використання російськомовних граматичних моделей при ступенюванні</p>	<p>✓ "<i>Вища</i> влада – це влада над собою" (Сенека). Так подає цей афоризм як епіграф до своєї статті "Ціна їхньої перемоги" Інна Ведернікова (ДТ, 5.12.2009). Очев. ж автор перекладала не з латинської, а з російської; якби ж узяла укр. видання, то знайшла б там "<u>найвища</u> влада"</p> <p>Поширені інтерференційні моделі ступенювання: а) зі словом "самый" "... а <i>сама найкраща</i> – родина моя" (УР-1, 02.05.2006, співає дівчинка) – <u>найкраща</u>; "на <i>самих сучасних</i> машинах..." (УР-1, 11.05.2006) – на <u>найсучасніших</u>. "Це <i>самий важкий, самий складний</i> матч для нашої збірної" (Ющенко, 30.06.2006, в аеропорту, відлітаючи в Німеччину на матч Україна – Італія) – <u>найважчий, найскладніший</u>; "<i>самі найголовніші</i> з проблем нашої Конституції" (28.06.2006) – без "самі". "Руслан Дронов володіє нестандартним мисленням, яке допомагає йому ловити і карати <i>самих витончених</i> злочинців" (Ол. Мікова. Сищик без ліцензії береться за роботу // День, 7.07.2006) – <u>найхитріших, найспритніших</u>; ("витончений" – стилістично неточно). "Ми <i>не створили ліки</i> від кризи, ми полегшуємо ситуацію з товарообміну у <i>самий тяжкий</i> період" (Реклама Міжнародн. розрахунково-товарного центру в ДТ, 21.03.2009) – <u>не створили ліків</u>; у <u>найтяжчий</u> період. Неправильне узгодження в заперечній синт. конструкції; неправильне ступенювання. В усіх наведених фрагментах слово "самий" зайве, до того ж це русизм. б) за допомогою суфікса -ейш- (в українському варіанті – -іш-) "Китайська збірна з шахів вважається <i>однією з сильніших</i> у світі" (УР-1, 30.04.2006) – <u>однією з найсильніших</u>.</p>

	<p>в) вживання форми вищого ступеня як найвищого "Верховна Рада – вищий законодавчий орган країни" (ВР, 14.09.2006) – <u>найвищий</u>. (від рос. найвищого ступеня "высший")</p> <p>"Кращий метод подолати ворогів – твердо стояти на захисті друзів". (Виступ Юрія Луценка на ІХ з'їзді партії "Вперед, Україно!" // СВ. 9.04.2009) – <u>найкращий</u>.</p> <p>"Ламінарин – кращий засіб для запобігання інсультів та інфарктів" (Р. Ера, 24.04.2009) – <u>найкращий</u>. (Слід також виправити <u>словосполуку з неправильним керуванням: інсультам та інфарктам</u>. Цікаво, що приблизно на місяць раніше ця рекламна інформація звучала ще потворніше: <u>для попередження інфарктів та інсультів</u>. Хтось, очевидно, вказав на помилку, а редакція реклами "виправила наполовину".</p>
<p>3.5. Русифіковані форми активного дієприкметника теп. часу (т.зв. фіктивний дієприкметник)</p>	<p>"Біля узбереж висота <u>набігаючих</u> хвиль зростає в кілька разів (СВ, 1.03.2005) – <u>накочуваних</u>; "місцевому <u>процвітаючому</u> пивовару" (СВ, 10.03.2005, дит. стор. "Соняшник") – <u>успішному, удачливому пивоварові</u>; "одна з <u>ворогуючих</u> сторін" (День, 28.07.2006) – з <u>розсварених, ворожих, супротивних</u> сторін; "<u>захоплюючий</u> трилер" (День, 6.10.2006) – <u>цікавий, захопливий, гостроцікавий, гостросюжетний</u>.</p> <p>"Громи і блискавки <u>стартуючих</u> ракет" /підзаголовок/ (СВ, 24.10.2006) – громи і блискавки <u>ракетних стартів</u>.</p> <p>"Уходящий мяч". Коментатор футбольного матчу "Шахтар" – "Олімпіакос" (Греція) на УТ-1 27.09.2006 сказав, що в російській мові є дуже вдала для цього випадку словосполука – <u>уходящий мяч</u> (тобто той, що по дузі ніби втікає від воротаря), "в українській же, на жаль, це висловити неможливо" – а студенти запропонували: <u>відлітний м'яч, м'яч-утікач</u> (дискутувалися також варіанти: <u>м'яч на відльоті, на ухильній траєкторії</u> тощо. Треба тільки не лінуватися).</p> <p>енергозберігаючий 1) Якщо йдеться про "енергосберегающие технологии", то <u>енергоощадні</u>; 2) але ось інший випадок: "Упорядковувати вітчизняний простір, виводити його на рівень <u>етнозберігаючої</u> духовності без використання художньо-образних засобів неможливо" (з рукоп. до ВОР № 3 – 2004) – можливі варіанти: а) <u>етнозахисної</u> духовності; б) "<u>духовної життєстійкості етносу</u>"</p> <p>"Блокаду <u>голодуючих</u> організував Сталін власноручно написаною інструкцією (автограф зберігся) від 22 січня 1933 року" (Станіслав Кульчицький. Таємниці радянського голоду початку 30-х рр. Звіт із московського колоквиуму // День, 12.01.2010) – <u>підданих голоду</u> (морених голодом).</p>

	<p>"Як довго тривала чекістська акція з вилучення продовольства? Логічно припустити, що вона завершилася з початком масштабної допомоги <i>голодуючому</i> селянству" (Станіслав Кульчицький. Таємниці радянського голоду початку 30-х рр. Звіт із московського колоквиуму // День, 12.01.2010): – <u>виголодженому</u>.</p> <p>"По-перше, це дуже незручно – адже у потягах, що курсують всередині країни, <i>відсутні</i> вагони з <i>лежачими</i> місцями. <i>Сидячі</i> місця..." (Спиною до людей // Комуніст 15.09.2006) – <u>немає</u> вагонів зі <u>спальними</u> місцями; місця <u>для сидіння</u>... "Відсутні вагони" – <i>штамп: несподівана образність.</i></p> <p>"Це справді безцінні раритети людського духу /йдеться про книги Івана Федорова/, в рядки яких навічно перелилася невсипуща енергія <i>всеперемагаючого</i> поступу" (Вол. Руденко. "Розсівач духовного насіння" Іван Федоров: депортація зі Львова // Свобода, 25.05.2009) – <u>непереможного</u>, <u>всепереможного</u>, <u>звитяжного</u>, <u>непоборного</u>, <u>нездоланного</u>.</p> <p>"Терористи, які задумали викрасти Сабрину, як <i>відволікаючий</i> маневр улаштовують падіння літака з атомною бомбою на борту" (День, 8.02.2008, Анонси програм – про фільм "Занурення в безодню") – "<u>як обманний маневр</u>"; "<u>для відвернення уваги</u> влаштовують..."</p> <p>"Як на мене, <i>мислячи</i> більшість у демократичній державі повинна впливати на <i>правлячу</i> меншину"; тут же й "<i>інакомислячі</i>" (Людм. Стельмах. Америка, Америка – велична країна..." // День, 21.03.2008) – <u>розумна</u>; на <u>владну</u>.; <u>інакодумці</u>.</p> <p>"Лікар відкриває ланцюг загадок, питань із <i>приголомшуючими</i> відповідями і <i>шокуючими</i> психологічними істинами" (День, 16.05.2008, Анонси програм, про фільм "Інстинкт", США) – <u>несподіваними</u> відповідями і <u>приголомшливими</u> психологічними істинами.</p>
<h4>IV У синтаксисі</h4>	
<p><i>Володіти мовою – це не тільки знати значення слів, а й уміти їх сполучати. Граматично таке мистецтво називається синтаксисом. Тому перекладають не слова, а тексти. В іншому випадку маємо українські слова, але російську мову.</i> (Ірина Фаріон)</p>	
<p>4.1. Невластиві українській мові пасивні конструкції</p>	<p style="text-align: center;">✓ <i>"Дорогу викладено робітниками"</i> (приклад Ірини Фаріон)</p> <p>"За версією В.Гармаша (автора передачі "В пошуках істини" на СТБ)₂ хлопчик (Павлик Морозов) <i>був знищений</i> самими чекістами, щоб виправдати жорстокі репресії проти села, яке вважалося оплотом <i>кулацьких</i> настроїв" (Ігор Лосєв. Телебачення було! //</p>

	<p>День, 22.05.2009) – хлопчика <u>знищили</u> самі чекісти; крім того, <u>пунктуац. пом.</u> ("за версією..." – невставна словосполука); а <u>кулацьких</u> – русизм, слід виправити на <u>куркульських</u>.</p> <p>"Архів <u>не ремонтувався</u> більше 50-ти років, то ж папери почали <u>нищитися</u>" (5-й канал ТБ, 19.04.2008) – ні архів сам себе не ремонтував, ні папери самі себе не нищили; треба: <u>не ремонтували</u>; <u>псуватися</u>. (тут ще й – <u>неконтекстний синонім</u>).</p>
<p>– зокрема зі зворотним дієсловом</p>	<p>✓ "Головна посада, яка повинна була йому (блоку) <u>віддатися</u>, вже була зайнята" (5-й канал ТБ, Н. Мосейчук, 14.01.2008) – яку <u>мали віддати</u>.</p> <p>"При цьому колгоспники повинні були <u>штрафуватися</u> за борги колгоспів продукцією, вирощеною у присадибному господарстві" (Станіслав Кульчицький. Таємниці радянського голоду початку 30-х рр. Звіт із московського колоквиуму // День, 12.01.2010) – колгоспників <u>штрафували</u>.</p> <p>"Та до них (О.Т.Гончара та І.М.Гончара), як і до всіх талановитих людей в Україні, <u>застосовувалась</u> тактика <u>кнута і пряника</u>" (Володимир П'янов. Побратими // 3 рук. до Вітч. № 1–2 – 2008) – <u>застосовували</u> тактику; слід виправити також русизм "кнута" на <u>батога</u>.</p>
<p>4.2. Керування за російським зразком</p>	<p>– (1) <u>зраджувати не кому</u> (як у рос.), а <u>кого</u>: <u>зраджував дружині</u> (ця помилка часто трапляється в ЗМІ; дав. відм. тут – вплив рос.) – <u>дружину</u>. "Зрадити своїм принципам" (ГПУ /"Говорить і показує Україна", 22.02.2007) – <u>зрадити свої принципи</u>. Те ж керування й у іменника "зрада": не "<u>зрада національним інтересам</u>" (посилка військ в Ірак, ВР, 5.06.2003, П. Симоненко), а <u>зрада національних інтересів</u>.</p> <p>– (2) <u>вибачте (і пробачте) не кого</u> (як у рос.), а <u>кому</u> <u>Вибачте мене</u> (ВР, н.д. Андресюк, 9.07.2003) – <u>вибачте мені</u> Інші варіанти: <u>прошу вибачення</u>, або просто <u>вибачте</u> (без додатка), або <u>перепрошую</u>; не "<u>треба вибачатись</u>", а <u>просити пробачення</u>. Неправильно також "<u>Я вибачаюсь</u>" (вибачаю себе?). Ще варіанти: "<u>даруй мені на сей раз</u>" (Дек., пер. Лук., с. 528), <u>прости мені</u> (там само, с. 530).</p> <p>– (3) <u>глузувати не над ким</u>, а <u>з кого</u> (рос. насмехаться і издеваться – <u>над кем, над чем</u>)</p> <p>– (4) <u>згідно з чим і відповідно до чого</u>, а не <u>згідно чого, відповідно чого, відповідно з чим</u> і т.п.</p> <p>"Кондитерські компанії уже погодилися припинити випуск цукерок із початку 2005 року <u>відповідно з рішенням</u> Британської федерації продуктів харчування та напоїв" ("Сучасне життя" від</p>

	<p>4.10.2004) – <u>відповідно до чого</u> (до рішень) або <u>згідно з</u> рішеннями; <u>згідно закону</u> – (Вол. Яворівський у ВР, 14.12.2004)</p> <p>– (5) <i>всупереч чому</i>, а не <i>всупереч чого</i>: “Знання [тепер] можна застосовувати <i>всупереч засадничих принципів</i> свого фаху і загальноприйнятих принципів моралі суспільства (СВ, н.д. Ю. Кармазін, 15.07.2004) – <u>всупереч засадничим принципам</u>.</p> <p>– (6) <i>дивуватися не чим і не чому</i> – <u>дивуватися з чого</u>.</p> <p>Ол. Кундзіч наводить приклад невдалого перекладу з Пушкіна: “Дивуюсь твоєму терпінню” – по-українському краще: “дивуюся <u>з твого терпіння</u>, або “<u>дивує мене твоє терпіння</u>” (с. 91).</p>
<p>4.3. Помилки усталених (ідіоматичних) виразів – кальки з російської</p>	<p><i>"Не тут-то було"</i> (О Черевко. СВ, 7.11.2006) – <u>Де там! Та ба!</u></p> <p>Юлія Тимошенко – про Януковича: "У нього метал у голосі <i>до місця і не до місця</i>, жести, інтонації і так далі" (за УМ, 29.12.2006) – <u>до ладу й не до ладу</u> (до діла й не до діла; доречно й недоречно).</p> <p><i>"Пройшов та й усі справи"</i> – <u>та й по всьому</u>; <i>"В усякому випадку"</i> – <u>принаймні</u> (з рук. до Вітч. № 3-4 – 2002).</p>
<p>– кальковані підрядні сполучники</p>	<p><i>"Ця тенденція <u>носить</u> довготерміновий характер, так як спричинена новими базисними геополітичними балансами суч. глобального світу"</i> – <u>має довготерміновий характер, бо...</u></p>
<p>4.4. Кальковані синтаксичні структури замість природноукраїнськ их</p>	<p>"І все це, як би хто не заявляв про протилежне, свідчить про те, що насправді українські збройні сили неспроможні виконати свою головну задачу /захисту країни/" (Зі ст. Віктора Зам'ятіна "Техніка відповідальності" //День, 26.10.2001)– <u>хоч би як хто заявляв протилежне</u>;... Слід також виправити: "своє гол. <u>завдання</u>" (<i>нерозрізн. міжмовних омонімів</i>) і усунути небажані алітерації ("про")</p> <p>Прагнення <i>що б не було</i> “вирвати” для себе бюджетний комітет (День, 18.10.2002) (від рос. "что бы то ни было", “во что бы то ни стало” – <u>за всяку ціну</u>; <u>хай би там що</u>, будь-що, будь-що-будь).</p>

В. ВАДИ ЗВ'ЯЗКУ СЛІВ. СИНТАКСИЧНІ ПОМИЛКИ

I. Помилки простого речення:

<p>1.1. Добір слів, порядок слів у реченні</p>	
<p>1.1.1. <i>Нанизування однакових форм слів</i></p>	<p>"Для розв'язання проблеми прискорення розвитку ринкових відносин" (Тут п'ять іменників у родовому відмінку! Слід відредагувати)</p> <p>"Нам треба проаналізуват и ситуацію й визначитися, чи підтримувати громадський рух Луценка, щоб підготуватися спільно виступити навесні проти антисоціальної політики уряду" (5-й канал, січень 2007 року) (5 інфінітивів – також потрібне втручання редактора).</p>
<p>у т.ч.: – <i>тавтологічні прийменникові форми</i></p>	<p>З оголошення: "Заміна сертифікату на право на земельну частку (пай) на державний акт на право приватної власності на земельну ділянку" (УМ, 4.04.2009) – заміна <u>сертифіката на</u> державний акт <u>про</u> право приватної власності на земельну ділянку. Нагромадження прийменників "на", що шкодить ясності. Крім того, "сертифікату" – неправильна відмінкова форма.</p>
<p>1.1.2. <i>Неправильний порядок слів; стилістично невиправдані інверсії (які часом призводять до двозначності, викривлення змісту)</i></p>	<p>Саме в Одесі виявили бажання грати обидві команди " (УР, 6.07.2006, про матч за суперкубок України) – "Бажання <u>грати саме в Одесі</u> виявили..."</p> <p>"Ці троє найняли авто і наказали <u>шоферові по-російськи їхати услід за трамваєм</u>" (Юрій Краснощок. Лідера знайти і знищити // З рук. до Вітч. № 7–8 – 2006). – "... <u>і по-російськи наказали їхати...</u>" (присл. "по-російськи" – не при "своєму" дієслові). Інверсія, що спотворила смисловий зв'язок.</p>
<p>1.1.3. <i>Стилістично невиправдана постановка поруч двох прийменників</i></p>	<p>"Частина з для вас придбаних комп'ютерів ми передамо в інтернат" (Освіта України, 2008) – "Частина <u>комп'ютерів, придбаних для вас...</u>" (такий збіг трапляється, коли автор хоче уникнути звороту).</p>
<p>1.1.4. <i>У сполученнях іменника з числівником, які позначають приблизну</i></p>	<p><i>Через днів двадцять – <u>днів через двадцять</u>;</i></p>

<p>кількість, прийменник ставиться між ними, що не завжди враховується авторами</p>	
<p>1.1.5. (?) Семантична непоєднуваність у словосполучах (дієслівно-іменникових, прикметниково-іменникових... тощо)</p>	<p>"Дозволю собі зупинитися на важливому питанні – <i>свідомому засиллі лексики державної мови іншомовною термінологією</i>" (Кост. Матушак, ветеран-журналіст. На городі бузина, а в Києві... каноніри // СВ, 18.08.2009) – свідомому <u>засміченні</u> мови іншомовними словами (не термінологією) або <u>засиллі запозиченої лексики</u> в мові.</p> <p>1) "<i>Свідоме засилля</i>" – семантично непоєднана словосполучка. Засилля це стан, уже готовий результат впливу на пасивного учасника дії (словниковий запас); свідомою може бути активна дія з засмічення, перенасичення; 2) йдеться про мову взагалі – тож слово "<i>термінологія</i>" – не відповідає рівневі семантичного узагальнення, мова має йти про запозичену лексику взагалі.</p> <p>Прикриваючись <i>услесливими високими</i> фразами, вона насправді підкилимно вирішує свої <i>матеріальні амбіції</i>" (Обрії Батьківщини, Чернігівська обл. /?/, 19.05.2008)</p> <p>1) <i>услесливими високими</i> – слова за контекстом не поєднуються: "услесливий" – це нещиро шанобливий, підлабузницький, а "високий" – це пишномовний (тобто можна було їх поєднувати ч-з розрізнення: "то услесливі, то пишномовні"); отже, можливий варіант виправлення: "<u>високими</u> словами"; 2) <i>матеріальні амбіції</i> – знов непоєднані слова, адже амбіції – це честолюбство, тож "<i>матеріальне честолюбство</i>"? А йдеться про <u>корисливі інтереси</u> – невідале ословлення задуму.</p> <p>"Однак <i>атмосферу загострюють</i> лідери колон, <i>ніж їх учасники</i>" (Бердинських Крістіна. Веселе свято непокори // Хр., 5.04.2007).</p> <p>1) "<i>атмосферу загострюють</i>" – контамінація: або "атмосферу нагнітають", або "ситуацію загострюють";</p> <p>2) порівняльна частина речення логічно зайва.</p> <p>Можливий виправлений варіант: "Однак атмосферу нагнітають лідери колон".</p>
<p>1.2. Порушення правильної сполучуваності слів (норм керування і узгодження)</p>	
<p>1.2.1. Ненормативне</p>	

узгодження присудка з підметом:	
– <i>неправильна координація присудка з підметом, вираженим загальним іменником, при якому є географічна чи умовна назва</i>	<p>3 червня. о 21.10, на 640-му кілометрі автодороги Київ – Чоп <i>вантажівка</i> КрАЗ-256, що належить ремонтно-будівельній дільниці рівненського управління нафтопроводу “Дружба”, <i>зіткнувся</i> з автомобілем ВАЗ-2107, який рухався у зустрічному напрямку (Телепростір. – 1997. – № 1) – <u>зіткнулась</u>.</p> <p><i>Місто Львів прикрасився</i> до свята (Радіо Люкс. – 1997. – 22 серпня) – <u>прикрасили</u> (якщо лишати зворотне дієслово, то <u>прикрасилося</u>). (Обидва приклади <i>Капелюшного</i>)</p>
– <i>неузгодженість у числі присудка з двома (або кількома) підметами;</i>	<p>“Бо <i>не може бути сумісним</i>, скажімо, диктаторський режим і демократія” (УМ, 2005, № 176) – <u>не можуть бути сумісними</u>.</p> <p>"Спека і посуха <i>стояла</i> все літо" – <u>стояли</u> (прямий порядок слів)</p> <p>"Сьогодні з фермерськими турботами так чи інакше пов'язана вся родина. Скажімо, Іванова <i>дружина і бабуся опікується</i> дійними віслючками і <i>готує</i> для дегустації молоко на замовлення тургруп". (УМ, 22.08.06) – <u>опікуються і готують</u>.</p>
– <i>неузгодження підмета з присудками, поданими в різній синтаксичній формі</i>	<p>“Ганна Вікторівна розповіла, що коли в неї стався інсульт і навіть не могла ходити, почала вишивати ікони” (Хр., 30.09.2004) – “... що коли вона пережила інсульт і навіть не могла ходити, то почала вишивати ікони”. Тут в авторському варіанті у підрядному реченні підмета нема (хоч він мається на увазі) і цілих три присудки, які подані в різній синтаксичній формі (“в неї стався... – і не могла... то почала...”). Смысл редагування – знайти спільний підмет до всіх трьох дієслів-присудків (“вона”) і встановити правильний зв'язок між ними /<i>пережила... не могла... почала</i>/.</p>
– <i>неузгодження присудка з підметом, вираженим займенником хто або що</i>	<p>"Багато хто з однокурсників <i>прийшли</i> без спортивної форми, і їх до занять не допустили" ("Університет "Україна", студентська багатотиражна газета, грудень 2003 року) – <u>прийшов</u>.</p> <p>"Багато хто вже <i>позбулися</i> від такої страшної недуги, як гіпертонія" (Пенсійний кур'єр, 2.02.2007) – "<u>багато хто позбувся такої страшної недуги... "Позбутися від" – неправильне керування</u></p>
– <i>неузгодження присудка з підметом, вираженим сполукою з</i>	<p>"Автор проекту <i>посилається</i> на опитування 400 чоловік і стверджує, що <i>більшість</i> нібито схвально <i>ставляться</i> до будівництва (Mainstream, 4.03.2004) – <u>більшість ставиться</u>.</p> <p>“Ряд дослідників <i>розглядають</i> активність і самостійність як характеристику дій учнів і на цій основі <i>виділяють</i> істинну</p>

<p>іменниками більшість, меншість, ряд, частина, близько, низка тощо</p>	<p>активність і відповідний цим видам активності характер самостійності." (Кремен. зб., с. 31) – <u>розглядає, виділяє</u>.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Увага! Слід ретельно аналізувати контекстуальні зв'язки залежності у фрагментах з цими словами. <p>"При оголошенні результатів конкурсу <i>частина людей</i> на знак протесту <i>вийшли із зали</i>" (УМ – 2004. – № 182 – 183). – <u>вийшла</u>.</p> <p>Але: "Значна частина справді кращих випускників, переможців обласних і всеукраїнської олімпіад <u>були прийняті</u> до університету поза конкурсом" (Газета "Освіта", жовтень 2006 року) – <u>перенесення керування</u> присудком зі слова "частина". <u>на перелікові однорідні додатки</u> "випускників, переможців".</p> <p>"Більшість учасників студентської конференції <u>зайняли</u> відведені <u>для них</u> місця" – <u>на керування присудком</u> "зайняли" <u>вплинув додаток</u> "для них".</p>
<p>– перенесення узгодження присудка з підметом на вставну конструкцію</p>	<p>"Початок зустрічі, точніше перші три хвилини гри, <i>були</i> за господарями" – СП. – 1998. – № 32. – Приклад Кап.) – <u>був</u>.</p>
<p>– присудок у множині до займ-ків я, ти, він, доповнених конструкцією з прийм. "з"</p>	<p>"Я з вами на цю тему вже <i>балакали</i>, тож працюйте, а <i>не балакайте</i>" ("Весела світлиця. – Сказав завфермою" // СВ, 21.04.2006) – "Я з вами на цю тему вже <u>говорив...</u>"; "ми з вами <u>говорили</u>"</p>
<p>–неузгодження займенникових замінників з підметом.</p>	<p>"Молодь повинна відчувати, що в <i>них</i> є добра робота, що <i>їм</i> є до чого прагнути, що тут, в Україні, можна створювати ТБ світового рівня" (Ольга Решетилова, Ігор Самокиш. Інт. з гендиректором "України" // День, 21.08.2009) – що в <i>неї</i> є..., що <u>їй</u> є до чого...</p>
<p>– неузгодження форми вищого ступеня прикметника, ужитого як присудок, у роді, числі з підметом</p>	<p>"Чим добротніше зроблена програма, <i>тим краще</i> її показники, <i>ширше</i> аудиторія, <i>вище</i> рейтинг"(Інт. з К. Вишинським "Новітня історія України... // "День" 1.10.2004) – "<u>Що</u> краще.., <u>то кращі</u> її показники, <u>ширша</u> аудиторія, <u>вищий</u> рейтинг" або "то <u>кращими</u> є її показники, <u>ширшою</u> аудиторія, <u>вищим</u> рейтинг). Автор замінив прикметник на прислівник.</p>
<p>1.2.2. Помилки в керуванні</p>	<p>"Судової тяганини можна <u>запобігти</u>" (5-й канал, 7.04.2006, Н. Мосейчук) – <u>судовій тяганині</u> можна <u>запобігти</u> (під можливим впливом ін. варіанта: "судової тяганини можна <u>уникнути</u>").</p> <p>"Шанування Сталіна комуністами це що – <u>ігнорування історичними документами, свідченнями?</u>" (СВ, 28.04.2006) – <u>ігнорування... документів, свідчень</u>.</p> <p>"<u>Всупереч усіх запевнень</u>" (СТБ, 28.05.2006) – <u>усім запевненням</u>.</p> <p>"Енріко П'єзо зрівнює <u>рахунка</u>"(СТБ, 21.02.2003) – <u>рахунок</u>.</p>

<p>– уживання прийменникової конструкції замість безприйменникової або навпаки</p>	<p>"Позбутися від шкідливої звички" (ВР, 25.09.2002) – <u>позбутися звички</u>.</p> <p>"Їхні (трьох подруг) долі складаються згідно характеру кожної з них" (День, 10.02.2006) – <u>згідно з характером</u>..</p> <p>"Ви зможете дізнатись останні новини" (Р. "Ера", "Туристські подорожі" 30.10.2006) – <u>дізнатись про...</u> або <u>узнати останні новини</u></p> <p>"Держава повинна <u>опікуватися про всіх</u> дітей" (Р. Ера, 15.05.2006; виступ педагога, заст. дир-ра Ін-ту розвитку інтелекту дитини) – <u>опікуватися всіма</u> дітьми. Уподібнення керуванню з ін. словом, тут – <u>дбати</u> про всіх.</p>
<p>– не той прийменник у керуванні (сплутування прийменникових конструкцій)</p>	<p>Марія Ремінецька з м. Беркшир, США, пише в ЛУ від 18.05.2006: "Ризикую набриднути редакції, але й втриматися трудно: дотепер у матеріалах від майстрів Слова трапляється: сміятися, потішатися, знущатися над... замість – <u>з чого</u>".</p> <p>"А які стосунки Польщі до ін. країн – членів НАТО?" (УР, 15.07.2006) – "... у Польщі <u>з іншими країнами</u>?" (очев., інтерференція від "як <u>ставиться</u> Польща <u>до інших країн</u>?")</p> <p>"Держава за <u>сакральні пам'ятки не дбає</u>" (ТБ-1, 15.08.2006, передача про пам'ятки архітектури) – не дбає <u>про</u> пам'ятки.</p> <p><u>застерегти про</u> небезпеку – <u>застерегти від</u> небезпеки. А коли "про"? <u>Попередити про</u> небезпеку. Від цього синонімічного варіанта, очев., й виникла помилкова інтерференція (або контамінація).</p>
<p>– відрив прийм-ка від керованого іменника</p>	<p>Міліції довелося мати справу з <u>іще кількома</u> спробами заволодіння ринку "Озерний" у Дніпропетровську (5-й канал, грудень 2006 року) – <u>іще з кількома</u>. (і краще замінити іменник на дієслово: <u>заволодіти</u>)</p>
<p>– контамінація в керуванні (близькі за значенням дієслова, які мають різне керування)</p>	<p>"Фахівці видавництва <u>опанували найсучаснішими технологіями</u> підручникотворення" (З курсової роботи Ганни Мельниченко, НПУ ім. Драгоманова, 2008) – <u>опанували технології</u> або <u>оволоділи технологіями</u>.</p> <p>Часто цю помилку подибуємо в парах слів: властивий і притаманний кому, чому – характерний для кого, для чого. оволодіти чим – опанувати що навчатися чого – вчити що (вплив рос. обучиться чему) сповнений чого – наповнений чим</p>
<p>– інтерферентні помилки в керуванні, відмінному в рос. і укр. мовах</p>	<p>"зрадити своїм принципам" (День, 29.09.2006) – <u>зрадити принципи</u></p> <p>"Він (Вінграновський) ніколи не зраджував <u>Слову</u>, мав чітку життєву і творчу позицію" (В. Біленко. Микола Вінграновський // СВ, 7.11.2006) – "<u>не зраджував Слово</u>".</p> <p><u>Наслідувати прикладові</u> (Р. Ера, березень 2003) – тр. <u>кого/що</u>, а не <u>кому/чому</u>. Очев., тут інтерференції: від рос. "подражать кому/чему" та від <u>слідувати чому</u> ("слідував великому заповіту").</p>
<p>– помилки уподібнення в</p>	<p>"<u>привернути увагу на пропозицію</u> групи депутатів" (ВР, 25.09.2002) – <u>до пропозиції</u>, а звернути увагу – <u>на що</u>.</p>

керуванні паронімічних слів:	Сповнений гнівом – тр. <u>чого</u> , гніву; а наповнений – <u>чим</u> (наповнене водою відро).
– неврахування того, що однорідні члени мають різне керування	“Я не хочу втручатися та коментувати переговорний процес” (з інт. Віктора Черномирдіна газеті “День” 10.06.2005) – <u>втручатися в переговорний процес та коментувати його</u> .
– неправильне керування дієслів з часткою не	"Еліта ця, як показав час, виявилася несправжньою(,) і тому <i>не</i> змогла вирішити головне питання – домогтися стабільності і безпеки власного існування" (Юрій Паньківський. Чорний переділ // УМ, 7.03.2007) – кома не потрібна; <u>головного питання</u> . Пунктуаційна помилка: тут не складно-сурядне речення, а однорідні члени речення ("Еліта виявилася ... і не змогла"); морфологічна помилка: (род. відм. у фрагменті з часткою "не"). Ірина Жежера, (Р. Ера, "Чорним по білому", 2.06.07) спонукає слухача і учасника гри знайти помилку у виразі "не звертають уваги", він усе не знаходить, а потім, зрозумівши, чого від нього хочуть, здається; але каже невпевнено: " <i>не звертають увагу...</i> " – і чує радісно: "О, ви переможеть, я так хотіла почути це <i>"увагу"</i> !" (Цікава і корисна передача, присвячена проблемам мови, але саме в ній такі огріхи неприпустимі).
1.2.3. Неузгодження особового займ-ка із замінюваним словом	"І нарешті, ще однією відмітною рисою педагогічної творчості є те, що значна <i>його</i> частина здійснюється на людях, у публічній обстановці" (Педагогічна творчість і майстерність: Хрестоматія. – К., 2000. – С. 14) – значна <u>її</u> частина (причина – в рос. думанні).
1.2.4. Неузгодження граматичної форми означення з означуваним словом	"Думки опонентів кардинально різняться між собою як стосовно самого факту продажу табору, так і доцільності такої псевдокомерційної обладки, коли самодостатній комплекс із готовою інфраструктурою, великими двоповерховими корпусами, адміністративними спорудами, спортмайданчиками та стадіоном продається сумнівній приватній фірмі (за чутками – <i>близької до місцевого бютівського олігарха</i>) за ціною <i>одного-єдиного особняка</i> " (Газ. "Копійка гривню береже", Біла Церква, 18.02.2010) – <u>близькій</u> ; слід також виправити " <i>одного-єдиного</i> " на <u>одного-однісінького</u> . (<i>слід кальки від "одного единственного"</i>)
1.2.5. Семантична непеєднуваність у дієслівно-іменникових словосполучах.	"Окрім рухової активності, пантоміма допомагає входити в ігровий образ, <i>розвиває</i> уяву, <i>позитивні емоції</i> , <i>виховує пластичність дитячого тіла</i> " – <u>викликає позитивні емоції, розвиває уяву та пластичність дитячого тіла</u> ".
1.3. Помилки у фрагментах з однорідними членами речення	<ul style="list-style-type: none"> • Редагуючи, обов'язково зіставляйте <u>переліковий ряд!!</u> Там міститься багато різноманітних помилок – лексичних, морфологічних, логічних.
1.3.1. Ряди однорідних	

<p>членів речення, складені з порушенням вимог синтаксису і логіки (див. також розд. "Логічні помилки"):</p>	
<p>– в переліку "чужий" або неточний смисловий елемент</p>	<p>«Масштаб інвалідності залежить від ряду факторів, таких як стан здоров'я, соціально-економічний розвиток, стан економічної культури, історичні та політичні причини, зокрема участь у війнах тощо» (Акт. проблеми неперервної освіти: Зб. н. пр. Вип.1. – Київ – Миколаїв, 2005. С. 193). Зайвий елемент – "економічної культури" (очев., автор мав на увазі "стан техніки безпеки у виробничій сфері").</p>
<p>– непоєднуваність родових і видових понять (лог. помилка, однак пам'ятати про неї слід і під час аналізу та редагування синтаксичних конструкцій)</p>	<p>"Раніше в господарстві утримували тисячу високопорідних корів, чотири з половиною голів ВРХ та свиней близько чотирьох тисяч". (Ст. Колесник. Тролейбусний тин, або Виборчий туман // СВ, 26.09.2003) – "...утримували чотири з половиною <u>тисячі</u> голів ВРХ (з <u>них</u> тисячу високопорідних корів) та свиней близько чотирьох тисяч.</p>
<p>– перехресні поняття (тобто ті, що частково збігаються за своїм логічним обсягом)</p>	<p>Запити й інтереси студентів – різні: одні ходять на дискотеки, другі у спортивні секції, є й любителі театру ("Університет "Україна", студ. багатотир. газета, березень 2003 року) – помилка в тому, що частина з перелічених студентів ходить і на дискотеку, і в спортивні секції і т. д. Недоречне розрізнення ("одні", "другі"...)</p>
<p>1.3.2. Несумісність понять (поєднання як однорідних непорівнянних /матеріально неоднорідних/ понять)</p>	<p>✓ У Розенталя (27): "почервонів від збентеження і від швидкої ходи".</p> <p>"Не тільки громадяни, а й народні депутати не знають справжніх обставин оскарження судових справ" (ВР, Литвин, 10.03.2010) – <u>навіть народні депутати. Як однорідні подані ціле й частина – сплутування родових і видових понять, безпідставне протиставлення їх. Слово входить до складу ширшого поняття.</u></p>
<p>1.3.3. Грамотична непоєднуваність однорідних членів речення</p>	<p>"Фактичні дані наводяться в різних газетно-публіцистичних жанрах: стаття, кореспонденція, нарис, журналістське розслідування" (з дипл. роботи) – у <u>статті, кореспонденції...</u></p> <p>"Масова комунікація розглядається як процес виробництва,</p>

<i>(або одного з них) з загальним для них словом у реченні</i>	розповсюдження та обміну інформацією, який реалізується за допомогою особливих технологій та засобів" (з рук. до ВОР № 3 – 2004) – виробництва, поширення інформації та обміну нею. (Тут неузгодження між керувальним і керованим словом).
1.3.4. <i>Неоднакове морфологічне оформлення однорідних членів речення; у т.ч. окремі підтипи:</i>	"А для соціально незахищених категорій населення слід налагодити систему надання субсидій чи компенсацій, інший вид адресної допомоги" ("Києве мій", 15.09.2006) – налагодити систему надання субсидій, компенсацій та інших видів адресної допомоги. Лог. вади в переліку виникли ч-з те, що для його елементів вибрані різні морфологічні форми (замість однієї), та ще й недоречно вжито сполучник "чи", що має функцію розділовості, якої текст не передбачає.
– вплив кінцевого (родового) слова після переліку на форму числа останнього члена переліку:	"Наполеон Бонапарт готується знову підкорити Європу. Залишається дрібниця: розбити англійську та пруські армії" (День, 23.02.2007) – пруську. "В Ровенській (Рівненській), Житомирській і Волинських областях" (ВР, 15.04.2003) – Волинській.
– неправильно попарне з'єднання однорідних членів	"Питання ці висвітлюються в книгах і газетах, лекціях і брошурах, доповідях і журналах" (Приклад А.Е Мільчина, 8) – книгах і брошурах, газетах і журналах, лекціях і доповідях.
1.3.5. <i>Неясність при різних рядах однорідних членів</i>	
– члени переліку – з різних стилів або – стилістично нейтральні слова + образний елемент	"У нього за плечами технічне училище, робота на заводі, а тепер і автомат з протигазом" – в "ряду" мало б бути "військова служба" ("Сказав прапорщик" – СВ, 7.10.2005)
– синтаксично ускладнені переліки (поєднання однослівних і багатослівних членів переліку, двох і більше переліків в одному реч. тощо...)	"Репутацію [Президента] руйнували власними руками. І синок зі своєю розбещеністю, і сам Президент постійними спізненнями скрізь і всюди, і довгими, як день, спічами, після яких на морі ні хвилі, і нездійсненими обіцянками, і рапортами про успіхи, які чомусь нікому не видно" (І Бокий. Везувій // СВ, 31.03.2006) – "... і сам Президент з постійними спізненнями скрізь і всюди, з довгими, як день..., з нездійсненими обіцянками і рапортами про успіхи, яких чомусь нікому не видно" (поєднання в реченні двох переліків без необх. повторення прийменника "з"; тр. також узгодити спол. "які" з заперечною. словосполученням – яких. Шкодить комунікативності нагромадження сполучників "і" /іх аж шість!/ у різних функціях).

<p>– <i>неврахування того, що дієслова (як однорідні члени реч.) можуть вимагати від спільного додатка різних відмінкових форм</i></p>	<p>“Хіба всі інші системи не зорієнтовані та не підпорядковані успішній роботі педагогічної системи?” (З рук. до ВОУ № 2 – 2004) – системи не зорієнтовані ... успішній роботі? – “...не зорієнтовані <u>на успішну роботу...та не підпорядковані їй.</u></p> <p>"Лідер БЮТ Юлія Тимошенко закликала своїх депутатів <u>перешкоджати й не допускати нових політичних проектів</u>" (День, 2.02.2007) – перешкоджати <u>новим політичним проектам</u>, не допускати <u>їх</u> прийняття.</p>
<p>1.3.6. <i>Морфологічна непоєднуваність однорідних членів у переліках (напр., іменник і інфінітив; докон. і недокон. вид дієслів);</i></p>	<p>“В навчальному процесі перед педколективом стоять важливі завдання: 1) <u>забезпечувати</u> природовідповідність у вихованні; 2) <u>навчити</u> любові до рідного слова; 3) <u>врахування</u> особистості дитини, її фізичних та інтелектуальних можливостей” (“Осв. Укр.", лютий 2004) – <u>забезпечувати, навчати, враховувати...</u> Тобто тут ще одна вада: дієслова "забезпечувати" і "навчити" подані в різних видах дії: доконаній і недоконаній. Оскільки йдеться про педагогічний процес, то всі три дієслова мають бути подані в недоконаному виді.</p>
<p>1.3.7. <i>Помилки при використанні порівняльних сполучників:</i></p>	
<p>– <i>помилки у вживанні частин парного сполучника, які поставлені не перед відповідними однорідними членами</i></p>	<p>"Терміни <u>виражають не тільки суть</u> понять, а й <u>відповідають</u> за зв'язки між ними й іншою лексикою" (з рук.. до ВОУ № 3 – 2003) – <u>не тільки виражають суть..., а й відповідають...;</u> або: <u>виражають не тільки суть понять, а й їх морфологічну форму та синтаксичні зв'язки між ними...</u></p> <p>“Вважається, що кожна людина <u>має не тільки часто міняти</u> місце роботи, а й <u>неодноразово міняти</u> свою професію (з рук. до ВОУ № 1 – 2006) – <u>мусить міняти не тільки місце роботи, а й свою професію.</u></p>
<p>– <i>це ж стосується й частки "не" та сполучника "а" у протиставних конструкціях</i></p>	<p>"<u>Не страшна сама хвороба, а її наслідки</u>" – "Страшна <u>не</u> сама хвороба, а її наслідки";</p> <p>“Як студент творчого відділення [відділення “Літтворчість” КНУ ім. Тараса Шевченка] я просто зобов'язаний спростувати всі ті плітки й довести, що студенти “Літтворчості” займаються не фігнею, а <u>іншими</u> суспільно корисними речами” (Ол-др Стусенко. Чи далеко нам до Нобеля? // ЛУ, 2.09.2004) – то <u>фігня</u> теж суспільно корисна річ? "Іншими" – зайве слово, яке уподібнило непорівнянні поняття.</p>
<p>– <i>іноді недоречно поєднуються частини протиставлення</i></p>	<p>"Кошти міського бюджету <u>повинні спрямовуватися</u> на покращення якості життя <u>не багатих</u> мешканців центру Києва, а для всіх киян..." (Програмна передвиборна брошура БЮТ, березень 2006 року) – <u>слід спрямовувати</u> на поліпшення... <u>не багатих</u> мешканців, а <u>всіх</u> киян.</p>

(безприйменникова сполука з прийменниковою)	
<p>– неправильні пари порівняльних сполучників "не тільки... а також" замість "не тільки... а й"; "як... а також" замість "як... так і"; "не тільки... скільки" замість "не стільки... скільки"; "що... тим" замість "що... то"</p>	<p>"Суспільне здоров'я – не тільки сукупність характеристик та ознак індивідуального здоров'я, а також соціально-екологічних рис" (з рук. до ж-лу "Укр. мова [за професійним спрямуванням] № 1 – 2006") – ненормативний складний сполучник "сукупність <u>не тільки</u> високих стандартів індивідуального здоров'я, <u>а й</u> соціально-екологічних умов".</p> <p>"Що більше ти працюєш, тим ясніші перспективи відкриваєш для наукового пошуку" (з рук. до наук. збірника, м Кременець – 2005) – <u>що... то...</u></p>
<p>1.3.8. Невмотивований пропуск прийменників при однорідних членах речення</p>	<p>"Отже нинішні зміни в системі вищої освіти прямо пов'язані з необхідністю виходу навчальних закладів у великий культурологічний <u>інформативний</u> простір та розробкою реальних програм міжкультурної освіти. (Іванов В. Ф. Міжкультурна освіта як актуальна проблема сучасної школи // Актуальні проблеми неперервної освіти: Зб. н. пр. Вип.1. – Київ – Миколаїв, 2005. – С. 72) – та з <u>розробкою</u> (крім того, <u>інформаційний</u> простір).</p>
<p>1.4. Помилки в реченнях зі вставними словами і словосполуками</p>	
<p>1.4.1. Невиділення вставних слів і словосполук</p>	<p>"В неділю як кажуть справедливність перемогла. Оксана виграла 100-метровку із своїм найкращим часом" (УК, 28.09.2004) – "як кажуть" слід <u>виділити комами</u>.</p>
<p>1.4.2. Виділення невставних слів (і словосполук)</p>	<p>Виділяють часто протиставні сполучники "однак", "проте", що суперечить нормі (День, ГПУ, УМ...) "Після несподіваної втрати чоловіка(,) жінка та її син повертаються додому..." (День, 22.12.2006, Анонси програм) – кома не потрібна, це не вставна і не відокремлена конструкція, а звичайна обставина часу. "І ми там [на Сорочинському ярмарку] були, тобто(,) київські письменники" (ЛУ, 8.09.2005) – "тобто" – невставне слово, кома перед "тобто" виділяє всю уточнювальну словосполуку..</p>
<p>– зокр., виділення обставинних слів і словосполук</p>	<p>"На пропозицію одного із членів Політбюро ЦК КПРС про підвищення мінімальної зарплати працівникам однієї із галузей, Л.Брежнев цілком серйозно відповів: "Достатньо і цього. Решту вкрадуть" (Аркадій Музичук. Біле й чорне // День, 7.11.2008) – кома не потрібна.</p>

<i>(тобто невставних)</i>	
<p>1.4.3. Нерозрізнення ролі слова в реч. (чи воно є членом реч., чи вставним словом) Зокр.:</p>	
<p>– нерозрізнення автором вставних і невставних слів і словосполук часто виявляється на їх стику з підрядною частиною складного речення</p>	<p>"Тому, я думаю, що ця програма вже запущена в дію" (СВ, 20.02.2004) – має бути одна кома; очев, "я думаю" – члени реч., до того ж це підмет і присудок; після "тому" коми нема.</p> <p>"Безумовно, що буття людини повинно <i>співпадати</i> з життям культури, моралі суспільства" (З рук. до ВОР № 1 – 2003) – а тут "безумовно" – вставне слово, сполучник "що" зайвий, утворювати підрядне реч. не потрібно. "<i>Співпадати</i>" – калька-покруч: <u>збігатися</u>.</p> <p>Так само й зі словами <i>природно, таким чином, далі. "Може бути"</i> – слід розрізняти у знач. "може перебувати" і "можливо". "<i>Крім того</i>" найчастіше є вставним, проте цю сл/сполуку не тр. виділяти, якщо вона є синонімом слів "також", "або ще", "на додаток". Все, отже, залежить від смислового навантаження, обсягу звороту, підкреслення його ролі в реченні.</p>
<p>– нерозрізнення ситуацій, коли протиставні або єднальні сполучники належать до складу вставних слів, а коли ні</p>	<p>"Невдачі не упокорили його, <i>а, навпаки</i>, він став ще зібранішим, цілеспрямованішим" – вставна сполука "а навпаки", кома після "а" не потрібна.</p> <p>"Не рік, а, <u>може</u>, всі п'ять років прожив за ту пекельну ніч Іван Петрович" – помилки немає: <u>не рік, а всі п'ять років</u>, вставне слово "може"</p>
<p>1.4.4. Паразитарні вставні слова</p>	<p>"Потрібна <i>більш потужна</i> котельня, а таке рішення повинна ухвалювати міська влада, до якої журналісти, <i>зрозуміло</i>, за відповідним коментарем навіть не зверталися" (З рукопису до посібника "Ефективне виробництво теленовін", 2006 р.) – 1) <u>потужніша</u>; 2) "зрозуміло" – зайве слово, якраз незрозуміло, чому не зверталися.</p>
<p>1.4.5. Забувають виділити вставні конструкції (а іноді й слова) з обох боків</p>	<p>"Пропозицію присвоїти Олегу Володимировичу /Блохіну/ почесне звання, попри розбіжності між фракціями Київграда проголосувала <i>одностайно</i>" (Українська столиця, 15–21 вересня 2006). Потрібна кома після слова "фракціями" для виділення вставної конструкції.</p>

<p>1.4.6. Часом недоречно виділяють вставні слова, які належать:</p>	
<p>– до відокремлених словосполук (у таких випадках виділяється вся сполука)</p>	<p>”Надвечір, мабуть(,) годині о шостій, почався дощ – після "мабуть" кома не потрібна.</p> <p>“Світоглядна картина істотно змінюється щодо сучасного соціально-культурного призначення освіти, зокрема, вищої” (з рук. до № 4 – 2005) Після зокрема кома зайва.</p>
<p>– до відокремленого звороту (йдеться про вставні слова принаймні, зокрема, наприклад, головним чином, очевидно)</p>	<p>"Дмитро, очевидно, поспішаючи, не поснідав" – після "очевидно" кома не потрібна (порівняй: "Дмитро, <u>поспішаючи, очевидно</u>, не поснідав")</p>
<p>– до приєднувального сполучника</p>	<p>"І, справді, дощ припустився з новою силою" – після спол. "і" кома не потрібна</p> <p>"Та й, зрештою, це не остання спроба, будуть і щасливіші" – після "та й " кома не потрібна.</p>
<p>1.4.7. Зміщення (спотворення) змісту фрагмента від неточного розташування вставних слів</p>	<p>"Радон – це газ, який, на жаль, кує і впливає..." (Р. Ера, 30.03.2006, огляд газет – Лариса Оксенчук) – думка так обірвано й була подана в передачі, очев., тр. було: "...який лікує, але, на жаль, може завдати й шкоди".</p>
<p>1.5. Мовна надмірність У т.ч.</p>	
<p>1.5.1. Багатослів'я, тавтології</p>	<p>"Якщо тебе не влаштовує <i>"середа мешкання"</i>, на цьому тижні тобі "світить" поліпшення житлових умов <i>шляхом зміни житла</i>" (Журнал "Студент", січень 2008) – <u>середовище проживання</u>; "шляхом зміни житла" зайві слова. Калька – міжмовний омонім; надлишкова лексикалізація</p> <p>"Ми можемо вчитися чи працювати разом в одному колективі. Але в кожного з нас <i>своя автобіографія</i>" (З вист. В.Ющенко в Дрогобичі 5.01.2010) – <u>своя біографія</u>. Можна вважати особливим видом тавтології – від <u>неточного розуміння значення іншом. слова</u> ("авто" і "своя" – повторення того самого).</p>

<p>1.5.2. Плеоназм</p>	<p>"Щодо Ющенка... П'яте місце діючого гаранта, в цілому, – це електоральна двійка за його п'ятирічну роботу на президентській посаді" (Наталія Ромашова. Хто відповідальний за "меню"? // День 19.01.2010) – <u>чинного</u>; і взагалі "діючого гаранта в цілому" – зайві слова; тр.: "п'яте місце – електоральна двійка ... (далі – за текстом). Фіктивний дієприкметник; мовна надмірність, яка набула ознак плеоназму ("діючий гарант – робота на президентській посаді").</p>
<p>1.6. Мовна недостатність (пропуск важливого смислового елемента в тексті)</p>	<p>"На 15–17 голосів більше отримає в другому турі Янукович" (УТ-1, 18.01.2010) – пропуск слова <u>відсотків</u>. (Пропуск потрібного слова призвів до спотворення думки автора).</p> <p>Заголовок: "У Львові – симпозиум снігових фігур" (День, 20.01.2010) – у тексті йдеться про симпозиум <u>скульпторів</u> снігових фігур або можна <u>творців</u> снігових скульптур"</p> <p>"У цьому пакеті, за словами Прем'єр-міністра Юлії Тимошенко, законопроекти про скорочення вдівічі контрольних органів у країні" (Віталій Княжанський. Хто перевірить аудитора? // День, 28.01.2010) – зменшення <u>кількості</u> контрольних органів.</p>
<p>1.7. Звороти</p>	
<p>1.7.1. Помилки в реченнях, ускладнених дієприкм-вими зворотами, зокр. – порушення узгодження дієприкметника з означуванним словом</p>	<p>"В результаті операції, <u>проведеній</u> проти активістів руху "Хамаз", заарештовано 7 чоловік" (УР-1, 02.02.2007) – <u>проведеної</u>.</p> <p>"У державі, <u>найменованою</u> Україною, навіть писати по-українському – це вже сенсозначущий жест, певна позиція, за яку доводиться платити не чимось, а власною долею (С.Грабовський. ПіК, 2000, № 8) – <u>найменованій</u>. [Прикл. Кап.]</p> <p>"Засідання польсько-української міжпарламентської групи почалося з <u>хвилини</u> мовчання, <u>присвяченій</u> пам'яті жертв терору..." (Тетяна Серветник з Варшави, УР, 19.07.05) – <u>присвяченої</u>.</p>
<p>1.7.2. Помилки при ускладненні речення дієприслівн. зворотами:</p>	
<p>– порушення правила, згідно з яким у конструкціях з дієприсл. зворотами має бути один суб'єкт дії</p>	<p>✓ Тип "Проїжджаючи мимо станції, з мене злетів капелюх" (А.П.Чехов) – "<u>Проїжджаючи..., я втратив</u>". Два суб'єкти дії: я і капелюх; у відредаг. фрагменті залишився один суб'єкт дії: <u>я</u></p> <p>"Того ж вечора Різака було звільнено з-під варті, <u>обравши</u> інший запобіжний засіб – підписку про невиїзд.." (Р. Ера, 16.02.2005) – <u>звільнили, обравши...</u>; можна розітнути фрагмент на два речення. Друге з них починаємо зі слів: "Прокуратура визначила запобіжний засіб – підписку ...". Тут варіант нерекомендованого (ненормативного) – поєднання дієприслівникового звороту з пасивною конструкцією</p>

<p>– дієприслівниково-вий зворот у безособовій пасивній конструкції</p>	<p>"В Біблії дуже <i>вірно</i> <i>говориться</i> про Змія-спокусника, <i>не розкриваючи</i> ані його кольору, ні розміру, ні породи" (Вол. Сердюк. Ревідкриття. Роман // З рук. до Вітч. № 1–2 – 2008) – дуже <u>слухно</u> <u>казано</u> про Змія... <u>без розкриття</u>.</p>
<p>– виділення невидільних дієприсл-ків і зворотів (зокр., тих, які стали ідіомами):</p>	<p>"Солдат ішов(,) припадаючи на праву ногу"– кома не потрібна, дієприслівник тут втрачає дієслівні ознаки, має значення обставини способу дії, виконує таку ж функцію, як і прислівники,– не що роблячи, а як (ішов неквапом, ішли назирці один за одним, тобто не спускаючи з ока один одного; <u>ішов припадаючи</u> на праву ногу)</p> <p>Так само без коми: працював <i>не покладаючи рук</i>; слухали <i>затамувавши подих</i>.</p>
<p>1.8. Помилки у фразеологізмах (сталих словосполучках). Найчастіше це:</p>	
<p>1.8.1. Трансформації усталених виразів.</p>	<p>✓ "Регіони <i>жмуть</i> <i>свою лінію</i> " (1+1, 17.02.2008) – <u>гнуть</u>.</p> <p>"Важко повірити, що ці відкриття сталися <i>за кілька десятиліть тому</i>" (УР, 18.06.2006) – зайвий прийм-к "за".</p> <p>"Я проїхав містом. На <i>бігбордах</i> – кандидати на київського мера різної вгодованості, <i>аж очі запаморочуються</i> (ВР, Петро Цибенко, КПУ, 20.05.2008) – <u>аж в очах рябіє</u> (мерехтить) чи "<u>в голові паморочиться</u>". Крім того – <u>на більбордах</u> (<i>правовисна помилка в іншомовному слові</i>).</p>
<p>1.8.2. Помилки усталених виразів: неконтекстний варіант, ін. стиліст. відтінок.</p>	<p>"У цей момент він (Нахімов) був поранений <i>у висок</i>, а через день, <i>не приходячи до тями</i>, помер" (Олесь Козуля. Севастополь – місто укр. слави і трагедії // Укр. слово, 29.11.2006) – <u>так і не опритомнівши</u>... Слід виправити й росіянізм "у висок": <u>у скроню</u>.</p>
<p>1.8.3. Підміна ідіоми (близькозвучні, паронімічні сталі вирази).</p>	<p>"Не <i>говори</i> так, він тобі <i>батьком доводиться</i>" (з рук. до Вітч. № 9–10 – 2002) – <u>не кажи</u> так, він тобі <u>в батьки годиться</u>.</p>
<p>1.8.4. Накладання фразеологізмів</p>	<p>"При селі – чудове озеро. Там і почала моржувати наша героїня. До неї приєднувалися інші жінки. І <i>тепер їх майже не все село</i>" (Нац. Р., Мих. Юхта з Луцька) – <u>мало</u> не все село <u>або майже все</u> село.</p> <p>"Тогочасний склад ради /суспільного ТБ/ вирішив не чекати рішення парламенту та <i>власноруч</i> подав у відставку" – вилучаємо</p>

	слово "власноруч". <i>Накладання на іншу фразеол. структуру</i> ("власноруч написав заяву")
1.8.5. <i>Неживомовні (неідіоматичні) словосполучення</i>	"Помаранчеві" <i>чимдалі сваряться</i> (УМ, 29.05.2008) – <u>знай сваряться; і далі сваряться; чимдалі більше</u> /або запекліше, завзятіше, несамовитіше/) <i>сваряться</i> .
1.8.6. <i>Контамінації у фразеологізмах – підміни слів у парних (близьких за значенням) словосполученнях</i>	<p>✓ “<i>Схиляємо капелюха</i> перед майстерністю артиста” (СТБ) (Контамінація між "схиляємо голову" і "скидаємо капелюха").</p> <p>✓ + "И я делаю это добровольно , раз иначе нельзя, раз такие спекуляции идут, что хотят меня сделать <i>яблоком преткновения</i>". (З інт. з В.С.Черномірдіним // Бульвар Гордона, липень 2010, № 27 – цитата з виступу Ч. у Держдумі РФ, коли він подав заяву про відставку з посади Прем'єр-міністра РФ) – сплутані два фраз-зми: камнем преткновения і яблоком раздора.</p> <p>"Візит віце-президента США Джозефа Байдена <i>відіграє важливе значення</i> у відносинах двох країн" (Прес-секретар Президента І. Ванникова – синхрон на кількох каналах ТБ 15.07.2009) – <u>матиме велике значення</u> (а відіграє – велику роль).</p> <p>"<i>Плекати ілюзії</i>" (День – жовтень 2008, ДТ – 17.01.2009) – від "плекати мрії (або надії)"; можна <u>перебувати в полоні ілюзій, підпадати під їх владу, впадати в ілюзії</u> (бо ж ніхто не хоче помилятися, прагнути підпасти під вплив ілюзій).</p> <p>"Ми <i>внесли</i> депутата Шуфрича. до складу комітету" (ВР, 2002) – <u>вносять до списку, а до складу включають</u>.</p>
II. Порушення ясності у фрагментах тексту	
2.1. <i>Різноманітні зміщення логічного наголосу:</i>	"Зима була теплою, <i>а холодною – весна</i> " ("Магістраль", грудень 2004) "... а весна – холодною".
2.1.1. <i>Порушення позиційного принципу лог. наголошування.</i>	"Ні, безумовно, <i>судді є думаючи</i> " (День, 3.06.2005). – "Ні, безумовно, тямущі <i>судді є</i> ". Тут ще й фіктивний дієприкметник.
2.1.2. <i>Не на місці слово-посилувач логічного наголосу</i>	"Сьогодні ми дійсно розглядаємо один із найважливіших законопроектів..." (ВР) – дійсно розглядаємо <i>чи</i> дійсно один із найважливіших? Правильний другий варіант.

	<p>“<i>Навіть завітав сюди [на Сорочинський ярмарок] сам Президент Ющенко з міністром Луценком...</i>” (ЛУ, 8.09.2005) – 1) <u>навіть завітав чи навіть Президент?</u> 2) якщо з міністром, то, очевидно, <u>завітали</u>. Є сенс розділити цих двох високих гостей: “Завітав сюди <u>навіть Президент</u> Ющенко. Серед гостей був також міністр внутрішніх справ Луценко”.</p>
<p>2.1.3 Логічний наголос не на тому слові</p>	<p>”Бо в цій ситуації, як говорив Іммануїл Кант, метою була <u>людина</u>, але тільки не засобом” (ЛУ, 1.04.2004) – “... <u>людина була метою, а не засобом</u>” (крім того, “<u>як казав</u>”)</p>
<p>2.2. Неясність омоформи</p>	<p>“Двостороннє співробітництво затьмарює присутність російських баз на території Грузії” (“Ком-ст”, 13.02.2004) – тут неясна омоформа, варіант виправлення: “Двостороннє співробітництво затьмарено наявністю російських баз...”</p> <p>“Телеграма матері надійшла учора” (Хр. № 43 – 2005.) – або <u>до</u> матері, або <u>від</u> матері.</p> <p>“Дані експертизи <u>підтверджують слова</u> свідків” (“Кримінальне Поділля”, 27.09.06) – Очев., логіка фрагмента така: “Свідчення очевидців <u>підтверджуються результатами експертизи</u>”</p>
<p>2.3. Помилковий смисловий зв’язок слів (слабке керування)</p>	<p>✓ – “У нас є собака Джуля. Вона їсть все підряд. Дуже любить дітей” (3 листа до СВ, 1.04.2009)</p> <p>✓ – “Комбікорм тільки для інвалідів” Весела світлиця, СВ, 9.04.2009. “<u>Огорошення</u>”:</p> <p>“Продам воза з конем на гумовому ходу” (СВ, Весела світлиця, <u>Огорошення</u>) – продам <u>коня і віз</u> на гумовому ходу.</p> <p>“Пугачов подарував шубу і коня зі свого плеча” (Зі шкільних творів) – <u>коня і шубу</u> зі свого плеча.</p> <p>“Діти до п’ятирічного віку входять у цирк на руках”</p> <p>“Це 16-й пам’ятник <u>жертвам локальних війн на території України</u>” (Радіо Люкс. – 1997. – 21 березня. Прикл. Кап.) – “На території України це вже 16-й пам’ятник жертвам локальних війн”.</p> <p>“Володимир Шелудько – один із авторів <u>першого пам’ятника-погруддя на теренах України</u> Симонові Петлюрі, який відкрито у центрі м. Рівне 14 жовтня 2001 року” (Шлях перемоги, 11.10.2006) – <u>першого в Україні пам’ятника-погруддя Симонові Петлюрі...</u></p> <p>“Копала рови: 3 метри завглибшки і 3 метри завширшки, <u>за що і одержала медаль...</u>” (Р. Київ, 16.07.05) – за те, що вони 3 метри завширшки?. Зайва деталізація, уточнення можуть призвести до хибних смислових зв’язків або розривати смислові зв’язки.</p>
<p>2.3.1. На стику двох речень</p>	<p>✓ “У двір в’їхали двоє коней. Це були сини Тараса Бульби” (Із шкільного твору) – <u>двоє вершників</u>.</p>

	<p>“В ході реформування педагогічної науки важливо задіяти досвід <i>національних</i> українських педагогів. На почесному місці <i>серед них</i> знаходиться педагогічна спадщина В.О.Сухомлинського” (з рук. до ВОР №3 – 2004). Серед кого це “серед них”? Пед. спадщина серед педагогів? Можливий варіант виправлення: "...укр. педагогів, зокрема В.О.Сухомлинського"</p>
<p>2.3.2. <i>Займенник у ролі двопланового компонента</i></p>	<p><u>Приклади Гал. Волкотруб: (12а)</u> "Багато пропозицій подали робітники цеху № 3. Реалізація їх допоможе зменшити вартість будівельно-монтажних робіт" – Можливий варіант виправлення: Робітники цеху № 3 подали багато пропозицій... (2-ге реч. – без змін).</p> <p>"Палійчук колись сам відвів сина до музичної школи. І тепер <i>він</i> був щасливий, що <i>він</i> став лауреатом конкурсу скрипалів". Варіант випр.: "...відвів хлопця до музшколи і тепер був щасливий: син став лауреатом..."</p>
<p>2.4. <i>Помилкове смислове роз'єднання слів</i></p>	<p>“Обоє чудово усвідомлювали, що тільки таким чином вони зможуть <i>привернути</i> до матеріалів, які потрапили до їхніх рук, <i>увагу</i> публіки та <i>зірвати</i>, фігурально висловлюючись, <i>маски</i> з деяких головних “акторів”, зайнятих у нашій політичній п’єсі” (“День”, 11.01.2002) – занадто роз’єднані пари слів “<i>привернути увагу</i>” і “<i>зірвати маски</i>”. Смысл редагування в тому, щоб наблизити їх.</p> <p>“Ключова проблема у відносинах, <i>на мій погляд</i>, влади й громадян була в тому, що ключові соціальні програми практично були не обслужені” (В. Ющенко, 16.06.2005 – ДТ, 16.07.2005) – вставні модальні зауваження не на місці.</p>
<p>III. <u>Помилки складного речення:</u></p>	
<p>3. 1. <i>Нагромадження підрядних і сурядних речень</i></p>	<p>“Наші предки, орачі й сівачі, особливу увагу приділяли тому, що допомагало чи перешкоджало їм у веденні землеробства, про розвиток якого на Україні в давні часи свідчать розкопки селища поблизу сучасного села Трипілля, де археологами були знайдені велетенські череп’яні посудини для зберігання зерна, зернотерки, залишки зерен пшениці, проса, ячменю, вік яких – близько семи тисяч років!” (“Шлях перемоги, 12.10.2009). Чотири послідовних підрядних речення ! Як визначила одна студентка, це синтаксичні "поїзди". Дії редактора: він ставить крапку після слова "землеробства" і починає нове речення ("Про його розвиток свідчать..."); третє реч. можна почати словами "Археологи знайшли тут..."</p> <p>Метод редагування – спрощення конструкції, утворення кількох простіших речень замість одного.</p>

<p>– іноді з набридливим повторенням однакових сполучників</p>	<p>"Генеральний директор Центру сучасного мистецтва Екхард Шнайдер завдяки премії створив гігантську базу даних укр. художників, /з якої можна дізнатися/, що вперше в світі застосовувалась практика відбору художніх робіт по інтернету, що хороших робіт було стільки, що експерти так зворушилися від кількості заявок – 1101, що замість виставки 12 номінантів вирішили зробити виставку 20 і їм дали більше часу підготуватися до виставки" (Художників восени рахують // УМ, 27.02.2009) – Синтаксичний "потяг". Вилучаємо більшу част. сполучників "що" і ставимо крапки після слів: "не пролунало", "художників" (наступне реч. починається словами: "Уперше в світі..."), "по інтернету", "1101" ("<u>Тому замість</u>"...), "зробити виставку двадцяти" ("<u>Їм дали</u>"...); застосували практику; "<u>дванадцяти</u>" і "<u>двадцяти</u>".</p>
<p>3.2. Невиправдане ускладнення речення підрядною структурою</p>	<p>"Дме п'який вітер, котрий червонить наші щоки та зриває подих" (Вол. Сердюк. Ревідкриття. Роман // З рук. до Вітч. № 1–2 – 2008) – "котрий" і "та" – зайві слова.</p>
<p>3.3. Нерозрізнення підрядного і сурядного речень (тоді зайва кома)</p>	<p>"Досліджувані підкреслювали неможливість контролювати події свого життя, стверджували, що свобода вибору ілюзорна(,) і немає сенсу будь-що змінювати" (Актуальні проблеми неперервної освіти: Зб. н. пр. Вип.1. – Київ – Миколаїв, 2005. – С. 212). "Фрагмент "немає сенсу..." – не сурядне реч., а однорідна підрядна сл/сполука до слова "<u>стверджували, що...</u>"</p>
<p>3.4. Синтаксичні надмірності "наукового жаргону"</p>	
<p>3.4.1. Штамповане багатослів'я (постійні уточнення; вживання визначень замість понять);</p>	<p>Приклади П.Селігея (Науковий жаргон: осн. ознаки та причини появи. – К., 2003): "Мова як найдосконаліша знакова система виявляє..." (уточнення тут зайве); "Інтелектуалізація постає як цивілізаційна динаміка, що в ній мова є маркером, за допомогою якого можна стратифікувати місце особистості в культурній ієрархії". П.Селігей зазначає: "Це речення тільки позірно видається складним для розуміння. Насправді ж тут ховається проста думка: <u>За мовленням можна визначити культурний рівень людини або Мовлення виказує культуру свого носія</u>"</p>
<p>3.4.2. Тавтології</p>	<p>– <u>зіставно-порівняльна характеристика</u> – або <u>зіставна</u>; або <u>порівняльна</u> – <u>іманентна сутність</u> – або <u>сутність</u>, або <u>властивість</u> – <u>сервісне обслуговування</u> – <u>обслуговування</u> (або вже <u>сервіс</u>)</p>
<p>3.5. Контамінація прямої і непрямої мови</p>	<p>"Я хотів би порадити успішним людям, які ще думають – йти чи не йти в політику, вирішити, чи готові ви присвятити своє життя іншим людям" (Інтерв'ю зі Св. Вакарчуком // Газ. "Про головне", 10.03.2006") – "... чи готові вони..."</p>
<p>– в т.ч. вади узгодження</p>	<p>„А.Е.Мільчин робить наголос на тому, „що більші суспільні завдання ставить перед собою редактор, що більше він зацікавлений</p>

<p>авторської "підводки" і початку цитати; (інакше: неправильно „запресована” цитата):</p>	<p>у їх вирішенні, то змістовніша й глибша його праця” (з дипломної роботи, 2006 р.); Сполучник "що" сприймається читачем не в тій ролі, яку відводить йому автор: <u>робить такий наголос</u> або <u>робить наголос ось на чому</u> – і після двокрапки йде цитата.</p>
<p>3.6. Неузгодження великого синтаксичного переліку з заголовною його частиною (найчастіше в науков. тексті)</p>	<p>"Психологи вважають, що товариська людина, з якою готові з радістю спілкуватися інші, <u>повинна мати такі якості</u>.</p> <ul style="list-style-type: none"> * <i>Постаратися уникати давати</i> негативні оцінки діям людини, з якою розмовляєте; * Давати поради тільки в тому разі, <i>коли</i> про них вас просять, бо в інших випадках поради можуть сприйматися насторожено. * Не задавати риторичних запитань. * Не віддавати накази близьким командирським тоном... * Уникати спілкування глобального типу. * Жартуючи над партнером, завжди відчувайте межу, за якою можете <i>скривдити або розлютити людину</i>" ("Комуніст", 18.04.2007). <p>а) Чи правильно узгоджується перелік з заголовною частиною? Не дуже узгоджується. Якщо говорити про якості, то кожен елемент переліку мав би починатися іменником. Насправді ж усі вони починаються інфінітивом. Можна, звичайно, весь перелік переробити так, щоб усі речення починалися іменником. Але це докорінна перебудова. Чи не краще тоді замінити заголовну частину? Напр., на "<u>має дотримуватися таких правил</u>" і перетворити інфінітиви на наказову (спонукальну) форму. Напр., <u>давайте поради, уникайте, відчувайте межу тощо</u></p> <p>б) Далі редактору слід зробити невелику чистку тексту: – усунути збіг трьох інфінітивів у першому реч.: "уникайте негативних оцінок..."; – <u>в тому разі, якщо...</u> (тоді, коли...) – <i>неточний підрядний сполучник</i> – "...можете <u>образити</u> людину" – <i>неконтекстні синоніми</i>.</p>
<p>3.7. Неправильне використання сполучникових зв'язків</p>	
<p>3.7.1. Не той сполучник. Неправильне оформлення підрядного зв'язку</p>	<p>"А у Львові Олександр Кривенко та Володимир Павлів публікують "Енциклопедію нашого українознавства", де модерні літературні постаті подані як давно і добре всім відомі" (Кост. Родик. Невивчені уроки Ситіна. – Л.: Кальварія, 2000. – С. 52) – <u>в якій</u>.</p> <p>“Створилися обставини, <i>коли</i> мало що сприяло поліпшенню роботи” – слово “коли” з притаманним для нього значенням часу не підходить для контексту. Можна було сказати: “Створилися обставини, <u>які</u> мало сприяли...”</p>
<p>3.7.2. Подвійне</p>	<p>"Студенти проходили практику <i>в одному з цехів заводу, який було реконструйовано</i>". (Приклад Д. Розенталя, 27)</p>

<p>співвіднесення сполучника "який" у підрядних реченнях з підрядними означальними</p>	<p>Реконструйовано завод чи цех? Виправлення роблять: а) заміною підрядного речення дісприкетниковим зворотом: – ...в одному з цехів заводу, нещодавно <u>реконструйованому</u>; б) введенням у гол. речення вказівного займенника <i>той</i> або <i>такий</i>: "Відвідувачі виставки подовгу зупинилися біля <u>тих</u> картин молодих художників, <u>котрі</u> (<u>що</u>) були написані на торішньому пленері в Карпатах; в) іноді повторюють іменник, означуваний підрядним реченням: "Багатьох читачів нашого журналу насамперед цікавлять теоретичні статті наших філософів і соціологів, <u>статті</u>, які порушують проблеми синергетики".</p>
<p>3.7.3. Неправильне керування підрядною частиною реч.</p>	<p>"Президент <i>наполягає</i>, <i>що</i> керівник МЗС Борис Тарасюк залишиться на своїй посаді" (1+1, плинний рядок, 11.12.2006). Якщо "наполягає", то "<u>щоб</u> керівник залишався..." Або <u>запевняє, що...</u>" "Блок Юлії Тимошенко розуміє і <i>усвідомлює про те, що</i> таку армію держава не може утримувати" (ВР, Вол. Яворівський, 19.09.2006) – <u>що</u> або <u>усвідомлює те, що</u> (слово "розуміє" зайве).</p>
<p>– керування не з тим прийменником</p>	<p>"Уряду слід <i>звернути увагу про те</i>, щоб забезпечити оздоровлення дітей" (ВР, 9.01.2007) – <u>на те</u>.</p>
<p>3.7.4. Розширення підрядного сполучника (варіант попереднього типу помилки)</p>	<p>"Я розумію <i>про те, що</i> "нормальна" людина в дитбудинок дитину не віддасть" (Хр., жовтень 2006) – <u>розумію, що...</u> "Були звинувачення з боку Росії <i>про те, що...</i>" (5-й канал, 22.07.2006) – <u>в тому, що</u></p>
<p>3.7.5. Кома на стику двох сполучників</p>	<p>"Люди з сієї групи ("формальних націоналістів") не хочуть зрозуміти тієї правди, <u>що, коли</u> мужик <i>такий темний і так легковажить свою національність, то</i> тим більше мусить інтелігенція працювати, <u>щоб</u> вивести його з такого становища, а не відвертатися від мужика за його темряву" (Б. Грінченко, Листи з України Наддніпрянської (1892 – 1893) // Б. Грінченко – М. Драгоманов. Діалоги про укр. нац. справу. – К., 1994. – С. 102). Якщо залишити кому між сполучниками <i>що і коли</i>, то після уявного вилучення підрядного речення "<i>коли мужик...</i>" фрагмент, що залишився, виявиться zdeформованим: "... не хочуть зрозуміти тієї правди, <i>що... то</i> тим більше..." Кома не потрібна.</p>
<p>3. 7.6. Дві коми у складному сполучнику.</p>	<p>"Медведчук подав заяву /про увільнення від обов'язків голови партії есдеків/, після того, як було підбито офіційні підсумки <i>минулорічних</i> виборів" (УМ, 7.03.2007) – перша кома (перед сполучником) зайва; <i>минулорічних</i> – неочевидна (через свою звичність) калька: <u>торішніх</u>.</p>

<p>3.7.7. <i>Пропуск однієї з двох частин складного підрядного сполучника (частіше – в підрядному реч.)</i></p>	<p>“Він професійно оволодів <i>таким</i> традиційним для Кавказу мистецтвом карбування по металу, був чудовим ковалем” (Хр., 20.02.2003) – <u>таким...</u>, як карбування...</p>
<p>3.7.8. <i>Ненормативний складний (парний) підрядний сполучник (іноді вигаданий)</i></p>	<p>"Але інтерес до праці <i>не тільки</i> підвищує продуктивність її, <i>а також</i> зменшує втому від неї" (Ващенко Гр. Виховання волі і характеру: Підручник для педагогів. – К.: Школяр, 1999. – С. 131) – <u>а й</u> зменшує...</p> <p>“Коли <i>не</i> перемикаєш вітчизняні канали, <i>скрізь</i> Галкін з Басковим та російські бабки з “Аншлагом” (Mainstream, 10.02.2005) – “<u>коли не...</u>, завжди..”; а простіше – “Перемикаєш канали.. – і <i>скрізь</i>...”</p> <p>“Помаранчева революція <i>тому</i>, за їхнім просторікуванням, і збирала на майдани багатотисячні маси, <i>бо</i> щедро фінансувалася з-за океану” (з рук. до Вітч. № 3-4 – 2005). <u>тому і збирала...</u>, <u>що її щедро фінансували</u> з-за кордону.</p> <p>Інші девіативні варіанти ("вигадані сполучники"):</p> <p>("як.., тим...") <i>"Як повніше засвоїмо.., тим змістовнішим стане..."</i> (Філософія освіти. – 2005. – № 1. – С. 147) – <u>що повніше ... то</u> змістовнішим стане.</p> <p>("оскільки.., тож...") – "А <i>оскільки</i> про французького бульдога вони мріяли чи не з юності, <i>тож</i> цілеспрямовано вирушили на ринок..." (ВК, 2008, № 58, с. 27) – <u>оскільки...</u>, <u>то...</u></p> <p>("якщо.., так і...") – "Її (статті) висновок: <i>якщо до весни 1998 року</i> було неможливо запобігти дефолту в Росії, <i>так і</i> у 2000-му не зупинити проблем американської економіки" (Хр., 30.10.2008) – <u>як навесні 1998 року...</u>, <u>так і у 2000-му.</u></p> <p>("якщо.., тим...") – "<i>Якщо</i> буде здоровою тваринка, <i>тим менша</i> загроза для її власника дістати якесь захворювання" (Порадниця, 27.11.2008) – <u>що здоровішою...</u>, <u>то менша буде загроза.</u></p> <p>(оскільки.., тому...) – "Оскільки ці напрями роботи широко представлені в л-рі, <i>тому</i> <i>детальніше</i> зупинимось на таких напрямках роботи, як..." (В.Тарасун. Писемне мовлення: запобігання і корекція порушень. Н.-метод. пос. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2007. – С. 31) – широко <u>висвітлені</u>; "тому" – зайве слово (парним міг бути спол. "оскільки.., то..."); краще – <u>докладніше.</u></p>
<p>3.8 <i>Помилки у вживанні частин парного сполучника</i></p>	<p>"Зрештою, ООН тоді <i>не оснастив</i> своїх вояків ані відповідними військовими засобами, <i>ані дав їм права діяти</i>" (Оксана Пахльовська. Прощавай, Сербіє? // День, 27.11.2009) – "<u>ООН не оснастила</u> своїх вояків відповідними... засобами, <u>не дала їм права діяти</u>" (обійтися без сполучників); або: "<u>ООН не забезпечила</u> своїх</p>

<p>(частки), які поставлені не перед відповідними однорідними членами Тутпідтипи:</p>	<p>вожків ані відповідними... засобами, <u>ані правом діяти</u> (поставити сполучники "ані...", <u>ані</u> перед однорідними членами реч.). І, зрозуміло ж, слід узгодити абрєвіатуру-підмет з дієсловом-присудком.</p>
<p>3.8.1. Повторюваний сполучник</p>	<p>"Не довелося плисти <u>ані морями, ані летіти</u> літаком через океан" (Експрес; прикл. Кап.) – <u>ані плисти...</u>, <u>ані летіти</u>.</p> <p>"Не помітили <u>ні зникнення дітей, ні автомобіля</u>" (УР-1, 20.08.2006) – <u>зникнення ні дітей, ні автомобіля</u>.</p>
<p>3.8.2. Протиставний</p>	<p>"Комплекс управлінських рішень в освіті <u>повинен забезпечувати не тільки керування</u> галуззю як таке, <u>не тільки високу якість</u> навчання, <u>а й створити</u> передумови для подальшого саморозвитку і адаптації громадянина у сучасних соціо професійних умовах" (з рук. до ВОУ № 2 – 2005). Метод перевірки – <u>зблизити елементи складного сполучника</u> (разом зі словом, до якого кожен із них поставлений): <u>не тільки керування...</u>, <u>а й створити? не тільки якість, а й створити?</u> <u>Знайти правильний зв'язок</u>: "не тільки забезпечувати..., а й створити.." Варіант виправлення: "Комплекс... <u>має</u> не тільки забезпечувати.. [керування і якість], а й створити..."</p>
<p>3.8.3. Зіставні не стільки... скільки (застар.); не тільки, а й; не так, як, /не те, що..., а й – як аналог спол-ка;/ чи то..., чи то</p>	<p>"Він [процес боротьби за престиж укр. мови] <u>зводиться не стільки</u> до професійного вдосконалення мовців, <u>скільки стосується</u> долі рідної мови взагалі" (з курсової роботи Ксенії Пачевської). Якщо виправляти тільки синтакс. конструкцію, то можна сказати: "<u>стосується не так професійного вдосконалення мовців, як боротьби</u> за долю рідної мови взагалі". Але за змістом потрібна глибша редакція: "<u>не зводиться тільки до проф. вдосконалення мовців, а стосується долі рідної мови взагалі</u>".</p> <p>"День" – газета, яка "запрограмована" на укр. інтелігенцію, не тільки <u>діючу</u>, а й формування нової" (День, 20.05.05) – не тільки <u>нинішню</u> (або, як любить казати Б. Олійник, <u>нині сушу</u>), а й нову, яка ще має народитися. Ще одна помилка – <u>фіктивний дієприкм-к</u>.</p>
<p>3.8.4. "Модний", але ненормативний елемент у складному підрядному сполучнику, що не відповідає укр. мовній традиції</p>	<p>"Сьогодні для того, <u>аби</u> придбати американський "Джон Дір", український хлібороб має віддати три тисячі тонн пшениці" (Плютинський Володимир. Уроки правди // СВ, 7.08.2008) – <u>для того щоб...</u></p>
<p>3.8.5. "Скорочення"</p>	<p>"Як сенсацію більшість журналістів сприйняли <u>повідомлення, що</u> автор терміну "геноцид" – випускник Львівського ун-ту, галицький</p>

складного підрядного сполучника	єврей Рафаїл Лемкін" (Ярослава Музиченко. Геноцид – не лише голод // УМ, 6.11.2008) – повідомлення <u>про те, що</u> ; <u>терміна</u> . "Довелось Джмелеві сказати йому <u>те, що весь Поділ знає</u> " – <u>те, про що</u> весь Поділ знає (автор. правка);
---------------------------------	---

В. ЛОГІЧНІ ПОМИЛКИ

I. Порушення логічних зв'язків між елементами повідомлення:

<p>1.1. Неврахування логічних функцій сполучників (а також прийменників, модальних зв'язок, прислівників та ін. зв'язкових слів)</p>	<p>✓ "Книга Д. написана абсолютно серйозно. І <i>тому</i> художньо. І <i>тому</i> з гумором" (приклад В.І.Свинцова) – <u>до того ж</u> художньо, і <u>також</u> з гумором. У фрагменті нема зв'язків причинності.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Неточний сполучник (прийменник, прислівник тощо) стає <u>сигналом помилки</u>. <p>“Леся Українка побувала в багатьох країнах світу, <i>але</i> силою своєї фантазії вона могла переноситись у часі” (Тетяна Поліщук. Кримські стежки Лесі Українки // День. – 8.10.2004) – тут нема протиставного зв'язку, і спол. "але" – недоречний; він – сигнал помилки. Вийшло: всупереч тому чи незважаючи на те, що побувала в багатьох країнах, "силою фантазії могла..." Можливий варіант редакції: "Леся Українка побувала в багатьох країнах світу. Завдяки своїй історичній ерудиції, силою своєї фантазії вона могла переноситись у часі".</p> <p>“Ліжко для дівчини [Насті Овчар] вибрали якомога зручніше, <i>отже</i> шкіра малої пацієнтки, яка одужує після опіків, ще довго матиме підвищену чутливість” (“Хр.”, 25.10.2005) – <u>адже</u> (сигналізатором логічної помилки є сполучник "отже": там, де мала бути залежність причинності, в автора – наслідковий зв'язок, якого насправді в реченні нема).</p> <p>“Міліціонери не втручалися, <i>але</i> ми мали дозвіл на проведення акції протесту від районної влади” (ГПУ, 23.12.2005) – <u>адже</u> (тут не протиставний зв'язок, а залежність причинності).</p> <p>"Вороги свободи, вороги іракського народу марно намагаються зламати нашу волю, але це їм не під силу, – заявив головний прес-секретар Білого дому Скот Макленнан" (День, 2.04.2004) – <u>бо</u> це їм не під силу. Тут не протиставний зв'язок, а зв'язок причинності. Без слова "марно" міг бути й протиставний зв'язок. Можливо в прес-секретаря так і було, однак при перекладі вкралося слово "марно".</p> <p>Микола Томенко (заст. Голови ВР) з трибуни парламенту заявив: "Я думаю, що кількість призначених Віктором Івановичем /Балогою, главою Секретаріату Президента, який пішов у відставку/ людей з</p>
--	---

	<p>Закарпаття зменшиться на порядок, <i>тому що</i> я об'їздив всю Україну і скрізь зустрічаю голів райадміністрацій з Мукачєвого". (навела "Свобода" 25.05.2009) – після "на порядок" крапка і нове речення: "<u>Я об'їздив...</u>" <i>Між фрагментами реч., поєднаними сполучником "тому що", немає причинно-наслідкового зв'язку.</i></p> <p>"В очах сучасників він /Шекспір/ зовсім не був визначною величиною. <i>Хоча</i> пізніше <i>поетом</i> Беном Джонсоном був названий 'душею століття' " (Андрій Шестаков. Навколошекспірівські пристрасті // УМ, 23.04.2009) – <u>тільки</u> пізніше <u>поет</u> Бен Джонсон назвав його... В реченні немає допустового зв'язку; а тр. позначити відстань у часі визнання /усвідомлення величі/ письменника, і на цю роль придатна обмежувальна частка "тільки"); Крім того, тут <i>невластива для укр. мови синтаксична сполука з орудним відмінком.</i></p>
<p>1.2. Неврахування логічних призначень розділових знаків (порушення смислового зв'язку через неточне їх уживання або пропуск)</p>	<p>"<i>Тим не менше</i> вибори можуть відбутися як парламентські, так і президентські" (З виступу Юрія Луценка на ІХ з'їзді партії "Вперед, Україно!" // СВ. 9.04.2009) – після "відбутися" потрібне тире, бо далі йде уточнювальна конструкція; слід також виправити кальку "тим не менше", напр. на <u>і все ж</u>.</p> <p>"Посидів він там [на корабельній лавці під час шторму] недовго – до першої хвили, яка ту, чомусь неприв'язану лавку, підняла й миттю поставила майже у вертикальне положення, аж пан Леонід [Череватенко] виявився в горизонтальному" (ВК, 1.10.2003). Відокремлення комами словосполучення "чомусь не прив'язану лавку" робить безглуздим основне реч.: "яка ту (?) підняла..." Тож після слова "лавку" кома зайва. Можливий і такий варіант: "яка ту лавку, чомусь неприв'язану, підняла..."</p> <p>/На думку Тараса Чорновола/: "По суті, Тимошенко робить усе правильно, а за формою – ні" (День, 16.02.2010) – кома після "по суті" не потрібна; "/По/ суті" тут – член речення, а не вставна сполука – вийшло логічне зміщення.</p>
<p>II. <u>Помилки на порушення закону тотожності</u></p>	
<p>2.1. Порушення вимог до тексту в цілому. Логічно-структурні помилки</p>	
<p>2.1.1. Невідповідність змісту й структури розповіді рубриці, темі, заявленій у заголовку, врізі, на початку твору</p>	<p>"Приватне життя: шульга та його 12 дружин" – підзаголовок розділу у вел. статті Ол-дра Шиманського "Живіший за всіх живих?" (УМ, 10.03.2007). А ось фрагмент тексту, за яким, очевидно, сформульовано підзаголовок: "Осама бен Ладен одружений із чотирма жінками, з однією з яких розлучився. За різними даними, він має від 12 до 14 дітей...". Тут варіант помилки: невідповідність заголовка змістові розповіді.</p>

<p>2.1.2. Неспівмірність частин твору</p>	<p>Висновок про це редактор робить на підставі аналізу всього тексту.</p>
<p>2.1.3. Порушення послідовності у викладі елементів повідомлення, що призводить до спотворень змісту</p>	<p>“Дуже порадувала нас 23-річна луганчанка, вихованка тренера Римми Старостіної Оксана Кречуняк. Кілька днів тому в бігу на дистанції 200 метрів (клас Т-37 – для спортсменів з наслідками ДЦП) вона, <i>набагато випереджаючи суперниць, упала за кілька метрів до фінішу.</i> В неділю, як кажуть, справедливість перемогла. Оксана виграла 100-метровку із своїм найкращим часом” (УК, 28.09.2004). поруш. закону тотожності: “упала...” суперечить першому твердженню “дуже порадувала”. Можна послідовно сказати спочатку про те, що напередодні вона зазнала невдачі, а в неділю дуже порадувала нас...</p> <p>"Напередодні 80-х роковин <i>цієї трагедії</i> ми звертаємось до міжнародної спільноти з проханням дати правову оцінку <i>Голодомору</i>" (Станіслав Кульчицький. Таємниці радянського голоду початку 30-х рр. Звіт із московського колоквиуму // День, 12.01.2010) –80-х роковин <u>Голодомору</u>; а в кінці фрагмента – "<u>цієї трагедії</u>" – спочатку подають основне поняття, а потім – синонімічний займенниковий еквівалент.</p>
<p>2.1.4. Зісковзування з теми (змістово-структурні та композиційні помилки); У Кап. "зсув плану розповіді з однієї сфери в іншу", переважно з політ. сфери в побутову</p>	<p>✓ "Кстати о брюках..." (А.П.Чехов)</p> <p>"Поступ танкової. 8 березня 2007 року ми відзначаємо 63-тю річницю визволення нашого району від німецько-фашистських загарбників. <i>А незадовго перед цим завершилася знаменита Корсунь-Шевченківська битва, яку не дарма називають другим Сталінградом. Тривала ця битва майже місяць – з 24 січня до 18 лютого 1944 року /у документах – по 17 лютого/. Фашисти втратили тут 55 тисяч убитими й пораненими. За мужність і героїзм, проявлені в цій бойовій операції, 103 наші воїни удостоїлись звання Героя Радянського Союзу, а 4000 бійців і командирів Радянської Армії нагороджені орденами і медалями". /Тільки після цього автор переходить до подій, пов'язаних з визволенням Маньківки/ (Маньківські новини", 3.03.2007). Фрагмент про К.-Шевч. битву зайвий. Можна було тільки сказати, що бої за Маньківку почалися відразу після завершення знаменитої К.-Шевч. битви і перегрупування військ.</i></p> <p>Часто це зісковзування з теми є наслідком приховуваного задуму, потаємної мети автора (чи суб'єкта якогось документа). Ось постанова ЦК ВКП(б) та Раднаркому СРСР "Про хлібозаготівлі на Україні, Північному Кавказі та у західних областях" від 14 грудня 1932 року. Серед логічно належних до сформульованої теми пунктів про стан справ з хлібозаготівлями, про методи вилучення зерна в населення <i>раптом виникають два великих фрагменти про... українізацію, в т. ч. і на Півн. Кавказі. Ось, наприклад, підпункт про заходи, яких слід ужити проти населення, яке не виконало нереальних планів хлібозаготівель: "Виселити у найистисліший термін у півн. райони СРСР із станиці Полтавської (Півн. Кавказ),</i></p>

	<p>як найконтрреволюційнішої, <u>всіх жителів</u> за винятком справді відданих Рад. владі... і заселити цю станицю сумлінними колгоспниками-червоноармійцями... з інших країв [Рос. Федерації – прим. П.К.], передавши їм усі землі і озимі посіви, будівлі, інвентар, худобу виселених... Негайно перевести на Півн. Кавказі діловодство радянських і кооперативних органів "українізованих" районів, а також усі видавані газети й журнали з української мови на російську мову як більш зрозумілу для кубанців, а також підготувати і до осені перевести викладання в школах на російську мову..." Це ідеологічне шило хлібозаготовчих проблем Кремля вилазить із мішка і раниць нас донині. Що ж це, як не геноцид українського народу? Тільки Компартія Симоненка та регіонали цього не бачуть. Щораз "зісковзують з теми".</p>
<p>2.1.5. Пропущення потрібної ланки в ланцюзі логічних розмірковувань</p>	<p>"На поєдинок Володимира Кличка з Едді Чемберсом, що відбудеться в суботу на Дюссельдорфському стадіоні, продано вже 46 квитків" (УТ "1+1", 17.03.2010) – <u>46 тисяч</u>.</p> <p>"Підвищення сигарет на 3–4 гривні" (УР-1, "Здоров'я", експерт з проблем торгівлі сигаретами Ганна Губко – 1.03.2010) – підвищення <u>цін</u> на сигарети.</p> <p>"Найвищий рівень смертності серед українців у Донецькій та Луганській областях. Про це вчора на підсумковій колегії МОЗ України повідомив міністр охорони здор. України Василь Князевич. (День, 29.03.2008) – на підсумковому засіданні колегії.</p> <p>"Про скорочення районів Києва з депутатом Київради від БЮТ Олександром Бригинцем" (підзаголовок в УМ) – скорочення (зменшення) <u>кількості</u> районів; після слова "Києва" потр. тире.</p> <p>"Люди мусять знати, що і як робить влада. Саме за це <u>власть імуці</u> недолюблюють пресу" (Е. – 1998. – № 11). – Додати друге реч., напр. таке: "<u>В інформуванні про це ЗМІ вбачають своє першорядне завдання</u>". Слід також виправити "<u>власть імуці</u>" на <u>можновладці</u>. (Прикл. Кап.)</p>
<p>2.1.6. Порушення логіки часу, часової послідовності (темпоральні помилки)</p>	<p>"На цих позиціях застопорився об'єднавчий процес між БЮТ і "Регіонами" <u>восени цього року</u>" (Юлія Мостова. Бег на мисте – общепотопляющий..." // ДТ, 7.02.2009) – восени <u>минулого року</u>.</p> <p>"Марта увійшла у Львів уранці, дочекавшись, коли селяни <u>їхатимуть і йтимуть</u> на базар, <u>аби прослизнути військові патрулі</u>" Юрій Краснощок. Лідера знайти і знищити // З рук. до Вітч. № 9–10 – 2006.: – <u>їхали і йшли</u>. Крім того, слід виправити: <u>аби на щоб</u> і <u>прослизнути мимо</u> патрулів...</p> <p>"Тяжко бабі Наді було. Рано вдовою стала – залишилася з трьома дітьми. Точно не згадую, здається в 60-му році, її чоловік убився на мотоциклі, повернувся з війни інвалідом – після поранення обрізали ногу" (з рук. до Вітч., № 11-12 – 2004). "Убився", а потім</p>

	"повернувся з війни"? Варіант виправлення: "Чоловік повернувся з війни інвалідом, а десь у 60-му – точно вже не пригадую – убився на мотоциклі. Залишилася з трьома дітьми на руках".
2.1.7. Порушення лінійності викладу; автор не осмислює ситуацію і "малює" неадекватну картину події /чи проблеми/	"Ми з Миколкою знайшли протитанковий набій і вирішили його підпалити, щоб вибухнув. <i>Ми заховались у курені – такі курені з соняшників десятками стояли на кожному городі – розіклали багаття й поклали туди набій. Ще б хвилинка і... Саме в цю мить, користуючись великою перервою, додому зі школи прибігла мама. Лише зараз я можу уявити, що вона пережила, побачивши нас серед диму зі снарядом в руках!"</i> (З рукопису) – "... <u>розіклали багаття, поклали набій і заховались в курені</u> – такі курені з соняшників скрізь стояли на городах. Ще б хвилинка і... .. Лише тепер я можу уявити, що вона пережила, побачивши нас серед диму, <u>а поруч багаття зі снарядом!..</u> " Можливий і ін. варіант: розіклали багаття і <u>вже взяли в руки снаряд, щоб укинути його у вогонь...</u> "
2.1.8. Логічні розриви, які виникають на етапі технологічних операцій з текстом, (найчастіше в результаті скорочень)	"При цьому міський голова безпідставно звинувачував депутатів від фракції БЮТ у лобюванні інтересів свого партійного керівництва, кидаючи до зали образливі фрази, ніби БЮТ "нагнули". До кого ж з депутатів "нагнули" насправді під час цього голосування і тим самим дали можливість міському голові "протягнути" необхідне йому рішення?" (Перемога, міськрайонна газета, Фастів, 14.03.2007) – "загон" у наборі і редагуванні. Тр. було: " <u>До того ж трьох</u> депутатів справді "нагнули" під час..." (далі за текстом). Логічні розриви виникли на етапі технологічних операцій з текстом (тут, очевидно, були помилки набору, а потім хтось із чергових редакторів спробував підредагувати, не зрозумівши авторської думки).
2.1.9. Неспроможність головного логічного висновку у творі	Стаття аспірантки про розрізнення термінів "компетентність" і "компетенція". Ціле дослідження про необхідність розмежування їх значень, зі слухними аргументами. А висновок: тож треба, мовляв, відмовитися від терміна "компетенція" і послуговуватися терміном "компетентність" (з рук. до ВОУ № 2 – 2006). Навіщо було й досліджувати? До того ж фактичні обставини такі, що компетенція є на практиці – це 'компетенція ВР', 'компетенція суду'... – як коло повноважень. І тут не можна підмінити її паронімом "компетентність".
2.2. Порушення вимог до визначень і формулювань (включно з <u>неявними, контекстуальними</u> визначеннями)	
Тут слід пам'ятати, що в публіцистичних, а часом і в наукових текстах ми маємо справу не з класичними, словниковими визначеннями, а з <u>контекстуальними</u> . Але це не значить, що контекстуальні визначення не підлягають законам логіки. Почувши в розмові, прочитавши в тексті незнайоме слово, ми не хапаємося за словник, а пробуємо зрозуміти його за контекстом. І не тільки тому, що словник не завжди під рукою, а й тому, що словникове значення слова ніколи не вічєрпає всіх нюансів; контексти дають значно більше. Ось чому ми так цінуємо, зокрема, поетичні контексти.	

<p>2.2.1. Неадекватність (неспівмірність) визначення (значення терміна не дорівнює означенню):</p>	
<p>– неповнота (брак суттєвих рис поняття);</p>	<p>“Всі ці якості (терпіння, невибагливість, працелюбність) і становлять основу майбутньої професії Вероніки Олександрівни” (йдеться про вчительку музики – з газетного нарису). Для вчителя музики перелічені якості не є основними. Адже треба було насамперед сказати про музикальний слух, про техніку гри, про педагогічні дані.</p>
<p>– занадто широке визначення</p>	<p>“Барельєф – скульптурне зображення, яке виступає над площиною фону”. Насправді правильним є таке визначення: “Барельєф – скульптурне зображення, яке виступає над площиною фону <u>менш ніж на половину свого об’єму</u>”.</p>
<p>– занадто вузьке визначення</p>	<p>В одному з рукописів трапився фрагмент, який стосувався іншого, суміжного поняття – <u>горельєф</u>: “скульптурне зображення з каменю, яке виступає на плоскій поверхні <u>більш ніж на половину об’єму зображуваного предмета</u>”.</p> <p>Здавалося б, усе тут було правильно. Якби не та добавка – “з каменю”. Саме вона й звузила поняття. Бо і барельєфи, й горельєфи бувають і з каменю, й з вилитого металу, з іншого матеріалу.</p>
<p>2.2.2. Незрозуміле через незрозуміле</p>	<p>Якщо вчорашнім школярам, а нині першокурсникам дати визначення суфікса як “<i>післякореневої афіксальної морфемі, яка виокремлюється у складі словоформи</i>”, то треба пояснювати терміни “афікс” і “морфема”. Або подати дефініцію спрощено: “Суфікс – це частина слова, яка розташована між коренем і закінченням”.</p> <p>У В.І.Свинцова є приклад із статті “Самітниця тайги” з науково-популярного ж-лу про “жительку сибірських лісів <i>кабаргу</i>”, про те, що залози внутрішньої секреції самців цього виду тварин виробляють запашну речовину <i>мускус</i>”, який “за своїми якостями перевершує <i>амбру</i> і <i>цибет</i>”. Автор вирішив дати пояснення тільки останнього слова (хоча варто було б сказати і про амбру), що “це секреторний продукт, який виділяється особливими залозами <i>вівери</i>.” А хто така “вівера”? І в поясненні – незрозуміле через незрозуміле.</p>
<p>2.2.3. Порочне коло (коло у визначенні, тавтологія, “те саме через те саме”)</p>	<p>✓ “<i>Право</i> – це наука, яка вивчає <i>правові відносини</i>”.</p> <p>“<i>Речення</i> – це розповідне, наказове або запитальне <i>речення</i>” (З посібника).</p> <p>“Про <i>глобалізацію</i> як феномен прийнято говорити, коли ті чи інші форми соціальних суб’єктів розгортаються в планетарному</p>

	масштабі, коли активність передбачає <i>глобальний</i> рівень організації та координації” (до ВОУ. - №2. - 2004) – <u>міжнародний рівень...</u> (<i>неочевидна дефініція з логічною помилкою “порочне коло”</i> , що трапляється доволі часто в текстах різних стилів, а особливо – публіцистичних). Слід також доповнити фрагмент: <u>“форми дії соціальних суб’єктів”</u> (<i>пропущений необхідний смисловий елемент у викладі</i>)
2.2.4. Метафори замість точних значень слів	/// <i>“Фонтан – водопровід в екстазі”</i>
2.3. Помилки в оперуванні поняттями	
	<p>“Рік тому Україна відкрила нову сторінку своєї історії. На місці колишньої радянської республіки, <i>держави</i> з невизначеним політичним обличчям і непевним майбутнім, з’явилася політично зріла <i>нація...</i>” (З послання Президента Верховній Раді України 9 лютого 2006 року). <u>Коментар оглядача ДТ Сергія Рахманіна:</u> “Почнемо з того, що держава і нація – терміни аж ніяк не тотожні, і друге аж ніяк не може з’явитися на місці першого, як не може з’явитися пасажир на місці паровоза...” (С. Рахманін. Звичайна ригідність. – ДТ, 11.02.2006). Головне ж у тому, продовжує журналіст, що “Ющенко, власне, заперечує важливе, насущне і позитивне, що відбулося в історії країни за півтора десятка років. Це мало вигляд акту неповаги не лише до окремих депутатів, причетних до успіхів держави, а й до всіх громадян країни. Нація (за словами Ющенка) стала політично зрілою лише рік тому... Вибори давно залишилися в історії, а Віктор Андрійович продовжував поводитися не як глава держави, а як лідер опозиції”.</p> <p>“У 1982-1983 роках письменник /А. Кузнецов/ надрукував у нью-йоркському “Новом русском слове” цикл <i>статей</i> про Сталінград, що складався із семи <i>нарисів</i>” (ДТ, 18.06.2005). У журналістикознавстві “стаття” і “нарис” – терміни, їх не можна сплутувати або підмінити один одним.</p> <p>“Закріпити вміння малювати <i>круги</i> різної <i>форми</i>” (“Перспективний план навч.-виховного процесу. Середня група. Посібник. – Чернівці, 2005) – <u>кола</u> різної <u>величини</u>.</p> <p>“Після відпрацювання південних регіонів, у <i>т.ч. Києва</i>, ми побачили, що ігробізнес ухиляється від сплати податків” (УР-1, 2.12.03, чиновник МВС) – <u>а також Києва</u>. Тут <u>зайвий член у складниках поняття</u> (м. Київ включили в поняття “південні регіони”).</p>
2.3.1. Помилки в класифікації	✓ “Мочалка для миття спини і тіла” (з інструкції до товару) – <u>для миття тіла</u> . Як однорідні подані ціле й частина (сплутування родових і видових понять)

<p>понять, (у переліках – "не ряд"; сплутування родових і видових понять)</p>	<p>“Не допускаються до перевезення <i>тварини, а також собаки...</i>” (З “Правил користування міським транспортом”, м. Луцьк, 2003) – <u>зокрема собаки</u>.</p> <p>"Перш ніж розпочати прання, треба: відділити білі речі від кольорових, <i>шерстяні</i> від штучних тканин" (Енци-дія для юних леді / Автор-упорядник І. Гончаренко. – Х.: Промінь, 2005. 64 с. – С. 25) – <u>натуральні</u> від штучних (синтетичних) тканин. Тут – заміна родового поняття видовим. Крім того, краще вжити дієслово замість віддієслівного іменника: "перш ніж прати, тр. відділити..."</p>
<p>2.3.2. Помилки в поділі понять:</p>	
<p>– невизначеність основи поділу</p>	<p>"Партії, що існували в цей час в Україні, поділялися на <i>буржуазні, ліберальні, демократичні та українські</i>". Автор чітко не визначив основу для поділу. Буржуазні і ліберальні – це один політичний напрям; їх іноді так і називають: буржуазно-ліберальні партії. А крім того, вони ще називають себе й демократичними. Отже за цією основою можна було б сказати: в Україні на той час було кілька буржуазно-ліберальних та лівих партій (комуністична, соціалістичні). Якщо ж в основу покласти національну спрямованість – орієнтацію на Москву і на самостійну Україну, то можна було сказати: три (чи чотири) проросійські буржуазно-ліберальні та кілька українських національних партій (за рад. термінологією – буржуазно-націоналістичних).</p>
<p>– пропуск одного чи кількох членів поділу поняття (переліку)</p>	<p>"Релігіями народів Європи є християнство, магометанство, протестантизм, лютеранство та православ'я" (Релігієзнавство: Навч. пос. / О.В.Лубський. – К.: "Академія", 2003) – "... <u>християнство та магометанство</u>"; Християнство поділене на такі основні течії: католицизм, православ'я, лютеранство, протестантизм (пропуск – обов'язкового елемента – католицизм; крім того, тут і помилка "не ряд" – поєднання родових і видових понять).</p>
<p>– зайвий член поділу (зайвий член у переліку)</p>	<p>✓ “Привіт пацанам, а особливо Олі” (Наше радіо, 15.03.2005) – <u>а також</u>. (Класний пацан та Оля!).</p> <p>"У Мексиці – найсильніший в Америці чемпіонат. І це включаючи сюди і Південну, й Центральну Америку, і Східну..." (Репортаж з футб.чемпіонату світу. Мексіка – Іран // Інтер. – 11.06.2006; коментатор вигадав Сх. Америку). Крім того, куди "включає" коментатор Півд. й Центр. Америку? В мексиканський чемпіонат? Тип помилки тут – поєднання як однорівневих, однопланових, однорідних тих понять, які такими не є.</p>
<p>– стрибок у поділі</p>	<p>"Причинами, що порушують функціонування серцево-судинної системи, є гіподинамія, <i>шкідливі звички</i>, емоційні стреси, нераціональне харчування <i>та куріння</i> (Зб. питань до екзамену з біології. – К., НПУ, 2006) – "...<u>шкідливі звички (куріння)</u>, емоційні стреси...."</p>

<p>– накладання елементів поділу</p>	<p>"Має /генерал Мих. Воронцов/ хороші <i>пізнання</i> у військовій справі, його люблять солдати і <i>взагалі</i> всі офіцери армії" (Сергій Махун. "Архіолігарх" граф Михайло Воронцов // День, 11.04.2003) – тр. <u>солдати й офіцери</u>, слово "взагалі" зайве. Слід також виправити <i>пізнання</i> на <u>знання</u> (чи <u>добре обізнаний</u>, досвідчений у військовій справі).</p> <p>“Соціологічні опитування показують, що лише 15 % успіху керівника залежить від його <i>професійних</i> якостей, а решта – від його уміння спілкуватися з колегами, тобто від його особистих якостей та здібностей керувати людьми”. А що, вміння керувати людьми не належить до професійних якостей керівника? Можна так: “15 % успіху залежить від його <u>інженерно-технічної виучки</u>, а решта...” (3 рук. до ВОУ №1 – 2004) і не показують, а свідчать</p> <ul style="list-style-type: none"> • Члени поділу мають виключати один одного, тобто не мати спільних елементів; ознаки також не повинні частково перетинатися. Не можна, напр., ділити людей на таких, що ходять у кіно і що ходять у театр; адже є люди, які ходять і в кіно, і в театр. Тут теж накладання елементів поділу
<p>2.3.3. Підміна понять</p>	<p>✓ "Ти йому про Панька, а він про Омелька"</p> <p>"Кучма збирає велику нараду, присвячену боротьбі з корупцією. Це головна корупційна верхівка. Вони їдуть на місця і виконують намічені заходи: проводяться "спеціальні заходи" (вже у 15 регіонах). У т.ч. на Київщині виявили злочинну групу з трьох юнаків 18-19 років, які відрубали лопатою голову 53-річній жінці, припинили діяльність підпільного цеху з розфасування небезпечної для здоров'я ікри (3100 банок по 113 грамів кожна!) і т.п. (СВ, 26.02.2004). – це боротьба не з корупцією, а з кримінальною злочинністю, якою мають займатися МВС та слідчі органи; а цим камуфлювався саботаж боротьби з корупцією (оскільки нею займалися самі корупціонери).</p>
<p>2.3.4. Поєднання як однорівневих, однопланових, однорідних тих понять, які такими не є</p>	<p>✓ "П'ємо чай з цукром і з задоволенням" (за А.П.Чеховим)</p> <p>"Голові правління, німецькому бізнесменові Дітріхові Боку, дарують три картини: одну з емблемою "Хуго Босс", другу – з краєвидом Житомирщини, третю – запаковану в папір" (ГПУ, 18.09.2006). У ситуації, коли нема підстави для утворення логічно правильного переліку, можна перебудувати повідомлення: "... дарують три картини. На одній із них зображено краєвид Житомирщини".</p>

<p>2.3.5. Подання як однорівневих, однопланових, однорідних понять, зміст яких частково перетинається, обсяги значень яких частково збігаються</p>	<p>“По обидві сторони барикад опинилися <u>сільчани та цигани</u>, які <u>мешкають</u> у Петрівці” (УМ, 12.09.2002) – 1) <u>по різні</u> сторони (за текстом виходить, що на кожній стороні уявних барикад були і цигани. й інші їх односельці); 2) лог. суперечність: цигани теж жителі цього села, вони живуть у Петрівці (Од. обл.) – <u>цигани та решта жителів села</u>.</p>
<p>2.3.6. <i>Порушення точності слововживання (насамперед термінології), приблизність у виборі слова</i></p>	<p>✓ "А зараз у Києві вже мінус 0 градусів за Цельсієм" (УР-1, 16.11.2001, спеціаліст з Гідрометцентру)</p> <p>Про значення, яке мають терміни, свідчить історія з законом про Голодомор як <u>геноцид</u>. У кінці листопада 2006-го ця проблема гаряче обговорювалася у Верховній Раді, засобах масової інформації, в суспільстві в цілому.</p> <p><u>Доход</u> сім’ї студентка виправила на прибуток. <i>Чи правильно це?</i> Є обидва терміни: у сім’ї – <u>доходи</u>, загалом <u>доходи</u> населення, національний <u>доход</u>. Доход – це гроші, матеріальні цінності, одержані державою, компанією, особою. Прибуток – категорія суто економічна; це різниця між доходом (<i>напр.</i>, виторгом) і затратами виробництва (підприємництва). Між одержаним і затраченим, вкладеним. Це <u>чистий доход</u>. Студентка помилково сприйняла слово “доход” як русизм; “доход” і “прибуток” навіть не дублети.</p>
<p>2.4. Фактичні помилки <i>як наслідок неконтрольованості мислення, порушень його логічності</i> /З використанням класифікацій Мільчина (8) і Капелюшного(5)/</p>	
<p>2.4.1. <i>Перенасичення тексту фактичним матеріалом</i></p>	<p>Висновок про це робиться на основі аналізу всього тексту.</p>
<p>2.4.2. <i>Брак фактичного матеріалу в аналітичних творах, унаслідок чого автор наводить непереконливі висновки.</i> (Це й помилка на порушення закону дост. підстави – недостатня</p>	<p>Висновок про це робиться на основі аналізу всього тексту.</p>

обгрунтованість тези належною кількістю аргументів).	
2.4.3. Незнання всієї повноти фактів, через що автор доходить хибних висновків – (з-н достатньої підстави)	<p>"Найстаріший у Східній Європі вищий навчальний заклад – Харківський нац. ун-т ім. Каразіна святкує свій ювілей" (УР-1, 29.01.2010). Перший у Росії – Московський університет ім. М.Ломоносова (1755), але й це не все: вищою школою (тобто ВНЗ) були Острозька Академія (бл. 1576–80; в 1640 припинила існування; поновлена в роки незалежності України) і Києво-Могилянська Академія (ВНЗ, започаткований Київською братською школою /1615/ і лаврською школою /заснована П.Могилою, 1631/; 1632 злилися в Києво-Могилянську колегію; статус академії підтверджено й царськими указами 1694 і 1701; з курсом навчання – 12 років). Тут неповага до історії і до національних цінностей.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Найчастіше висновок про цей тип помилки можна зробити в результаті аналізу всього тексту.
2.4.4. Тенденційний підхід до оцінки фактів; замовчування відомих авторіві фактів; подання факту-винятку як типового	<ul style="list-style-type: none"> • Висновок про це робиться на основі аналізу всього тексту.
2.4.5. Неуніфікованість форм подачі фактичного матеріалу в межах одного тексту чи навіть у межах одного фрагмента тексту (імен та ініціалів, подання одного показника як абсолютної, а другого – як відносної величини тощо)	<p>“Але не лише ця обставина [культивування російськомовності кадрів] сприяла зростанню числа російських шкіл в Україні. Головною силою тут були нові й нові потоки росіян, які поселялися в Україні й одразу вимагали відкривати російські школи. У 1967–1968 навчальному році в Україні було 61,4 відс. українських шкіл і 37,8 відс. російських, а на початок 2004 року – 1594 російські школи, в яких навчалось 708 тис. учнів. (Ю. Лазебник. За рецептом “вождів”. Як нав’язували нам “злиття націй” – ЛУ, 1.09.2005); в першому фрагменті – відсотки, в другому – одна абсолютна цифра, з якої навіть наполегливий читач не виведе процента і, отже, зіставлення в автора не вийшло.</p>
2.4.6. Спотворення фактів через неналежну їх перевірку, через брак сумлінності	<p>Беручи участь у стусівських конференціях чи навіть читаючи наукові праці, я закриваю очі на те, що кожна праця містить 50-70 фактичних помилок. Мені доводилося читати про дні народження Стуса: 4, 6, 8, 12, 25 січня 1935, 37, 39 року – і це в наукових роботах, з посиланням на грифовані книжки!” (Т. Щербаченко. “Дмитро Стус. Син за батька”. Інт. в ДТ 2.04.2005).</p>

<p>автора й редактора</p>	<p>"У місті Снігурі Миколаївської області відбулися змагання легкоатлетів..." (УР-1, 17.03.2006). Ч-з два дні – нова інформація – і все ті ж Снігурі. Йдеться про районний центр <u>Снігурівка</u>.</p> <p>"Як це не дивно, але про життя драматурга /Шекспіра/ відомо дуже мало – лише найважливіші дати і факти. Народився він у квітні 1654 р. у Стретфорд-на-Ейвоні..." І в кінці фрагмента – "помер у 1616 р..." (Зарубіжна л-ра. Підручник – хрестоматія. Вид. 3-є, переробл. і доп. – Т.: Навч. книга, 2009. – С. 293) – <u>1564 р.</u>; (навіть внутрішньотекстова перевірка – зіставлення допомогла б редакторів виявити помилку: помер раніше, ніж народився); Слід також синтаксичну конструкцію "як це не дивно" подати більш характерною для укр. мови "<u>хоч як це дивно</u>" і виправити форму нарощення "Вид. <u>3-тє</u>".</p> <p>"Саме їй було присвячено 25 сонетів (з 127 по 152), написаних з 1592 по 1695 роки" (Беркун О. Шекспір і його сонети // Заруб. л-ра в навч. закладах. – 2002. – № 8. – С. 47). Не щастить Шекспірові з нашими авторами: 103 роки мусив писати ті сонети. Тр.: „з 1592-го по <u>1595-й роки</u>”; потрібне також нарощення: зі <u>127-го по 152-й</u>; уточнити цифри, бо зі 125-го по 152-й – це <u>26 сонетів</u>.</p>
<p>– помилки в латинських знакових системах різних наук</p>	<p>„Через зневоднення організму у крові збільшується концентрація NaС (Біологія людини: Навч. пос. для 8 кл. – К., 1999. – С. 159) – <u>NaCl</u>.</p>
<p>2.4.7. Відтворення факту "по пам'яті" /зі зміщеннями, інтерференціями, не застереженими автором/</p>	<p>Р.Скрипін припустився фактичної помилки, сказавши, що на площі Тяньаньмень загинуло 400 тис. студентів (насправді – 400 чоловік) (5-й канал ТБ, 4.06.2005).</p> <p>"Не випадково, мабуть, цей гіркий для нас образ-символ /вола/ пройшов через українську літературу ХІХ ст. Згадаймо алегоричну поезію С. Руданського "<u>Гей-гей, воли!</u>" чи "чорного вола" у його "Над колискою"... (Ж-л Педаг. думка. – 2009. – № 3) – Поезія С. Руданського має назву "<u>Гей-гей, бики</u>" Тоді в тексті додаємо: "...цей гіркий для нас образ-символ (воли – бики)... (далі за текстом).</p>
<p>2.4.8. Наведення цифр, фактів, які нічого не говорять читачам (скажімо, автор не пояснює цифр, не зіставляє їх тощо)</p>	<p>“Територія коси Тузла неухильно зменшується на один метр” (ТБ, 5 кан., 15.08.2005) – квадратний метр чи в довжину? Щороку, чи щомісяця, чи щотижня, чи щодня, чи щогодини?</p>

<p>2.4.9. Наведення неправильних абревіатур, скорочень або не зрозумілих читачеві (не розшифрованих)</p>	<p>У кн.: Юрій Краснощок. Диявольська гра. Досьє великого, але небагатого свідка. (К., 2002) Міністерство закордонних справ передається двома абревіатурами – то МІД, то МІС (Навів П.Федотюк у ЛУ від 24.06.2004, с. 20 та ін.) – замість <u>МЗС</u>.</p>
<p>2.4.10. Неврахування змін, які відбуваються у системі фактів (застаріла статистика, зміни в законах, у стані кадрів, в адміністративно- територіальному поділі тощо)</p>	<p>"Комедія "Хочу до в'язниці" (СРСР, 1998). Росія завжди була багата на талановитих людей. Здебільшого вони відрізнялися рідкісною простодушністю..." (День, 22.12.2006, Анонси програм) – або не СРСР, а Росія, або не 1998 рік; крім того, слід виправити помилку нерозрізнення паронімів – <u>відзначалися</u>.</p> <p>П Федотюк наводить у "Вітч" № 5–6 за 2007 рік (с. 155) т. приклад. У розкішному виданні "Хто є хто на Житомирщині. Видатні земляки" (Вип. 6, К., 2004) вміщено дві карти області. Одна, кольорова, – на звороті титулу, друга (чорно-біла) на с. 6 у тексті. На обох позначено Дзержинський район, якого на час видання книги не було (йому повернули історичну назву Романівського). Може, перейменування відбулося тоді, коли книгу було підписано до друку? Але на стор. 171 викладено всі обставини перейменування району.</p> <p>У журналі "Главред" №9/2009 знаходимо симптоматичний з огляду на проросійську настроєність редакції факт порушення достовірності матеріалу. У ст. "Не наш Крим" зазначається, що "Автономна Республіка Крим була передана у підпорядкування УРСР одразу по закінченні другої світової війни". Але документально зафіксований факт передачі <u>Кримської області</u> (саме такий юрид. статус мала на той час майбутня Автономна Республіка) стався 19 лютого 1954 року (все ж не так і відразу після Другої світової).</p>
<p>2.4.11. Незнання специфіки питання, про яке веде мову автор</p>	<p>"Навчали їх у фабрично-заводських школах на кріпильників та інші спеціальності для підземних рудників і шахт" (Валентин Чемерис. Я – Чемерис... – з рук. до Вітч. № 1–2, 2007) – на кріпильників, <u>прохідників, робітників інших шахтних спеціальностей</u> – 1) у переліку лише один елемент; 2) непідземних шахт не буває, бо то були б <u>кар'єри</u>; 3) немає на Донбасі й рудників; вони є в Кривому Розі, Марганці, а йдеться ж про Донбас.</p>
<p>2.4.12. Мимовільні й умисні зміщення у фактичній основі під впливом психологічної напруги,</p>	<p>Є.П.Кушнарьов, синхрон часів Помаранчевої революції: "Наше терпение не беспредельно. И никакой Донецк, никакой Киев нам не указ. Мы Харьков! А Харьков отстоит от Киева больше чем на 400 километров. А Россия – на 40 километров" (5-й кан. ТБ, синхрон наводився багато разів, зокр. 19.02.2005). Звернемо увагу на <u>логічну основу</u> для порівняння: тут <u>до Києва</u>, а там – <u>до кордону</u>. Не до Москви! А до Москви – 800 кілометрів. Росія, справді, за 40</p>

<p><i>афектив суб'єктивізму</i></p>	<p>кілометрів, а Україна – під вікном облдержадміністрації, на вул. Сумській (якщо вже сама держадміністрація не почуває себе українською).</p>
<p><i>2.4.13. Факт. помилки як результат поганої організації творчого процесу</i></p>	<p>У своїй редакційній неспроможності розписується ж-л "Критика", № 10/108/, жовтень 2006:</p> <p>"У двох попередніх числах редакція припустилася кількох прикрих помилок, за які мусимо перепросити в читачів і в авторів. Насамперед в історика та політолога Ендрю Вілсона, якого "Критика" в довідці на першій сторінці ч. 7–8 безпідставно працевлаштувала в український академічний інститут, тоді як насправді він викладає україніку у Школі славістичних і східноєвропейських студій Лондонського університетського коледжу, і найновіша його книжка зовсім не та, що приписана йому в чужій довідці..." (Редакція переплутала довідки про авторів).</p>
<p>2.5. Інші типи</p>	
<p><i>2.5.1. "Зіставлення незіставного" (ненавмисне зіставлення елементів у конструкціях з переліком)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Іноді жартують: <i>"Що краще – бути багатим чи здоровим?"</i> (це й є зіставлення незіставного, хоча і вжито спеціально, для гумору) ✓ <i>"Улітку ми з пацанами ходили в похід з ночівлею, і з собою взяли лише найнеобхідніше: картошку, палатку і Марію Іванівну"</i> (Зі шкільного твору) <p>В історичних дослідженнях Великої Вітчизняної війни є доволі складна і слабо розроблена проблема оцінки політики Сталіна щодо евакуації населення з районів, які окупували фашисти. Всі документи переконливо свідчать, що він зовсім не переймався порядком населення. Йшлося про евакуацію найціннішого майна, заводів, транспортних засобів тощо. Про людей майже не йшлося. І от після однієї директиви ЦК КП(б)У з дуже виразним заголовком "Про порядок евакуації та знищення майна" "вождь" підправляє "українских товарищей" (як це викладено в ДТ від 18.06.2005): "Тільки в разі вимушеного відходу військ у зоні 70 верст... треба вивезти <u>все доросле населення чоловічої статі, робочу скотину, зерно, транспорт</u>". Отже, й тут ідеться не про все цивільне населення, а лише "про доросле населення чоловічої статі" (разом із "робочою скотиною"!)). Це резерв для польової армії!. Є, отже, в логічній помилці мимовільного зіставлення незіставного (в переліку), самовикривальні вияви особливостей світогляду, життєвої позиції.</p> <p>Юрій Макаров у рамках програми "Документ" ("1+1") готував ток-шоу на тему... Ось як це подає Оксана Тихончук у "Дні" (25.02.2005): "Заявлено в анонсах було зовсім іншу тему, а саме обговорення того, яким потрібно бути чиновнику – <i>чесним чи професійним</i>".</p>

	<p>"22 січня 1919 року Директорія УНР оголосила про об'єднання із Західно-Українською Народною Республікою" (УМ, 23.01.2009) – Директорія проголосила Акт <u>возз'єднання УНР і ЗУНР</u> (інакше виходить об'єднання Директорії з ЗУНР).</p> <p>– У лісі в нашому районі <i>знаходяться</i> зайці, ведмеді, борсуки <i>і також лісники</i> (З учнівських творів. СВ, 31.03.2009): – <u>водяться</u>; <u>угіддя доглядають лісники</u>.</p> <p>"Ви не вважаєте, що <i>посада</i> прем'єр-міністра – <i>це</i> особлива політ. <i>фігура</i>?" (УР, 16.03.2006) – <u>що посада прем'єр-міністра в політ. системі особлива</u>.</p> <p>"Грабіжника звали Сан Саничем, як і <i>мера Омельченка</i>" (ГПУ, 8.12.2005). – порівняння недоречне: "грабіжника звали Сан Саничем" – і крапка; тут ще брак культури та журналістської етики.</p>
<p>2.5.2 Сплутування реального й уявного (образного).</p>	<p>✓ "Такі дівчата, як Ольга, вже давно набридли Онегіну. Та й Пушкіну теж" (Зі шкільного твору).</p> <p>"Священик Валентин одружував закохані серця" (УР, 14.02.2002) – "<u>поєднував</u> серця", а одружував закоханих.</p> <p>"<i>Винахід</i> [особливий тип велосипеда] <i>розвивав швидкість</i> 19 кілометрів за годину" (УР, 27.05.2003) – <u>велосипед</u> розвивав швидкість...</p> <p>"<i>Ідеї</i>, закладені в ці конструкції, і досвід, <i>отриманий</i> молодим винахідником під час їх спорудження, <i>лягли в основу вертольота VS-300</i>" (Столиця, 16-22 липня 2004) – "<i>Ідеї</i> лягли в основу <u>конструкторської розробки</u>, в основу <u>проекту</u>"; досвід – <u>набутий</u>."</p> <p>"На <i>виготовлення рекорду</i> пішло 200 кілограмів молока, 80 кілограмів цукру..." (йдеться про рулет з морозива, м. Луганськ. – УТ-1, 2.05.2004) – на виготовлення <u>рулету</u>."</p>
<p>2.5.3. "Розрізнення тотожного"</p>	<p>"Обнявши <i>дівчину</i> за плечі, гість рушив з <i>Галею</i> до машини" (З рук. до Вітч. № 3-4 –2003) – <u>з нею</u>; дівчина і Галя – це одна особа.</p> <p>"І <i>передчуття</i> (літ. молоді) збувалися. Кому палючою стежкою на Голгофу. Кому – розп'яттям. Кому – комплексом відступництва..." (з рук. до Вітч. № 7–8 – 2003. Галина Тарасюк, "Зоряний хрест Петра Федотюка"). Тут – тавтологія: і "стежка на Голгофу", і "розп'яття" – це одне і та ж метафора, а повтор запитального сполучника "кому" протиставляє їх, розмежовує, ніби це різні долі митця; тому треба вибрати щось одне або подати в одному реченні через кому: "Кому</p>

	<p>стежкою на Голгофу, розп'яттям". А краще – вибрати щось одне. Помилка – “<u>розрізнення тотожного</u>” (і хибне протиставлення).</p> <p>“Як відомо, Президент поставив перед головами облдержадміністрацій, які ввійшли до списку “Нашої України”, вибір – <i>або відмовитись від балотування, або залишитись “губернаторами”</i> (УМ, 10.12.2005). – саме за умови відмови від балотування вони залишаються на посаді глави адміністрації. Можлива редакція: “або відмовитись від балотування, <u>або залишити посаду ‘губернатора’</u>” чи “або балотуватися, або працювати ‘губернатором’”.</p> <p>"Аркас-молодший, вихований матір'ю-полтавкою <i>та донькою запорозького козака</i> – Софією Петрівною Богданович" (з передмови до кн. "Грек із душею українця". – К., 2003. – С. 7). Автор передмови "розрізнив" тотожне сполучником "та". Замість "та" можна поставити кому ("матір'ю-полтавкою, донькою запорозького козака).</p> <p><u>Ін. варіант: не розрізнено нетотожне:</u></p> <p>"Давня Золота брама у 1832 році була <i>виявлена</i> митрополитом Є. Болховитіновим під час археологічних досліджень стародавнього Києва. А <i>от виявив</i> і розкопав залишки воріт К.А. Лохвицький" (Шевченкове слово, № 2, листопад 2006) – "браму... <u>виявив</u> митрополит (...) <u>А розкопки залишків воріт провів</u> К.А. Лохвицький". (тут і <i>хибне протиставлення</i> "а от")</p>
--	---

III. Помилки на порушення закону несуперечності
(В основі – типологія В.І.Свинцова; нею ж користується А.О.Капелюшний)

<p>3.1. Контактно-виразні суперечності:</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ "І до Суворова, і після нього в Росії були продовжувачі його справи" (СВ, з армійських спостережень) – до Суворова були його послідовники? ✓ "Після того, як ізраїльський літак влучив в українську ракету..." ("ЮТАР", 24.01.2002) – <u>українська ракета влучила в ізраїльський літак.</u> ✓ "Життя в нас <i>кращає в гіршу сторону</i>, а до якої межі, то й не видно без окулярів" (СВ, Весела світлиця, 1.04.2008 – з редакц. пошти) – "<u>кращає</u>", <u>та все в гіршу сторону.</u> <p>"Також мер столиці нагадав, що пропозицію присвоїти Олегу Володимировичу /Блохіну/ почесне звання, попри <i>значні розбіжності</i> між деякими фракціями, Київрада проголосувала <i>одностайно</i>" (Українська столиця, 15–21 вересня 2006) – очев., "попри <u>деякі розбіжності під час обговорення</u>, Київрада <u>зрештою</u> проголосувала <i>одностайно...</i>"; підкреслені доповнення усувають ще одну лог. вадy: пропуски необхідних смислових елементів. Слід, окрім того,</p>
---	---

	<p>поліпшити порядок слів на початку реч.: "Мер столиці <u>нагадав також</u>, що..."</p> <p>"Я дуже радий за Тіну Кароль, яка двічі програла в "Караоке на Майдані". <i>Насправді ж</i> Тіна – дуже яскрава дівчина. У неї є голос і, як кажуть, "запальничка" (Інт. з телепродюсером Ігорем Кондратюком. // День, 16.06.2006) – Суперечності цього тексту: 1) радий тому, <i>що двічі програла?</i> 2) Радий тому, що яскрава <i>дівчина</i> чи що яскрава <u>співачка?</u> 3) Очеv., потрібен допустовий зв'язок: "Я дуже радий за Тіну Кароль. <u>Хоч вона двічі й програла</u> в..., але в неї є голос, яскравий артистизм, темперамент".</p> <p>"Були в радянську добу й інші люди, з мисленням, не обтяженим нормативними стереотипами. Під час масових репресій вони <i>ізолювалися</i> або <i>знищувалися</i>, а пізніше їм дозволяли жити вільно, але під суворим контролем" (Станіслав Кульчицький. Таємниці радянського голоду початку 30-х рр. Звіт із московського колоквиуму // День, 12.01.2010): – <u>їх ізолювали</u> або <u>знищували</u>; коли це "пізніше" – після знищення?</p> <p>"Захисник грубо порушив правила, дуже жорстко пішов на нашого гравця... Але в межах правил" (ТБ Київ, 21.08.2005, Модзольський). – По ходу формулювання думки коментатор побачив, що суддя навіть не призначив штрафного. (<i>Суперечність з психол. підґрунтям</i>)</p> <p>"Цей закон асоціальний, найгірший за всі роки незалежності України. Тому його слід прийняти за основу і в першому читанні, а вже потім доопрацювати" (з виступу нар. деп. Ю. Кармазіна у ВР 21.11.2003).</p>
<p>3.2. Контактно-невиражені (контактно-імпліцитні) суперечності:</p>	<p>"Деся за дверима <i>плакало</i> маленьке <i>руде</i> цуценя" (З рай. газети, навела студентка) – <u>скавучало</u> (скавулило, скімлило); <i>руде</i> – лог. помилка, бо "за дверима". "Плакало" – неконтекстний синонім.</p> <p>"Розглянуто (в Білорусії) 60 судових позовів на порушення виборчого закону. <i>Всі вони</i> визнані необґрунтованими та бездоказовими і не вплинули на результат голосування" – Очеvидно, <u>більшість із них, решта ж</u>, хоч і визнана такими, що мали місце, не вплинула на результат. Тут ще лог. помилка: необґрунтоване узагальнення.</p>
<p>3.3. Дистантно-виразні суперечності</p>	<p>"Мистецтво не знає обмежень". А через декілька абзаців: "Мистецтво має різні обмеження, зумовлені християнською етикою, законами жанру тощо" ("Укр. слово", жовтень 2002).</p> <p>—</p> <p>Микола Мартиненко: – У нас немає поділу на "своїх" і "чужих" (інтерв'ю з лідером</p>

	<p>парлам. фракції "Наша Укр." в газеті "День" 11.06.2005).</p> <p>– Пан Костенко перебуває в іншій фракції, а ми підтримуємо тільки власних висуванців (нижче – в тому ж інтерв'ю).</p> <p>---</p> <p>Тамара Прошкуртова:</p> <p>– "Обурює скорочення уроків української мови..." (доки вчителювала у Драбівській початковій школі на Черкащині; "Урок української" – 2002. – № 1).</p> <p>– "Ми виступаємо за надання російській мові статусу державної..." (побувавши у фракції В. Медведчука і йдучи в нову виборчу кампанію у складі блоку "Не так!" – 3 виступу у ВР, лютий 2006 року) – <i>дистантно-виразна суперечність</i> – і дуже дистантна; тр. стежити за нелогічністю позиції нардепа. І шукати іншу "логіку".</p>
<p>3.4. <i>Дистантно-невиражені (дистантно-імпліцитні) суперечності:</i></p>	<p>“Про те, що Шевченко ніколи не переривав зв’язку зі своїм учителем і <i>не вступав</i> із ним у жодні конфлікти, свідчить ескіз портрета у профіль Брюллова, який поет <i>виконав</i> 2 березня 1840 року в листі до свого старшого брата Микити Григоровича Шевченка. Поряд <i>геній</i> зобразив профіль Василя Андрійовича Жуковського та свій шаржований автопортрет” (Рената Смирнова, “Юність генія”, День, 23.09.2005). Тема конфліктів виникає несподівано і ніяк не дається пов’язати її з наведеними фактами. І тільки в кінці статті, в останньому її абзаці, стає зрозуміло, що мала на увазі авторка: “Наперекір усім <i>схоластичним</i> твердженням й <i>одноголосно прийнятим</i> [де це приймали – голосували?] гіпотезам учених, що <i>Великий Кобзар</i> посварився й розійшовся зі своїм учителем у 1843 році, ця робота свідчить, що дружба геніальних художників була міцною та непохитною”. Цілком очевидно, що останній абзац мав передувати наведеному вище. Тоді, до речі, стало б видно, що аргумент не просто непереконливий – його немає, бо портрет написано за три роки до уявного (можливого) розриву з Брюлловим. Тут і порушення <i>причинно-наслідкових зв’язків</i>. Слід підредагувати й окремі місця фрагменту з кальками та неточним слововживанням: ("<u>не мав з ним</u> жодних конфліктів;), з недоречними в простому тексті епітетами ("геній", "великий Кобзар посварився..."), зняти зайві слова ("<i>схоластичним</i>", "<i>одноголосно прийнятим</i>") тощо.</p> <p>Юлія Тимошенко:</p> <p>– Нас цікавитимуть питання, які стосуються держбезпеки в системі зв’язку та комунікацій (тодішній прем’єр – про майб. приватизацію "Укртелекому" в інт. газеті "Коммерсант-Украина", 10.08.2005).</p> <p>– Для мене національність інвестора не має значення. Важливо, скільки він готовий заплатити (у тому ж інтерв'ю про можливу участь у приватизації "Укртелекому" російських структур).</p> <p>Валерій Боровик (член політради партії "Пора" і бізнесмен – в інт. газеті "День" 11.08.2005):</p> <p>– "Ми маємо намір відстоювати ті ідеали та принципи, з якими перемогли на Майдані".</p>

	<p>І відповідь на інше запитання: – "Відділення бізнесу від політики – це, відверто кажучи, блеф. Або гарненька казочка, створена політиками для суспільства, яке, до речі, вже чудово розуміє, що це казка для дітей молодшого віку... Бізнес, гроші та політика нерозривно пов'язані" (той же бізнесмен і один із лідерів "Пори").</p> <p>А люди (в прямому ефірі УР, на 5-му та ін. каналах ТБ) запитують: "Навіщо ж ви тоді говорили на Майдані про розмежування влади і бізнесу? І чи не бізнесові інтереси розділили вашу команду?"</p>
<p>3.5. Логічно-образні суперечності (невдала образність) (умовно-логічна помилка)</p>	<p>✓ “Ну і волосся відпустив! Як у вівці. Скоро ричати почнеш” (З колекції СВ, 10.06.2005, “Сказав прапорщик”).</p> <p>"Якщо півзахист Голландії не буде відпрацьовувати, португальський напад їх з'їсть і акуратно складе кісточки на краю поля" (УТ-1, матч Португалія – Голландія, 25.06.2006, Віктор Вацко).</p> <p>“Краще відразу говорити правду, а не рвати потім волосся там, де воно ще росте...” (УР-1, 8.12.05, Коротаяєвський)</p>
<p>IV. Помилки на порушення закону достатньої підстави (Порушення причинно-наслідкових зв'язків в уривку тексту чи в тексті загалом)</p>	
<p>4.1. Порушення вимог до тези ("основи доказу")</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Теза – те, що доводиться. • Правило: Теза має бути сформульована чітко і ясно. • Основні типи помилок: а) в тезі не визначено конкретно, <u>що</u> належить обґрунтовувати, б) вона припускає різні тлумачення. 	
<p>4.1.1. Теза сформульована неточно</p>	<p>“Політичний проект повинен мати або абсолютно нову привабливу для виборців ідею, або відомого і популярного вождя, чи як зараз кажуть, “харизматичного лідера”. В разі відсутності хоча б однієї із згаданих умов політичний проект приречений розділити долю модних магазинів, що вже який рік відкриваються на Хрещатику, щоб за рік-два закритися через відсутність належної кількості покупців (День, 24.01.2003) – У тезі помилково закладено відношення розділовості ("або – або"); тому висновок вийшов некоректним. Він буде правильним, якщо перша частина міститиме зв'язок поєднання ("і").</p> <p><u>Можливий варіант виправлення:</u> "Політичний проект має містити нову, привабливу для виборців ідею і відомого, популярного вождя, як зараз кажуть, "харизматичного лідера". В</p>

	<p>разі якщо не забезпечено хоча б однієї із згаданих умов, політичний проект приречений" (думка завершена, але якщо авторіві шкода наведеного в тексті порівняння – про магазини на Хрещатику, – він може його залишити). У відредагованому тексті усунуено й кілька стилістичних невправностей.</p>
<p>4.1.2. Підміна (втрата) тези (Неусвідомлене або умисне заміщення її в ході доказу якимось іншим твердженням; звуження або розширення тези)</p>	<p>✓ Я йому про цибулю, а він мені про часник. ✓ Я йому про індики, а він мені про кури дикі.</p> <p>Типовий зразок підміни тези в політичному. дискурсі – популізм. Думають про переділ власності, а говорять про благо народу. Про другу частину намірів (чи обіцянок) забувають відразу після виборів.</p> <p>Під час виборчих кампаній непорушною тезою має бути програма партії, позиція кандидата.</p> <p>Цю тезу підмінюють характеристикою людини, приниженням опонента. Переважна більшість передвиборних дискусій побудована на критиці опонента (який має стосунок до тези), його дискредитації; практично не ведеться обговорення програм, їх порівняння. Це й є підміна тези.</p> <p>Все це впливає й на аргументацію</p> <p>4 викрути (виверти, хитрості) з використанням особливої, оцінно маркованої лексики:</p> <ul style="list-style-type: none"> - termini (замість "говорить" – <i>бубнить</i>; зам. "переконує" – <i>вішає локшини на вуха</i>); - caput canis (замість "принциповий" – <i>зациклений</i>; замість "вдумливий" – <i>пришиблений</i>) - non habit (про чесну людину, яка не може керуватися шахрайськими правилами, – "лох" і "совок") - imago – формування вигаданого образу опонента через приписування йому вигаданих учинків і думок.
<p>4.1.3. "Хибна теза"</p>	<p>Горбачовське "всё, что не запрещено, – разрешено". Відомо, до яких катастрофічних наслідків призвела ця формула (до масового "дерібану" загальнонародної власності; до криміналізації не тільки бізнесу, а й політики). ЗМІ вимушено пропагували цю хибну тезу. Її можна було б застосувати, якби в державі було вичерпно опрацьоване законодавче поле в галузі відносин власності, приватизації.</p>
<h2>4.2. Порухення вимог логіки до аргументів</h2>	
<ul style="list-style-type: none"> • Аргумент – судження, факти, які обґрунтовують тезу. • Правила: 1) як аргументи можуть бути використані лише істинні, безсумнівні положення; 2) аргументи мають бути достатніми для 	

<p>доведення тези; 3) істинність аргументів має бути доведена самостійно, незалежно від тези; 4) аргументи не повинні суперечити один одному.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Основні типи помилок: 1) хибний аргумент; 2) випередження основи <p>Якщо в основу міркувань автор кладе недостатньо перевірені або сумнівні факти, він ставить під загрозу весь хід доведення і про переконливість такого міркування не може бути й мови.</p>	
<p>4.2.1. Недостатня обґрунтованість тези належною кількістю аргументів (у т.ч. незнання всієї повноти фактів, через що автор доходить хибних висновків)</p>	<p>Висновок редактор робить на підставі аналізу тексту.</p>
<p>4.2.2. Недоведений аргумент (наведення аргументу, який теж потребує достатнього обґрунтування) Неспроможність аргументу</p>	<p>"В той же час влада замість реальних турбот про вчителів, яка б виражалася у збільшенні зарплати, <i>вживає</i> чергові <i>спроби</i> реформувати саму систему освіти, хоч по суті практично вона лишається такою ж" ("Єдина родина", 2005, № 19). Аргумент "реформи замість реальних турбот про вчителів" неспроможний, бо реформа спрямована й на вирішення соціальних проблем освітян; або слід довести, що в проєктах влади цього немає і лише потім робити наведений авторський висновок. До того ж, не слід протиставляти соціальні проблеми і проблеми удосконалення підготовки кадрів.</p> <p>Крім того, тут слід виправити: а) "<u>вдається до спроб</u>" – контамінація (від "вживати заходів"); б) поставити на місце присл. "практично" як посилювач логічного наголосу: не "<i>практично вона</i>", а <u>практично такою ж</u>.</p>
<p>4.2.3. Неналежне розмежування в тексті тези й аргументів</p>	<p>"Автори проєкту /складного підземного переходу/, мотивуючи свою пропозицію <i>будівництва</i> саме на цій території, пропонують прибрати світлофори-поліцейські, щоб автомобілі могли безперешкодно рухатись та вивести <i>виходи</i> з підземного комплексу з 26 <i>виходами</i>" (Mainstream, 4.03.2004). 1) не обґрунтована чітко теза "будівництво саме на цій території"; очев., потрібне поновлення пропущеного важливого смислового елементу тексту: що це одне із вузьких місць у транспортній системі міста, де постійно утворюються автомобільні "тромби". Крім того, слід усунути тавтологію "<i>виходи – виходами</i>".</p> <p><u>Можливий варіант виправлення:</u> "Автори проєкту мотивують свою пропозицію будівництва комплексу тим, що це одне із вузьких місць у транспортній системі міста, де постійно утворюються автомобільні "тромби". Нова розв'язка буде без жодного світлофора, система підземних переходів матиме 26 виходів.</p>

<p>4.2.4. "Хибний аргумент" (іноді він не підтверджує, а навпаки, спростовує тезу). Варіант назви типу помилки: аргумент, розрахований на незнання (на "лоха"); іноді це "аргумент" неука чи шахрая</p>	<p>"Україна, гублячи залишки колишнього міжнародного кредиту довіри, старатиметься нарощувати темпи перетворень. Хоча, маючи на увазі <i>виборчі кампанії як постійне стихійне лихо</i>, сьогодні в цьому ні в кого немає <i>переконаності (?)</i>" (Віктор Зам'ятін. "Техніка відповідальності" //День, 26.10.2001) – Не в виборах причина, вони завжди будуть. А крім того, редактор виправляє стилістичну невправність: "<u>сьогодні в ті темпи мало хто вірить</u>".</p> <p>"Коли стало очевидно, що для порятунку підмоченого іміджу "помаранчевої" команди треба буде будь-що... зіграти на темі голоду, то терміново виписали зі Сполучених Штатів Америки такого собі голодоморного фантазера – доктора Джеймса Мейса" (З виступу у ВР народного депутата з фракції комуністів Петра Цибенка, листопад 2006). Коментує цей виступ в УМ, (27.12.2006) гол. ред. газети "Наша віра" Євген Сверстюк: "Джеймс прийняв хрещення і став, по суті, її /України/ активним Громадянином. Чи може той, хто нічого не знає про цю Людину, називати її "фантазером Голодомору"? Не підозрюючи навіть того, що Мейса не тільки не "закинули" в Україну під час Помаранчевої революції., – його вже не було тоді на світі. Чи можна з такою підміною понять – чи то навмисною, чи то на ґрунті цілковитого невігластва – виступати з парламентської трибуни?"</p> <p><i>Шахрайський, по суті, аргумент.</i></p>
<p>4.2.5. Підміна аргументу ("аргумент не в тезу")</p>	<p>Коментарі відразу після оголошення результатів виборів, листопад 2004: Солідні люди – академіки, народні депутати – підсувають підмінений аргумент: "То що – 15 мільйонів людей, які проголосували за кандидата Партії регіонів, усі винні у фальсифікаціях?" Але ж ніхто й не звинувачував виборців. Фальсифікаціями займалися організатори виборів, певні партії.</p> <p>"У разі невиконання наших вимог /про відмову від балотування на другий строк/ Віктор Ющенко увійде в історію як Президент, який асоціюватиметься <i>винятково</i> з деградацією України та зубожіння її громадян" (Із заяви Нар. партії України з приводу спроб компрометації у ЗМІ Вол. Литвина // СВ 14.12.2009) – (очев., Ющенко увійде в історію у повній відповідності зі змістом своєї діяльності, а не "в разі невиконання вимог" маловпливової політ. сили; свідчення неадекватності самооцінки, політ. сліпоті). Крім того, замість "винятково" /тобто "надзвичайно"/ слід вжити слово виключно (або й вилучити це слово) – це помилка нерозрізнення паронімів.</p>
<p>4.2.6. "Коло в доказі" (чи "Коло в обґрунтуванні") Тезу обґрунтовують за допомогою аргументів, які, в</p>	<p>"Уніфіковані закони про шлюб – добрі закони, оскільки законодавство, що вносить єдність у норми щодо шлюбу, знижує кількість розлучень... А знижує воно кількість розлучень тому, що уніфіковане шлюбне законодавство стандартизує норми, які стосуються одруження (Сопер П. Основы искусства речи. – М., 1992. – С.251).</p> <p>Тут непорушним має бути правило, що обґрунтування аргументів має проводитися незалежно від тези.</p>

<p>свою чергу, обґрунтовують цією самою тезою</p>	
<p>4.2.7. "Випередження основи /підстави/" – обґрунтування з допомогою недоведених доказів (Істинність аргументу не встановлюється з переконливістю, а тільки припускається)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • І. Хоменко: "У ролі гол. аргументу, за допомогою якого обґрунтовують тезу, використовують твердження, істинність якого ще не доведено (посилаються на чутки, чийсь думки або припущення) (с.195). <p>"Доля нинішніх парламентських "більшовиків" уже зрозуміла. Як і те, що рішення Конституційного Суду може бути винесене явно не на їх користь..." ("Веч. Черкаси", 12.04.2007). Подальші події показали, що коаліція в парламенті і уряд вжили своїх заходів для контролю над КС, який, здавалося, є під надійним контролем Президента. Автор ч-з свою недосвідченість не має аргументів для обґрунтування двох наведених тверджень.</p> <p>"Не називайте його прізвища, щоб він не мав <i>підстави</i> для <i>безпідставних</i> заяв" (ВР, 15.01.2010. В. Литвин) – не мав підстави для репліки (хто може стверджувати, що його заява /чи репліка/ буде безпідставною?).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Це (також) коли, підсвідомо відчуваючи хистку основу в аргументах, їх посилюють словесами: "цілком очевидно", "як відомо", "точно встановлено", "я твердо переконаний..." тощо.
<p>4.2.8. "Аргумент (доказ) до публіки" (ad populum)</p>	<p>Звертаються до почуттів людей, намагаються викликати в них симпатію або антипатію до того, про що йдеться. Тішать самолюбство публіки, підлизуються до неї ("Ви, як люди розумні, не будете заперечувати, що...")</p>
<p>4.2.9. "Аргумент до мас" (варіант демагогії)</p>	<p>Автор, ЗМІ намагаються схилити на свій бік широке коло людей, використовуючи національні та расові забобони, неправдиві обіцянки, класові інтереси тощо (І. Хоменко)</p>
<p>4.2.10. "Аргумент, що ґрунтується на авторитеті" (аргумент до авторитету)</p>	<p>✓ "Сам шеф сказав"</p> <p>І.Хоменко: /Адресант/ для підтримки власної точки зору посилається на ідеї, імена, погляди людей, які є авторитетами для супротивника. Навіть якщо він не підтримує їх, "аргумент до авторитету" застосовують з огляду на те, що супротивник не наслідиться сперечатися з ними. Але це все ж не аргумент. // Можна спостерегти, як противники комуністів у ВР наводять висловлювання Леніна, Маркса...</p>
<p>4.2.11. "Аргумент, що ґрунтується на заздрощах, злості (ворожості); або який</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Є люди, які в таких обставинах не визнають навіть очевидних аргументів і фактів (позиція "не вірю та й годі"): <p><u>Народний депутат Вол. Зубанов</u> з фракції "Регіони України" (див. День, 5.11.2004):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Що ж до якихось липових відкріпних талонів, що нібито

<p>виникає в стані сильної психологічної напруги</p>	<p>використовувалися нашими прихильниками, то я не вірю, що таке взагалі могло пройти”. Верховний Суд потім зафіксував численні факти порушень виборчого законодавства; йшлося, зокрема, про додаткові поїзди до Києва. В ніч на 31 жовтня їх ввели тільки Луганська і Донецька області [називалися 6 і 10 поїздів; ТБ показало табло з цими додатков. маршрутами]; сотні автобусів, які привезли в Київ людей, які потім курсували поміж виборчими дільницями [очевидне – неймовірне?]. У червні 2007 року більшість парламенту (тобто насамперед "Регіони") сама визнала норму про відкріпні талони такою, що відкриває великий простір для зловживань, і вилучила її з виборчого закону.</p> <p>2. “Якщо 300 депутатів виявиться “за” [політреформу], а решта 150 – категорично проти, такий розклад не може бути прийнятним. Від такого ухвалення реформи сама лише шкода – вона ще більше розколе суспільство. У схваленні політреформи є сенс, якщо за неї захочуть проголосувати 400 й більше парламентаріїв”. – У Конституції норма "кваліфікованої більшості" – 300 голосів, а оскільки йому ця реформа не вигідна, її слід приймати 400 голосами, а якщо приймуть 400 голосами, то він скаже, що потрібно більше – див. у тексті оте “й більше”. Це приклад неправового, нетерпимого мислення: “Конституція каже так, а я – так”. Подальша ситуація обернулася таким чином, що Партія регіонів у 2006–07 рр. стала виступати за реформу, оскільки вона забезпечує провідні позиції Кабінетові Міністрів. Тепер В.О.Зубанов її захищає (у ВР, на каналах ТБ, радіо), геть забувши про свою тодішню позицію.</p>
<p>4.2.12. Аргумент "до фізичної сили" /доказ кийком/ (Як правило, це аргумент нерозумної влади – і її помилка)</p>	<p>Найвищі керівники Кабміну про "Громадянську самооборону" Луценка: "Ми не допустимо дестабілізації обстановки в країні" (інформація на Р. і ТБ 9–10.02.2007) Тут же й інформація про доручення Генпрокуратурі щодо протидії цій громадській організації (заява Ю. Луценка в Полтаві 9.02.2007). Такого ж змісту коментарі міністра внутрішніх справ В.Цушка з відеорядом про підготовку спецназу до "вуличних битв", демонстрація сили на Хрещатику (з технікою, собаками тощо). Обурення громадськості змусило тимчасово припинити ці заходи психологічної війни проти населення і опозиції. У 2010 році ситуація знов повторюється: лунають силові заяви.</p> <p>Для "підкріплення тези" – провокації з "виявленням арсеналів зброї і вибухівки", ніким потім не підтвердженим.</p>
<p>4.3. Порушення вимог логіки до демонстрації(до висновування); <i>або до форми, схеми доказу</i></p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Демонстрація – спосіб, схема доведення; логічна форма зв'язку умовиводів, які застосовуються при виведенні тези з аргументів. • Правила: відношення між аргументами та тезою має бути принаймні відношенням підтвердження. Це відношення має бути відношенням 	

<p>логічного слідування. (За І.Хоменко)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Основні типи помилок: 1) позірне (фіктивне) висновування; 2) стрибок у доведенні; 3) порушення правил висновування. Універсально: "<i>не підтверджує</i>", "<i>не впливає</i>", "<i>не слідує</i>". 	
<p>4.3.1. "Виведення невивідного". Інакше – позірне (фіктивне) висновування</p>	<p>✓ "На вгороді бузина, а в Києві дядько". Висновок неспроможний, якщо його навіть посилювати магічними словами: "На вгороді бузина, отже (тож, цілком очевидно, я в цьому абсолютно переконаний) – у Києві дядько.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Цей тип помилки виявляється у невмінні вивести довідну думку, тезу з наведених у тексті аргументів, неспроможності встановити внутрішній логічний зв'язок цих аргументів і тезового судження. <p>“Ведучи проходку на Куренівській лінії, метробудівці натрапили на сильний пливун. Вода прибувала в об'ємах не менше 300 кубометрів за годину. Терміново доставили два насоси потужністю 140 кубометрів за годину відкачування кожний. Проблему було вирішено (Із газети). <u>Не вирішено</u>: це може засвідчити простий підрахунок суми задіяних потужностей.</p>
<p>4.3.2. "Стрибок у доказі" (зв'язку між аргументами і тезою не встановлено);</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Виникає як результат порушення логічної послідовності у наведенні аргументів, в "перестрибуванні" через проміжні ланки в ланцюзі умовиводів доказового міркування. Часом тими пропущеними ланками виявляються сумнівні або невігідні для автора (пропонента) положення. <p>— — —</p> <p>/Тертичний: помилка виникає в результаті втрати, спотворення логічної послідовності в наведенні аргументів, у "перестрибуванні" через проміжні ланки в ланцюзі (системі) умовиводів доказового міркування. Часто автор (тут) висловлює тезу безпосередньо за наведеним доказом, не демонструючи того, як саме вони зв'язані між собою./</p>
<p>4.3.3. Випередження підстави</p>	<p>Прокурор ... виступає на прес-конференції з заявою, що в нього є дані про подвійне громадянство Юрія Луценка. Поки що це лише не доведене припущення. Це і є випередження підстави. І, як наслідок, хибний висновок. (Прокурор на замовлення зайнявся звичайною дискредитацією політичного противника. Це не має нічого спільного з фаховою правоохоронною роботою. У такій діяльності підневільні прокурори, судді мають один – неминучий – логічний результат: хибний висновок).</p>
<p>4.3.4. Поспішне узагальнення (немотивовані, безпідставні узагальнення)</p>	<p>"В усіх великих книгах розповідають нам сюжети про те, як не зламатися, як вистояти перед лицем випробувань" ("Товариш", № 79, жовтень 2004). "В усіх великих книгах ..." – безпідставне узагальнення. Крім того, слід виправити помилку "сплутування реального й уявного" ("Розповідають сюжети...") – "У великих книгах розповідають нам повчальні історії...".</p>

	<p>"[В радянській системі підготовки інженерних кадрів] <i>не враховувався</i> той факт, що студенти технічних <i>вузів</i> – це майбутні керівники виробництва, і головними проблемами, які постануть на їх шляху, будуть проблеми роботи з людьми в першу чергу, <i>а на другому місці</i> – прийняття технічних рішень" (з рукоп. до ВОУ № 1 – 2004) – хоча б "<u>недостатньо</u> враховували" і "будуть проблеми роботи з людьми, <u>а не тільки...</u>" (Крім того, <i>вузів</i> – кальковане скл/скороч. слово). Це стиль (чи позиція) "звалюй усі провини на попередника": не така вже примітивна була рад. система освіти – досягнення в багатьох її складниках визнавали у світі. Американці, німці, японці багато чого взяли з тієї системи та й досі використовують.</p>
<p>4.3.5. Недостатня підстава (подання як істинної тези /твердження/, істинність якої ще треба підтвердити аргументами) Інакше: помилка основи (або "не впливає")</p>	<p>✓ "За статистикою 30 відсотків ДТП скоюють нетверезі водії; отже, висновок: <i>тверезі водії є більш небезпечними</i> [70 відс.!]"</p> <p>Це тип помилки поганих соціологів (чи псевдосоціологічний висновок): Власне, цю помилку типізував ще Арістотель. Він назвав її помилкою недостатньої підстави. Тут – логічний виверт, викрут.</p> <p>"Найкрасивіше море в світі – Чорне. Хто хоч раз там побував, сам побачив" (Реклама на біг-бордах, осінь 2005). Щоб мати підстави для такого категоричного твердження, треба було побувати на багатьох морях, а не лише на Чорному. Тобто аргумент працює в системі. Інакше висновок – "не впливає".</p> <ul style="list-style-type: none"> • "Помилка основи", як і недостатня аргументація, призводить до неправильного висновку, тобто до помилки "не впливає".
<p>4.3.6. "Після цього – значить з цієї причини"</p>	<p>✓ З того, що поїзд у метро починає рух, як тільки ми входимо у вагон, не впливає, що факт нашої з'яви в ньому і є причиною руху поїзда.</p>
<p>4.3.7. "Від сказаного з умовою до сказаного безумовно"</p>	

Д. КОМУНІКАТИВНІ ПОМИЛКИ,
які виникають на етапі породження мовлення
("Напівфабрикати думки")

Відомий психолог Л.С.Виготський ("Мышление и речь"): визначає загальний напрям мовленнєво-мисленнєвого процесу як рух від "мотиву, що породжує будь-яку думку, до формування самої думки у внутрішньому слові, а згодом у значеннях зовнішніх слів і, нарешті, в словах". Це складний процес, пов'язаний з ментально-психологічною і мовною підготовкою людини, рівнем її культури. За спостереженнями нейролінгвістів мовець, часто не має ясного внутрішнього уявлення про те, що йому треба сказати; йому "бракує слів", тобто досвіду, формулювання виходить неточним, приблизним. Багато помилок виникає ("програмується") вже на цьому – "дословесному" етапі:

- ✓ *"Люди службу служать, польоти літають, матеріальну частину усувають, а ви тільки спирто-горілчану суміш п'янутье... Хто там на лівому фланзі головою не в ногу махає?"* (СВ, "Сказав прапорщик") – жоден фрагмент думки тут не виформуваний, не осмислений, та так і "викинутий" у зовнішнє мовлення.

Це утрируваний, анекдотичний приклад. Але ж, якщо вдуматись, то ми часто і в публічному мовленні, і в засобах масової інформації, і навіть у наукових текстах маємо справу з такими напівфабрикатами думки. Редактор мусить аналізувати текст і з погляду "дословесного етапу мовлення", бачити помилки, які зародилися до того, як думка ословлена.

Весь процес породження мовлення – це "поетапне втілення задуму в структури мови" (2, с.88)

У Леонтьєва О.О. і Рябової Т.В. цей процес подано так: Мотив – Думка – Внутрішнє програмування висловлювання – Лексична розгортка і граматичне конструювання – Зовнішнє мовлення (Див. 1, с. 89).

- **Подана нижче класифікація ментально-психологічних помилок ґрунтується на методиці і підходах Ф.Бацевича (1, с. 11–113; 2, с. 213–250), (розширення класифікації, адаптація до потреб практичного редагування, ілюстративний матеріал – П.К).**

**Розділ подається як факультативний; розрахований в основному на магістрантів.*

I. Помилки на етапі добору елементів майбутнього висловлювання

- У Ф. Бацевича – Помилки етапу членування початкового задуму

1.1. Подвійне позначення (накладання) якогось аспекту початкового задуму

"Тотті носком в лице вдарив Олега Гусєва по голові" (Інтер, матч Україна – Італія, 30.06.2006, футб. коментатор Вацко – згадуючи матч Рома – Динамо Київ) – тр. вибрати одне з двох позначень об'єкта дії Тотті (один раз категоризувати його)

"Андрій без сорочки бігав по залу, показуючи голову з ірокезом" (Газета по-українськи, 3.10.2006) – "...бігав по залу, хизуючись"

	<p><u>стильною зачіскою "ірокез"</u>. ("Голова" тут ні до чого, герой хотів похвалитися модною зачіскою, а вийшло подвійне надлишкове називання одного з аспектів повідомлення).</p> <p>"У Києві офіційно оголошено епідемію грипу" (Київ сьогодні, 18-24 лютого 2005) – <u>оголошено карантин у зв'язку з епідемією грипу</u>; накладання двох "заготовлених" словосполук: 'почалася епідемія' і 'оголошено карантин'.</p>
<p>1.2. "Економія мовних засобів", пропуск необхідного елемента думки (майб. висловлювання); в рез-таті – втрата смислу або його спотворення</p>	<p>✓ "У зв'язку з похолоданням рентгенівський кабінет робить тільки термінові переломи" (Оголошення в поліклініці) – <u>робить термінові рентгенівські знімки тільки в разі переломів</u>.</p> <p>✓ "Один дзвінок – і вам оформлять свідоцтво про смерть, виготовлять вінки" (Реклама ритуальних послуг) – свідоцтво <u>про смерть близької людини</u>.</p> <p>"...підвищення життя відбудеться" (Р.Ера, 31.03.2005) – <u>рівня життя</u></p> <p>"...брав участь у всіх чотирьох шайбах команди ["Сокіл"]" (Н., 21.05.2002) – потрібна правка на поповнення лексичних елементів, яких бракує текстові: "брав участь <u>у комбінаціях</u>, які завершилися <u>взяттям воріт</u> (чи <u>забитими шайбами</u>). Тр. було виділити в задумі два етапи події, про яку розповідає мовець, а саме: дію і її результат.</p> <p>"Він (Сергій Петрович Капиця) народився у Кембриджі, де у цей час знаходився в науковому відрядженні його батько – видатний фізик і лауреат Нобелівської премії Петро Капиця" (День, 26.07.2002) – <u>перебуваючи в науков. відрядженні, проживав із сім'єю його батько...</u> (чи батько його сам народжував?)</p> <p>"Янукович сказав, що Верховна Рада сьогодні розглядає <u>кандидатуру Президента</u>" (Р. Ера, 15.03.2007) – куди це вони висувають Президента /Ющенка/? Йдеться про кандидатуру, <u>запропоновану Президентом</u> (на посаду міністра закордонних справ).</p>
<p>1.3. Неоднорідність елементів, підібраних для сурядного логічного переліку</p>	<p>"Якщо терміново не взятися за ремонт унікальної пам'ятки /Горянської ротонди в Ужгороді/, вона може зникнути з лиця землі. Бо вже сьогодні в ній протікає покрівля, а неповторні фрески на стінах <u>вкриваються вологою, мохом та людською байдужістю</u>" (День, 3.11.2006). Це "логіка" героя Чехова, який пив чай з цукром і задоволенням. Авторська помилка виникла на етапі розчленування початкового задуму.</p>
<p>1.4. Неточне ословлення часових</p>	<p>✓ "Батько Чацького помер у дитинстві" (з випускних шкільних творів) – "Ще в дитинстві <u>Чацький втратив батька</u>".</p>

<p>відношень (категорії часу)</p>	<p>"Після своєї смерті ексцентричний лікар Зорба заповідає свій будинок небожеві і його родині, який прагне знайти багатство, сховане десь у будинку..." (День, Анонси програм, 27.10.2006) – "Ексцентричний лікар Зорба на випадок своєї смерті заповідає свій будинок небожеві. Той <u>намагається</u> знайти ще й багатство..." Аспект "після своєї смерті" автор виділив, однак не знайшов йому логічно вмотивованого місця.</p> <p>"Більшість помічала, що у певний період доби ми переживаємо емоційний та фізіологічний <u>підйом чи спад</u>" (Метро, вересень 2006) – "у певний період... піднесення, <u>в інший час – спад</u>" (нерозрізнення періодичності події призвело до зміщення смислу в реч.: ніби ми в той самий період дня переживаємо <i>то</i> піднесення, <i>то спад</i>). Слід виправити також ін. недогляди (логічний і мовний), які теж виникли на етапі породження думки: 1) "Більшість <u>людей</u> помічає, що..." (<u>пропущений важливий елемент авторського задуму</u>); 2) <u>піднесення (калька)</u></p>
<p>II. <u>Помилки в означенні ключових (аспектів) майбутнього повідомлення</u> Помилки, що виникають на етапі категоризації</p>	
<p>"Ще не мова, а ідеї"; "процес розчленування на аспекти, варті згадки" (В. Чейф) Виділення аспектів, які підлягають ословленню.</p>	
<p>2.1. Чітко не категоризовано основний задум (ключовий аспект) майбутнього повідомлення</p>	<p>"Довгі століття торгівля <i>полягала саме на обміні предметів</i>. У сільськогосподарських країнах вартість різного майна перераховувалась на збіжжя. Народи, які переважно займалися тваринництвом, розраховувалися худобою. Популярним товаром при розрахунку була сіль. Охоче міняли товари також на мед та хутра" (Маєвська М. Народження гривні // Обрії Батьківщини, Бровари, 12.04.2007). Автор не з'ясував ключового аспекту майбутнього повідомлення – а це <u>еквівалент обміну</u>, "своєрідна валюта").</p> <p>– <u>Можливий варіант виправлення</u>: "Протягом багатьох століть торгівля велась у вигляді обміну предметами. Еквівалентом, своєрідною "валютою" служили деякі найходовіші товари – сіль, мед, хутра. У сільськогосподарських країнах вартість різного майна перераховували на вартість (міри) збіжжя. Народи, які займалися переважно тваринництвом, прицінювалися худобою ". (Йдеться, отже, не про популярність товарів, а про їх використання як своєрідної валюти /10 пар чобіт = одна корова/)</p> <p>"Ситуація на ринку телерадіочастот стримує зростання рекламних бюджетів, що надходять" ("День", 30.11.01) – бюджети нікуди не надходять; і не про них мова; автору слід би було уяснити,</p>

	що він, власне, мав говорити про <u>доходи від реклами</u> , інакше кажучи, точно категоризувати свій задум. Тим паче, що це ключовий (предикатний) елемент думки.
2.2. <i>Абстракції замість точної категоризації</i>	"ЗМІ здійснюють контроль масової свідомості через зваблення публіки особливою чуттєво-знаковою реальністю мас-медіа, яка має виразну <u>схильність до саморозмноження</u> , надмірного нарощування знаків" (з рук. до ВОУ. – 2004. – № 2) – реальність має <u>схильність</u> ? До саморозмноження? Варіант виправлення: " Контроль масової свідомості здійснюється через зваблення публіки особливою чуттєво-знаковою реальністю мас-медіа, яка має виразну <u>тенденцію до множення...</u> " Таким чином усувається й прихована синонімічна тавтологія: ЗМК – мас-медіа.
2.3. Зміщення в означенні суб'єкта дії	
2.3.1. <i>Неправильна категоризація суб'єкта дії</i>	"Локомотив поїзда не встиг загальмувати і протаранив машину навпіл" /йдеться про маленькі "Жигулі"/ (Газ.по-укр. 14.09.2006). 1) Очев., тут " <u>Машиніст</u> не встиг загальмувати, і <u>локомотив таранив</u> машину". 2) У словосполучі "протаранив навпіл" <u>суперечність між словами</u> : величезний локомотив розколов навпіл маленьку машину. (Він її або <u>таранив</u> , або <u>зім'яв</u> або <u>розтросив</u> , або <u>відшвирунув убік</u>) "На книжці американського педіатра Бенжамена Спока "Дитина і догляд за нею" <u>виросло не одне покоління дітей</u> " (Порадниця, 5.04.2007) – можна подумати, що книга Спока – з розряду дитячої літератури. Варіант виправлення: " На книжці... Спока... <u>набувало педагогічних знань і навичок не одне покоління батьків</u> ". Крім того, традиційним в укр. мові є написання імені Спока – <u>Бенджамін</u> .
2.3.2. Підміна (втрата) суб'єкта дії, з позиції якого викладається матеріал /подія/	"Вже місяць, як Майклу виповнилося 30. У нього є все, про що він мріяв: цікава робота, власний дім і улюблена дівчина Джейн. Але дізнавшись, що Джейн чекає дитину, вона боязко спасувала перед реальністю, злякалася, що його мрія про щастя розіб'ється об суворі будні" (Ж-л "Кіно Дайджест" № 10, жовтень 2006, анонс фільму "Прощальний поцілунок"). Тип помилки – аномальна логіко-синтаксична структура, яка виникла на етапі побудови висловлювання: <u>непідготовлена підміна суб'єкта дії у фрагменті</u> : (спочатку події викладаються з позицій Майкла, а потім без "перемикання" – з позицій Джейн). Можливий варіант виправлення: " Але <u>вона</u>, дізнавшись, що чекає дитину, спасувала перед реальністю. Джейн злякалася, що мрія Майкла... " або " Але Джейн, дізнавшись, що чекає дитину, спасувала... " Доредаговуються й інші стиліст. огріхи: 1) "У нього є все, про що він мріяв..." – вилучається "він", займенникова тавтологія . 2) "Боязко спасувала..., злякалася..." – слова, що позначають одне і те ж почуття, це логічний повтор, плеоназм .

	<p>"Трансляція опери /Борис Годунов' з 'Большого театра'/, напевне, не залишить без уваги й укр. телеглядачів" ("Газета 24", 28.04.2007) – "Трансляцію... не залишать без уваги й українські телеглядачі" /у кого увага – у трансляції чи у глядачів?/</p>
<p>2.4. Аномальні випадки категоризації дії, процесу</p>	<p>✓ "Наші війська наступають по противнику" (СВ, з колекції "Сказав прапорщик") – накладання двох несинонімічних аспектів повідомлення: "наступають на противника" + "ведуть вогонь по противнику".</p>
<p>2.4.1. Дієслівний (або іменниковий) предикат належить до вищого рівня абстракції</p>	<p>✓ "Трудился топором" (у Платонова – навів Бацевич, 1 с. 56). "Створення лісових масивів <i>руками широкої громадськості</i>" (УР-1, 30.03.2007) – "Великі лісові масиви насаджені в ті роки <u>руками людей</u> на суботниках, недільниках". Невідповідність рівню семантичного узагальнення – несподівана, мабуть і для автора, метафора – "руки громадськості").</p>
<p>2.4.2. Помилки категоризації результату дії</p>	<p>"...еї /бабу/ пришлося устранити в чулан" (Знов Платонов; 'устранити' (результат), 'заперев в чулан' (действие) (прикл. Бацевича')</p>
<p>2.4.3. Невиправдане поєднання процесу дії і її результату</p>	<p>"Згідно новому розпорядженню уряду Великобританії для всіх установ для дітей до 5 років, немовлятам виставлятимуть оцінки за плач, "курликання" і лепет. Ігрові групи і дитячі садки також повинні будуть продемонструвати, що вони допомагають дітям у розвитку в 69 сферах освіти і навчання... Батьківські організації вже звинуватили уряд у <i>створенні стресу</i> для дітей за рахунок встановлення для них планок, яких вони повинні досягти <i>ще до першого дня народження</i>" (Газ. "Базар", 2.04.2007) – Перше речення фрагменту подано для контексту, і в ньому, очевидно ж, слід виправити свої помилки: 1) "<u>згідно з новим розпорядженням</u>"; 2) "<u>для всіх дитячих закладів</u>, у яких виховують дітей до 5 років..." Помилка ж поєднання процесу дії та її результату – у другому реч. Редагуємо: 1) <u>у створенні стресової ситуації</u>...('діти зазнають стресу'; 'уряд створив ситуацію для цього' – результат дії і сама дія); 2) <u>встановленням</u> ("за рахунок" вилучається як зайве, "паразитарне"); 3) <u>ще на першому році життя</u>. Отже, можливий варіант трансформації тексту: "Батьківські організації вже звинуватили уряд у створенні стресової ситуації для дітей встановленням для них планок, яких треба досягти ще на першому році життя" "Втеча капіталів з України зосереджується в розвинутих країнах, а більше половини – у США" (Інт. з нар. деп. М. Павловським у газ. УМ, 8.08.2002). Якби навіть не було кальки <i>втеча</i> (від рос. "утечка"), залишалася б помилка "<u>відплив зосереджується</u>". Не втеча (і не</p>

	<p>відплив) зосереджується у світових банках, а капітали.</p> <p>Наклалися два аспекти первинного задуму: "проблема <u>відпливу</u> капіталів за кордон" і "капітали осідають за кордоном".</p>
<p>2.4.4. <i>Неврахування просторових обставин дії</i></p>	<p>✓ "Ліфт униз не піднімає" (Оголошення в під'їзді)</p> <p>"Без згоди жителів інвестори почали зводити свій об'єкт. Особливо не пощастило Федору Євсюкову, коли в 60–70 сантиметрах (!) <i>вбили</i> палю. Цілий тиждень <i>над вухом чоловіка свердлили землю</i>" ("Хрещатик", 4.04.2007) – "Цілий тиждень, поки свердлили землю, чоловік почував себе як у пеклі". І не <i>вбили</i>, а <u>вбивали</u>, <u>забивали</u>;</p>
<p>2.5. <i>Аномальні випадки категоризації стану</i></p>	<p>Приклад Ф.Бацевича (2):</p> <p>"Розбите враження залишає своєю грою "Мілан". Дібрані мовцем аспекти (1) 'негативне враження від гри команди' і (2) 'враження команди, гравці котрої розбиті втому', категоризовано в одному слові 'розбите', яке нормативно не може поєднуватися зі словом 'враження'. Порушено один із найважливіших законів категоризації стану, який не припускає накладання синтаксичних структур, у яких реалізуються назва стану й причини, що його викликають.</p>
<p>2.6. <i>Подвійна категоризація (накладання елементів категоризації):</i></p>	
<p>2.6.1. <i>Подвійна категоризація результату дії</i></p>	<p>✓ "Ті, хто не дотримується техніки безпеки, тягнуть собою загибель людських жертв" (3 колекції СВ "Сказав прапорщик" від 10.06.05) – наклалися елементи категоризації: "загибель людей" і "людські жертви". Варіант виправлення: "<u>можуть спричинити загибель людей</u>".</p> <p>"Прогавили нуворишів, які <i>завоювання</i> справжньої волі, що <i>наступила, повернули до</i> своїх <i>гаманців</i>" (ГУ, 22.08.02) – так "заювали" волю чи вона сама"настала"? (Якщо "наступила", то <u>на що?</u>) Слово це зайве. Головна ж помилка – двічі позначений результат дії, "гібрид" із двох мислено заготовлених аспектів: "повернули собі на користь" і "набили гаманці".</p> <p>Можливий варіант виправлення: "які <i>завоювання</i> справжньої волі використали лише для того, щоб <i>напхати</i> свої гаманці".</p>
<p>2.6.2. <i>Накладання значень суб'єкта дії і його властивостей</i></p>	<p>"Свита, яка <i>оточувала</i> кайзера, <i>побачивши</i> балерину, віддавала шану, <i>схиляючи</i> голову <i>при зустрічі</i>" (з рук. до Вітч., № 7-8 – 2005, про балерину Анну Павлову).</p> <p>Можна відредагувати в такий спосіб: "<u>Почет кайзера, побачивши балерину, шанобливо схиляв перед нею голови</u>". Тобто усунувши русизм "свита" ("почет") і <i>аномальну категоризацію суб'єкта дії</i>, бо</p>

	<p>до семантики слова “почет” якраз і входить смисл “ті, хто оточує” вельможу. Так само і “<i>побачивши</i>” та “<i>при зустрічі</i>” – подвійна категоризація (іншими словами – плеоназм, надлишкова лексикалізація).</p> <p>“Одного разу <i>тесть Павла Петровича</i> отримав від свого зятя схвильованого листа” (Волод. Горак. Незвичайна жінка в долі незвичайної людини. Павло й Олександра Скоропадські: вибрані сторінки // День. – 2008. – 21 березня. – С. 8) – <u>Петро Павлович /Дурново/ отримав від зятя... (“свого” – зайве слово)</u> Подвійна категоризація (це ще й логічна помилка “розрізнення тотожного”)</p>
<p>2.6.3. <i>Подвійна і/або неточна категоризація умов та обставин, за яких відбувається дія, процес, описується стан (обставини)</i></p>	<p>“В <i>оминувшій</i> царську цензуру <i>офіційно</i> опублікованій у 1825 році поемі “Войнаровский” є рядки, що свідчать про визнання Рилеєвим /.../ патріотичних у своїй основі мотивів, якими керувався Мазепа в 1708–1709 роках...” (Ігор Сюдюков, Поет і громадянин // День, 9.09.2006). “<i>Офіційно</i>” – зайве й неточне слово (це звичайне і ніяке не офіційне видання). Крім того, слід уникнути фіктивного дісприкм-ка – “В поемі “Войнаровский”, яку в 1825 році вдалося опублікувати, <u>оминувши</u> царську цензуру...”</p>
<p>2.7. <i>Накладання елементів початкового задуму; спроба поєднати різні (часто непоєднувані) його аспекти</i></p>	<p>“Однак <i>атмосферу загострюють</i> лідери колон, <i>ніж їх учасники</i>” (Бердинських Крістіна. Веселе свято непокори // Хр., 5.04.2007) – 1) Остання (порівняльна) частина реч. логічно зайва; там нема суперництва між лідерами і масою, а отже нема підстав для порівняння (“ніж”). Крім того, “<i>атмосферу загострюють</i>” – контамінація в предикаті: або “атмосферу нагнітають”, або “ситуацію загострюють”. Можливий виправлений варіант: “Однак атмосферу нагнітають лідери колон”.</p>
<p>2.8. <i>Різноманітні невимушені, підсвідомі смислові перестановки (інтерференції):</i></p>	<p>/Див. Капелюшний (5), Мільчин (8)/</p> <ul style="list-style-type: none"> • Автор (адресант), заклопотаний програмуванням наступного висловлювання, не втримує під контролем окремі аспекти початкового задуму і підміняє їх паронімами, неконтекстними словами одного предметного поля, близькозвучними назвами, прізвищами тощо. Бачимо тут скрізь підсвідомі аналогії, підстановки.
<p>– імен, прізвищ</p>	<p>✓ “Давньоримський письменник Ірод” (Із <u>абітурієнтських творів і відповідей студентів</u>: /Мова і історія: Період. зб. – К., 2006/). Ірод-цар.</p> <p>✓</p> <p>Спортивна інформація на УР-1, 9.11.2006: “За “Челсі” Андрій Шевченко забив гол і був замінений на 65 хвилині матчу”. Тут же наступна інф.: “Успішно зіграв “Байер” у німецькій бундеслізі, вигравши у своїх суперників – 3:2. Одним голом відзначився <i>Андрій Шевченко</i>” (Ішлося про Андрія <u>Вороніна</u>).</p>

	"Найвідоміші 'квартальщики' <i>Олег Кошовий</i> та Володимир Зеленський" (Текстівка до фото // УМ, 11.12.2009) – <u>Євген Кошовий</u> .
– авторів і назв творів худ., наукової л-ри, мистецтва тощо	<p>✓ – П'єса Шекспіра "Цицерон в літню ніч" (Із <u>абітурієнтських творів і відповідей студентів</u>: /Мова і історія: Період. зб. – К., 2006/). Сон</p> <p>"Але щастя обминуло нашу хату (лелеки не гніздилися). Тож я ходив до тих хлопців, у кого на хаті, повітці чи й на дереві в городі жили білі птахи з чорною відзнакою (пам'ятаєте прекрасний кінофільм <i>Параджанова "Білий птах з чорною відзнакою"?</i>) (Валентин Чемерис. Я – Чемерис... – з рук. до Вітч. № 1–2, 2007) – кінофільм <u>Юрія Іллєнка "Білий птах з чорною ознакою"</u>.</p>
– географічних назв	<p>УР-1, туристська пізнавальна передача "Недільна подорож" 23.03.2003: "В Афінах знаменитий Парфенон колись розграбували англійці. Найбільші художні цінності були вивезені 33-ма рейсами кораблів..." Через 15 – 20 хвилин передачі ведуча Тетяна Кривенко каже: "Уряд Греції давно добивається повернення культурних цінностей, але англійський уряд так і не погодився повернути ці шедеври в <u>Туреччину</u>" – в <u>Грецію</u>.</p> <p>"З кожним роком у <u>Чернівецькій</u> області популярність епістолярного конкурсу зростає, про що свідчать твори-листи, які надходять <u>чернігівським</u> поштовикам (Поштовий вісник. – 2005. – №8). Тут інтерференція, сплутування назв – слів одного семантичного поля (через їх близькозвучність).</p>
– назв посад в історичній площині	"Головою <i>Верховної Ради</i> на той час був Михайло Грушевський" (УР-1, 21.01.2007, гість програми "Світ розмаїтий" Василь Овсієнко) – <u>Центральної Ради</u> .
– протилежних понять з одного семантичного поля	<p>"Енкаведисти формували спеціальні загони, переодягалися у форму УПА і вирушали в рейди по селах. Тероризували населення, убивали вчителів, культпрацівників, укидали їх у колодязі, вішали, залишаючи таблички чи просто написи: "Так буде з кожним <u>бандерівцем</u>" (УР-1, прямий ефір, Є. Пронюк, 18.10.2006) – оповідач мав на увазі: "з кожним, хто співпрацює з <u>Советами</u>".</p> <p>"На тілі покійного [ген. Кравченка] виявлено <u>посмертну записку</u>" (24.02.05) – <u>передсмертну</u> (а може й посмертну, тобто сфабриковану після смерті).</p>
– паронімів	Я загамував <u>подих</u> (З рук. до Вітч. № 3-4 – 2004) – <u>віддих</u> . (тут і слід <u>кальки</u>).

<p>– різноманітних назв (худ. творів тощо) з трансформацією морфол. форм</p>	<p>"2 і 3 лютого Молодий театр презентує прем'єру вистави <i>"Четверта сестра"</i>. Скрізь у тексті – <u>"Чотири сестри"</u> (День, 2.02.2007)</p>
<p>III. Вади в ословленні задуму (лексична розгортка і граматичне конструювання) (У Бац. – на етапі пропозиціювання)</p>	
<p>3.1. <i>Різнманітні персоніфікації, підміни істинного суб'єкта дії</i> (У Бац. – добір нестандартного конверсиву)</p>	<p>✓ “Автобуса не буде, пішов на збори” (З колекції СВ «Сказав прапорщик»).</p>
<p>3.1.1. <i>Порушення в зображенні картини світу: фізичних дій, станів, процесів тощо</i></p>	<p>✓ Приклади Бацевича – це якась персоніфікація частин тіла: <i>"ноги колотили в палубу, обррацаая на себя внимание"; "рот показывал прочные зубы"</i> і под.</p> <p><i>"Нога Адріано уже двічі сказала своє слово... Хоча один м'яч він забив головою"</i> (СТБ, 5.02.2004, футб. репортаж). Як образне це висловлювання можна було б сприйняти, якби йшлося про самого Адріано. Забивши два голи, він справді 'сказав своє слово', тобто виконав свою роль нападника. Про ногу можна говорити, але в іншому варіанті: що 'вона виконала своє призначення'.</p> <p>[Бацевич (1) зауважує, що у випадках побудови висловлювань, що позначають <u>фізичні дії</u>, які здійснюються частинами тіла людини, нормативним є таке "ранжування" значенневих ролей майбутнього висловлювання: ім'я людини + предикат фізичної дії + ім'я частини тіла, що здійснює дію (<i>Іван тупав ногами</i>)]</p> <p>“Роберто Карлос сильно б'є своєю ногою” (ТРК “Київ, квітень 2005) – це дивне "своєю ногою" (не чужою ж!) стає зрозумілим, якщо мати на увазі, що Р. Карлос – шульга (лівша), тобто коментатор мав на увазі <u>"своєю лівою"</u> (чи "зручною для себе лівою"). Думка ця чітко не була ословлена:</p>
<p>3.1.2. <i>Стилістично не виправдана персоніфікація суб'єкта дії,</i></p>	<p>"А старий дах <i>розводить</i> у кінофонді сирість і <i>робить температурні перепади</i>" (День, Кіно в мішках, 15.02.2007). Варіант виправлення: "А старий <u>дірваний</u> дах є <u>причиною</u> сирості і перепадів температури". У виправленні студента трапилася ще одна похибка, яку можна</p>

<p>вираженого абстрактним або "неживим" поняттям</p>	<p>кваліфікувати під цей же тип: "<i>сприяє</i> перепадам температури". У слова "сприяє" – позитивний стилістичний відтінок. Антонімічні до нього слова – спричиняє, є причиною, призводить.</p>
<p>3.1.3. Заміна імені істинного суб'єкта дії назвою тієї дії, яку він виконує</p>	<p>“Удар по воротах своєї мети не досяг”; (ТРК “Київ, квітень 2005) – <u>удар форварда виявився невлучним</u> (мети не досяг футболіст).</p>
<p>3.2. Приблизне, невластиве для живої мови ословлення думки (неідіоматична лексикалізація), зокрема:</p>	<p>✓ "Микола часто повертав голову назад" – "Микола раз по раз <u>озирався</u>".</p> <p>"Після того, як пройшов дощ, <i>погода стала теплою і сонячною...</i>" – <u>після дощу стало тепло і сонячно</u>".</p> <p>"Я б хотіла купити сукню <i>для мене</i>" (УТ-1, /5/.02.2007) – <u>для себе</u>.</p> <p>"Зафіксовано найбільшу <i>тривалість</i> днів із температурою вище тридцяти (найбільшу <u>кількість</u>). А миколаївці з херсонцями встигли <i>привичаються до погодних умов, коли ртутний стовпчик термометра сягав і сорокаградусної позначки</i>". Можна простіше: "А миколаївці і херсонці зуміли <i>привичаються й до сорокаградусної спеки</i>" (ВК, 1.08.2002).</p> <p>"Перша куля <i>попала</i> [влучила] Семену Васильовичу в плече. І хоч рана була <i>поверхова</i>, Петлюра упав... Друга куля <i>вцілила в</i> [зачепила] підборіддя з правого боку, <i>зробивши також поверхову рану</i> [завдавши <u>поверхової рани</u>], третя і четверта <i>потрапили</i> [вцілили] в живіт з правого боку. Хоч ці дві кулі й <i>нанесли тяжкі рани</i> [завдали тяжких ран] шлунку [шлункові], але <i>вони не стали причиною фатального кінця</i> [<u>не вони були фатальними</u>]. Смертельною виявилася п'ята куля..." (Юрій Краснощок. Лідера знайти і знищити // З рук. до Вітч. № 7–8 – 2006. – С. 45–46).</p> <p>"У світлій сукні, струнка, <i>із зацікавленим викликом</i> у погляді, вона одразу <i>нависала на очі нерозсердженою</i> грою природи, що не <i>поскупилась, ліплячи вроду</i>" (з рук. до Вітч. – спогади про В.Стуса). 1) Так "<u>із зацікавленим поглядом</u>" чи з <u>викликом</u> у погляді? Це різні вирази обличчя. Або одне, або друге; 2) "відразу <u>впадала в око</u>, вабила вродженою розкішшю та жвавистю. Природа справді не <i>поскупилась їй на вроду</i>".</p> <p>"Проводячи <i>свої дослідження</i> в невеликому туристичному містечку, <i>розташованого у підніжжя сплячого</i> вулкана, Рассел розуміє, що той може <i>встати від вікового сну</i> в будь-який момент, і тоді місто загине" (День, 14.07.2006, "Анонси програм") – замість <i>сплячого</i> можна було б <u>заснулого</u>, щоб уникнути "<i>фіктивного дісприкметника</i>", але оскільки далі категорія "сон" буде ословлена, можна цю лексему вилучити; так уникнемо й тавтології: <u>пробудитися</u> (прокинутися) від віковичного сну. Тр. також</p>

	<p>виправити: <u>розташованому біля підніжжя (неузгодження і калька)</u>;</p> <p>Отже: "Проводячи дослідження в невеликому туристичному містечку, розташованому біля підніжжя вулкана, Рассел розуміє, що той може прокинутися від вікового сну в будь-який момент, і тоді місто загине"</p> <p>"А які нині для дітей випускають різноманітні видавництва навчальні підручники і хто для цих підприємств готує фахівців?" (З рук. до ВОУ № 2 – 2006) – просто "підручники" (ненавчальних підручників не буває), та й "для дітей" – зайве уточнення; крім того, необхідно усунути невиправдані інверсії. <u>Можливий варіант яснішого ословлення думки</u>: "А які видавництва нині випускають навчальну літературу і хто...?"</p>
<p>– назв речей і людей</p>	
<p>– дії, процесів, станів</p>	<p>"Первинним учнівським колективом у школі є класний колектив, з допомогою якого педагоги <u>надають позитивну виховну дію на всіх учнів класу</u>" (Петро Щербань /мол./ Шкільна практика – важливий етап формування педагогічної культури // ВОУ № 4 – 2005, додаток) – "за участю якого педагоги <u>позитивно впливають на всіх учнів</u>"</p> <p>В <i>задачі</i> класного керівника <i>також</i> входить <i>створення і збереження позитивних традицій</i>, а також <i>постановка перед класом радісних перспектив на найближчий і більш віддалений період</i>" (Там само).</p> <p>Варіант виправлення: "<u>Досвідчений класний керівник завжди <u>плекатиме в колективі хороші традиції, оптимістичну настроєність і віру в добрі перспективи на найближчий час і на майбутнє</u></u>". "В <i>задачі</i>..." – теж помилка, тр. <u>завдання (міжмовний омонім)</u>.</p>
<p>– скорочений (обтягий) фразеологізм</p>	<p>"Відмовитися? Так, це буде найкращим <i>виходом</i>" (З рук. до Вітч. № 3-4 – 2004) – <u>виходом із становища (порятунком)</u></p>
<p>3.3. Надлишкове ословлення початков. задуму (Надлишкова лексикалізація)</p>	<p>"Я ходив від будинку до будинку, сподіваючись, що впізнаю якийсь із них. Коли <i>на вулиці</i> стемніло, почав молитися. (ГПУ). "На вулиці" – зайві слова.</p> <p>"Сташинський (майб. убивця Ст. Бандери) <i>прикинувся</i>, що він <i>нібито</i> зав'язує шнурок на черевіку" (Юрій Краснощок. Лідера знайти і знищити // З рук. до Вітч. № 9–10 – 2006.) – <u>удав</u>, що зав'язує шнурок"; дві надлишкові лексеми: <i>прикинувся /удав/ і нібито</i>; а також <i>шнурок на черевіку</i>. Можливий варіант редагув.: "<u>Сташинський <u>удав, що зав'язує шнурок</u></u>".</p> <p>"<i>Не було на уроках вчителів</i>, не виходили підручники з <i>цією мовою</i>, але на кожному кроці перешкоджали заняттям урядники і пристави" ("Олімпієць з-над Інгулу" /З рук. передмови до кн. Грек із</p>

	душею українця.). Йшлося про укр. школу в Богданівці, засновану М. Аркасом) – <u>не вистачало вчителів</u> (а то куди ж вони відлучилися?); <u>укр. мовою</u> .
– різноманітні плеоназми	<p>"А хто його знає, може й прийде?" – відповідає <i>молодий хлопчина</i>. (Бердинських Крістіна. Веселе свято непокори // Хр., 5.04.2007) – "молодий" – зайве слово (може, хто десь бачив і старого хлопчину?). Ще замість знака запитання слід поставити кому й тире, бо це реч. не питальне, а ствердне з модальністю сумніву ("хто його зна, може...") – <u>недарма ж хлопчина не питає, а відповідає</u>.</p> <p>"<i>Ставши кийвським головою, у нього можуть бути хороші майбутні політичні перспективи</i>" (УР, 5.07.2006) – 1) "майбутні" редактор має вилучити. (перспективи – це й є те, що буде в майбутньому). 2). Слід також виправити похибку у використанні дієприслівникового звороту: "<u>ставши..., він відкріє...</u>" Отже, варіант виправлення: "Ставши кийвським головою, він відкріє для себе хорошу політичну перспективу".</p>
3.4. "Недоословлення" думки (Порушення принципу сислової повноти).	"З осені минулого року актори ("Кролики") <i>живуть майже на колесах</i> " (День, 11.01.2002). Чому "майже на колесах"? На осі колісних пар? Може, "...майже <u>весь час</u> на колесах"?
3.4.1. Змістове "скорочення" задуму під час його ословлення	<p>На зразок:</p> <p>✓ "І тоді він взяв ніж і застрелився" (Веселі вісті", № 6 - лютий 2004).</p> <p>"За хорошу службу мене нагородили дошкою пошани". (З "колекції" "Веселої світлиці" – СВ, 7.10.2005) – <u>мій портрет вмістили на дошку пошани</u>.</p>
3.4.2. Пропуск важливого (необхідного) сислов. елемента тексту.	<p>✓ "Інсульт, інфаркт – швидко і якісно. Дзвоніть – тел...." (3 реклами – з колекції ж-лу "Урок української". – 2002. – № 12)</p> <p>"<i>Підвищення життя</i> відбудеться..." (Р.Ера, 31.03.05) – <u>рівня життя</u>.</p> <p>"...<i>брав участь</i> у всіх чотирьох <i>шайбах</i> команди ["Сокіл"]" (Н., 21.05.2002) – потрібна правка на поповнення лексичних елементів, яких бракує текстові: "брав участь <u>у комбінаціях</u>, які завершилися <u>взяттям воріт</u>" (чи <u>забитими шайбами</u>). Редакторів треба було словесно позначити /"категоризувати"/ два етапи події, про яку розповідає мовець, а саме: дію та її результат.</p> <p>"На вечорі в день свого народження Чарлі Чаплін розважав гостей, імітуючи знайомих чоловіків, жінок і дітей" – "імітуючи <u>голоси</u>"</p>

	<p>"Вона не залишає каменя на камені від Великого Каменяра, але повертає нам живого Франка. Точніше, повертає нам нормальну, живу точку зору на нього" (ГПУ, 13.09.06). – "...від <u>міфу про...</u>"</p> <p>"Раніше у Ілленка були непорозуміння із Шевченківською премією" (ГПУ, 8.12.05) – "...непорозуміння <u>у зв'язку з присудженням Шевченківської премії</u>".</p>
<p>3.5. Контамінація несинонімічних предикатів (Накладання синонімів)</p>	<p>"Економісти наводять ще чимало прикладів <i>недоброякісної конкуренції</i>" (Кост. Родик. Квота на саямі // День, 7.07.2006) – тут <u>несумлінної</u>.</p>
<p>3.6. Накладання фразеологізмів</p>	<p>"Спробуйте почитати хорошу книгу, <i>потягуючи келих вина</i>" (День, 6.02.2007) – <u>попиваючи вино</u> /з келиха/ (автор поєднав дві сталі словосполучки, одну з них – у калькованому варіанті: 'попивати вино' і 'келих вина')</p>
<p><u>IV. Хиби на етапі побудови поверхневої структури висловлювання</u></p>	
<p>(I) У логіко-синтаксичній структурі висловлювання</p>	
<p>4.1. Невідповідність семантики дібраного лексичного матеріалу та поверхневої структури висловлювання головній думці</p>	
<p>4.1.1. <i>Вихід на зовнішнє мовлення (на текст) без точного уявлення про ключові його елементи</i> (за Бац. – невідповідність фрагмента головній асерції пропозиції).</p>	<p>"Впровадження будь-яких засобів технічного супроводу навчального процесу студента [інваліда] неможливе без об'єднання зусиль викладача та тьютора, саме вони є активною <i>взаємодіючою ланкою</i> між викладачем та студентом. Звичайно, це повинен бути професіонал зі знанням навчального предмета і <i>можливістю</i> проконсультувати студента <i>щодо засвоєння ним навчальної дисципліни</i>". (Клавдія Дубич. Особливості навчання студентів з обмеженими фізичними можливостями у вищих навч. закладах // Акт. пробл. гум. осв., Кременець, 2004. – С.204). – Недодумана, несформована ще думка про тьютора, який, очевидно, є активною ланкою взаємодії між викладачем і студентом. Не виділивши чітко цю ланку, автор блудить у тумані; йому ця єдина ланка між викладачем і студентом чомусь уявляється в гібриді тьютора з самим викладачем.</p>

<p>—</p> <p><u>Можл. варіант:</u> <i>Неточний щодо заг. смислу повідомлення (висловлювання, ствердження, пропозиції) добір елементів його ословлення; /лексико-семантична непоєднуваність (Елемент висловлювання, який за значенням не співвідноситься з семантикою фрагмента)</i></p>	<p><u>Можливий варіант редакції:</u> “... саме репетитор (чи наставник) має бути активною ланкою взаємодії між викладачем та студентом. Звичайно, репетитор повинен бути професіоналом зі знанням навчального предмета і достатньою компетентністю для того, щоб проконсультувати студента”. Решта речення скорочується. (Крім того, в тексті виправлено й <i>фіктивний дієприкметник "взаємодіючою"</i>).</p> <p>Таким чином автор вийшов на зовнішнє мовлення, не здійснивши необхідної мисленнєвої роботи ні на етапі категоризації, ні під час ословлення фрагментів.</p>
<p>4.1.2. <i>Невідповідність лекс. елемента (словосполуки) сформульованій пропозиції— гол. задуму висловлювання</i></p>	<p>“Столовий оцет може <i>прислужитися</i> в господарстві не довше року” (Хр., 25.12.2003) – може бути <u>придатним для вживання...</u> (‘його можна використовувати’; ‘він не втрачає споживчих якостей’). Можна визначити тип помилки й як <i>квзісинонімічна</i> чи <i>нібисинонімічна лексема</i>.</p>
<p>4.1.3. <i>Недодуманий зміст предиката</i></p>	<p>“Коли <i>замовкне</i> народна пісня, то <i>з’являється одурманююча какофонія</i>, яка своїм грюкотом <i>намагається</i> заглушити тугу за <i>втраченою духовністю</i>” (М.Стельмахович. Українська родинна педагогіка. – К.: ІСДО, 1996. – С.63) – <u>“яка глушить духовність нашої молоді”</u> (в тому чаду –яка там “туга за духовністю”, у кого вона? Тут недодуманий зміст предиката). Крім того, слід виправити й інші помилки: <i>синт. (і смислове) неузгодження у виді дієслів</i> (коли <u>замовкає...</u>); <i>фіктивний дієприкм.</i> (“.. то тут і з’являється <u>дурман какофонії</u>”); <i>штамп – несподівана образність</i> (уникаємо слова “<i>намагається</i>”);</p> <p>“... 100-річчя з дня народження <i>архітектора</i>, <i>якому належить чимало споруд</i> у м. Івано-Франківськ” (УР, жовтень 2006) – <u>який спроектував</u>.</p>
<p>4.2. <i>Невдале ословлення елементів початкового задуму, накладання їх</i></p>	<p>✓ “Займіться охороною пильності” – накладання двох “заготівок” з початкового задуму: “підвищення пильності” + “охорона таємниць”. Слід вибрати точний: <u>посильте пильність</u>.</p> <p>У ст. до ВООУ № 1 – 2004 автор критикує систему підготовки інженерних кадрів у Рад. Союзі: стандартизоване “техноцентричне” середовище, культ інженерних дисциплін, непідготовленість до</p>

<p>(Непродумані один або кілька ключових моментів)</p>	<p>роботи з людьми тощо... І далі: “При всій <i>прогресивності</i> такого підходу до технічної освіти вона не забезпечувала духовного і морального розвитку особистості”. (Слово "прогресивність" суперечить всій попередній концепції висловлювання. Можна виправити, напр., так: “<u>Не заперечуючи прагматичних здобутків</u> такого підходу до технічної освіти, слід зазначити, що він не забезпечував...” Хоча й це натяжка, бо неправдою є те, що майбутніх інженерів не готували до роботи з людьми).</p>
<p>4.3. Невідповідність лексики (лексичного фрагмента) рівню семанти. узагальнення пропозиції</p>	<p>✓ У сім'ї кажуть: "Вигуляй Пірата", а не "вигуляй бультер'єра".</p> <p>"Скоро <i>прийде час</i>, коли можна буде однією кнопкою дистанційного керування в прямому ефірі зупинити програму та <i>повернутися в минуле на кілька хвилин</i>" (День, 30.06.2006) – <u>настане час (калька); повернути зображення на кілька хвилин</u> (як повтори в спортивних передачах).</p> <p>"Підвищення ціни <i>на енергетику</i>" (коментує журналістка УР, 29.07.2006) – на <u>енергоносії</u> або "на <u>електрику</u>"; а енергетика – це галузь економіки.</p> <p>“Ми <i>наблизилися</i> до старого [екскурсовода] і з цікавістю дивилися на нього” (Вітч., до № 5-6 – 2003) – <u>підступили (підійшли)</u>.</p>
<p>4.4. Предикат поєднано "не з тим" вузлом (з хибним суб'єктом дії)</p>	<p>Київський міський голова Олександр Омельченко <i>одностайно став головою</i> Асоціації міст України на наступні два роки (Р. Київ, 6.12.2002) – ... голову <u>одностайно обрали</u> (одностайно був обраний); або Асоціація <u>одностайно обрала</u>..."</p> <p>Можливими є два суб'єкти дії: міський голова і голови Асоціації міст України. Голосували останні, автор тримає в голові варіант предикатної частини: вони 'одностайно обрали', а зв'язав з "хибним суб'єктом дії" ("не тим" вузлом). Вийшла нісенітниця: "<i>одностайно став головою</i>". (Можлива синтаксична структура в пасивній формі: "Омельченка було одностайно обрано " , справжній суб'єкт би вгадувався).</p> <p>Верховна Рада розглядала ситуацію у зв'язку з переходом "Укртелекому" на повну оплату послуг з телефонного зв'язку інвалідами Великої Вітчизняної війни. Депутати не шкодували пристрастей і дошкульних слів щодо немилосердності й антиморальності зв'язківців, які "залізли в кишеню німечних, хворих захисників Вітчизни і визволителів Європи". А причина, виявляється, в тому, що сама ВР в законі зробила запис, який і позбавив пільг цю шановану категорію наших громадян: "ветерани війни сплачують 50 відс. ціни послуги, а інваліди – 100 відсотків". Тобто помилки припустилася якраз ВР, і трапилася вона в одному лише слові: не "сплачують", а "мають пільгу" (або якщо "сплачують", то не "100</p>

	відсотків", а "0 відсотків"). А ціна виявилася політична! (ВР, 22.03.2007).
<p>4.5. Зміщення в оцінних нюансах (Невідповідність елемента оцінки ситуації загальній смисловій спрямованості фрагмента)</p>	<p>"Таємниця смерті Тутанхамона. Це був зовсім не удар по голові, завданий убивцею, як було виявлено внаслідок давніх рентгенівських досліджень. І навіть не отруєння, як розповідалося у деяких легендах, повідомляє inopressa.ru. Фараон Тутанхамон помер від інфекції, яка потрапила до рани, про що свідчать останні аналізи комп'ютерного томографа". (?) – <u>як твердили після давніх...</u> (Якщо "виявлено", то це відповідало істині. Виявляється ж, що "з точністю до навпаки")</p>
<p>4.6. Різноманітні логічні зміщення (при побудові поверхневої структури)</p>	
<p>4.6.1. Приблизне, погано контрольоване поводження зі словом на етапі побудови поверхневої структури – головна причина алогізмів</p>	<p>Великим майстром фіксації тих недодуманих, неконтрольованих розумом девіацій дословесного етапу був А.П.Чехов: ✓ "Он потерял свою новую форменную фуражку и веру в человечество... Кто я, ежели взглянуть на меня с точки зрения? Синоним какой-то и больше ничего". Якщо йдеться про "логіку", то головна помилка тут – "зіставлення незіставного"</p> <p>"Як сказав кращий друг України Черномирдін, 'все вопросы, которые здесь поднимали, надо собрать и... в одно место' " (навів Вол. Яворівський у ВР 9.09.2003).</p> <p>"Якщо ж хочете <i>споживати вміст пакетів</i> три місяці, тоді запас можна тримати при температурі не більше плюс двадцяти градусів за Цельсієм у цілій упаковці" (Хр., 25.12.2003). Студентка Наталія Астахова коментує: "Як можна споживати "вміст пакетів" протягом "трьох місяців" та ще й "у цілій упаковці"? Тобто ковтати разом з упаковкою? Замість "споживати", вважає ст-тка, слід було написати "<u>зберігати</u>". Можливе виправлення: "Якщо ж з якихось причин вам треба буде спожити продукт пізніше, то слід мати на увазі, що термін його <u>зберігання</u> – не більше трьох місяців..." (далі – за текстом). "Споживати" й "зберігати" – т. зв. "нібисиноніми" або "квазісиноніми". Насправді ж це несинонімічний предикат.</p>
<p>4.6.2. Невизначеність логічного зв'язку</p>	<p>"Ледве поселився в готелі "Москва". Навпроти голодували студенти. Я підійшов, почав розповідати про націоналізм. Мене сприйняли за провокатора, хотіли побити" (Газ по-укр., 29.03.2007) –</p>

між фрагментами синтаксичної структури	неясний логічний зв'язок: чи він з ускладненнями, <u>насилу поселився</u> в готелі, чи <u>тільки-но поселився</u> – побачив...
4.6.3. Логічні розриви в побудові синтакс. структури (непослідовність у розвитку думки; смислове роз'єднання слів)	"Цей театр /сучасного/ кіно не втрачає з часом свого іміджу. Він вважав і вважає смак у відборі фільмів, культуру показу та обслуговування глядача своїм головним завданням" (Хр., 14.02.2007). Вади логіки в синтаксичній побудові: а) <i>друге речення не впливає з першого</i> ; б) <i>смислове роз'єднання сл/сполук: "вважав і вважає" і "своїм головним завданням"</i> . <u>Можливий варіант перебудови другого реч.</u> : "Смак у відборі фільмів, культуру показу та обслуговування глядача він вважав і вважає головними своїми завданнями". Таким чином, 'смак у відборі фільмів, культуру показу та обслуговування глядача' стає аргументацією до твердження 'не втрачає з часом свого іміджу'; водночас зближуються елементи розірваного смислового зв'язку.
<ul style="list-style-type: none"> • Див. також приклади в розділі "Логічні помилки" – такі їх типи, як ненавмисне зіставлення елементів у конструкціях з переліком, "зіставлення незіставного", "розрізнення тотожного", різноманітні порушення закону несуперечності та закону достатньої підстави. Це теж можна віднести до комунікативних помилок. 	
4.7. Помилки невдалого вибору синтаксичних форм (конструкцій)	
4.7.1. Зміщення смислу речення після перебудови синтаксичної структури	<p>"Першим, хто перейнявся до нього (М.Аркаса) не просто людською любов'ю, а справді синівським почуттям, миколаївський та київський журналіст Віктор Жадько" (М. Шудря. "Олімпієць з-над Інгула" /Передмова/ // В. Жадько. Грек із душею українця. – К.: видавець – СПД Жадько В.О., 2003. – С. 5 – Помилка в рукописі) – пропуск присудка "був". Крім того – <u>перший</u>, хто перейнявся..." (прихована калькована словосполука)</p> <p>"Треба, щоб нова команда на чолі з Кличком прийшла на посаду мера Києва" (ВР, 17.03.2006) – так усією командою – в одне крісло?. "Щоб нова команда на чолі з Кличком прийшла в Київраду, а її лідер став мером".</p>
4.7.2. Скорочення синтаксичної структури	"Виявилось, що він /Юрій Мосенкіс, д-р філол. н., проф. К.-Могил. акад./ – наймолодший в Україні доктор гуманітарних наук, у коло інтересів якого входила наша батьківщина Трипілля" (Укр. газ., 22.06.2006) – 1) <u>д-р наук у гуманітарній сфері</u> ; (бо немає такого наукового звання, як доктор гуманітарних наук); 2) "у коло інтересів якого..." відразу звужує "коло" тих докторів; виходить, що він наймолодший доктор із тих, хто вивчає Трипільську культуру. Підрядне реч. зміщує зміст. Мосенкіс був наймолодшим у країні доктором на момент захисту докторської дисертації – це кілька років

	тому; очевидно зараз є молодші доктори. 3) Чому в його коло інтересів <i>входило</i> Трипілля? А тепер уже не <i>входить</i> ? Таким чином, <u>первинний задум автора спотворився перебудовою синтаксичної структури на етапі зовнішнього мовлення.</u>
4.7.3. Контамінація в синт. побудові	"Ніякі холоди їм <i>ні по чім</i> (УК, 19.10.02) – <u>будь-які</u> , чи найлютіші холоди – то для них <u>пусте</u> чи для них <u>байдуже</u> (це для недбалих комунальників). Тут вада в побудові поверхневої синтаксичної структури. В автора на думці були два варіанти: "Ніякі холоди їм не страшні" і " <u>будь-які</u> холоди – то для них байдуже". <i>Ні по чім</i> – рос. калька.
4.7.4. Неузгодження синт. структур	"Замість захисника <i>вбивці</i> Торес став на позицію обвинувача жертви" (Юрій Краснощок. Лідера знайти і знищити // З рук. до Вітч. № 7–8 – 2006) – "... <u>замість адвокатського захисту вбивці</u> Торес став <u>обвинувачувати жертву</u> " Вибрано неналежні синтаксичні форми для зіставної побудови фрагмента думки..
4.8. Контамінації у предикативній частині висловлювання	
4.8.1. Контамінація в двох варіантах ословлення думки	Студентка (травень 2007) визначає тип помилки: <i>вади правильної сполучуваності слів</i> . Якщо це правильна сполучуваність, то при чім же тоді "вади"? Або <u>вади (помилки) сполучуваності</u> , або <u>порушення правильної сполучуваності</u> .
4.8.2. Несинонімічний предикат	<p>✓ "Мої вказівки не усуваються" (СВ, з колекції "Сказав прапорщик") – "мої вказівки <u>не виконуються</u>" (+ "недоліки не усуваються").</p> <p>"А вдень температура повітря <i>прогріється</i> до 20 – 22 градусів за Цельсієм" (5-й кан. ТБ, 10.08.2006) – або <u>підвищиться</u>, або викреслюємо слово "температура" ("вдень <u>повітря прогріється...</u>").</p> <p>"Фільм ("12 подвигів спецназу") – про хлопців, які присвятили своє життя військовій справі, у них <u>загострене відчуття самовідданості</u>" ("Спецназ у режимі реаліті" // День 9.02.2007) – <u>загострене почуття відповідальності</u>. Помилка, що виникла на етапі породження думки: <u>неідіоматично ословлено</u> стан особи ("хлопців"); автор мав на увазі два його аспекти – 'самовіддані хлопці' і 'загострене почуття відповідальності' ("</p> <p>:</p> <p>– "Життєвий шлях Павла визначився практично відразу й назавжди – батьки вирішили, що син <i>присвятить своє життя військовій дорозі</i>" (Волод. Горак. Незвичайна жінка в долі незвичайної людини. Павло й Олександра Скоропадські: вибрані сторінки // День. – 2008. – 21 березня. – С. 8) – <u>військовій справі</u></p>

	(одне, що шлях і дорога – тавтологічні слова, а друге – неживомовність словосполучки "присвятити життя дорозі")
4.8.3. Зміни у межах дієслівного керування	"Хіба можна знайти жахливішу кару для поета, огидніший спосіб познущатися <i>над ним, над людиною</i> типу "Homo nobilis", ніж замкнути його на три місяці до клітки?!" (Левко Різник. Інтермеццо. Роман про І. Франка – із рук. до Вітч. – 2006, № 9-10) – <u>з нього, з людини</u> ;
4.9. Мимовільні обмовки при намаганні мовця приховати якусь інформацію.	Представник Міністерства оборони РФ: "Я відповідально заявляю, що за останній тиждень бомбувань Грозного не проводилось. Особливо не проводилось бомбувань житлових районів" (з колекції М. Задорнова).
4.10. Неточний вибір модальної рамки	<p>"Значною мірою постала проблема <i>поляризації</i> між країнами та регіонами за рівнем життя" (з рук до ВОУ № 2 – 2005) – <u>"з усією очевидністю</u> постала..."; крім того, неточно вжите слово, слід – <u>розмежувати</u>. (<i>семантичний нюанс</i>).</p> <p>Цивілізований світ, <i>на жаль</i>, розумніший за нас (І.Р.Юхновський, ВР, 26.11.03) – без "на жаль" ("на жаль" було б у зміненому контексті: "на жаль, ми дурніші за весь цивілізований світ") – <i>неконтекстна модальна рамка</i>.</p> <p>"<i>Безсумнівно</i>, що дефініційну чіткість категорія "дистанційна освіта", <i>гадаємо</i>, може мати за однієї умови – врахування специфіки цього типу освіти" (ВОУ № 2 – 2004, Є.Ю.Владимирська) – так "безсумнівно" чи "гадаємо"? Тут обидві модальні позначки нічого не означають. Вони як слова-паразити, і автор навіть не помічає значенневої, логічної суперечності між ними, майже антонімічності.</p>
– Невідповідність лексеми модальній рамці висловлювання	<p>"Стає необхідним розкриття внутрішньої логіки в генезисі й у наступних взаєминах релігії з іншими культурними явищами" (Бодак В.А. Культурологічний підхід до питання співвідношення релігії і культури: постановка проблеми // Наук. часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Сер. 7. Культурологія. Релігієзнавство. Філософія: Зб. н. пр.: До 170-річч. ювілею. – 2005. – С. 98). "Стає необхідним" редактор (студентка) виправила на "<i>стає доцільним</i>", тобто змінила модальну рамку. Чи виправдано це? Автор підводить нас до думки, що без дослідження якоїсь сторони проблеми не обійтись, інакше явище не буде всебічно досліджено і науковий результат виявиться сумнівним. А "доцільно" вивчити – це інше значення: корисно, але й не обов'язково.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Подібні випадки, коли редактор міняє модальну зв'язку лише для того, щоб уникнути повтору слів чи з інших, суто стилістичних, міркувань, не рідкість. Тут потрібна обережність. Це <u>модальні зв'язки</u>. Вони забезпечуть логіку можливого, дійсного чи необхідного, виражають

	<p style="text-align: center;">відношення змісту висловлювання до об'єктивної дійсності.</p> <p><u>Ось іще приклад:</u></p> <p>"Автор усе ж вважає реальним поступове формування високоморального ладу в Україні. Його пропозиції <u>у принципі</u> правильні, але надмірно складні для здійснення в сучасній нашій державі..." (Дмитро Дзвінчук. Межі можливого в управлінських засобах морального оздоровлення суспільства. // ВОР № 4 – 2005, додаток. С. 93) – не слід викреслювати "у принципі" (як це зробила інша студентка-редактор), бо залишиться категорична оцінка ("правильні"), а автор обмежував цю категоричність.</p>
<p>(II) Лексико-семантична структура висловлювання</p>	
<p>5.1. <i>Несинонімічна (квазісинонімічна, нібисинонімічна) стала словосполука</i></p>	<p>"Слідом за Ф. Достоєвським Камю твердо переконаний в тому, що світ спасти здатна тільки краса" (Вступ до філософії. – К.: Вища школа, 1999. – С. 463). – "<u>Як і Достоєвський</u>, Камю твердо переконаний..." "Слідом за Достоєвським..." може бути вжите в ін. семантичній "конфігурації": "<u>доводить</u>", "<u>твердить</u>".</p>
<p>5.2. <i>Невідповідність лексеми нормам сполучуваності конкр. мови</i> (Добір лексем, які суперечать заг. стилістичній, стильовій та темат. "тональності" висловлювання і тексту загалом)</p>	<p>"Сучасна технологія навчання є сполученням основних складників педагогічного процесу, які забезпечують на <u>найбільш ефективному рівні</u> активне засвоєння знань" (Св. Петренко. Напрямки професійної освітньо-пед. технології підготовки студентів до формування основних рухових умінь і навичок у дітей дошкільного віку // Акт. пробл. гуманіт. освіти: Зб. н. пр. - Кременець, 2004. – С. 180) – <u>на найвищому рівні</u> (ефективне виконання, ефективна праця, а рівень – високий) і напрями.</p> <p>"Ми хочемо <u>усвідомити ці речі нашим громадянам</u>" (УР, 3.12.05) – '<u>довести до відома</u> наших громадян' (або 'повідомити нашим громадянам'); другий варіант: '<u>хочемо, щоб наші громадяни усвідомили</u>'. (Усвідомити можна собі щось, синонім – осмислювати)</p>
<p>5.3. Вплив аналогії на грамат. форми (зокр., "сліди" думання рос. мовою)</p>	<p>"Це нагадує ситуацію з людиною, якому брутально й умисно наступили на ногу, а потім чемно вибачилися (ВР, 14.05.2003) – слід рос/мовн. мислення: "человеком" народний депутат проконтролював, переклавши на <u>людиною</u>, а форму всієї конструкції залишив у рос. варіанті.</p>
<p>5.4. Добір лексеми, паронімічної нормативній</p>	<p>✓ "Онегін легко танцював модний тоді танець - <i>мензурку</i>" (З учнівських зошитів). <i>Незнання терміна – добір пароніма.</i></p>

	<p>Усунення причин, що <i>сприяють</i> злочинності та корупції (з указу Президента; УТ-1, 10.02.2004) – <u>призводять до</u> злочинності, <u>спричиняють</u> злочинність.</p>
<p><i>Накладання двох фразеологічних виразів</i></p>	<p>"На початку світової війни Шварцбард добровільно вступає до Іноземного легіону, а потім якимось чином <i>опиняється солдатом в пішому</i> французькому полку" (Юрій Краснощок. Лідера знайти і знищити // 3 рук. до Вітч. № 7–8 – 2006. – С.46) – <u>опиняється в пішому</u> полку. Наклалися дві фразеол. сл/сполуки: 'опиняється в полку' і 'служив солдатом у полку'" Можна також трактувати як невдала категоризація події: Опиняється – просторово – де? "Опиняється солдатом" оформлено як <i>інструмент дії</i>. Так не кажуть.</p>
<p>5.5. Втрата контролю за ствердно-заперечним спрямуванням у реченні (пригоди частки "не")</p>	<p>"Динамівці практично <i>унебезпечили</i> себе від усіляких рикошетів, <i>застережливо</i> ведучи гру подальше від своїх воріт" (МУ, 20.09.02) – <u>убезпечили</u>; <u>обачно</u>.("нібисинонім")</p>
<p>5.5.1. <i>Втрата частки "не"</i></p>	<p>"Недоліки, звичайно, є в усіх, але їх немає у тих, хто нічого не робить. <i>Головна помилка в тому, що присутні різноманітні точки зору</i>" (День, 15.09.06) – очев., випущена частка "не": "Головна помилка <u>не в тому, що є різні точки зору</u>".</p> <p>А. Кінах: "Нам треба зробити так, щоб... необхідна інформація постійно була в ЗМІ, щоб ні в кого не було сумнівів, що в Україні знижується рівень захисту прав власника чи інвестора" (УК, 19.10.02) – тр.: "...що в Україні <u>не знижується</u> рівень захисту..."</p>
<p>5.5.2. <i>Частка "не" разом і окремо – різний смисл</i></p>	<p>"Подруги вирішують дослідити цілу систему гірських печер, що <i>аж ніяк небезпечні</i>. Лихо не змусило себе чекати – коли вони <i>спустилися в глибокі печери, відбувся обвал, вихід завалило...</i> (Ж-л "Кіно Дайджест" № 6, червень 2006) – <u>аж ніяк не є безпечними</u>. (<i>недобудова синтаксичної структури</i>); <u>стався</u> обвал.</p>
<p>5.5.3. <i>Накладання заперечних часток ("не" і "не", "ні" і "не" тощо)</i></p>	<p>"Я <i>не був із непохливого</i> десятка" (з рукоп. до Вітч. № 1–2 – 2002) – я <u>був із непохливого...</u> (або не був похливим).</p> <p>"Можна не сумніватись, що "Рома" <i>не досягне</i> позитивного результату, тобто перемає" (Футб. репортаж про матч "Олімпіакос" – "Шахтар" // УТ-1, 5.12.2006) – "...що "Рома" <u>досягне...</u>"</p>

	<p>“А може комусь не вигідно, <u>аби (щоб)</u> у нас працював такий канал [“Культура”]? І комусь <i>не на руку, щоби українці не знали про свої таланти?..</i>” (Укр. газета, 22.04.94) – <u>комусь на руку</u>.</p> <p>Селищний голова П.М.Скудний ні разу не проводив сесії відповідно до закону (СВ, 8.11.02) – жодну сесію не провів у повній відповідності до закону.</p>
<p>5.5.4. Частка "не" поставлена не перед заперечуваним елементом речення (відбувається зміщення смислу)</p>	<p>"Ялта виявилася <u>до кінця не готовою</u> до гострої конкурентної боротьби" (ДТ, 25.11.06) – <u>не до кінця готовою</u>, не повністю готовою.</p>
<p>5.5.5. Поширення заперечення на частини реч., які цього не потребують (варіант хибного смислов. зв'язку)</p>	<p>"Наприкінці тижня намагайтеся <u>не йти</u> проти течії і <u>займатися</u> тим, до чого лежить душа" ("Місто +", 22.02.2007) – займатися чи не займатися? В таких ситуаціях не ставлять обидва дієслова в інфінітиві: "...не йти проти течії; <u>займайтеся</u>...тим, до чого лежить душа"</p>
	<p>"Схоже, Світлана Лобода вже ввійшла в історію "Танців з зірками – 2" за кількістю ... забракованих партнерів" (ГПУ, 16.02.2007). Студентка під час редагування не завважила двозначності у виправленому нею тексті: "... за кількістю <u>партнерів, котрим вона відмовила</u>". Тр. виправити також слово "ввійшла" на <u>увійшла</u>. (щоб уникнути нагромадження змінних "в" і забезпечити евфонію).</p>
<p>5.6. Трансформації у складі усталених виразів</p>	<p>✓ "Запишіть собі на вус" (СВ, з колекції "Сказав прапорщик") – "намотайте на вус" або "запишіть /закарбуйте/ на лобі".</p> <p>"Будинок стояв у глибині двору. Стіни – з червоної цегли, не білені; на вікнах дубові <u>ставні</u>; щоправда, <u>ніколи не при ділі</u>" – <u>віконниці</u>; які, щоправда, <u>ніколи не зачинялися</u> – трансформація ідіоми – подвійне заперечення.</p> <p>"Своєю відмовою /в Брюсселі/ Янукович також <u>зняв гору з плечей</u> тих членів Альянсу, для яких важливо зберегти якнайкращі відносини з Росією та які готові визнати пострадянський простір <u>винятковою сферою</u> рос. впливу" (День, 5.10.2006) – <u>звалив</u> гору з плечей (знімають з плечей – голову; несподівана побічна асоціація,</p>

	<p>яка може виникнути в уяві читача. Можливо тут і контамінація з іншим фразеологізмом: зняв камінь з серця <i>чи</i> з душі); Ще одна помилка: "сферою <u>лише</u> рос. впливу" (<i>неточне сл/вжив.: ін. знач. слова</i>).</p>
<p>5.6.1. <i>Поєднання структур двох усталених зворотів</i></p>	<p>"Хоч би там як <i>не називались</i> роботи на Андріївському узвозі, для мене важливо зараз почути одне: чи є чіткий план дій?" (Нат. Лебідь. Нонсенсів у Києві багато // УМ, 27.10.2006) – "<u>Хоч би там як називались...</u>" Тут маємо справу з явищем "згадування рідної мови" (за Ів. Огієнком). Можна вважати прикладом поєднання структур українського і калькованого усталеного вислову: недотрансформований фразеологізм.</p>
<p>5.6.2. <i>Неточність у використанні фразеологізмів, різноманітні їх трансформації; можливі побічні асоціації</i></p>	<p>"Краще відразу говорити правду, а не рвати потім волосся там, де воно ще росте..." (УР-1, 8.12.05, Коротаєвський) – <u>рвати потім волосся на голові</u> (чи вже "залишки волосся") – Це говорив не гуморист, а політичний оглядач, отже, двозначність була неусвідомлена.</p> <p>"Латиноамериканські сценаристи <u>з'їли б собі лікті по плечі</u> – побачення відбулось під акомпанемент гітарної музики, пристрасних поглядів і неприродних реплік кавалера..." (Наталія Світайло. Мильні казочки, шиті білими нитками // УМ, 27.10.2006. – (з)гризли б собі лікті (автор посилювала експресію фразеологізму, однак "лікті по плечі" все ж неприродно). Слід також виправити синтаксичну помилку порушення зв'язку між однорідними членами і узагальнювальним словом, підшукавши спільну узагальнювальну словосполуку, яка б узгоджувалася з переліком: напр., "<u>з усіма атрибутами жалісливого кінодива</u>: гітарною музикою, пристрасними поглядами і неприродними репліками кавалера..."</p>
<p>5.6.3 <i>Різноманітні контамінації у фразеологізмах, включно з калькованими</i></p>	<p>✓ "Одним зайцем зразу всіх вбити" (одним пострілом двох зайців..(СВ 10.06.2005, "Сказав прапорщик");</p> <p>"...а її [РПЦ] ієрархи – <u>"на близькій нозі"</u> з російською владою" (Клара Гудзик Терпимість. – День, 3.06 2005) – у <u>дружніх</u> (у близьких) <u>стосунках</u>, запанібрата (вплив російської – "на короткій ноге")</p>
<p>5.6.4. <i>Несподіване для автора ідіоматичне значення словосполуки (в гумористичних текстах стає прийомом)</i></p>	<p>✓ "До уваги <u>відпочиваючих!</u> Фотограф чекає вас біля пансіонату. Хто не сфотографується – той <u>поїде від нас без пам'яті</u>" ("Колекція" "Веселі світлиці" // СВ, 10.09.04).</p> <p>"Тут <u>зарита основна проблема</u>" (ВР, 22.03.2007) – нар. деп.тримав у пам'яті ідіому "тут заритий собака"; образну частину ("собака") він підмінив своїм прагматичним "проблема".</p> <p>"Забороняю псувати стіни в казармі! Забивати цвяхи і дюбелі</p>

	<p>тільки <u>через мене</u> чи мого заступника!" – тобто "з мого дозволу"; "через когось" – <i>розм.</i> "звернувшись до кого", позначення особи, за допомогою якої що-н. здійснюється; але у слова "через" є ще значення "крізь", тут і виникає двозначність (паразитарний смисл). Комунікативно до помилки призвела т. зв. "економія" мовних засобів.</p> <p>“Експерти вважають: росіян можна пустити в нафтову трубу [Одеса – Броди]” (“1+1”, 31.10.2002) – "... <u>можна взяти в партнери проекту "Одеса – Броди"</u>.</p>
<p>5.6.5. У <i>фразеологізму протилежний проти задуманого автором зміст</i></p>	<p>“З ініціативою <u>увіковічити</u> пам’ять поета-борця [йдеться про музей Василя Стуса, відкритий у Горлівці] <i>виступили</i> ветерани МВС. Деякі гарячі голови вважали і вважають досі це наругою і цинізмом з боку силових структур, чию участь у трагічній долі поета <i>важко переоцінити</i>” (УМ, 7.09.02) – "чия участь у... <u>дуже добре відома</u>" (у словосполученні "важко переоцінити" – позитивний зміст); крім того, <u>увічніти</u>.</p>

ЛІТЕРАТУРА

Підручники і посібники

1. Бацевич Ф. Основи комунікативної девіатології. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – 236 с.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – К.: Академія, 2004. – 344 с.
3. Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою. – К.: УМК ВО при Мінвузі УРСР, 1989.
4. Іванченко Р.Г. Літературне редагування: Н. пос. – К.; Ун-т "Україна" (Одне з видань 2002–2005 р.)
5. Капелюшний А.О. Стилістика й редагування: Практ. словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – 576 с.
6. Куляс П.П. Система – проти автоматизму суржику: редакторський погляд : Навч. пос. – К. ІВО АПН України – Кіровоград: Ярослав, 2010. – 180 с.
7. Мацько Л.І. Укр. мова в освітньому просторі: Н. пос. для ст-нтів-філологів осв.-кваліф. рівня "Магістр". – К.: Вид. НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. – 607 с.
8. Мильчин А.Э. Методика редактирования текста. Изд. 3-е, перераб. и доп. – М.: Логос, 2005. – 524 с.
9. Пономарів О.Д. Культура слова: Мовностилістичні поради: Навч. пос. 2 вид., . – К.: Либідь, 2001. – 240 с.
10. Тертычный А.А. Логическая культура журналиста : Уч. пос. для вузов. – М.: "ВК", 2005. – 404 с.

Інші посібні джерела

11. Антоненко-Давидович Б.Д. Як ми говоримо. – К.: Academia, 1994. – 256 с.
12. Бондаренко Т.Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналіст. мат-лів. Автореф... канд. філол. н.– К.: Нац. ун-т ім. Т.Г.Шевченка, 2003. – К., 2003. – 20 с.
- 12а. Волкотруб Гал. Практ. стил. укр. м.: Н. пос. - Терноп., 2004. - 256 с. На ксеро - табл.: с. 242-249.
13. Голуб И.Б. Новый справочник по русскому языку и практической стилистике. Уч. пос. – М.: Эксмо, 2007. – 464 с.
14. Довідник з культури мови / С.Я.Єрмоленко, С.П.Бибик, Н.М.Сологуб; за ред. С.Я.Єрмоленко. – К.: Вища школа, 2005. – 399 с.
15. Капелюшний А.О. Практична стилістика української мови: Навч. пос. – Львів: ПАІС, 2001. – 224 с.
16. Капелюшний А.О. Стилістика й редагування: Практ. словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – 576 с.
17. Каппон Рене Дж. Настанови журналістам Ассошіейтед Пресс: Професійний poradnik. Пер. з англ. – К.: ВД КМА, 2005. – 158 с.
18. Караванський С. Секрети української мови. – Л.: БаК, 2009. – 344 с.
19. Караванський С. Пошук українського слова. – К.: Академія, 2001. – 239 с.
20. Кундзіч О.Л. Творчі проблеми перекладу. – К.: Дніпро, 1973. – 264 с.
21. Масенко Л.Т. Суржик: між мовою і язиком. – К.: ВД КМА, 2011. – 135 с.
22. Масенко Л.Т. Мова і суспільство. Постколоніальний вимір. – К., 2004. – 163 с.
23. Мучник Б.С. Человек и текст. Основы культуры письменной речи. – М.: Книга, 1985. – 256 с.
24. Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи: Навч. посібник. – Л.:Афіша, 2004. – 416 с.

25. Радевич-Винницький Я., Іванишин В. Мова і нація: тези про місце і роль мови в національному відродженні України. 5-те вид. – Кам'янець-Под.: АБЕТКА, 2003. – 120 с.
26. Рильський М.Т. Ясна зброя: Статті. – К.: Рад. письм., 1971. – 286 с.
27. Розенталь Д.Э. Справочник по правописанию и литературной правке для работников печати. Изд 3-е. – М.: Книга, 1978
28. Свинцов В.И. Смысловый анализ и обработка текста. – М.: Книга, 1979. – 272 с.
29. Сербенська О.А., Волощак М.Й. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем. – К.: ВЦ Просвіта, 2001. – 208 с.
30. Таланчук П.М., Ярема С.Я., Моргунюк В.С. та ін. Норми української науково-технічної мови... – К.—Л.: Ун-т "Україна". – 2006. – 664 с.
31. Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду / За ред. Лариси Масенко. – К.: ВД НаукМА, 2005. – 399 с.
32. Хоменко І. Логіка: Підручник для ВНЗ. – К.: Абрис, 2004. – 256 с.
33. Чак Є.Д. Складні випадки українського слововживання. – К.: Рад. школа, 1969. – 220 с.
34. Чуешов В.И. Основы современной логики: Уч. пос. – Мн.: Новое знание, 2003. – 207 с.

Статті

36. Куляс П.П. Теорія помилок і практика редагування. Про курс, корисний не лише для журналістів // ВОУ. – 2006. – № 1. – С.80-88.
37. Мацько Л.І. Виховувати мовну стійкість, а не суржикову мішанину// Освіта України. – 2004. – № 14. – С. 12–17.
38. Тараненко О.О. Колоквіалізація, субстандартизація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної укр. мови (з кінця 1980-х років) // Мовознавство. – 2002. – № 4-5. – С. 33–39; 2003. – № 1. – С. 23–41.

Словники

40. Словник української мови. В 20 томах. (СУМ–20) Том 1.– К.: Наукова думка, 2010.
41. Словник української мови. В 11 томах. (СУМ–11) – К.: Наукова думка, 1970–1980.
42. Великий тлумачний словник сучасної української мови. (ВТС) / Укл. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ Перун, 2005. – 1728 с. [250 тис. сл.].
43. Український орфографічний словник. Вид. четверте, переробл. і доп. / Відп. ред. В. М. Русанівський. – К.: Довіра, 2005. – 1071 с.
44. Орфографічний словник української мови. – 3-тє вид., переробл. і доп. / Уклад. М.М.Пещак. – К.: Довіра, 2002. – 1006 с.
45. Російсько-український словник / За ред. В. В. Жайворонка. – К.: Абрис, 2003. – 1424 с.
46. Словник з культури укр. мови / Д.Гринчишин, А.Капелюшний, О.Сербенська, З.Терлак. – 3-тє вид, випр. – К.: Знання, 2006. –
47. Словник синонімів української мови. // У двох томах. – К.: Наукова думка, 1999. – Т. 1, 1028 с.; т. 2, 956 с.
48. Словник фразеологізмів української мови. / НАН України – К.: Наукова думка, 2008. – 1104 с.
49. Словник іншомовних слів (СІС). – К.: Довіра, 2000. – 1018 с.
50. Данилюк І.Г. Великий сучасний російсько-український українсько-російський словник фразеологізмів та сталих виразів. – Дон.: ТОВ "ВКФ "БАО", 2009. – 640 с.
51. Войналович О., Моргунюк В. Російсько-український словник наукової і технічної мови (термінологія процесових понять). – К.: Вирій, Сталкер, 1997. – 256 с.

52. Головащук С.І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. – К.: УНВЦ Рідна мова, 2000. - 352 с.
53. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. – К.: Кобза, 1995. – 472 с.
54. Караванський С. РУС складної лексики. 2-ге вид., доп. і випр. – Л.:БаК, 2006. – 562 с.
55. Куляс П.П. "Словник найпоширеніших помилок у ЗМІ з варіантами їх виправлення: Посібник для майбутнього редактора". – К.: Ун-т Україна, 2006. – 193 с.
56. Ставицька Л. Короткий словник жаргонної лексики української мови. – К.: Критика, 2003. – 336 с.

Аналізовані джерела

ВР – з трансляцій засідань Верховної Ради України

Газети і журнали

Веселі вісті
Вітчизна (журнал) – Вітч.
Вечірній Київ – ВК
Вища освіта України (журнал) – ВОУ
Газета по-українськи – ГПУ
Грані (газета)
Голос України
Демократична Україна – Дем. Укр.
День (газета)
Дзеркало тижня – ДТ
Єдина родина (газета)
Запорізький університет (газета)
Киеве мій
Комерсант
Кур'єр Вінниччини
Літературна Україна – ЛУ
Метро (газета "Метробуду")
Народна армія (газета)
Освіта України
Про головне (газета)
Сільські вісті – СВ
Свобода (газета)
Слово Просвіти (газета)
Солом'янка (газета)
Столиця (газета)
Українська газета – Укр. газ.
Українське слово (газета)
Україна молода – УМ
Українська столиця (газета)
Університет "Україна" (газета)
"Хрещатик (газета) – Хр.
Шлях перемоги (газета)

Телебачення і радіо

Інтер
Люкс – радіокомпанія
Н – ТБ "Новий канал"
Радіо "Ера"
Радіо "Київ"
СТБ – телекомпанія
ТЕТ – телекомпанія
УР-1 – Нац. компанія "Українське радіо", перша програма
УТ-1 – Національна радіокомпанія України
ЮТАР – 5-й канал ТБ
"1+1" – телекомпанія
ICTV – телекомпанія

Навчальне видання

Павло Петрович КУЛЯС

**ТИПОЛОГІЯ ПОМИЛОК
у корекційних таблицях**

Навчальний посібник

Робота подається в авторській редакції
У доборі дев'ятивного матеріалу та редагуванні
взяла участь Н.Н.Куляс

Підписано до друку 05.06.2011 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Умов. друк. арк. 9,77. Облік. видав. арк. 9,17
Наклад 300 прим. Зам. № 214
Віддруковано з оригіналів

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26